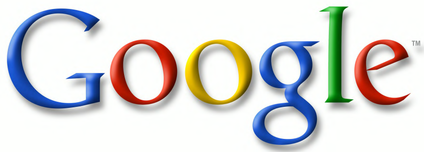
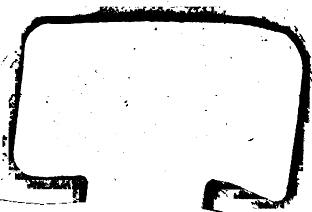
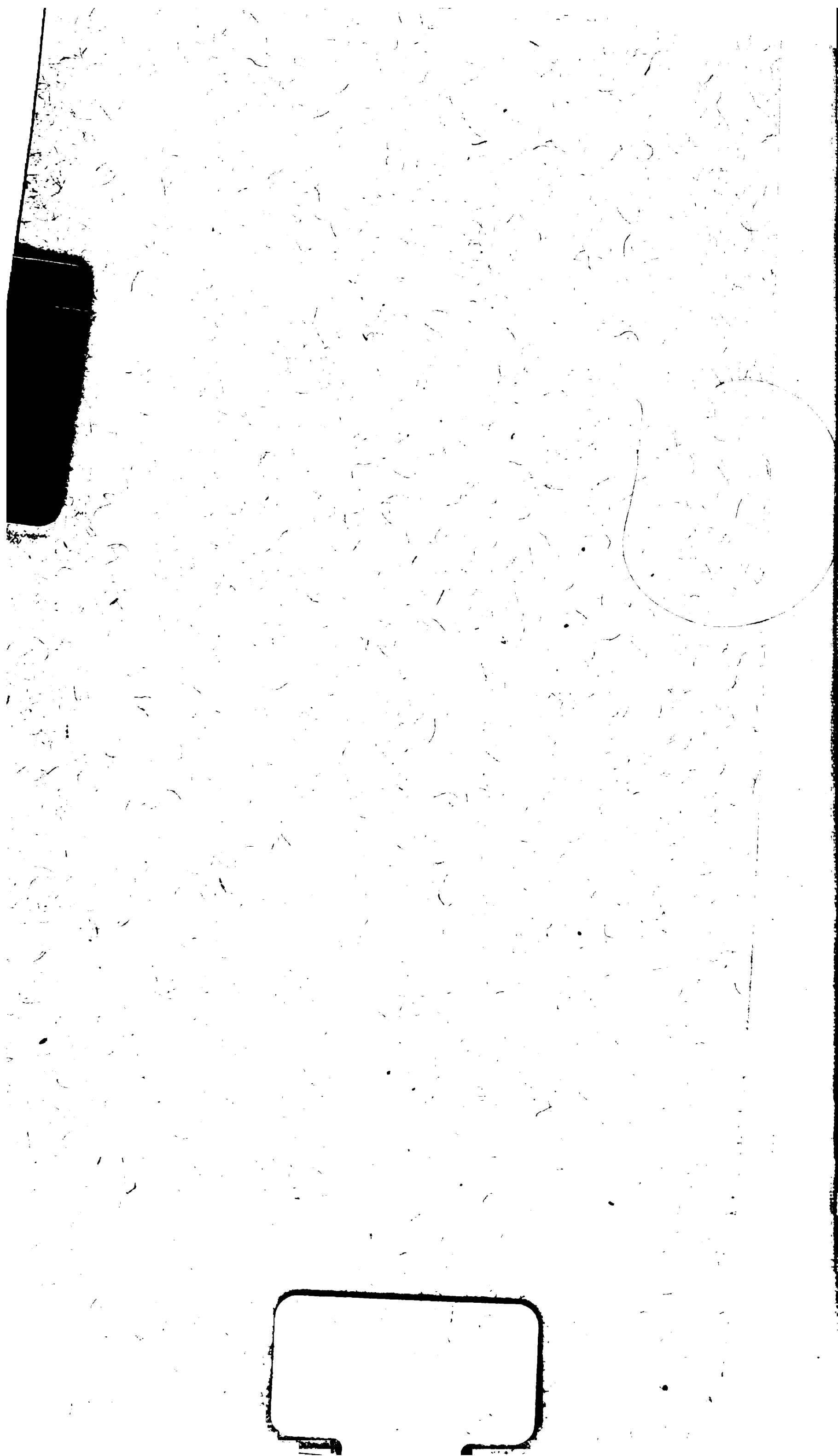

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VIER EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
M D C C C V.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

ACHT EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Regeeringloosheid vergezelde de Omwenteling niet. Wat 'er, ten aanziene der Staatsgesteltenisse te overweegen viel. Of het den Omwentelaaren aan een Plan ontbrooken hebbe, onderzogt. Schets van een voorloopig Plan. Reeds vroeg was men op eene Nationaale Conventie bedagt. Wenschlykheid eener Nationaale Conventie. Hoe zeer alles eene Gewestlyke Inrichting behouden hadt. Gesteldheid der Burgervergaderingen. Handelingen ten opzigte van dezelve. Eerste voorslag van Holland, wegens eene Nationaale Conventie. Last tot het opmaaken van een Plan voor eene Nationaale Conventie. Brief by de Inleevering van 't zelve. Inhoud van het Plan. 't Zelve gaf aanleiding tot groote oneenigheden. Overysfel brengt een gunstig oordeel over het Plan uit. Hollands Verrigtingen, ten opzigte van dit Plan. Amsterdams gedrag in deezen. Voorgestelde Veranderingen in het XCVIII. BOEK.

XCVIII. BOEK.

Plan van wegen Holland, met de voorgestelde Veranderingen goedgekeurd. Ingediend verslag deswegen van Holland, by hun Hoog Mogenden. Daar mede gepaarde Voorslag, ten opzigte van de Credentiaalen der Agenten. De door Holland voorgeslaagene Veranderingen in het Plan, by andere Gewesten, niet aangenaam. Verslag wegens de Centraale Vergadering. Hoe onderscheiden beoordeeld. Aanleidende oorzaaken tot de Centraale Vergadering. Byeenkomst in 's Gravenhaage. Maakt zich by de Representanten des Volks van Holland bekend. Aanspraak van GERRIT PAAPE *te dier gelegenheid. Hoe door den Voorzieter* HUGO GEVERS *beantwoordt. Het Plan door de Groninger Afgevaardigden verdeedigd. De Centraale Vergadering vormt zich. Geeft des kennis aan de Vergadering van Holland, by monde van den Voorzitter* P. W. RUYSCH. *Antwoord van den Voorzitter by Holland* P. BOSVELD. *De Afgevaardigden der Centraale Vergadering, by hun Hoog Mogenden, niet toegelaaten. De Afgevaardigden uit Friesland weigeren de Afgezondenen uit de Centraale Vergadering, als zodanigen, te woord te staan. Schryven van hun Hoog Mogenden aan Holland over de Centraale Vergadering. Die Vergadering verklaart zich permanent, en maakt dit de Vergadering van Holland bekend, met eenige voorslagen. Hoe door den Voorzitter* J. NUHOUT VAN DER VEEN *beantwoordt. Bezending uit de wedergekeerde Bataaven by de Centraale Vergadering. Met veel genoegen ontvangen. De Centraale Vergadering geeft een*

een en ander Stuk in 't licht. Hoe de Centraale Vergadering, door de Representanten des Frieschen Volks, wordt afgemaald. Hoe de Friesche Representanten het gedrag van Holland, ten opzigte van de Centraale Vergadering, beoordeelen. Publikatie in Friesland tegen de Centraale Vergadering. Nadere Publikatie aldaar tegen de Leden der Volksvergadering en de Centraale Vergadering ingericht. Schryven der Representanten des Frieschen Volks aan die van Holland, over de bedryven der Centraale Vergadering. Zeeland yvert tegen de Centraale Vergadering. Gelderland velt een gunstiger oordeel. Overytsels gevoelen over de door Holland gemaakte Veranderingen in het Plan der Byeenroeping eener Nationaale Conventie. Het gedrag ded Stad Zwolle in dit geval. Utrecht met Holland over het Plan grootendeels eens. Drenthe verklaart zich voor eene Nationaale Vergadering. Bataafsch Brabant desgelyks. Gelderlands inzigt op het stuk der Nationaale Conventie. Treedt toe tot het daar voor stemmen. Oproerige beweegingen deswegen te Wageningen. Frieslands raadslag in deezen. Zeelands gevoelen. Het begrip van Stad en Lande. Verschillende gevoelens by het uitgebragt Verslag ter Vergadering van hun Hoog Mogenden. Brief van Zeeland aan de overneemende Gewesten. Het Volk daar andermaal opgeroepen. Brief deswegen aan Holland. Friesland styft zich in het voorig gevoelen. Besluit en Verklaaring deswegen. Frieslands schryven aan Zeeland. Friesland blyft onverzettelyk. Holland ontvangt veele

XCVIII. BOEK.

Brieven, aanmaanende tot het voort- en doorzetten van de zaak der Nationaale Vergadering. Verslag den veertienden van Wynmaand uitgebragt. Het voorgevallene op den vyftienden van Wynmaand ter Algemeene Staatsvergadering over dit stuk. Zeelands Tegenverklaaring. Hoe dezelve door Holland beantwoordt. Sterke Besluiten by Holland genomen. Bepaaling by Holland, wegens de Vergaderplaats der Nationaale Conventie. Hollands herhaalde Voorslag, over de kennisgeeving van de Verandering des Staatsbestuurs aan de Afgezanten.

1795. Regeeringloosheid vergezelde de Omwenteling niet.

Regeeringloosheid, de diepste laagte, en het uiterst verderf, waar in een Staat kan vallen, en by groote Omwentelingen, nu en dan, voor eene wyl, de omwentelende Landen geraaken, was het deerlyk lot onzer Gewesten, ten deezen Jaare, niet; of men moet eene Regeering, die met zyne begrippen niet strookt, met dien naam, willen bestempelen, 't geen de tastlykste verkeerdheid is, en gewraakt wordt van elk nadenkenden. De Geschiedenis der Omwentelinge zelve getuigt, op ieder bladzyde, van de voorzorgen tegen dit kwaad gedraagen, zo in het Algemeen als in het Gewestlyk Beheer, als mede in het Bestuur van Steden, en ten Plattenlande. Hevige schokken konden niet uitblyven; doch, deeze over zynde, kwam alles tot een zeker rustpunt. Ontbrak 'er veel, zeer

zeer veel, om aan de inzigten van een en ander, niet alleen de hevigste Omwentelingsgezinden; maar ook meer bedaarde Staatshervormeren, te voldoen, men hadt de verzekering, dat alles flegts voor een tyd zou weezen. Alle Bestuuren, droegen, by den aanvange, den naam van *Provisioneele Bestuuren*, en was deeze de algemeen aangenomen Tytel; behalven dat men die van *Edele Groot Mogende Heeren*, ten wille der *Buitenlandsche Betrekkingen*, hadt laaten blyven (*).

XCVIII. BOEK.

1795.

Onzekerheid en onvastheid waren, met dit alles, de gezelinnen van dusdanig eene Staatsgesteltenisse, die, op den duur, geen stand kon houden, en aankundigden, hoe dit wyfelende, door iets vasters en bestendigers, moest vervangen worden. De groote vraagstukken waren; zullen de Gewesten, tot nu toe onder den naam van de *Vereenigde Nederlanden* bekend, voortaan, in plaats van *onderling verbonden te zyn, één éénig en onverdeelbaar Gemeenebest* uitmaaken, en door één éénige Algemeene Vergadering, onder den naam van *Nationaale Conventie* of *Byeenkomst* bestuurd worden? en, zo ja, op welk eene wyze zal die Nationaale Conventie, en vooral de eerste, daargesteld en ingericht worden? Welke zullen derzelver bezigheden zyn? Hoe groot en uitgestrekt haar gezag weezen?

Wat 'er ten aanziene van de Staatsgesteltenisse te overweegen viel.

Eene

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 334.

XCVIII. BOEK. 1795. Of het den Omwentelaaren aan een Plan ontbrooken hebbe, onderzogt.

Eene groote Hervorming was eene volstrekte Staatsbehoefte, door allen erkend; doch wat 'er weg zou vallen, wat 'er in plaats zou gesteld worden, lag in de toekomst opgeslooten, en waren de gevoelens des verdeeld. Men vindt 'er, die de zaak van agteren, en jaaren naa de uitkomst, beschouwende, veel te zeggen weeten op den ingeslaagen weg; die de Bewerkers der Omwentelinge beschuldigden geen Plan in gereedheid gehad te hebben (*).

Aan de Waarheid, en aan geen Partyschap, hulde doende, kunnen wy niet afzyn des iets te vermelden. Op *daadzaaken*, en niet op *mogelykheden*, onze aanmerkingen grondende. Wie heeft de Geschiedenis onzer Omwentelinge geleezen, zonder te ontwaaren, hoe zeer wy van de *Franschen* afhingen, en deezen, althans in den beginne, en vóór de Onafhangelykverklaaring, ons Land, grootendeels, op den voet van een overwonnen Volk behandelden (†), zo dat geen eigen gemaakt Plan kon gevolgd, of, ten dien tyde, in werking gebragt worden.

Schets van een voorloopig Plan.

Doch de hoofdbewerkers der Omwentelinge hadden zich niet alleen, of meer, bezig gehouden, met de middelen om de komst der *Franschen* in het Gemeenebest ge-

(*) Men leeze *De Staatsomwenteling van 1795 in haaren aart, loop en gevolgen, beschouwd.* Te *Leyden* by D. du Mortier *en Zoon* 1801.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 149.

gemaklyk te maaken, en daar door den val van het voorig Bestuur te verzekeren, dan met het Ontwerp van de middelen om hetzelve, door eene nieuwe Orde van zaaken, te doen vervangen. Onze uitgeweekene Landgenooten, die in hun ballingschap, den Vaderlyken Grond niet vergaten, en, gelyk wy gezien hebben, steeds in de hoop leefden van dien eens weder te zullen betreeden, gaven, reeds ten jaare MDCCXCIII een Stukje in 't licht, 't welk als een voorloopig Plan mag worden aangemerkt (*). Wy schetzen alleen de Hoofdtrekken.

XCVIII. BOEK. —— 1795.

Naa eene vry breedvoerige en naauwkeurige opgave van de gebreken in 's Lands oude Regeeringsvorm, strekkende ten betooge, dat niets van dezelve, in eene nieuwe Staatsregeling, kon behouden blyven, geeft de Schryver dertien Regels op, die een Plan, of Grondschets, van een nieuw Staatsgebouw aanbieden. Kortlyk komen ze hier op neder —— I. De Vernietiging van de Verdeeling der Gewesten. Het Gemeenebest moet één Enkelvoudig Lichaam zyn, verdeeld in Departementen, allen zo na mogelyk, van gelyke grootte, in evenredigheid der Volkrykheid. ——

II.

(*) De Tytel is, *Verhandeling over de Gebreken in de Regeeringsvorm van het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden, en over de Middelen door welke een betere, op een vasten grond, kan gevestigd worden, door een uitgeweeken Hollandsch Patriot.* Te *Duinkerken* by VAN SCHELLE & *Comp. Het* I *Jaar der Fransche Republiek.*

XCVIII. BOEK. 1795. II. Eene Souveraine Wetgeevende Vergadering, wier Leden door een gelyk getal Ingezetenen verkoozen worden, en die allen het geheele Volk vertegenwoordigen. — III. Deeze moeten door Kiezers verkoozen worden, door een gelyk getal Ingezetenen daar toe benoemd. — IV. Alle Ingezetenen, zonder onderscheid van Rang of Godsdienst, zyn ter stemming geregtigd. — V. Het Wetgeevend Lichhaam blyft slegts een bepaalden tyd in bediening, en wordt door een ander vervangen. — VI. Het verkiest buiten zich een bepaald getal Persoonen tot de Uitvoerende Magt, die aan 't zelve in alles verantwoordelyk zyn. — VII. Deeze Uitvoerende Magt kan geen Besluit neemen, dan onder bekragtiging van het Wetgeevend Lichaam. — VIII. De Wetgeevende Vergadering stelt een bepaald getal Persoonen tot Bestuur der Finantien. Van de Gelden der Natie mag geen gebruik worden gemaakt, dan op Volmagtiging van het Wetgeevend Lichaam. — IX. Het bepaalt het getal van hooge en laage Gerigtshoven, van de Leden, en van de wyze van Regtsvordering. De Regters worden verkoozen door Kiezers der Districten. — X. De benoeming van het Bestuur der Departementen geschiedt door Kiezers; van dat der Gemeenten door de Ingezetenen zelve. Hunne Zitting is tydlyk, hun Gezag is niet wetgeevend, maar bestuurend. — XI. Alle voorregten van Steden, Genootschappen, Gilden en

by-

byzondere Perſoonen, alle Adelyke, Fœdale en Leenroerige Regten, alle Eertytels en Onderſcheidingen worden vernietigd. — XII. Alle Lasten worden, op een gelyken voet, geheeven, in evenredigheid der vermogens. Geene Departementaale, of mindere Beſtuuren, mogen Belastingen opleggen, of Heffingen doen, dan door het Wetgeevend Lichaam daar toe gevolmagtigd. — XIII. Alle oefening van den uitwendigen Eerdienst is vry. Alle bevoorregting van het eene Genootſchap boven het andere wordt vernietigd.

XCVIII. BOEK. 1795.

Dusdanig waren de grondſlagen van dat Staatsgebouw, 't welk de Vrienden der Omwenteling, reeds zo vroeg, verlangden en wenschten, ten eenigen tyde, daargeſteld te zien. Het komt 'er niet op aan om derzelver regtmaatigheid, en geraadenheid, te onderzoeken, en te beoordeelen, genoeg is het te hebben aangetoond, dat 'er met de daad een Plan beſtondt. Een Plan, naar 't welk de Proviſioneele Vertegenwoordigers, in de onderſcheidene Gewesten, zo veel het Gewestlyk Beſtuur betrof, zich goeddeels regelden, gelyk onze Geſchiedenis der Omwentelinge genoegzaam uitwyst.

Dan de vorm van de Vergadering der Algemeene Staaten, was, gelyk wy hier boven aanmerkten, en dus de wyze van behandeling der algemeene Staatsbelangen, onveranderd gebleeven. Verandering daar in te brengen, was het doel der vuurigſte Voor-

Reeds vroeg was men op eene Nationale Conventie bedagt.

XCVIII. BOEK. 1795. Voorstanderen van de Omwenteling, die 'er openlyk voor uit kwamen. Een algemeene Volksbyeenkomst by Vertegenwoordiging, meest met den naam van *Nationaale Conventie* bestempeld, was, van den aanvang der Omwentelinge af, hun hoofdoogmerk. Uit veele spreekende bewyzen, zullen wy 'er slegts twee aanvoeren. Het Committé Revolutionair te *Amsterdam* wilde, op den laatsten van Louwmaand, de Afgevaardigden der Stad aangeschreeven hebben, aan de Vergadering in *'s Gravenhaage* voor te stellen, de noodzaaklykheid om, zonder tydsverzuim, eene geregelde ordere te bepaalen, om het Volk in *Holland*, en andere van het juk ontslaagene Landen, by een te roepen, tot het kiezen van Gemagtigden ter *Nationaale Vergadering* (*).

Eenige schreeden verder ging de Burgervergadering te *Leyden*, in 't laatst van Lentemaand, daar zy aan de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* een Adres rigtte, met het Voorstel, dat deezen, by hun Hoog Mogenden, het daar heen zouden stuuren, dat 'er eene Commissie last kreeg, om, uiterlyk binnen den tyd van twee maanden, een Verslag, betreffende eene Algemeene Nationaale Vergadering uit te brengen. Deeze Vervoeging by het Bestuur maakte de Burgervergadering, in het Stads Nieuwsblad, bekend, tot narigt van alle Burgerso-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 279.

fócieteiten in geheel *Nederland*, met welken zy over de Landsbelangen briefwisseling hieldt; verzoekende, dat deezen het ingediende Stuk zouden overweegen, en, by goedkeuring van de gronden daar in gelegd, haar voorbeeld volgen, door zich met betuigingen van dit zelfde verlangen by de Vertegenwoordigers des Volks in derzelver Gewesten te vervoegen, en van dien aandrang eene gemeene zaak te maaken (*). NOVEMBER. 1795.

Wenschlykheid eener Nationaale Conventie.

Zonder Nationaale Conventie zagen de Gemeenebestgezinden geene Staatsregeling, ten grond van Volksheil, te gemoete. Leevendig zweefden hun voor oogen de menigvuldige Staatsonheilen, berokkend door de ftrydigheid der Gewestlyke belangen; door de langwyligheid van het oude Staatsbeftuur, en door de verdeeldheden der Gewesten, van welke één dikwyls in ftaat was om de heilzaamfte maatregels en befluiten, te vertraagen, of geheel te verydelen. Al dit werd niet weinig verfterkt door de zugt tot naavolging der *Franfchen*, die aan eene Nationaale Conventie, de nieuwe Republikeinfche Staatsgefteltenis, als mede de hooggeroemde Eenheid en Ondeelbaarheid huns Staatsweezens, verfchuldigd waren.

Slaan wy het oog te rugge op de toedragt der zaaken by de Omwenteling, en de wyze van verkiezing van de zodanigen, die thans het Landsbewind in handen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2605.

XXVIII. BOEK. 1795. den hadden, veelal alleen door den nood-dwang der omstandigheden te verschoonen, zo niet te wettigen. Wy zullen geen oogenblik in twyfel hangen om te erkennen, dat slegts een gedeelte des Volks, in de Regeeringsaanstellingen, en 't geen 'er aan vast was, de regten van het geheel hadt uitgeoefend. Wenschlyk, ja noodzaaklyk mogt, derhalven, eene Byeenkomst geoordeeld worden van Mannen, op eene geregelde en gewettigde wyze, door het opgeroepen Volk, verkooren, met volmagt bekleed om 's Volks wil te verklaaren, en ten uitvoer te brengen; Mannen, die de algemeene belangen van geheel *Nederland* behartigden, éénheid in de besluiten bragten, klem en spoed aan derzelver volvoering gaven, en bovenal eene Constitutie of Staatsregeling vormden, geschikt om de plaats te bekleeden van het waggelend, zo niet geheel omvergerukte, Staatsgebouw. Het besluit daar toe en de beraaming van een Plan tot dusdanig een Byeenkomst, veeler wensch, scheen een werk van geen grooten omvang, of langen duur, te zullen weezen in een Land van eene zo kleine uitgestrektheid als het onze; doch 'er verliep een geheel Jaar, eer dit tot stand kwam, naa veel woelens, tegenkantings, en hoogloopende Gewestlyke Geschillen, waar by zich andere paarden: welk alles ons nader staat te ontvouwen.

Hoe zeer alles eene Het gebrekkige, het onvoldoende, van de wyze waar op men, zo Gewestlyke als

als Stedelyke Bestuurders, by de daargestelde Omwenteling, verkoozen hadt, was te zigt- en voelbaar om der opmerkinge te ontglippen. In stede van onverwyld bedagt te zyn op een algemeen ontwerp van verkiezing, ten beste van geheel het Vaderland, toonde elk Gewest, elke Stad, zich bezorgd om Gewestlyke en Stedelyke Reglementen op het Bestuur te vervaardigen, alles grootendeels in den ouden geest eener gedeelde Oppermagt, die door de afgekondigde en aangenomene Regten van den Mensch en Burger, een wyder strekking kreeg. Eene reeks gebeurtenissen, in de eerste maanden naa de Omwenteling, getuigt hoe de Bewoonders van geringe Dorpen, zich, zo wel als de Burgers der aanzienlykste Steden, beschouwden als een Oppermagtig Volk van die Plaats; hoe zeer dit, in zekeren zin, waar mogt weezen, kon daar uit niet anders dan eene vermenigvuldiging van strydige, en tegen elkander hortende handelingen, gebooren worden.

XCVIII. BOEK. 1795. Gewestlyke Inrichting behouden hadt.

Veele Gewestlyke Inrichtingen droegen de kenmerken van gesteldheid op de behoudenis der *Provinciaale Souverainiteit*. Hier in zullen wy *Friesland* zien uitsteeken, als mede *Zeeland*, welks Vertegenwoordigers wy by zekere gelegenheid, zich over een Gewestlyken maatregel toejuichende met zo veel woorden, hoorden verklaaren, „ dat hunne Medebur-
„ gers, by ondervinding zouden zien,
„ hoe gelukkig het was, dat zy nog *Zeeu-*

„ *wen*

XXVIII. BOEK. 1795.

„ zen waren, en dat zy, de Provisioneele
„ Vertegenwoordigers van dat vry en on-
„ afhangelyk Gewest daar door in staat
„ gesteld waren, om middelen by de hand
„ te neemen, welke deszelfs *Souverainiteit*
„ hun alleen overliet (*).”

Gesteldheid der Burgervergaderingen.

Vondt de Nationaale Conventie, zo ras men 'er van repte, haare min- of meer openlyke Tegenstreevers, het ontbrak dezelve aan geene yverig werkzaame Voorstanders. Onder deezen moeten wy op den voorgrond plaatzen de Societeiten, Clubs, Wykvergaderingen, en Burgervergaderingen, de Afstammelingen der *Leesgezelschappen* onder het voorig Bestuur. De Leden derzelven, die, in het daarstellen der Omwentelinge, zo veel deels gehad hadden, bleeven vervolgens niet werkloos. Zy hadden, in den dageraad der Omwentelinge, het geheele Volk verbeeld, en op naam des geheelen Volks gehandeld. Veelen der Leden van zodanige Vergaderingen, door geheel het Vaderland verspreid, kleefden eene misvatting aan, dat zy het *geheele Volk* vertegenwoordigden, zo dat zy hun stem, als de stem des Volks, wilden doen gelden. Veelen namen het onderscheid van tydsomstandigheden niet in agt, en schooten te kort om de gepaste en noodige aanmerking te laaten gelden, dat het geen de nood nu en dan wettigt, door een zamenloop van omstandigheden, by het veran-

de-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 240.

deren daar van, ongepast en onvoeglyk kan doen worden. De zodanigen veroorzaakten niet zelden de schroomlykste wanorden. Dan vondt men onder hun Mannen van meer doorzigts en oordeels, schoon met het vuur der Vryheid doordrongen, en zich vasthoudende aan de Beginzels der Omwentelinge (*).

XCVIII. BOEK.

1795.

Handelingen ten opzigte van dezelve.

In tegenstelling van deeze voortduuring der Omwentelende Magt, zogten niet weinigen, die zich tot Volksvertegenwoordigers aangesteld vonden, de beginzels van Volksregeering by vertegenwoordiging, op de nu daar zynde orde van zaaken, nog maar naauwlyks de uiterste verwarring ontworsteld, toe te passen, boden soms tegenstand, waar te groote vroegere inwilliging, denzelven ongeraaden maakte, of betoonden zich wel eens zwak en slap, waar vastheid van geest en onverzettelyk pal staan, noodwendig vereischt werden. Verwarringen reezen hier uit by menigte. De noodige eensgezindheid onder de Voorstanders van de tegenwoordige Orde van zaaken maakte plaats voor hooggaande oneenigheden. Zy, die in de post van Volksvertegenwoordigers gesteld waren, oordeelden over 't algemeen, dat men den invloed dier Vergaderingen alleen te bepaalen hadt tot het geen aan hun, als Be-

(*) Wy hebben deeze Burgers, in dat onderscheiden licht, ontmoet en leeren kennen, te *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Leyden* en *Amsterdam*. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. *6*, 14, 16, 17 *enz.*

XVIII. BOEK. 1795.

Bestuurders, niet was overgedraagen, alleen tot verzoeken en niet tot eischen: beweerende, dat geen Volksgedeelte, in den naam van het geheele Volk, kon werken. — Van de zyde der Societeiten beweerde men, met styve kaaken, dat de Vertegenwoordigers niet hooger waren aan te merken dan als uitvoerders van hunnen wil, dat zy, in alles, oppermagtig waren, als geen gedeelte van de oppermagt aan iemand overgedraagen hebbende; zy merkten zich aan als het Volk, als het beste, het werkzaamste gedeelte der Natie, die, zich stil houdende, in hunnen arbeid genoegen nam en berustte. — Eigenaartig vloeide hier uit voort, dat men niet zelden de begeerte deezer Vergaderingen als de stem en wil des Volks voorstelde, aandrong en wilde doen gelden. Terwyl de Bestuurders, in veele gevallen, deeze eischen wraakten, en zich daar tegen aankantten: daar zy dezelve onbevoegd keurden, als komende van een gedeelte des Volks, en strydig met het oordeel van hun, die op naam des geheelen Volks, door hun vertegenwoordigd, handelden. — 't Gebeurde egter vaak, dat men den invloed en medewerking dier *Burgervergaderingen* noodig hadt: wanneer men hun aan de hand ging, en afliet den teugel met die strakheid, als anders, te houden. Oneenpaarigheid was hier van het onvermydelyk gevolg, en de invloed dier *Burgervergaderingen*, van onderscheidene benaamingen, zeer ongelyk, in het eene Gewest,

west, by wylen, den boventoon slaande, en in het ander, voor eenen tyd, van geene betekenis altoos. Dan, te midden van alle deeze wisselingen en ongelykheden, waren het die *Burgervergaderingen*, welke, in de meeste Gewesten en Plaatzen, van den aanvange af, en vervolgens, de stem ophieven om de Nationaale Vergadering te doen stand grypen. Wy zullen deeze werkzaamheden, in 't groot, eerlang beschouwen: daar zy, met den tyd, een kragtigen steun vonden in de Afgevaardigden der Generaliteits Landen, naa dat deezen, onder den tytel van *Bataafsch Brabant*, als een Achtste Gewest, optraden (*).

XCVIII. BOEK. 1795.

Doch, eer wy zo verre komen, staat ons te bezien wat, van 's Lands wege, gedaan werd, tot het daarstellen eener Nationaale Vergadering. *Holland* deedt des den eersten voorslag, op den zes en twintigsten van Sprokkelmaand, by den voordragt ter vernietiging des Raads van Staaten. Een gedeelte van het *Commitè tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootschap te Lande*, 't geen den *Raad van Staaten* zou vervangen, hadt zich byzonder bezig te houden met het opmaaken van een Plan, ingevolge waar van de Ingezetenen van het gantsche Gemeenebest tot eene Algemeene Vergadering zouden kunnen worden opgeroepen, om 't zelve, zo ras mogelyk, aan hun Hoog Mog. me-

Eerste voorslag van *Holland* wegens eene Nationaale Conventie.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 139.

XCVIII. BOEK. 1795. mede te deelen; ten einde vervolgens alomme verzonden en alzo den Ingezetenen bekend gemaakt te worden (*).

Last tot het opmaaken van een Plan over eene Nat. Conventie.

Zo veel ingangs vondt dit voorstel ter Algemeene Staatsvergaderinge, dat, op voordragt der Leden in wier handen 't zelve gesteld was, het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande, van die Vergadering last kreeg tot het opmaaken van een Plan, strekkende om de Ingezetenen van het *Bataafsch* Gemeenebest tot eene Algemeene Vergadering op te roepen. Hier in stemden alle de Gewesten, behalven de Afgevaardigden van *Zeeland*, die, ten deezen dage, den vierden van Lentemaand, nog bestonden uit Persoonen van het voorig Bestuur, en verklaarden, op dit punt, ongelast te zyn (†).

Brief by de Inleevering van 't zelve.

Naa deeze belangvolle zaak wel gewikt en gewoogen te hebben, waren de Gelastigden, den negen en twintigsten van Bloeimaand, met dit Plan in gereedheid; verscheenen ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, benevens een Lid uit elk der twee andere Departementen. De Onafgelyk Verklaaring van ons Gemeenebest hadden zy wyslyk verbeid, en schreeven zy over het uitvoeren van den hun opgelegden last, in eenen Brieve tot geleide van

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 5.

(†) *Resol. Gen.* 4 Maart 1795. en dus weinig dagen voor dat de nieuwe Afgevaardigden uit *Zeeland* ter Vergadering van hun Hoog Mog. verscheenen. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 336.

van het ontworpen Plan dienende, op dee- XCVIII.
zen trant — „Hoog Mogende Heeren! BOEK.
„ Hebben wy, met alle Braaven in Ne- ——
„ *derland*, ons verheugd over het sluiten 1795.
„ van het Tractaat tusschen ons Land en
„ de magtige *Fransche* Republiek; was
„ het ons ook aangenaam verlost te zyn
„ van die onzekerheid over het lot van
„ ons Gemeenebest, en deszelfs Vryheid
„ en Onafhangelykheid, op vaste gronden,
„ gevestigd te zien, thans, Hoog Mog.
„ Heeren! hebben wy het genoegen U
„ aan te bieden het Ontwerp der wyze,
„ op welke wy meenen, dat de Burgers
„ van *Nederland* best gebruik zullen maa-
„ ken van het schoonste Regt van een
„ onafhangelyk Volk, het bepaalen van
„ hunne Regeeringsvorm.

„ U Hoog Mogenden hebben te regt
„ begreepen, reeds weinig weeken naa
„ dat wy onze Vryheid terug bekomen
„ hadden, dat 'er eene Regeeringsvorm,
„ voor dit Land bepaald moest worden,
„ en dat, ten dien einde, het Volk van
„ *Nederland*, in eene algemeene Verga-
„ dering byeengeroepen moest worden,
„ en wy hebben het als een zeer vereë-
„ rend blyk van vertrouwen beschouwd,
„ dat het maaken van het Plan ons is
„ aanbevolen geworden.

„ Overtuigd, dat het duurzaam geluk
„ van onze Medeburgeren, voor een groot
„ gedeelte, zou afhangen van de wyze,
„ op welke deeze eerste Algemeene Ver-
„ gadering byeengeroepen zou worden,

 „ heb-

XCVIII. BOEK. 1795.

„ hebben wy gemeend alle overhaasting „ te moeten verwyderen, en alles ryplyk „ te moeten overweegen.

„ Wy onderwerpen nu ons Ontwerp „ aan het oordeel van U Hoog Mogen„ den — van de Representanten der Pro„ vinciën — en van het Volk van *Ne„ derland.*

„ De zekerheid, dat wy steeds onder „ het oog gehad hebben, het geen ons „ voorkomt, de waare grondbeginzelen te „ zyn, geeft ons de aangenaame bewust„ heid, dat onze bedoelingen steeds zui„ ver, en de dwaalingen, in welke wy „ mogten gevallen weezen, buiten onze „ schuld zyn.

„ Indien wy ons niet verzekerd hiel„ den, dat het de wensch van deeze Ver„ grdering, zo wel als van het Volk van „ *Nederland* was, dat spoedig eene Ver„ gadering werd byeengeroepen, zouden „ wy het van onzen pligt agten U Hoog „ Mog. voor te draagen, dat het, in de „ tegenwoordige omstandigheden, het „ éénigst middel is om *Nederland* te „ redden.

„ Hebben wy lang gezugt onder een „ Bestuur, dat naauwlyks den naam van „ *Constitutie* verdiende — zyn daar door „ zo veele bronnen van welvaard geslo„ ten — zo veel onvervreemdbaare reg„ ten verkragt geweest — heeft het alge„ meen belang zo menigwerf voor dat „ van éénen of van weinigen, moeten „ wyken — wy zullen dit eerlang her-

„ steld

„ steld zien. — Eene Vergadering door XCVIII.
„ het Volk benoemd, zal het werk, ZO BOEK.
„ loflyk door U Hoog Mogenden begon- ——
„ nen, voltooijen. — Landbouw, Koop- 1795.
„ handel, *Handwerken*, alle middelen van
„ bestaan, zullen voor ieder openstaan. —
„ *Elk Burger* zal gehandhaafd worden by
„ het vreedzaam genot zyner Regten, en
„ daar door zal het belang van ieder In-
„ gezeten, met het algemeen belang, on-
„ affcheidelyk verknogt zyn. — En dus
„ zal het voor alle Ingezetenen van *Ne-*
„ *derland* een aangenaam denkbeeld zyn,
„ zich te herinneren de Naamen der Le-
„ den van uwe Vergadering, welke, de
„ wenschen van het Volk als vooruitloo-
„ pen, en by den aanvang van hunne
„ werkzaamheden, de middelen hebben ge-
„ zogt en in het werk gesteld, om zich te
„ doen vervangen door eene Vergade-
„ ring, welke aan de gebrekkige vorm
„ van onze zogenaamde Constitutie niet
„ onderworpen, met meer kragts, kan wer-
„ ken aan het vesten van 's Volks geluk,
„ op waare en duurzaame gronden."

Het Ontwerp des thans overgeleeverden Plans, schoon te breedspraakig om hier geheel plaats te vinden, is, om der zaake wille, en van wegen de gebeurtenissen, waar toe het aanleiding gaf, te gewigtig om het niet, in de hoofdtrekken, te doen kennen. Het stelde, in acht hoofdverdeelingen, een aantal van honderd en achttien Artykelen voor, loopende —, over de Verdeeling des Volks — de Stem-

Inhoud van dit Plan.

XCVIII. BOEK. 1795.

Stemgeregtigdheid — de Kiezers — de Vertegenwoordigers — hunne Werkzaamheden — hunne wyze van Raadpleeging — hunne Verantwoordelykheid, — het uiteengaan dier Vergaderinge.

In het Eerste Hoofdstuk, werd, voor ieder tien duizend Zielen, één Vertegenwoordiger bepaald, welken door Kiezers, voor ieder vyfhonderd Zielen één, moesten benoemd worden. — Deeze Verdeeling werd voor de Gewesten aan de Vertegenwoordigers, en voor de zogenaamde Generaliteits Landen, aan het Committé van het Bondgenootschap overgelaaten.

Het Tweede Hoofdstuk bepaalde het Stemregt tot Burgers van twintig jaaren, in de Republiek woonagtig. Geenen werden uitgeslooten, dan die in Regten geen Persoon waren, of geen Eigendom hadden. Zo veele Stemgeregtigden, als voor eene verdeeling van vyfhonderd Zielen tegenwoordig waren, koozen, by schriftlyke stemming, één Kiezer, en één Plaatsvervanger.

Voor eenen Kiezer bepaalt het Derde Hoofdstuk, den ouderdom van vyf en twintig jaaren, en twee jaaren inwooning. Hy moet in de Vergadering tegenwoordig, of zo naby zyn, dat hy zich, binnen vier en twintig uuren kan vertoonen. De twintig Kiezers byeen zynde, zullen, naa het afleggen eener Verklaaring, van zich eerlyk van hunnen pligt te zullen kwyten, uit of buiten hun, één Vertegenwoordiger en twee Plaatsvervangers benoemen.

men. Schriftlyk moest die verkiezing geschieden, en alleen de volstrekte meerderheid zou beslissen, en by het steeken der stemmen het lot.

XVIII. BOEK. 1795.

Het Vierde *Hoofdstuk* vorderde, in den Vertegenwoordiger, dezelfde vereischten als in den Kiezer: alleen stondt het geheele Gemeenebest hier open om de verkiezing uit te doen. Tot de plaats der Byeenkomst werd *'s Gravenhaage* bepaald, en het Daggeld op tien Guldens, met vergoeding der Reiskosten, naar de uuren afstands, elk uur op tien Stuivers, bepaald. — Iemand op meer dan ééne Plaats benoemd zynde, moest het lot uitmaaken voor welke hy ter Vergadering zou verschynen, en zou uit de andere de Plaatsvervanger worden opgeroepen. — Honderd erkende Vertegenwoordigers byeen zynde, zal de Commissie de Algemeene Staaten hier van verwittigen, en deezen daar op eenige Persoonen benoemen om de Vergadering te openen, en elk der verscheenen hoofdlyk afvraagen — Of hy zich houdt voor een wettig verkoozen Vertegenwoordiger van het geheele Volk van *Nederland?* — Of hy verklaart aan geenen Vorst, of buitenlandsche Magt, verbonden te zyn? — Of hy erkent verantwoordelyk te weezen aan het geheele Volk van *Nederland*, en wel aan hetzelve *alleen*, zonder dat eenige Magt, buiten 't zelve, hun van deeze Verbintenis kan ontslaan? — En eindelyk of hy zich verbindt, om alle de Artykelen, waar op de Nationaale Vergade-

 ring

XCVIII. BOEK. 1795. ring byeengeroepen is, getrouwlyk te zullen naakomen? —— De Vertegenwoordigers, hoofd voor hoofd, deeze Verklaaring en Belofte gedaan hebbende, benoemt de Commissie eenen Voorzitter en twee Secretarissen, waar op dezelve vertrekt.

De werkzaamheden deezer Nationaale Vergadering worden, in het Vyfde Hoofdstuk, bepaald en omschreeven. De benoemde Voorzitter zou de Vergadering verklaaren voor het wettig *verkoozen* Vertegenwoordigend Lichaam van het Volk van *Nederland*, zamengekomen tot het ontwerpen van eene Constitutie voor het geheele Volk van *Nederland* geschikt. *Zy* zou bestuur hebben over de Buitenlandsche Betrekkingen — Land- en *Zeemagt* — en eene eenpaarige wyze van Burgerwapening, over geheel het Gemeenebest, invoeren. —— Persoonen in hegtenis neemende, zal zy die daadlyk aan den daar toe bevoegden Regter moeten overleeveren. —— *Zy* zou beschikking hebben over de Ampten, tot het geheele Gemeenebest betrekking hebbende, en de hoogste zorg draagen voor het Nationaal Credit, met beschikking over de Penningen vereischt tot hunne werkzaamheden. —— De Gewesten zullen buitengewoone Afgevaardigden benoemen, die zo spoedig mogelyk, byeen zouden komen, en vóór den eersten van Hooimaand, de Gelden bepaalen, geduurende het Jaar der Zittinge van de Nationaale Vergadering benoodigd. De Gewesten zullen zich verbinden om

der-

derzelver Aandeelen, op de vastgestelde tydperken te voldoen. Ingeval van wanbetaaling van eenig Gewest zullen derzelver Geldmiddelen ter beschikking van de Nationaale Conventie staan; ten einde daar uit het aandeel van dat Gewest te vinden. —— De Nationaale Vergadering zal zich niet mengen in eenige huishoudelyke schikkingen, welke geene betrekking hebben tot de gezamenlyke belangen van het Gemeenebest — en wederkeerig de Vertegenwoordigers des Volks in de onderscheidene Gewesten zich niet mogen inmengen in zaaken het algemeen Bestuur des Gemeenebests betreffende. —— De plaatshebbende Regeeringsvormen zullen blyven, tot de Constitutie is aangenomen. — De Nationaale Conventie zal zorgen, dat 'er altyd een Uitvoerende Magt zy over de geheele Republiek. De Committés tot de Land- en Zeemagt, tot de *Oost-* en *West-Indische* Bezittingen, houden stand, tot nadere schikkingen.

XCVIII. BOEK.

1795.

Volgends het Zesde Hoofdstuk moest in deeze Vergadering met open deuren geraadpleegd en hoofdlyk gestemd worden; egter kon dezelve, zo dikwyls zy het noodig oordeelde, een Generaal Committé formeeren, wanneer geene Toehoorders werden toegelaaten; doch Besluiten als dan genomen, hadden geen kragt van Wet.

De Verantwoordelykheid der Leden, en de Regtspleeging over dezelve maakten het Zevende Hoofdstuk uit. De Leden

XCVIII. BOEK. 1795. den waren verantwoordelyk aan het geheele Volk, en niet aan eenig gedeelte van 't zelve; geen gedeelte van het Volk kon hun terug roepen; wegens eenige Advyfen ter Vergadering uitgebragt, mogten zy niet in Regten betrokken worden. Een Lid der Nationaale Vergadering van eenige Misdaad befchuldigd wordende, zal een, by 't lot daar toe verkoozen, éénentwintigtal Leden onderzoeken of 'er grond van befchuldiging zy: ingevalle van fchuldig verklaaring zal men een Aanklaager benoemen; en de befchuldigde, door eene Commisfie uit de vyf hooge Gerigtshoven van *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland* en *Groningen*, van welke hy, tot drie maalen toe, zes van de vyftien kan verwerpen, geoordeeld en gevonnisd worden.

Het laatfte Hoofdftuk bepaalde, dat deeze Vergadering, binnen een jaar tyds, het Plan der Conftitutie in gereedheid zou hebben, aan het Volk ter goed- of kwaadkeuring overgeeven, en uiteenfcheiden zo ras de Leden van het op nieuw te benoemen Vertegenwoordigend Lichaam byeen zouden gekomen weezen.

Met verfchillende aandoeningen hoorden de Leden der Hooge Vergadering dit Plan, en namen het, met den Geleidbrieve, over, om 'er het oordeel hunner Zenderen, op te verneemen (*).

Voor-

(*) *Refolutien van hun Hoog Mogenden* 29 *May* 1795.

Vooruit te zien was het, de oude onderscheide gestelteniss en der Gewesten, en 't geen jongst in dezelve voorviel, in aanmerking neemende, dat het oordeel over dit Plan wyd van een zou loopen; doch niet, *dat hier uit*, in een tydperk, 't welk *dubbel vereeniging* vorderde, een tweespalt zou ryzen, die geschaapen scheen, veel eer eene Verwydering tusschen de Gewesten te baaren, dan den band der hoogstnoodige Vereeniging naauwer toe te haalen. Dit nogthans was het geval, en ontstonden 'er de hoogstgaande onaangenaamheden; niet dan met veel moeite, onder een zamenloop van botzingen, ten einde gebragt, welke dit loopend jaar duurde, en welker ontvouwing een alleraangelegenst, schoon den regtschaapen Vaderlander, verdrietige schryfstoffe oplevert.

XCVIII. BOEK. 1795. Het gaf aanleiding tot groote oneenigheden.

Eerst was *Overyssel* gereed met het indienen van den gewestlyken raadslag over dit stuk. Dezelve liep op deezen zin. De Gelastigden in deeze zaak oordeelden, dat het oogmerk der Vergadering van de Representanten des Volks van *Overyssel* niet zyn kon te onderzoeken, of het Plan voorhanden, tot zodanig een punt van volmaaktheid gebragt was, dat geene gegronde aanmerkingen daar op gemaakt en geene wenschlyke verbeteringen daar in voorgeslaagen zouden kunnen worden, naardien het niet redelyk zou geweest zyn, te verwagten, veel min te vorderen, dat het Departement, waar aan het ontwerpen

Overyssel brengt een gunstig oordeel over het Plan uit.

XCVIII. BOEK. 1795. pen was toeberouwd, in een stuk van dat aanbelang, in een stuk 't geen byna geheel van bloote bespiegeling afhing: dewyl 'er nog geene voorbeelden voorhanden waren, op welker voetspoor men in deezen met veiligheid kon voorttreeden — dat hetzelve Departement iets zou kunnen voor het licht brengen, dat de volle goedkeuring van zo veele onderscheidene Gewesten, wier belangens, hoe zeer ook in sommige opzigten, geheel dezelfde zynde, egter, in andere opzigten zeer verre uit elkander loopen, zou kunnen erlangen, of waar in niet verscheide punten moesten voorkomen, op welke de Leden uit de Vergadering van ieder der Gewesten afgevaardigd, aanmerkingen zouden weeten voor den dag te brengen; dan dat hetzelve oogmerk alleen geagt kon worden daar heen te strekken, dat onderzogt wierd of het ingediende Plan, schoon met gebreken bezet, welke alle menschlyke verordeningen noodzaaklyk moeten vergezellen, egter van dien aart bevonden wierd, dat de aanneeming van 't zelve, de tegenwoordige omstandigheden voor al mede in aanmerking genomen zynde, voor den Staat in 't algemeen, en voor *Overyssel* in 't byzonder, ware aan te pryzen.

Op deeze gronden hadden zy, in de eerste plaats, in aanmerking genomen den algemeenen wensch der Natie, blykbaar daar heenen strekkende, dat de tegenwoordige Regeering, zo dra mogelyk, door eene Nationaale Conventie mogt wor-

worden vervangen, welke aanvangelyk de zaaken van het Bondgenootschap, op eenen meer bestendigen en gelykmaatigen voet, konde besturen, en voorts den weg baanen, tot eenen vastgestelden, verbeterden Regeeringsvorm, die, op den eenigen onwrikbaaren grondslag, waar op eene wettige Regeering kan gebouwd worden, dat is op den ongedwongen en welberaaden wille des Volks zou zyn gevestigd.

XCVIIIe BOEK. 1795.

Voorts stemde, huns inziens, deeze algemeene wensch der Natie, met de waare belangen van het Gemeenebest overeen: naardemaal die groote gebreken van het oude Staatsbestuur, welke steeds in den weg gestaan hadden, om eenige vaardige en kragtdaadige maatregelen, tot de algemeene Verdeediging des Lands te beraamen, of beraamd zynde, naar behooren, ten uitvoer te brengen, grootendeels nog bleeven voortduuren. — Die gebreken moesten, ten spoedigsten, verholpen worden, of wy liepen het zigtbaarste gevaar, dat de reeds zo gefolterde Republiek in eene onherstelbaare kwyning zou vervallen.

Twee redenen konden 'er, huns oordeels, zich alleen opdoen, om het voorgeslaagen Plan van de hand te wyzen. — Aan den eenen kant, wanneer men, by onderzoek, mogt bevonden hebben, dat 'er zo groote gebreken in lagen opgesloten, dat hetzelve geen vooruitzigt opleeverde, om te durven verwagten, dat de invoering onzen toestand aanvanglyk by voor-

XXVIII. BOEK. — 1795. voorraad, zou kunnen verbeteren, of ons, in 't vervolg, tot eenen goeden en bestendigen Regeeringsvorm opleiden; — en, aan den anderen kant, wanneer men een gegrond of althans hoogst waarschynlyk vooruitzigt mogt hebben, dat men, dit Plan verwerpende, binnen zodanig tydperk, als de tegenwoordige nood des Lands scheen te vorderen, een beter en algemeen gesmaakt wordend ontwerp zou kunnen verkrygen.

Niet als zo volmaakt hadden zy het kunnen beschouwen, dat het voor geene verbetering vatbaar zou kunnen worden aangemerkt, nogthans waren hun geene zodanige feilen voorgekomen, welke hun moesten doen denken, dat men geene gegronde hoop mogt voeden, op fundament van 't zelve een gelukkig Bestuur van de gemeene zaak te zullen zien tot stand brengen. — Ingevolge hier van schoot 'er alleen over, te beraadslaagen, of men dit Plan van de hand wyzende, gegronde hoop mogt koesteren van een beter, binnen een behoorelyk tydsbestek te mogen wagten? Eene vraag, welke zy, naa rype overdenking, met Neen meenden te moeten beantwoorden.

Die hoop zou moeten gevestigd zyn op het vooruitzigt, dat het op nieuw te ontwerpen Plan aan bekwaamer handen zou worden toevertrouwd. Dan hier omtrent merkten zy aan, dat, schoon zulks als mogelyk mogt beschouwd worden, het egter eene zeer wisselvallige zaak zou bly-

ven; en dat 'er even zo veel reden zich opdeedt om te vreezen, dat ook het tegendeel zou kunnen gebeuren, en men dan gevaar liep van of een erger Ontwerp te moeten omhelzen, of de geheele zaak zien te niet loopen, of althans zodanig vertraagen, dat de rust en welvaart van 't geheele Land daar door op 't klaarblyklykst in de waagschaal konde gesteld worden.

Eens veronderssteld, dat het benoemen eener nieuwe Commissie ten besten uitviel, bleef het nogthans zeker, dat dezelfde zwaarigheden, die de eerste vergezeld hadden, zich ook by de tweede, of derde, of de vierde, of zo meenig men ook beroepen wilde, zouden moeten openbaaren. Noodzaaklyk zou steeds zulk eene Commissie moeten bestaan uit een aantal Menschen, uit onderscheidene streeken van het Gemeenebest zamengekomen, van verschillende geaartheid en opvoeding. Derzelver Vergadering zou aan hetzelfde gebrek onderheevig zyn, 't welk alle Vergaderingen noodwendig moet aankleeven, dat men Menschen zamenbrengende, tevens een aantal van byzondere vooroordeelen, hartstogten, uitzigten en begrippen zamenbrengt, die niet zelden rechtstreeks tegen elkander aanloopen, en welke het hoogst moeilyk wordt zodanig te vereenigen, dat daar uit een zamenhangend goed geheel voortkome.

Voorts, hoedanige talenten men ook in, en hoedanige eensgezindheid men ook on-

XCVIII. BOEK. 1795. onder de Leden van eene zodanige Commissie moge veronderstellen, bleef het evenwel zeker, dat dezelve nimmer een Plan van Regeering zou kunnen aanbieden, hetwelk aan een ieder behaagde, en waar op niet zeer veelen, te regt, of te onregt, zouden meenen gewigtige aanmerkingen te kunnen bybrengen. — Dit zou het geval weezen, schoon de gansche Republiek uit menschen bestondt, die, geduurende geheel hun leeven van de Staatkunde hun werk gemaakt hadden, en door ondervinding in dat vak waren grys geworden. — Dit moest men nog met meer zekerheids onderstellen het geval te zullen zyn, wanneer men het Menschdom beschouwde, zo als het waarlyk bestaat, dat ieder zich vermeet alles te beoordeelen, evenveel of zyne kundigheden zich al, of niet, over de zaaken, die te beoordeelen vallen, uitstrekken. Waar uit natuurlyk viel af te leiden, dat ieder Ingezeten der Republiek, en tevens ieder Vergadering onder welker overweeging dit of eenig ander plan van deezen aart vallen zal, zich noodwendig vroeger of laater zou moeten te vrede houden met iets, 't geen wel niet, in allen deele, voor het beste gehouden wordt; doch 't welk men blootlyk geschikt agt om het bedoelde oogmerk, in minder of meerder volmaaktheid te brengen.

Op deeze gronden, en om alle deeze redenen, was de raadslag der Gelastigden, dat de Vergadering der Vertegenwoordi-

ge-

geren van *Overysfel* het voorgestelde Plan, over 't geheel, behoorde goed te keuren, en Gelastigden van dit Gewest te doen aanschryven, om deeze goedkeuring, ter Vergadering van hun Hoog Mog. uit te brengen; zo nogthans, dat zy in een afzonderlyk Verslag vervat hadden, eenige bedenkingen, mede ter Vergadering van hun Hoog Mog. over te geeven, ten einde daar over, als mede over zodanige andere Bedenkingen als daar op uit andere Provinciën zouden inkomen, met de overige Bondgenooten, verder te handelen; en, op goekeuring der Vergadering van de *Overysselsche* Volksrepresentanten zodanig te regelen, dat men, in dit gewigtige Stuk, ten spoedigsten tot een volstrekt Besluit geraakte. — Dit Verslag droeg de goedkeuring der Vergadering weg (*). XCVIII. BOEK. 1795.

Hol-

(*) *Extract uit het Register der Resolutien van de Prov. Rep. van Overysfel*, 14 July 1795. geheel voorhanden in de *Jaarb. der Bataafsche Republiek* IV. D. bl. 9. Opgemeld verslag droeg de naamtekening van Mr. GERHARD DUMBAR, en was volkomen in den geest diens Mans, *die de oude en nieuwe Constitutie der Vereenigde Staaten van America, uit de beste Schriften, in haare gronden, ontvouwd hadt*, in III. Deelen te *Amst.* by J. A. CRAYENSCHOT 1793 uitgegeeven. Hy drukte de voetstappen van een eerwaardigen FRANKLIN, die aan de *Americaansche* Constitutie zyne toestemming gaf, „ om dat hy geene betere verwagtte, en om dat „ hy niet zeker was, dat deeze niet de beste wa„ re." — Hy volgde den grooten WASHINGTON, die volmondig beleedt, „ dat de Constitutie, in „ zyne oogen, niet vry was van onvolmaaktheden; „ doch zich tevens verzekerd hieldt dat dezelve de „ bes-

XCVIII. BOEK.

1795. *Hollands* verrigtingen ten opzigte van dit Plan.

Holland, uit wiens schoot als 't ware, dit Plan, of althans het ontwerpen van 't zelve, was voortgekomen, draalde niet lang, met het indienen van zynen raadslag. De Leden der Vertegenwoordigeren van het Volk deezes Gewests, gelast met het onderzoek des voorgestelden Plans, gaven daar aan, in 't algemeen, hunne goedkeuring, en preezen het opstel; doch oordeelden daar in verscheide veranderingen te moeten brengen; veranderingen van zo veel beduidenis, dat de Vergadering een dag bepaalde om, met agterstelling van alle andere zaaken, daar over te raadpleegen, en tot een besluit te komen (*). Vier zittingen besteedde de Vergadering tot het nagaan en beoordeelen van dit Plan (†). Alle de Artykelen werden één voor één voorgeleezen, ieder Lid kon over elk zyne gedagten voortbrengen, waar naa de verschillende gevoelens gehoord en overwoogen zynde, ieder Artykel afzonderlyk bepaald werd. Geene eenstemmigheid in allen deele was er te wagten.

Amsterdams gedrag in deezen.

Men verspreidde dat de Representanten des Volks van *Amsterdam*, die een zo aanzienlyk gedeelte van het Volk van *Holland*

„ beste was die men kon verkrygen, en dat veele „ der gebreken, daar aan ten laste gelegd, met de „ daad niet bestonden." Zie gemelde Werk I. D. bl. 208 en 210.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 14 July 1795.

(†) Gehouden den 22 July 's Avonds, den 23 's Morgens en 's Avonds, en den 24 's Avonds.

land vertegenwoordigen, het werk der Nationaale Conventie zogten tegen te gaan. Wel hadden zy, op veele stukken, een ander inzien, dan de meerderheid der Vergaderinge van *Holland*. Zo ras dit Stadsbestuur het uitgebragt Verslag of Plan ontving, benoemde het eene Commissie om 't zelve te onderzoeken, en hun raadslag deswegen uit te brengen. Deeze werd geheel overgenomen en den Afgevaardigden van wegen *Amsterdam* ter Vergadering van *Holland* gezonden, om 'er, naar goedvinden, gebruik van te maaken. Wat het werk der Nationaale Conventie in 't algemeen betrof, schreef gemelde Commissie aan de Stads Afgevaardigden, met zo veele woorden. „ Wy schroomen niet openhartig „ te verklaaren, dat het by ons boven al„ len twyfel en bedenking is, dat eene „ geheel *Nieuwe Nederlandsche Constitutie* „ moet worden daargesteld, dat dezelve „ regelregt strekke tot het grootst en voor „ de redding van *Nederland*, zo onontbeerelyk oogmerk, naamlyk de *Eenheid* „ en *Onverdeelbaarheid* der Republiek; „ welk oogmerk wel de waare bedoeling „ onzer Voorouderen is geweest by het „ aangaan van de *Unie van Utrecht*, bly„ kens, onder anderen, deeze woorden, „ *dat de Provintien zo geunieerd zullen zyn* „ *als of zy maar ééne Provintie waren*; doch „ welke Eenheid en Onverdeelbaarheid „ volkomen hersenschimmig is geworden, „ door de Provintiaale Souverainiteit, door „ daar by gewaarborgde wederzydsche

XCVIII. BOEK.

1795.

XCVIII. BOEK. 1795. „ Privilegien *enz.* —— Wy zeggen het „ dan volmondig, en met warme harten, „ het is onze wensch, het is ons vuurig „ verlangen, dat eene Nieuwe Constitu- „ tie, rustende op Vryheid, Gelykheid, „ en Broederschap, dit groote doeleinde „ daarstelde, en daar door eindelyk de „ wonden geneezen worden, welke de „ gebrekkige *Unie van Utrecht* heeft ge- „ slaagen, en waar aan *Nederland* zo he- „ vig bloed. —— De Oproeping, waar toe „ voornaamlyk het Plan zou moeten strek- „ ken," (met deeze woorden gaven zy hun gevoelen op,) „ kan en behoort voor „ als nog alleen te dienen om eene Verga- „ dering door het Volk zelf verkoozen, „ daar te stellen, die, met ryp beraad, „ een Plan ontwerpe, van eene nieuwe, „ of liever verbeterde Regeeringsvorm: „ terwyl inmiddels, hangende haaren ar- „ beid, de oude Machines, die zoo lang „ geloopen hebben, nog voortgaan, op „ dat niets by overhaasting geschiede; „ maar met ryp overleg, en men, we- „ gens overhaasting en haare nadeelen, „ aan de Natie niet verantwoordelyk „ worde. Het Plan zelve voor de Natio- „ naale Conventie behoorde door het „ Volk te worden goedgekeurd (*)."

De

(*) Wy ontleenen dit uit de Voorreden, ter Ordonnantie van de Representanten des Volks van *Amsterdam*, door den Secretaris G. Brender à Brandis, geplaatst voor het *Advis over de Nationaale Conventie ter Vergadering van de Provisioneele* Re-

De gewigtigste veranderingen in het Plan, van wegen *Holland* voorgesteld, kwamen hier op neder. Dat de Telling in *Staats Brabant*, niet door het Committé van het Bondgenootschap; maar door de eigene, nu reeds erkende Representanten, zou geschieden. — In stede van schriftlyke een mondelyke stemming, en de volstrekte meerderheid van stemmen. — By de verklaaring door den Representanten te doen, keurden zy noodig te voegen, „ of hy „ verklaart gehouw en getrouw te zullen „ zyn aan de Regten van den Mensch „ en Burger, als mede aan de Oppermagt „ des Volks, en wyders alles te zullen „ doen wat een goed en getrouw Repre„ sentant schuldig is te doen." — De Afgevaardigden uit de Algemeene Staaten, de Vergadering in werking gebragt hebben-

XXVIII. BOEK.

1795.

Voorgestelde Veranderingen in het Plan, van wegen *Holland.*

Representanten van het Volk van Holland, op den 22, 23 *en* 24 *July* 1795 *uitgebragt door* J. H. VAN SWINDEN, *Gedeputeerde, wegens Amsterdam; uitgegeeven op last der Representanten van het Volk van Amsterdam.* Te *Amsterdam* by de Erven DIRK ONDERDELINDEN *en Zoon.* Met VAN SWINDENS gevoelen over de Werkzaamheden en de Magt der *eerste byeen te roepene Nationaale Conventie* waren de *Representanten des Volks van Amsterdam* het geheel ééns; doch zy velden over diens Hoogleeraars byzondere gevoelens geen oordeel. Het blykt uit dit Stukje hoe veele der Voorstellen van wegen *Amsterdam* en door VAN SWINDEN gedaan, met eene groote meerderheid verworpen wierden; terwyl eenige der bedoelde veranderingen ingang vonden. Hoogst leezenswaardig is dit kleine Stukje. Wy kunnen daar uit, in veele byzonderheden leeren, hoe het by deeze Onderhandelingen is toegegaan.

XCVIII. BOEK. 1795. behde, zouden als dan, vertrekken en aan dezelve verslag doen, dat de Nationaale Conventie geconstitueerd is, waar op terstond die Vergadering zal uit een gaan. — De werkzaamheden deezer Conventie werden vermeerderd met het Bestuur der gemeene zaak. — Men bepaalde ook, dat, zo ras drie vierde der verkoozene Leden aanweezig waren, een Committé van vier en twintig Leden zou worden benoemd, om, binnen zes Maanden, eene Constitutie te vervaardigen: welke Leden, dien tyd met geene andere Commissien zouden mogen belast worden. — Over dit Ontwerp zou de Conventie dagelyks eenige uuren zich bezig houden. — De Conventie kreeg de Opperste Magt, met vernietiging van alle Provinciaale Representatien. Intusschen moest de heffing der Lasten, en de uitoefening van het Regt, op den gewoonen voet, blyven.

Het Plan met die veranderingen door *Holland* goedgekeurd.

Het besluit viel om het Plan, met de als nu gemaakte Veranderingen, by *Holland* vast te stellen: en werd zulks met een drievoudig handgeklap goedgekeurd (*). De Burger VAN SWINDEN vatte het woord nogmaals op, en betuigde, daar zo veele zyner voorstellen geenen ingang gevonden hadden, „ dat, hoewel hy de Decreeten der Ver„ gadering eerbiedigde, hy nogmaals „ moest herinneren, dat hy niet gehou„ den kon worden als of hy zyne Stem

„ tot

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 14 July 1795.

„ tot dit Plan, en tot dit Decreet gegee- XCVIII. BOEK.
„ ven hadt; dat hy de Leden, welke het
„ Volk tot de *eerste* Nationaale Conven- 1795.
„ tie zou benoemen, wel als wettig ver-
„ koozen Leden zou beschouwen; doch
„ dat hy by zyn gevoelen bleef en bly-
„ ven zoude, dat naamlyk de *eerste* Na-
„ tionaale Conventie zo groote magt niet
„ behoorde te hebben, en dat men die
„ aan dezelve niet behoorde toe te ken-
„ nen, zonder alvoorens 's Volks goed-
„ keuring daar over te hebben ingewon-
„ nen (*)."

Twaalf Leden uit de Vergadering van *Holland* werden benoemd om het Plan, met de gemaakte Veranderingen, ter Algemeene Staatsvergadering in te leeveren, en ge dier gelegenheid te verklaaren; dat het Plan door het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande aan hun Hoog Mog. overgeleeverd, met blydschap en ernst een voorwerp der overweeginge der Vergadering van *Holland* geworden, en over 't geheel, zo ten aanzien van de hoofdinhoud, en de verdeeling in Acht onderscheidene Hoofdstukken, als ten opzigte tot zommige deelen, zonder eenige verandering, letterlyk omhelsd was; doch dat men zich egter verpligt gevonden hadt eenige veranderingen in hetzelve Plan te maaken, voor zo verre men zich overtuigd hieldt, dat zulks nood- Ingediend Verslag van *Holland* by hun H. Mog.

zaak-

(*) Zie het bovengemeld *Advis van* VAN SWINDEN bl. 43.

XCVIII. BOEK. 1795.

zaaklyk was, of uit aanmerking van sommige Besluiten, kortlings by hun Hoog Mogenden genomen; of om des te beter, overeenkomstig den aart der zaake, en de aangenomene beginzels, het voorgestelde oogmerk te bereiken, of uit hoofde dat men zich verzekerd hieldt, dat aan eene Vergadering, het geheele Volk wettig vertegenwoordigende; behoudens de erkentenis van 's Volks Souverainiteit, de uitoefening van die zelfde Oppermagt, met uitsluiting van alle andere; niet onthouden of betwist kon worden.

By dit voorstel hadden zy in last het vertrouwen van *Holland* te kennen te geeven, dat de gemaakte Veranderingen de goedkeuring van hun Hoog Mogenden, en van de Bondgenooten, zouden wegdraagen, en dat deeze geheele zaak, met een spoedig en vrugtbaar Besluit, over geheel het Gemeenebest, zou agtervolgd worden. Den wensch weetende van het *Hollandsche* Volk, konden zy niet nalaaten, met allen ernst, aan te houden, dat hun Hoog Mogenden alles zouden aanwenden ter bespoediging van dit werk, en wel dat, vóór den eersten van Herfstmaand, deeze zo groote als sterk gewenschte zaak bepaald en de Byeenkomst eener Nationaale Conventie door de geheele Republiek vastgesteld wierd, overeenkomstig het Plan, met de gemaakte veranderingen.

Daar mede gepaarde

Naardemaal, ingevolge van dit Plan, het Gezag en Bestuur door hun Hoog Mogenden, onder den naam van *Staaten* Ge-

Generaal van de Zeven Vereenigde Nederlanden, uitgeoefend, eerlang ſtondt over te gaan in eene daar toe door het geheele Volk verkoozene *Nationaale Conventie van de Bataafſche Republiek*, oordeelden die van *Holland* hun Hoog Mog. in bedenken te moeten geeven, om de noodige ſchikkingen te maaken, tot het uitvaardigen van de vereischte orders aan de Buitenlandſche Ministers van deezen Staat, ten einde zy de Gouvernementen, by welke zy zich bevonden, voorloopige kennis van die Verandering mogten geeven; als mede om te bewerken dat zy, ingevolge hier van, de Credentiaalen van derzelver Ministers by deeze Republiek, daar mede overeenkomſtig zouden gelieven te doen veranderen (*).

XCVIII. BOEK. 1795. Voorſlag ten opzigte van de Credentiaalen der Afgezanten.

Was 'er alle reden om te verwagten, dat eenige der Gewesten, op het oorſpronglyk ingediend Plan, niet weinig zouden hebben aan te merken, en daar uit aanleiding neemen, om 't zelve te wraaken; veele der by *Holland* voorgeſlaagene Veranderingen, konden niet nalaaten die eigenſte Gewesten nog ſterker tegen 't zelve in te neemen. Weshalven de betuigde *hoope* van *Holland* by hun Hoog Mogenden, veel eer een *wensch* mogt heeten. Hoe ſterk ondertusſchen dit Gewest op eene Nationaale Conventie geſteld was, dezelve daar wilde ſtellen, en wel in

De door *Holland* voorgeſlaagene Veranderingen, in het Plan, by anderen niet aangenomen.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 en 27 July 1795.

XCVIII. BOEK. 1795.

in dier voege inrichten, als de Veranderingen, in het Plan gemaakt, mede bragten, bleek uit alle gedaane stappen. De Byval en Ondersteuning van een en ander Gewest mogten de *Hollandsche* Vertegenwoordigers zich belooven; doch de tegenwerking van andere was niet min zeker te voorzien. Een tegenwigt om de schaal der Gewestlyke Besluiten, ten hunnen genoegen te doen overslaan, vonden zy in de Burgervergaderingen, van welke wy met een woord melding maakten (*).

Verslag wegens de Centraale Vergadering.

Wy kunnen, met geene voeglykheid, voortvaaren, in het mededeelen van de Besluiten der overige Gewesten op dit gewigtig stuk genomen, dan na alvoorens verslag gegeeven te hebben van de werkzaamheden dier Burgervergaderingen, in dit belangryk Tydvak, en de *Centraale Vergadering* daar uit gebooren. Eene Vergadering, van welker werkzaamheden wy, met een enkel woord, in een byzonder geval, gewaagd hebben (†); doch welke nader dient gekend te worden. Eene Vergadering door eenigen hoog gepreezen, en als het *Bolwerk der Vryheid* aangemerkt; door anderen gewraakt en als een *Wangedrogt* uitgekreeten. Eene nadere kennis met derzelver aanleg en werkzaamheden, zal grond geeven om te kunnen oordeelen, welk van deeze zo wyd verschillende benaamingen zy verdiende.

On-

(*) Zie hier boven bl. 14.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 209, waar wy een breeder Verslag beloofden.

Ondanks de aangewende poogingen om de Clubs, en andere werkzaame Volksvergaderingen, te vernietigen, of van invloed te berooven, zelfs met medewerking der *Franschen* (*), waren dezelve niet alleen staande gebleeven; maar als tegen die verdrukking opgewassen. Geen Gewest, geen Stad, geen Dorp van eenigen naam bykans, of men vondt 'er dusdanige zamenkomsten, die, schoon met verschillende naamen bestempeld, en ook alle niet van dezelfden aanleg en aart, egter, in zommige opzigten, één doel hadden. Veele deezer Genootschappen hielden sterke Briefwisseling met elkander, over 't geene zy, naar hun inzien, voor het Vaderland oorbaarst en heilzaamst keurden; dan oordeelden zy, door het houden eener *Algemeene Centraale Vergadering*, by monde, de wederzydsche bedenkingen korter en klaarder te kunnen mededeelen en behandelen. — De Volkssocieteit te *Leeuwaarden* hadt, reeds op 't einde van Bloeimaand, een rondgaanden Brief afgevaardigd, het eerste voorstel tot eene Verbroedering behelzende; *Utrecht* werd ter algemeene Verzamelplaats voorgeslaagen. Eene uitschryving, ten dien einde, hadt men reeds vervaardigd; dan men was in *'s Haage* hier mede ook onledig en sloeg met die van *Utrecht* de handen in een. — De Gecommitteerden uit

XCVIII. BOEK.

1795.

Aanleidende oorzaaken tot de Centraale Vergadering.

(*) Van deeze poogingen hebben wy Verslag gegeeven in onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 17 env.

XCVIII. BOEK. 1795. uit de Algemeene Burgervergadering der Gemeente van *Leyden*, uit de Vaderlandsche Societeiten van *Rotterdam*, en den *Haage*, waren hier in zeer werkzaam. Zy oordeelden het daarstellen eener *Centraale Vergadering*, bestaande uit alle de Vaderland- en Vryheidlievende Volksvergaderingen over de geheele uitgebreidheid des Gemeenebests dienstig; zy schreeven een rondgaanden Brief, strekkende ter uitnoodiging om, uit elk deezer twee of drie, doch niet meer, Gecommitteerden, met de vereischte Volmagten voorzien, ter Centraale Vergadering in den *Haage* te zenden, welke den twee en twintigsten van Hooimaand aldaar stondt geopend te worden (*).

Byeenkomst in *'s Haage*. Alle grond was 'er om te verwagten dat die Uitnoodigings Brief niet te vergeefsch zou afgevaardigd weezen. Ten bestemden dage verscheenen 'er vyf en vyftig Afgevaardigden uit *Holland*, *Gelderland*, *Zeeland*, *Overysfel*, *Groningen* en *Bataafsch Brabant*, waar by zich eerlang drie Afgevaardigden uit *Friesland* voegden, met de verklaaring, dat een aanzienlyk deel des *Frieschen* Volks, reeds lang zynen wensch aan den dag gelegd hadt, dat de *Friesche* Representanten, het daar heenen stuurden, om ten spoedigsten eene Nationaale Conventie daar te stellen, en de Eenheid en Ondeelbaarheid der Republiek te verklaaren. Onverwyld hielden zy zich bezig met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4264.

met het ontwerpen van een *Plan van Organisatie voor eene Centraale Vergadering van alle Patriottische Byeenkomsten in de Bataafsche Republiek, dewelke verklaaren toegedaan te zyn de gronden van Vryheid, Gelykheid en de Regten van den Mensch en Burger.* Welhaast was het gereed, en verscheen in het licht.

XIII BOEK. 1795.

Staatlyk en genoegzaam het oogmerk ontdekkende, was de eerste openbaare Verrigting. Uit elk der Gewesten zag men 'er twee benoemd om zich te vervoegen by de Repreſentanten des Volks van *Holland.* Aan derzelver hoofd was de Voorzitter GERRIT PAAPE, die in eene Aanſpraak, den Aanleg der *Centraale* Vergadering, bekend maakte, en het Plan van Organiſatie daar by overleeverde. Te deezer gelegenheid gaf de Spreeker te verſtaan het genoegen der Vergadering over het Beſluit by *Holland* genomen tot het eerlang daarſtellen eener Nationaale Vergadering. „ Iets," gelyk de woordlyke betuiging luidde, „ waar uit wy billyk „ hoopen en verwagten, dat de zo ge„ lukkige als onontbeerelyke Eenheid der „ geheele *Bataafſche* Republiek zal ge„ booren worden, en het geluk van *Ne„ derlands* Volk, dat daar van het zekere „ gevolg weezen moet, zal worden be„ vorderd en bevestigd. — Dit genoe„ gen, Burgers Repreſentanten! is te „ groot, dan dat wy niet deswegen de „ hartlykste betuiging daar van in uw „ midden zouden komen doen. Ons Va„ der-

Maakt zich by de Rep. van *Holland* bekend. Aanſpraak van G. PAAPE.

XCVIII. BOEK. 1795.

„ derlandsch hart is te gevoelig, dan dat „ wy aan U de blyken niet zouden gee„ ven van onze gegronde blydschap, en „ van onzen eensgezinden en hartgrondi„ gen wensch, dan dat gy op dat spoor, „ aan welks einde alle weldenkende *Ba*„ *taaven* hun waar welzyn verwagten, „ moogt blyven voortgaan; en dat gy, „ Vertegenwoordigers van een Vry Volk! „ zo spoedig mogelyk, insgelyks deele in „ het zelfde onontbeerelyke geluk eener „ Nationaale Conventie, met alle de daar „ uit voortvloeijende heuchlyke gevol„ gen. — Dan, Burgers Representanten! „ dan eerst zullen de *Bataaven* waarlyk „ vry zyn, en de eere van Volksverte„ genwoordigers even daar door grooter „ worden: terwyl de liefde en agting van „ alle weldenkende *Bataaven*, ter hoogst „ begeerlyke beloonïng zal strekken van „ hun, die dit vrye en gelukkige *Bataaf*„ *sche* Volk vertegenwoordigen."

Ten slot verzogten zy, dat van dit hun verklaard genoegen, en van deezen hunnen hartgrondigen wensch, van wegen de Representanten des Volks van *Holland*, ter Algemeene Staatsvergadering kennis mogt gegeeven worden.

Hoe door de Voorzitter GEVERS beantwoordt.

Het antwoord des Voorzitters, HUGO GEVERS, liep op deezen zin, „ Medeburgers! de Representanten van 't Vrye „ Volk van *Holland*, te recht voldaan „ over deeze zo plegtige Bezending, wel„ ke zy thans in haaren boezem ziet bin„ nen treeden, uit de onderscheidene Af-

ge-

„ gezonden van de Societeiten enz. wen- XCVIII
„ fchen zich zelven en der Vryheid ge- BOEK
„ luk met dit voor hun zo gewigtig tyd- ———
„ ftip. Zy *zullen* niet alleen, maar *heb-* 1795.
„ *ben* het reeds van hunnen pligt geoor-
„ deeld, heden deezen morgen, ter Ver-
„ gaderinge van hun Hoog Mogenden,
„ ingevolge van het verlangen, door Ulie-
„ den thans aan den dag gelegd, den
„ wensch uit te brengen, tot de fpoedige
„ daarftelling eener *Generaale Nationaale*
„ *Conventie voor het geheele Bataaffche*
„ *Volk.* —— Zy zullen niet ophouden,
„ maar fteeds voortgaan daar toe alle poo-
„ gingen aan te wenden, welke zy dien-
„ ftig oordeelen ter bevorderinge van dee-
„ ze zo hoogstgewigtige als belangryke
„ zaak. —— Zy wenfchen, zy zoeken
„ niets meer dan het Heil des *Bataaffchen*
„ Volks, *'s Volks geluk is hun eene Wet;*
„ dit hebben zy fteeds door fpreekende
„ daaden getoond; en zy zullen des te
„ gemaklyker, des te aangenaamer, wer-
„ ken, wen alle welderkende Gemeene-
„ bestgezinde Burgers, zo hier als in
„ de overige gedeelten van het *Bataafsch*
„ Gemeenebest, daar toe de behulpzaame
„ hand leenen.

„ Ik heb het genoegen, Uliеden, uit
„ naam deezer Vergadering, de eer der
„ Zittinge aan te bieden, *Heil en Broeder-*
„ *fchap!* Lang leeve de Republiek!" (*).

Toejuichend handgeklap deedt de Zaal weer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4266.

XXVIII. BOEK. 1795.

weergalmen; en bleek het alzins hoe zeer tot genoegen der Reprefentanten des Volks van *Holland* men deeze Centraale Vergadering gevestigd zag, en aanmerkte als een fteunpunt om de *Nationaale* Conventie, welke zy voorzagen, dat veel wederfpraaks zou ontmoeten, daar te ftellen.

Het Plan door de *Groninger* Afgevaardigden verdeedigd.

Het in 't licht gegeeven Plan van Organifatie der Centraale Vergadering werd wydverfchillend beoordeeld, door deezen hoog gepreezen; door geenen ten uiterften gewraakt. Anderen vraagden opheldering wegens de waare Bedoeling. Dit laatfte was byzonder het geval der Leden van de Vergadering der Burger Gezelfchappen in *Groningen*. De van daar Afgevaardigden ter *Haagfche* Centraale Vergadering L. VAN OOSTBROEK en M. VAN HEYNINGEN BOSCH, onderftonden het die Ophelderingen te geeven; te meer daar zy begreepen, dat de waare bedoeling door veelen zeer miskend werd, en zy, tot hun leedweezen, uit de gezegden van zommigen, vernomen hadden, dat zy de te houdene Centraale Vergadering, niet flegts nutloos aanmerkten; maar zelfs als volftrekt inloopende tegen de geregelde uitbrenging van de ftemme des Volks.

De wraakers van dit Plan in geenen gunftigen dag gefteld hebbende, vaaren zy voort met het Plan te ontleeden en hunne gehoudene handelwyze, in de toeftemming van een en ander Punt, te verdeedigen, vooral het daarftellen eener Nationaale Conventie; terwyl, ten opzig-

zigte van de één- en ondeelbaarheid van dit Gemeenebest, nog niets ftelligs befloo-ten was, en zulks ftoffe tot nader beraadflaagen zou kunnen geeven. Gelyk zy ook andere ftukkeu aanvoeren, die gepaste werkzaamheden der Centraale Vergadering zouden uitmaaken.

XCVIII. BOEK. 1795.

Hoe zy oordeelden, dat de Centraale Vergadering, ter bevordering dier zaaken, werkzaam behoorde te zyn, overeenkomftig het Plan, wyzen zy vervolgens aan. De Verzameling van Patriotten, in overeenkomst daar mede, flegts één Lichhaam uitmaakende, dat zyn eigen Beftuur hadt, zou de Centraale Vergadering, ter bereiking van de den Lande heilzaamfte oogmerken *alle wettige middelen bezigen, die in haare vermogens waren*, *en alle gepaste wegen inflaan*, *die zy daar toe gefchikt zou oordeelen*. Omtrent dit Artykel verklaaren gemelde Burgers. „ Het behoeft, „ onzes bedunkens, geene verdere uitlegging, noch verzekering, dat deeze *wettige middelen* en *gepaste wegen*, niet anders kunnen betekenen, dan dat de „ Centraale Vergadering, in alles wat zy „ voorneemt, by het *Bataaffche* Volk, of „ deszelfs Vertegenwoordigers, te bewerken, altoos als *voorlichtend*, *ophelderende* „ en *aandringende* zal handelen, (op gronden van Regt en Waarheid,) in zo „ verre zy, *als een Gedeelte des Volks*, dit „ kan en vermag te doen."

Door dit laatfte, dat de Centraale Vergadering zich flegts *als een Gedeelte des*

XXVIII. BOEK. 1795. *Volks* beschouwde, oordeelden de Verdeedigers van het Plan, het blykbaar, dat die Vergadering zich het regt van eene *tweede Volksvertegenwoordiging* niet aanmaatigde, en daar door de Maatschaplyke orde en welvaard zou willen verwoesten, gelyk eenigen beweerden. Om dit denkbeeld nog beter te bestryden, haalen zy uit het Plan zelve de volgende betuigingen aan; „ Deeze eenpaarige werkzaamheid van alle welgezinde *Bataaven*; deeze bestendige vereeniging van alle Patriottische Ziels- en Lichaamskragten, zal, wel verre van de Orde der Maatschappy te verstooren, dezelve doen gebooren worden, waar zy ongelukkig niet weezen mogt, en zal die allerwegen bewaaren en handhaaven." — Voorts, „ Deeze Centraale Vergadering zal geen Ryk in een Ryk zyn, zo als onze Vyanden zeggen: integendeel zal het haar eerste en heiligste pligt weezen, om te zorgen, dat 'er slegts ééne Vertegenwoordiging; één gezaghebbend en magtuitoefenend Bestuur zal bestaan; een wel en wettig verkoozene Vertegenwoordiging, en een goed, regtvaardig en Vaderlandlievend Bestuur."

Verder merken de Verdeedigers van het Plan op, „ dat de Centraale Vergadering van Gedeputeerden in den *Haage*, wyl in deszelfs midden *alle de Adresfen, welke, het zy regtstreeks, het zy van ter zyde, eenigen invloed in: of werking op het gansche Bataafsche Volk zouden kunnen*

„ *heb-*

XCVIII. BOEK. 1795.

„ *hebben, ter onderzoek en overweeging van*
„ *dezelve moeten worden gebragt*, vóór dat
„ zy ter Vergadering van de Represen-
„ tanten der geheele Republiek kunnen
„ worden ingeleverd, (dat de Centraale
„ Vergadering zeggen wy.) dit Collegie
„ buiten twyfel veel moeite en arbeid
„ kan en zal bespaaren; en dat zy, zo
„ het weezenlyk uit braave Vaderlanders
„ bestaat, hetzelve tot een schild zal ver-
„ strekken, en de pylen, die de onkun-
„ dige, uit deeze of geene Societeit, in
„ Adresssen, Memorien, als anders, op
„ hetzelve gericht hadt, kan en zal af-
„ wenden, houden wy voor eene volstrek-
„ te waarheid. Doch, indien dit, of een
„ dergelyk Collegie, met eenige, hun ei-
„ gen grootheid zoekende of andere ver-
„ raaderlyke Leden, eens voorzien mogt
„ zyn, de *Centraale Vergadering* het, als
„ dan, tot een kragtigen geesel worden,
„ en alles, in haaren kring, zal bewerk-
„ stelligen om dezelve het verdiende loon
„ te doen erlangen, en de zaak der Vry-
„ heid te doen zegevieren, houden wy voor
„ geene mindere volstrekte waarheid (*)."

De Centraale Vergadering vormt zich.

Ten bestemden dage, den acht en twintigsten van Oogstmaand, kwamen de Afgevaardigden (†), in den *Doelen* te *'s Gravenhaage*. De Vergadering vormde zich.

Zy

(*) Men vindt dit geheele Stuk in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5369—5379.

(†) In de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 5477. treft men eene naamlyst aan van de Leden der Vergaderinge.

XCVIII. BOEK. 1795. Zy besloot haare Byeenkomst met open deuren te houden. Niets anders dan een dwars over de kamer gespanne Nationaal Lint strekte ten afscheidzel tusschen de Leden en de Toehoorders. Te dier zelfde de Byeenkomste beraamde men eene Bezending na de Vergaderingen der *Hollandsche* Representanten en der Algemeene Staaten, om plegtig kennis te geeven van het daadlyk daarzyn eener Algemeene Centraale Vergadering van het verbroederde vrye *Bataafsche* Volk, in de geheele Republiek.

Geeft des kennis aan de Vergadering van *Holland*. De Gelastigden, by de Vertegenwoordigers van *Holland* toegelaaten, voerden, by monde van den Voorzitter P. W. RUYSCH, het woord met deezen aanhef; „ Thans „ treeden wy, uit het midden van eene „ Algemeene Centraale Vergadering des „ *Bataafschen* Volks, ter Vergaderinge „ van de Provisioneele Vertegenwoordi- „ gers des Volks van *Holland*, om Ulie- „ den kennis te geeven, dat hetzelve Volk „ zich tot één eenig onverdeeld Lichaam „ gevormd heeft; het welk, in het oog „ van zommigen, als zeer weinig beteke- „ nende zal voorkomen, dan 't geen wy, „ op last dier Vergaderinge, verzekeren, „ dat het de steun der Braaven, en de „ schrik en roede der heerschzugtigen en „ belangzoekenden zyn zal."

De Verklaaring der oogmerken, om, ten allerspoedigsten, eene Nationaale Conventie en eene Constitutie daar te stellen, en dat dezelve geen oogmerk hadt om een Ryk

in

in een Ryk te ſtichten, draagen zy voor XCVIII.
genoegzaam met de eigenſte woorden des BOEK.
Plans hier boven (*) opgegeeven; zo ook ——
ſpreeken zy over hunne bedoelingen om 1795.
alle de poogingen der *Ariſtocraaten* te verydelen. Waar op de Spreeker woordlyk voortvoer. „ Alle onze tegenpartyders „ mogen vrylyk onze verrigtingen by„ woonen: want wy behandelen geene „ zaaken, die de beoordeeling der Toe„ hoorderen niet zouden mogen onder„ worpen zyn; wy noodigen hun tot de„ zelve, en veelligt zal dit bywoonen „ kunnen dienen om hun van hunne „ dwaalingen terug te doen komen.

„ Het doelwit onzer Commiſſie genoeg„ zaam afgeloopen zynde, vorderen wy, „ naamens het braave Volk, dat ons her„ waards zendt, van uwe Vaderlandlie„ vende denkwyze, de medewerking in „ deeze voor ons zo belangryke als ge„ wigtige poogingen; ja, deeze Verklaa„ ringen, waardige Medeburgers! ſtrek„ ken Ulieden ten zekeren waarborg, dat „ wy, wars van allen eigenbelang, in de „ daad, zuivere bedoelingen hebben. Laa„ ten deeze onze zuivere oogmerken, dan „ ook ſtrekken, om de uwe te onder„ ſteunen tot behoud onzes Vaderlands. „ Wanneer Volksvertegenwoordigers en „ Volk zich vereenigen, gaat het 't Land „ haarer Inwooninge wel! Dat wy, ten „ dien einde den band van Broederſchap

„ met

(*) Zie hier boven bl. 50.

XCVIII. BOEK. 1795.

„ met geweld toehaalen; ons onderling
„ daar mede omgorden, en door een wel-
„ gelegden knoop zodanig vereenigen,
„ dat dezelve niet dan door eene geheele
„ vernietiging van 't Land kan worden
„ losgemaakt.

„ Dat het *Bataafsche* Volk, wat zeg-
„ gen wy, dat geheel de Wereld, deeze
„ pogingen eerbiedige! Dat Gylieden,
„ Volksvertegenwoordigers! den roem der
„ laatste Naneeven tot U trekken, en tot
„ aan het einde der eeuwen *Neerlands*
„ geluk bestendig zy. Ziet daar onzen
„ hartenwensch!"

Antwoord des Voorzitters Bosveld.

Met hoe gunstig een oor de Vergadering van *Holland* deeze voorstellen hoorde, blykt onlochenbaar uit dit antwoord door den Voorzitter Bosveld, deeze Afgezondenen te gemoet gevoerd. „ Medeburgers! Daar alle Leden deezer representative Vergadering zich ganschlyk gewyd hebben aan de bevordering van 't geluk des Volks van *Holland*, 't welk zy vertegenwoordigen, zo kan het aan dezelven niet anders dan aangenaam geweest zyn, uit den mond van uwen Spreeker, te verstaan, dat zy bouwen kunnen op de regt Vaderlandsche beginzels, en de daar uit vloeijende ondersteuning van een zo aanzienlyk deel des *Bataafschen* Volks, als 't welk U heeft afgevaardigd.

„ In dit steeds worstelend, en daar door vaak wankelend Gemeenebest is, naauwlyks ooit, een belangryker punt in over-

„ wee-

„ weeging gekomen, dan de versmelting XCVIII.
„ van zo veel representative Vergaderin- BOEK.
„ gen, als van ouds plaats hadden, en
„ nog hebben, in eene éénige door de 1795.
„ vrye stemmen van een onafhangelyk
„ Volk gekoozene Nationaale Conventie,
„ waar in de geheele Souveraine Magt
„ des ganschen Volks geconcentreerd is.
„ Dat derhalven dit stuk eene bedaarde
„ en alzo eene niet haastig voortgaande
„ Deliberatie vereischt, spreekt van zelfs:
„ dat het groote moeilykheden ontmoet,
„ is niet te verwonderen; doch de open-
„ lyk bekende stappen deezer Vergadering
„ toonen, dat zy het 'er op gezet heeft,
„ dit Punt van overweeging, zo spoedig
„ doenlyk, tot eene van U, en van alle
„ Braaven, zo hartlyk gewenschte Con-
„ clusie te brengen, en alle zwarighe-
„ den, schoon het hooge bergen waren,
„ te boven te komen.

„ Neen, Burgers! wy zullen aan den alge-
„ meenen wensch des *Bataafschen* Volks,
„ waar van wy, hoe langs hoe meer, en
„ nu ook door uwe Aanspraak, verzekerd
„ worden, voldoen! Gy zyt getuigen, (en
„ getuigt dit vrylyk voor de geheele Na-
„ tie!) dat deeze Vergadering haar woord
„ geeft, van niet te zullen rusten vóór
„ dat dit bedoelde Palladium der Vry-
„ heid, en wel binnen kort, onder ons
„ geplantst zal zyn! Als mede dat wy
„ de toezegging uwer hulp in deezen
„ voor aangenaam verklaard hebben.

„ Geen de minste vrees, Burgers! is

XCVIII. BOEK.

1795.

„ 'er in onze harten, dat Mannen van „ uwen stempel tegen de orde van de „ Maatschappy inwerken, of gezag tegen „ gezag opwerpen zullen.

„ Hoe toch ware dat mogelyk? Wy „ rekenen, zo wel als gy, onder onze „ heiligste pligten, om het representee- „ rend Opperbestuur in één middenpunt „ te brengen, aldaar zuiver te bewaaren, „ en alle afwykingen onmiddelyk te her- „ stellen. De Aristocraat, die uit lou- „ tere heerschzugt te werk gaat; de arm- „ hartige Fortuinzoeker, die zich op mis- „ leiding toelegt; de machiavellistische „ Intriguant, die listig zoekt voort te krui- „ pen, en anderen boven het hoofd te „ klouteren, en welken 'er van dit soort „ meer mogen weezen, zyn by u even „ verfoeilyk ale by ons. En dit zo zynde, „ kan 'er tusschen U en Ons niet an- „ ders dan eene Broederlyke Vereeniging „ weezen.

„ Gy zweert ons Burgers! in de strek- „ king van uwen kring, te zullen arbei- „ den aan 't algemeene welzyn, aan de „ bloei en glorie van het Vaderland, aan „ de Verlichting der Natie, aan de op- „ wekking van het Patriottismus, aan de „ voltooijing der Eensgezindheid, en, om „ alles te zeggen, aan het Geluk des „ Volks!

„ Hier in vordert gy te recht, onze „ medewerking. En ziet daar Burgers! „ onze rechte hand en trouw! Het Op- „ perweezen is getuige dat deeze Verga-

„ de-

„ dering geene andere bedoelingen heeft! XCVIII.
„ Van nu af aan zullen wy, met deezen BOEK.
„ band van eensgezinde Vaderlandsliefde
„ zaamgestrengeld, te beter in staat zyn, 1795.
„ om de volledige hervorming van dit
„ Gemeenebest ten einde te brengen!

„ *En* de hooge Voorzienigheid, die „ de beginzels van Vryheid, Gelykheid „ en Broederschap, in onze harten plantte, „ zal hier aan haare goedkeuring geeven! „ derzelver zegen zal ons in staat stellen, „ dit uit zyn asch herbooren Gemeene- „ best, in eene geheel andere, in eene „ betere gedaante, aan onze Kinderen „ over te leveren, dan wy het van onze „ Vaderen ontvangen hebben!" (*).

By hun H. Mog. niet toegelaaten.

De Afgevaardigden uit de Centraale Vergadering zogten desgelyks gehoor te verwerven by hun Hoog Mogenden; doch zich, ten dien einde, by den Voorzitter vervoegende, werden zy afgeweezen: dewyl, volgens de orde dier Vergaderinge, geen gehoor verleend werd aan byzondere Persoonen, noch ook op schriftlyke voorstellen geraadpleegd; dan Individueel, of door Gemagtigden met behoorelyke volmagt, ondertekend. — *Holland* en *Utrecht* hadden egter gewild, dat 'er eene Commissie zou benoemd worden om die Burgers te hooren, en te verneemen wat zy aan de Vergadering hadden voor te draagen (†). Een

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 2 Sept. 1795.

(†) *Decreeten* als boven 31 Aug. 1795.

XCVIII. BOEK. —— 1795. De Afgevaardigden uit *Friesland* weigeren de Gezondenen uit de Cent. Vergadering te woord te staan.

Een gerugt verspreidde zich, dat de Afgevaardigden des *Frieschen* Volks ter Centraale Vergadering, by hunne terugkomst, om dat zy, te dier Vergaderinge voor eene Nationaale Conventie gestemd hadden, zouden gearresteerd worden. Drie Burgers uit de Centraale Vergadering kreegen last om, by de *Friesche* Representanten JOHA en HUBER des onderzoek te doen. Volstrekt weigerden deeze Burgers, als door hun Lastbrief verpligt om geen *Committé Centraal* te erkennen, met hun, over eenige zaak, te handelen, anderzins gereed zynde om met hun, als Burgers met Burgers, te spreeken. Zy vertrokken, zeggende van deeze weigering aan hunne Zenderen berigt te zullen geeven.

Schryven van hun H. Mog. aan *Holland* deswegen.

Van deeze ontmoeting verstendigden de *Friesche* Afgevaardigden hun Hoog Mogenden, stelden dien stap voor als een inbreuk op de veiligheid, waar op zy, in hunne hoedanigheid, op het *Hollandsch* Grondgebied, aanspraak hadden. —— Hun Hoog Mogenden trokken zich dit voorgevallene, ten ernstigsten aan, en verklaarden in hun schryven aan de Representanten des Volks van *Holland*, „ dien stap te „ hebben moeten aanzien, als een spree„ kend bewys, dat de zogenaamde Cen„ traale Vergadering, thans in *'s Haage* „ haare zitting houdende, zich niet aan„ merkte als eene Byeenkomst van Par„ ticuliere Burgers; maar als eene met „ Gezag bekleedde Corporatie." —— Hadden de Leden dier Vergaderinge, by openbaar

baar uitgegeeven geschrifte, zich beklaagd over het niet toelaaten hunner Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge, en derzelver Leden voorgedraagen als verbreekers der Regten van den Mensch, en dier *Vryheid* en Gelykheid, waar op ieder *Burger* regt heeft; zy gingen, naar het oordeel van hun Hoog Mog. nog een stap verder, met zich openlyk aan te kondigen als Afgevaardigden van het *Bataafsche* Volk, zich bevoegd rekenende, om, op naam van 't zelve, te spreeken en te handelen, en zich als wettige Vertegenwoordigers daar van te gedraagen.

„ Wy behoeven," in deezer voege vaaren zy woordlyk voort, en zal dit af te schryven beter dan iets anders ontvouwen, met welk een oog de Vergadering van hun Hoog Mogenden, en allen die met hun zamenstemden, werd aangezien, „ Ulie„ den niet te betoogen, dat zulke onder„ neemingen dier eige Burgers, welke, „ hoe groot hun onbekend getal ook zyn „ moge, egter voorzeker maar een zeer „ klein gedeelte van het Volk, zo van „ elk der Provincien in 't byzonder, als „ van de Republiek in 't algemeen, uit„ maaken, direct een Ryk oprichten, en „ lynregt strydig zyn tegen de Souverai„ niteit van dat Volk zelve, welke Gy„ lieden en wy allen plegtig erkend heb„ ben, en verpligt zyn ongeschonden te „ bewaaren, en tegen alle onderneemin„ gen, daar tegen strydende, van welk „ eene zyde dit ook moge gedaan wor-

„ den

XXVIII. BOEK. 1795. „ den, te handhaaven en te beveiligen: „ Eene erkentenis en verpligting, die van „ ons wel aan de eene zyde eischt, ons „ met bereidwilligheid te onderwerpen aan „ dat geen, 't welk op eene duidelyke en „ behoorelyke wyze, zal zyn gebleeken „ 's Volks welbehaagen te zyn; doch ook, „ aan de andere zyde, verbindt en gebiedt „ om nimmer te gedoogen, dat de Op- „ permagt van het geheele Volk, door een „ klein gedeelte van 't zelve, worde bemag- „ tigd, en daar door de Regeeringsvorm „ van deeze Republiek worde vernietigd, „ zo lang deeze door het Volk zelve, of „ door deszelfs daar toe behoorelyk aan- „ gestelde Representanten, niet zal zyn „ veranderd, welke voor het welzyn van „ ons Vaderland zo belangryke gebeurte- „ nis wy reikhalzend te gemoet zien, als „ overtuigd van de noodzaaklykheid om „ de gebreken, in ons Staatsbestuur plaats „ hebbende, met den meest mogelyken „ spoed, doch te gelyk op eene wyze, „ die op de Oppermagt des Volks, en „ op deszelfs onschendbaare Regten ge- „ grond is, te verbeteren.

„ Wilden wy een oogenblik twyfelen „ of Gylieden van de hier te vooren door „ ons aangevoerde redenen overtuigd zyt, „ zouden wy aan Ulieder doorzigt en „ kunde moeten te kort doen; en het is „ daarom, dat wy, met alle vertrouwen, „ van Ulieden verzoeken, dat Gylieden „ zodanige maatregels zult neemen, waar „ door, op Ulieder Territoir, niet alleen

„ de

„ de Gedeputeerden der respective Provintien tegen allen overlast beveiligd; maar ook particuliere Persoonen of Corporatien, door het geheele Volk daar toe niet gemagtigd, belet worden zich eenig Representatief Character, op naam van 't *Bataafsche* Volk, en dus mede, by eene wettige consequentie, van dat der onderscheidene Provincien aan te maatigen.

XCVIII. BOEK. 1795.

„ Wy moeten, met den meesten nadruk, op een spoedig en voldoend antwoord insteeren, en het zou niet alleen ons, maar ook, zo als wy met allen grond vertrouwen, de respective Bondgenooten, verheugen, zo wy op overmorgen van den inhoud deezes aan dezelve kennis geevende, daar by de verzekeringen konden voegen, dat Gyliden reeds zodanige mesures hadt genomen, waar door niet alleen de veiligheid der Gedeputeerden der respective Provincien; maar ook de Onafhanglykheid en Souverainiteit van het Volk deezer Republiek in het algemeen, en van dat der onderscheidene Gewesten in 't byzonder, tegen alle onderneemingen gesecureerd werden (*).”

Wel verre van aan dit voorgestelde te voldoen (†), voeren de Vertegenwoordigers

De Cent. Vergadering ver-

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 3 Sept. 1795.

(†) In de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland*, ten dien dage, vinden wy het opgegeeven Stuk blootlyk vermeld; en hoe weinig zy zich des bekreunden, wyzen de volgende handelingen, ten overvloede, uit.

XLVIII. BOEK. 1795. klaart zich *permanent*, en maakt dit ter Vergadering van *Holland* bekend.

gers des Volks van *Holland* voort met de Centraale Vergadering te erkennen, en Bezendingen daar uit te ontvangen. Immers, wanneer deeze zich *Permanent* verklaard hadt, vaardigde zy eene Bezending deswegen na de Vergadering van *Holland* af. Zy betuigden in de Aanspraak het genoegen der Leden wegens het gul ontvangen en wel slaagen der voorige Bezendinge: een en ander hadt de Vergaderzaal van de welmeenendste toejuichingen doen weergalmen. Thans waren zy in 't byzonder belast om de Representanten des *Hollandschen* Volks kennis te geeven van twee te hunner Vergadering genomene Decreeten, tot het bespoedigen van het daarstellen der Nationaale Conventie.

Den aart dier Besluiten gaven zy met deeze woorden te kennen; „ Ligtlyk zult „ Gylieden, Burger Representanten! uit „ dezelve bezeffen, dat het eindelyk by „ het *Nederlandsche* Volk ernst geworden „ is, en haar lang gerekt geduld ten einde „ spoedt. Het is reeds meer dan zes „ maanden, braave Representanten! dat „ hun Hoog Mog. de Natie beloften gedaan „ hebben, waar van de vervulling, „ tot nog toe, agterwege blyft. De uit- „ en inlandsche woelingen, ja, waarom „ zouden wy het verbergen, de buiten- „ en binnenlandsche gevaaren, vermenigvuldigen, „ en dreigen de Fundamenten „ der Vryheid omver te werken, en het „ geheele gebouw, nog zo verre af van „ deszelfs voltooijing, te doen instorten. —

„ Wy

„ Wy zyn te onvreden, het beste deel „ der Natie mort over de langdraadigheid, „ waar door de Deliberatien, om ons voor „ onzen totaalen ondergang te hoeden, „ by de meerderheid der Provincien wor- „ den uitgerekt. Wy durven vrylyk, in „ den naam van zo veele duizenden Braa- „ ven, als wy Committenten hebben, ei- „ fchen, dat dit verveelend talmen, afge- „ brooken worde door eene cordaate Re- „ folutie, naar den wensch der Natie, „ en dan zal by hun Hoog Mog. daad- „ lyk worden gearresteerd, dat 'er ten „ fpoedigften eene Nationaale Conventie „ zyn zal.

„ De Algemeene Centraale Vergade- „ ring nam het befluit van niet uit den „ anderen te zullen gaan vóór en aleer „ dit alzo zyn zal. Ja, niet voor de „ Conventie waarlyk zal beftaan. Het is „ ons onmogelyk Ulieden te befchryven „ de plegtftaatigheid, den manlyken ernst, „ waar mede dit Decreet in onze Verga- „ dering genomen is. Laaten wy Ulie- „ den alleen mogen zeggen, dat wy allen, „ als één eenig Man, onze handen zamen- „ geftrengeld en hemelwaards geheeven, „ ons verbonden hebben om ons Befluit „ te handhaaven en door te zetten, en wy „ voor Verraders zullen verklaaren, die „ den wil des Volks opzettelyk zullen „ blyven tegenwerken (*)."

By

(*) Het Befluit daar toe genomen en de plegtige verbintenis, vinden wy nader omfchreeven in een *Uit-*

XXVIII. BOEK. 1795. By dit Besluit voegde de Centraale Vergadering een tweede, betreffende de middelen om tot het bedoelde einde te geraaken. Hier toe hadden zy het Plan, door het Committé van het Bondgenootschap ontworpen, en nader by *Holland* overgezien, en ter tafel van hun Hoog Mog. gebragt, met alle naauwkeurigheid naagegaan: en schoon, huns oordeels, nog voor veele verbeteringen vatbaar, zo als het daar lag, aangenomen (*). Ten slot verklaarende; „ Wy twyfelen geenzins of „ deeze onze beide Besluiten zullen uwe „ goedkeuring wegdraagen, en Gylieden „ zult voortgaan, om alle die vermogen-„ de middelen, welke Gylieden in handen

„ hebt,

Uittrekzel uit de Besluiten der Algemeene Centraale Vergadering op den 4 Sept. De Voorzitter sprak, naa het vaststellen deezes Besluits. „ Ik voor my „ neem aan, als een Man van eer, het genomen „ Besluit deezer Vergaderinge te zullen helpen „ handhaaven. Zyt gylieden allen zo gezind? „ Welaan, zie daar myne regter en myne slinker „ hand, strengelen wy alzoo den onverbreekbaaren „ Broederband, die alle list en verraadery zal te-„ gengaan, en niet dan door geweld zal kunnen „ worden verscheurd."

Waar op alle de Afgevaardigden staande elkanderen beide de handen toereikten, en dezelve dus onderling zamengestrengeld ten Hemel hieven, vervolgde de Voorzitter — „ Ziet daar, Broeders, „ den knoop gelegd, of liever naauwer toegehaald, „ gedenken wy steeds aan onze duure verpligtin-„ gen!" — Waar op de gansche Vergadering als uit éénen mond *Amen* zeide, en uitriep, „ Leeve „ de één- en onverdeelbaarheid der *Bataafsche* Republiek!" *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5462.

(*) Zie wegens dit Plan hier boven bl. 21.

„ hebt, op allerlei wyze gebruiken, om XCVIII. BOEK.
„ onzen ondergang voor te komen, en
„ het Zevenhoofdig Gouvernement, al-
„ thans des noods, zo veel U aangaat, 1795.
„ ten spoedigsten te vernietigen, en de
„ Een- en Ondeelbaarheid der Republiek,
„ op de gronden van Vryheid en Gelyk-
„ heid, te decreteeren."

Een kleine byvoeging, uit de Besluiten der Algemeene Centraale Vergadering ontleend, leverden zy teffens over. Het een betrof het heffen der Belastingen op den ouden voet, tot zo lange, door de Nationaale Conventie, nieuwe Belastingen zouden bepaald zyn. — Het ander, dat, tot het daarstellen van een Nieuw Wetboek, de Landschappen beheerd zouden worden, in overeenkomst met de thans plaats hebbende Wetten, voor zo verre dit met de Regten van den Mensch en Burger bestaanbaar was.

Hadden de Afgevaardigden, ter voorige gelegenheid, met streelend genoegen, de Aanspraak des Voorzitters P. Bosveld gehoord, het woord van diens Opvolger in het Voorzitterschap J. Nuhout van der Veen, was hun niet min aangenaam. Hy, even zeer een Voorstander van de Een- en Ondeelbaarheid als zyn Voorganger (*), voerde hun te gemoet; „ Mede-
„ bur-

Hoe door den Voorzitter beantwoordt.

(*) Men leeze beider Aanspraaken, de een by het nederleggen, de ander by het aanvaarden des Voorzitterschaps, in de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 7 Sept. 1795.

XXIII. BOEK. 1795.

„ burgers! Het kan deeze Vergadering
„ niet onaangenaam zyn te verneemen,
„ dat hunne Medeburgers hun genoegen
„ betuigen over de wyze, op welke zy,
„ te deezer Vergaderinge, waar toe zy
„ geadmitteerd waren, zyn gerecipieerd,
„ en over de gevoelens, welke by monde
„ de van den President, aan hun zyn
„ opengelegd. —— Even zo aangenaam
„ is het deeze Vergadering, dat zulke
„ braave Burgers, als Gylieden, zich met
„ haar vereenigen, om die middelen te
„ beraamen en te doen werken, waar door,
„ ten spoedigsten, eene Nationaale Conventie,
„ ventie, en algemeene Burgerwapening,
„ kan tot stand gebragt worden: daar dit
„ de groote steunpylaaren onzer Vryheid
„ en Onafhangelykheid zyn. — Geen minder
„ der genoegen voelt ieder weldenkend
„ Volksvriend over uwe Vereeniging,
„ welke Gy ons zo plegtig bekend maakt.
„ Ach! dat *Neerlands* Volk zich tot één
„ eenig Man mogt vereenigen!

„ Burgers! uwe Verklaaring strekt de
„ Vergadering tot een groot genoegen,
„ zy is voor haar eene aanmoediging,
„ om steeds voort te gaan met haare eens
„ aangenomene grondbeginzelen, meer en
„ meer, door daaden, bekend te maaken,
„ en daar door een bewys te geeven, dat
„ niets haar meer ter harte gaat dan het
„ Welzyn des Volks, als de hoogste wet,
„ te erkennen, en op alle mogelyke wyzen
„ zen te bevorderen. Zy is onvermoeid
„ bezig om alle middelen te beraamen,

„ wel-

„ welke dienen kunnen, om het daarstel- NOVEMBER.
„ len eener Nationaale Conventie te ver-
„ haasten, welke een Grenspaal stellen
„ zal aan alle die onzekerheden, waar 1795.
„ mede wy gestadig moeten worstelen.
„ Ieder Burger kenne onze gevoelens,
„ zy zyn opregt, en bepaalen zich alleen
„ om het heil der Maatschappy te bevor-
„ deren.

„ Zeker is het, dat *Neerlands* vrye
„ Volk veele listen, welke de snoode ei-
„ genbaat, en wreede heerschzugt, in
„ het werk stellen, zal moeten overwin-
„ nen; dan het is ook even zeker, dat,
„ wanneer alle kragten zich vereenigen;
„ wanneer ieder Burger 'er zich op toe-
„ legt, om het Land tegen zynen onder-
„ gang te behoeden; wanneer de Verga-
„ deringen niet alleen bestaan in te deli-
„ bereeren, over te neemen en commis-
„ soriaal te maaken, en, naa verloop van
„ een geruimen tyd, niets te concludee-
„ ren; maar in het behandelen en bever-
„ deren van die zaaken, welke het Land
„ kunnen behouden, en een braaf Volk
„ waarlyk gelukkig maaken; in kragtdaa-
„ dige maatregels te beraamen, om het
„ algemeen geluk te bevorderen, dat dan
„ alle die listen kunnen overwonnen wor-
„ den. En dit is onze bedoeling.

„ Hier by moet ik Ulieden, in naam
„ der Vergaderinge, nog onder 't oog
„ brengen, dat onder alle de groote
„ diensten, welke ieder Burger, in dit
„ gewigtig tydstip, aan deeze Republiek

 „ be-

XCVIII. BOEK. 1795.

„ bewyzen kan, deeze de eerste en de „ grootste is, dat hy den zo diep vervallen staat der Finantie helpe herstellen. „ Alle deliberatien, alle besluiten, zyn „ vrugteloos, wanneer de noodige veerkragt ontbreekt, om die ter executie te „ leggen. De Finantien moeten hersteld „ worden, en 'er moet geen Geldgebrek „ plaats hebben, indien 's Lands Land- en „ Zeedienst, met nadruk, ageeren, en onze Vyanden, met een gewenscht gevolg, bevegten zal. Met één woord, „ Burgers! zonder dat kragtig middel zyn „ alle poogingen vrugtloos. —— Dat dan „ toch ieder Burger, in het byzonder, en „ al het Volk zamen, door die geenen, „ die daar op invloed hebben, worde aangevuurd, om, met terzydestelling van „ alle andere zaaken, door de bezorging „ der noodige Gelden, hunne Vertegenwoordigers in staat te stellen om aan hunne werkzaamheden, de zo noodige klem „ te geeven. Zonder dat zyn wy allen „ verlooren, en het behoort daarom het „ eerste en voornaamste punt van onze „ werkzaamheden uit te maaken. En hier „ toe verzoeken wy ook, dat Gyl. Burgers! alle uwe poogingen aanwendt, „ waar van wy ons een heilzaam effect „ belooven; daar gy met ons zult instemmen, dat het behoud der Vryheid den „ laatsten druppel bloeds, veel meer dan „ de opoffering van alle onze bezittingen, „ waardig is.

„ Wanneer dan dat gewigtig stuk zal

„ zyn

„ zyn bewerkt, zullen wy, als van ouds, XCVIII. BOEK. 1795.
„ aan alle andere Natien der Wereld,
„ door eendragtig te werken, met nadruk,
„ kunnen toonen, dat wy van den moed
„ en dapperheid onzer Voorvaderen niet
„ ontaart zyn, en door bewyzen ſtaaven,
„ dat *Neerlands* Volk waarlyk groot is. —
„ De Vergadering neemt uw Voorſtel
„ over, zy zal hetzelve, ten behoorely-
„ ken tyde, in deliberatie leggen, en ſtaat
„ aan U de eer der Zittinge toe (*)."

Bezending van de Uitgeweekene *Bataaven* by de Centrale Vergadering.

By herhaalinge op dien voet in de Vergadering der Vertegenwoordigeren des *Hollandſchen* Volks ontvangen, en aangeſprooken, bekreunden zich de Leden der Centraale Vergadering luttel, wat ter Algemeene Staatsvergadering, als mede in een en ander Gewest, over hun gezegd en gehandeld werd. Zy ontving Bezendingen. Onder deezen eene van de wedergekeerde uitgeweekene *Bataaven*, die zich tot hun vervoegden, en met den tytel „ van Af-
„ gevaardigden van het weldenkende ge-
„ deelte der *Bataafſche* Natie," beſtempelden, en hun erkenden „ voor de uitbren-
„ gers van de ſtem van dat Volksgedeel-
„ te." Zy beloofden hunne medewerking tot het daarſtellen eener Nationaale Conventie. — „ Wy," met deeze taal ſlooten zy hunne Aanſpraak, „ zweeren daar-
„ enboven, dat, zo in uwe verrigtingen
„ eenige hindernisſen mogten berokkend
„ wor-

(*) *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 9 *Sept.* 1795.

XCVIII. BOEK. 1795.

„ worden, door uwe en onze Vyanden, „ wy daadlyk en oogenbliklyk gereed zullen zyn uwe Vergadering te maintineeren, ten koste van ons leeven; onze „ klingen voor de Vryheid van *Frankenland* en *Nederland* gewet, blyven dezelfde, en zullen, tegen uwe en onze, „ zo buiten- als binnenlandsche Vyanden, „ eeuwig gescherpt blyven."

Met vol genoegen ontvangen.

Met vol genoegen werd die Bezending ontvangen. De Voorzitter telde hun onder het getal van de Committenten, en boodt hun de meer byzondere bywooning deezer Zitting, op hunne plaatzen, aan. Onder andere hooren wy hem betuigen — „ Wy twyfelen geen oogenblik aan uwe „ medewerking, om, tot het bedoelde einde, de spoedige daarstelling eener Nationaale Conventie, te geraaken. Ja, „ Burgers! maakt 'er staat op; wy zullen „ alles doen, wat wy, in onzen kring, „ vermogen, en overeenkomstig aan onze „ Grondbeginzelen, die wy plegtig beloofden getrouw te blyven om zorg te „ draagen, dat de stem des Volks geëerbiedigd worde; hoe zeer dezelve als „ nog niet doordringt in de Raadzaal onzer algemeene Vertegenwoordigeren, of „ liever, hoe zeer ons de toegang voor als „ nog tot haar geslooten blyft, wy zullen „ egter zodanige gepaste middelen in het „ werk stellen, welke haar overtuigend „ zullen doen zien, dat het beste en weldenkend gedeelte eene Nationaale Conventie begeert. —— Geen laffe bedrei-

„ gin-

„ gingen, hoe listig ook verzonnen en
„ verspreid, zullen ons doen wankelen,
„ om de vereenigde Organe van onze
„ duizenden Committenten kragtig te doen
„ doordringen, tot in de nu nog verstop-
„ te ooren van hun, die niet ophouden
„ ons tegen te werken." —— Beide deeze Aanspraaken werden, volgens het Besluit der Vergaderinge, in de Nieuwspapieren geplaatst (*).

XXVIII. BOEK. —— 1795.

Onder de poogingen door de Centraale Vergadering aangewend, om het houden eener Nationaale Vergadering te bewerken, diende een Vertoog aan het *Bataafsche* Volk gericht, strekkende om dezelve, als van eene onvermydelyke noodzaaklykheid, aan te pryzen, en de zwaarigheden op te losen der zodanigen, die met schroom deeze gebeurtenis te gemoet zagen. — Van deezen stempel was ook een Adres aan de Volksvertegenwoordigeren van *Friesland*; ten einde hun tot het bewilligen in het houden eener Nationaale Conventie over te haalen (†).

De Cent. Vergadering geeft een en ander stuk in 't licht.

Geen Gewest yverde sterker, dan *Friesland*, tegen de Centraale Vergadering. Het voorgevallene tusschen de Leden van dezelve en de Afgevaardigden van dat Gewest, ter Algemeene Staatsvergaderinge (§), gaf aanleiding tot een Staatsbesluit, die Ver-

Hoe de Centrale Vergadering door de Rep. des *Frieschen* Volks

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5457 enz.
(†) Beide die Stukken, vry uitgebreid gesteld, zyn voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5463—5477.
(§) Zie hier boven bl. 58.

XCVIII. BOEK.

1795. Wordt afgemaald.

Vergadering betreffende. Gansch ongunstig waren de trekken, met welke hun Hoog Mogenden deeze zamenkomst kenschetsten (*); dan, met nog donkerder kleuren wordt zy afgemaald door de Representanten des *Frieschen* Volks. Men zie deeze opgehangene Beeldtenis. „ Eene „ Vergadering van Burgeren, uit veele „ verschillende oorden van de *Bataafsche* „ Republiek, na *'s Haage*, zo zy zegt, gezonden, met den buitengewoonen, mogelyk wel veel betekenenden, naam van „ *Committé Centraal* bestempeld, zich de „ Waardigheid, het Gezag en de Regten „ van de geheele *Bataafsche* Natie aanmaatigende, op het Grondgebied van „ *Holland*, en in de Residentie van hun „ Hoog Mogenden haare Byeenkomsten „ houdende; door *Hollands* Vertegenwoordigers niet slegts gedoogd en erkend, „ maar ook gepreezen, en, om hunne beginzelen en yver, toegejuichd, en met „ de eer der Zittinge in *Hollauds* Vergadering beschonken; zelve niet slegts het „ getal van hun Hoog Mogenden verre „ overtreffende; maar ook dagelyks door „ eene menigte van nieuwsgierigen omringd en toegestemd, haare kleinagting „ voor 's Volks wettige Representanten „ dikwyls niet ontveinzende, ja ongestraft „ en onder het oog van de *Hollandsche* „ Representanten, haare onbillyke vooringenomenheid tegen de Vertegenwoor-

„ di-

(*) Zie hier boven bl. 58.

„ digers van het *Friesche* Volk, door de XCVIII.
„ Nieuwspapieren, verspreidende. — Zulk BOEK.
„ eene Vergadering is, wy bekennen het,
„ een schrikbaarend verschynzel. En, of- 1795.
„ schoon wy, door een blank geweeten,
„ gerust gesteld, en door het vertrouwen
„ der Natie, welke ons benoemd heeft,
„ gesterkt, voor ons zelven, voor haare
„ onzinnigheden, niet vreezen, beeven wy
„ egter op het vooruitzigt van de ramp-
„ zalige diepte, waar in haare onbedagte
„ stappen het beklaaglyk Vaderland, in-
„ dien zy niet in tyds gestuit worden,
„ zullen storten."

Het gezag, 't geen zy, als wettig gekoozene Provisioneele Representaten des *Frieschen* Volks bekleedden, verdeedigd, en beweerd hebbende, dat zy, door het Volk van *Friesland*, tot de éénigste Plaatsbekleeders van den Souverain diens Gewests verkoozen waren, oordeelden zy Eed en Pligt te zullen verzaaken, en zich wegens meineed en lafhartigheid voor de *Friesche* Natie verantwoordelyk te zullen stellen, zo ras zy zich de bewaaring en beveiliging der Souverainiteit van dat Volk, door eenig Mensch, of door eenige verzameling van Menschen, tegen hunnen gedaanen Eed aan, lieten ontwringen. — Zy lochenen de wettigheid der Tegenverklaaringen by hunne aanstelling tot Vertegenwoordigers des *Frieschen* Volks; gaan in 't breede den ophef tegen, welke de Centraale Vergadering maakte, als in welker boezem het weldenkend gedeelte des

XXVIII. BOEK. 1795. *Bataafschen* Volks verbroederd zou weezen. — Wat deeze Vergadering voorgaf van Braafheid, van Vaderlandsliefde, en hoe zeer zy het voorkomen aannam, als of alles, wat braaf en edel dagt, in de geheele Republiek, tot de zamenstelling en handeling van dit zogenaamd *Committé Centraal*, een uitdruklyke volmagt gegeeven hadt, maalen zy af als valsche en verleidende voorgeevens, ten opzigte van *Friesland*, waar zich slegts een zeer gering getal van Burgers, ten voordeele van deeze *Haagsche* Byeenkomst, verklaard hadt; veele gewapende Genootschappen hadden het tegendeel gedaan; van dag tot dag werd het aantal grooter van Burgers, die de oogmerken der Centraale Vergadering ontdekkende, van dezelve vervreemd werden, en edelmoedig genoeg waren, om de stappen door dezelve gedaan, af te keuren; dit was ook het geval van veele Leden der Societeiten. „ Zeker genoeg „ was het," voegen zy 'er woordlyk by, „ dat het de beleggers van dat werk nooit „ gelukt zou zyn, om veele waarlyk wel- „ gezinde Ingezetenen tot hunne maatre- „ gelen over te haalen, indien zy niet „ hun waaragtig oogmerk, een tyd lang, „ onder het schoonschynend masker van „ yver voor de goede zaak hadden wee- „ ten te verbergen."

Voorts beriepen zy zich op hunnen Lastbrief, die met ronde woorden eene verklaaring behelsde tegen de erkentenis of begunstiging eens aantals van Menschen, waar

en

en tot wat einde ook vergaderd, zo ras het de Magt en de Waardigheid aan zich trok (*). XCVIII. BOEK.

Wat het byeenroepen eener Nationaale Conventie, en het maaken van eene Algemeene Constitutie voor het Bondgenootschap, betrof, daar toe hadden drie Burgers van *Leeuwaarden* (†) geen byzondere Volmagt van het *Friesche* Volk noodig: dit werk was aan hun, als Volksvertegenwoordigers, met zo veele woorden, opgedraagen (§), en aan dien last hadden zy reeds aanvanglyk voldaan, en waren in dit werk met de Bondgenooten bezig. 1795.

Op deeze gronden keurden zy het gehouden gedrag der *Friesche* Afgevaardigden, ten opzigte van de Bezending uit de Centraale Vergadering, ten vollen goed, met

(*) In deezen Lastbrief was hun bevolen; „Het „ wettig gezag, waar mede de Representatie, by „ eene staatige benoeming, bekleed werd, gelyk „ mede dat der gestelde Magten alomme, door ge„ paste middelen, te doen eerbiedigen en hand„ haaven: dewyl het de uitdruklyke wil der Natie „ is, dat ieder Lid en afzonderlyk Lichaam in „ deeze Maatschappy, den behoorlyken eerbied en „ gehoorzaamheid aan de Wetten en Voorschriften „ der Representanten, en aan de Sententien en „ Bevelen der hooge en laagere Regteren betoone."

(†) Volgens de Naamlyst in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795 bl 5479, waren deezen ABRAHAM STAAL, CLAAS DE JONG en MATT. KOON.

(§) De woorden hier toe betreklyk luiden, „om „ op de Uitnoodiging der Bondgenooten eene „ Commissie te benoemen, tot het ontwerpen van „ eene op Vryheid en Gelykheid rustende Regee„ ringsvorm voor de geheele Republiek."

XCVIII. BOEK. met verderen last om voortaan, ten opzigte van de Leden dier Vergadering, den zelfden voet te houden.

1795. Hoe de *Friesche* Representanten het gedrag van *Holland* ten opzigte van de Centraale Vergadering beoordeelen.

Zich dus breed en sterk over de Centraale Vergadering uitgelaaten hebbende, vaaren zy voort met het gedrag door de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, ten opzigte van die Vergadering, te beoordeelen, te wraaken, en maatregelen voor te stellen, welke, huns oordeels, in dit geval, moesten gevolgd worden. Schoon zy, vooraf, by wyze van verzagting, een en ander aanvoeren, drukten zy hunne verwondering en misnoegen, over het verblyf en de bescherming door de Representanten des Volks van *Holland* aan de Centraale Vergadering vergund, op het onbewimpeldst, uit. Wy oordeelen het best de eigene woorden af te schryven, zo om der uitdrukkingen wille, als om de zydelingsche toelichting van het te dien dage voorgevallene —— „ Dat „ de Souverainiteit van het *Friesche* Volk, „ in de Gecommitteerden, welke hetzel„ve met de verzorging van zyne alge„ meene Maatschappelyke belangen belast „ heeft, door elk een, hy zy wie hy „ zy, erkend en geëerbiedigd worde, is „ eene hulde, welke dezelve van elken „ *Frieschen* Burger niet slegts, maar ook „ van ieder der Bondgenooten, met het „ hoogste regt, mag eischen, en moet „ verwagten; dan hoe weinig wordt dee„ze zo zekere Staatsmaxime thans ge„ volgd!

„ Men

„ Men gedoogt, op het Grondgebied XCVIII.
„ van *Holland*, een aantal van Burgers, BOEK.
„ die, met de Gedeputeerden van *Fries-*
„ *land* openlyk onbefcheiden te behande- 1795.
„ len, met zich op gewaande Protesten
„ tegen de Wettigheid van onze Repre-
„ fentatie te beroepen, het geheele *Frie-*
„ *fche* Volk bekladden, met het gebruik,
„ hetwelk dit Volk onlangs van zyne Sou-
„ verainiteit gemaakt heeft, den fpot dry-
„ ven, en ons dus noodzaaken, om, wil-
„ len wy geen meineedigen worden, het
„ Gezag, waar mede de Natie ons be-
„ kleed heeft, tegen hunne woelingen te
„ handhaaven.

„ In de Refidentie van hun Hoog Mo-
„ genden zelve laat men Burgers onge-
„ ftoord byeenkomen, en onder de be-
„ fcherming der Wetten, hunne Byeen-
„ komften voortzetten, die niet fchroo-
„ men, zelfs de Vergadering van hun
„ Hoog Mogenden, als de Schenders van
„ de Regten van den Mensch en Burger,
„ aan de geheele Natie af te fchilderen,
„ en dus een moedwil pleegen, waar over
„ elk der Bondgenooten, en wel byzon-
„ der *Holland*, zich zeer gevoelig moest
„ toonen. — Doch, in plaats eener recht-
„ maatige gevoeligheid, ontdekken wy
„ niet onduidelyk, dat de Reprefentanten
„ van het Volk van *Holland* de handel-
„ wyze dier Vergaderinge met een oog
„ van goedkeuring befchouwen; en dit
„ kan, noch by ons, noch by iemand
„ der overige Bondgenooten, onverfchillig

„ zyn,

XXVIII. BOEK. 1795. ,, zyn, in een tyd, waar in de begeerde
,, nauwere Vereeniging tusschen de Ze-
,, ven Provincien het ontwerp der beraad-
,, slaagingen by hun Hoog Mogenden zal
,, worden; waar in de Sentimenten der
,, respective Bondgenooten, omtrent eene
,, Nationaale Conventie, beginnen open-
,, baar te worden, en waar in men ligt
,, kan uitrekenen, dat het *Plan door Hol-*
,, *land uitgedagt*, by de meeste Provin-
,, cien, zonder eene buitengewoone ver-
,, andering van begrippen, geen ingang
,, zal vinden."

Op deeze gronden gelastten de *Friesche* Volksvertegenwoordigers hunne Afgevaardigden ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, de zaak daar heen te stuuren, dat de Representanten van *Holland*, uit naam van hun Hoog Mogenden, verzogt en aangemaand zouden worden, om de Centraale Vergadering, op de voeglykste wyze, uit een te doen gaan.

Niet alleen drongen zy daar op aan; doch voegden 'er by, ,, dat, indien de Re-
,, presentanten des Volks van *Holland*
,, voortgingen met de irreguliere stappen
,, van het zogenaamd *Committé Centraal*
,, toe te laaten, en dus dezelve scheenen
,, goed te keuren, in naam van het Volk
,, van *Friesland* tegen dien handel, in de
,, conclusie, welke daar van het gevolg
,, kon zyn, by deezen plegtig te prote-
,, steeren, gebiedende aan hunne Gecom-
,, mitteerden wel expresselyk, om zich
,, van alle Deliberatien, over de Nationaale

,, Con-

„ Conventie en den aankleeve van dien, XCVIII. BOEK. 1795.
„ *waar in de zich noemende Centraale Ver-*
„ *gadering, op eenigerlei wyze, gemelleerd*
„ *was*, zorgvuldig te onthouden; aan zich
„ het Regt reserveerende, om al zulke
„ middelen te beraamen, welke zy in 't
„ vervolg tot verzekering van de Persoo-
„ neele veiligheid hunner Gecommitteer-
„ den, tot soutien van het Souverain Ge-
„ zag der *Friesche* Natie, en tot stuiting
„ van eene volslaagene Regeeringloosheid,
„ noodig zouden oordeelen (*).

Publicatie in *Friesland* tegen de Centrale Vergadering.

Ten dien zelfden dage vaardigden de Representanten des Volks van *Friesland* eene Publicatie uit aan den Volke, waar in opgehaald wordt, de last hun, ten aanziene van het beheer, en de verder te neemene maatregelen, omtrent te maakene veranderingen en verbeteringen gegeeven; in welke, huns oordeels, de Natie duidelyk aan den dag gelegd hadt, dat zy, hoe zeer geneigd om eene Algemeene Vergadering der Bondgenooten te bevorderen, zich niets minder voorgesteld hadt dan het *wegneemen van alle Provinciaal* onderscheid: zulks lag ook opgesloten in den Eed, dien het Volk zyne Vertegenwoordigers hadt doen zweeren.

Verre betuigden zy 'er af te weezen van te denken, dat het geene byzondere *Friesche* Burgers, het zy ieder hoofd voor hoofd, het zy in Gezelschap verbonden, vry zou staan, op eene zedige wyze, hun-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5853.

XCVIII. BOEK. 1795. hunne gedagten, in gepaste vertoogen, 't zy aan hun, 't zy aan de geheele Natie, open te leggen, omtrent die belangryke punten.

Dan, hoe zeer zy deskundigen hier toe aanmoedigden, voelden zy zich, door hunnen Eed, gedrongen vast te stellen, „ dat „ ieder *Friesch* Burger, of Gezelschap, „ hier toe door het gansche *Friesche* Volk, „ niet wettig gelast, voortaan zich zou „ hebben te onthouden, om in of met „ eenige Vergadering, over eenige zaa„ ken, als uit naam van het *Friesche Volk*, „ of deszelfs *beste gedeelte*, te raadpleegen, „ of te besluiten, of hulp en bystand „ aan zodanig eene Vergadering, tot het „ doorzetten van derzelver Plans toe te „ zeggen, of van dezelve te begeeren en „ in te roepen.

„ Wyders dat zodanige Burgers, en Ge„ zelschappen, die Gecommitteerden, tot „ zulke Vergaderingen, ten voorschreeven „ einde, hadden afgezonden, dezelve ter„ stond zouden terug ontbieden, en den „ aan hun gegeeven last intrekken."

Wel wilden zy alles, wat, vóór het doen deezer Afkondiginge, hier omtrent was voorgevallen, verschoonen, als uit onkunde, of door een kwalyk bestuurden yver, geschiedt; maar moesten niet te min allen, die vervolgens daar mede strydig handelden, als tegenwerkers van de Souverainiteit des *Frieschen* Volks, en als ten hoogsten strafbaar beschouwen (*).

Van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5849.

Van zo luttel uitwerkings was deeze Afkondiging, dat dezelve veel eer aanleiding gaf aan de andersdenkenden in *Friesland* om daar tegen aan te werken; weinig beduidende was zeker, ten deezen opzigte, een Adres door vyf en zestig Burgers van *Dokkum*, aan de Representanten des *Frieschen* Volks, hun afvraagende reden te geeven, waarom zy tegen de Nationaale Conventie yverden (*); van meer betekenis het aanhoudend verblyf der *Friesche* Burgers ter Centraale Vergadering, en hunne werkzaamheden, aangekant tegen hun, die het Volk van *Friesland* vertegenwoordigden. Hadden zy voorheen eene afzigtige Schildery van de Leden der Centraale Vergadering opgehangen (†), in eene Publikatie raakende de Volksvergaderingen, verdiepen zy die zwarte kleuren; zy waren het, „ die de liefde tot Orde en „ Wetten, als een ondraaglyke Aristocratie „ tie, voorstelden; en het muitzugtig ge- „ schreeuw van looze Intriguanten en laage „ Fortuinzoekers als de eenige waarborgen „ van de bykans weder vertrapte „ Vryheid afschilderden; — strafwaardig „ eene moedige Burgermagt tegen hunne „ Persoonen en verrigtingen opruiden; om „ met dit alles het wettig gezag der Natie „ en van haare Vertegenwoordigers, te „ verguizen, de Souvereiniteit aan het „ geheele Volk ontweldigd, tot eene ge- „ mak-

BERIGT BOEK. 1795.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5878.
(†) Zie hier boven bl. 51.

XCVIII. BOEK. 1795. „ maklyke prooije voor weinigen te maaken, regeeringloosheid, baatzugt en wraakgierigheid ten zetel te voeren, de vroegere schriktooneelen van *Frankryk*, tegen den wil en de waarschuwing der *Franschen* aan, op onzen bodem over te brengen, en onder de zagte benaaming van *Vryheid*, *Gelykheid en Broederschap*, de braafste Burgers, enkel om hun eerlyk Patriotisme, te bekladden en te vervolgen."

Nadere Publikatie tegen de Leden der Volksvergaderingen en de Cent. Vergaderinginge-richt.

Om den verderen „ voortgang van dit heilloos gewoel te stuiten," was eene breedspraakige Publikatie ingericht. Deeze strekte alzins, om de Souverainiteit des *Frieschen* Volks, als by de geheele Natie berustende, te kenschetzen; en alle Burger-poogingen, invloed op het Landsbestuur hebbende, wel nauw te omheinen. „Van gegronde Bedenkingen op een Plan, door hun te vormen, zouden zy het best mogelyk gebruik maaken; „maar," doen zy 'er op volgen, „ wy kunnen tevens niet nalaaten, om allen, die, onder welk een voorwendzel ook, aan ons dit regt ontzeggen, of ons, om dat wy van 't zelve gebruik maakten, by de Natie in verdenking tragten te brengen, als misleide en onwaardige Leden der Maatschappye te beschouwen, welke, met ons wettig gezag te ondermynen, de tegenwoordige orde van zaaken tragten om te wroeten: welke wy dus ook, in gevalle zy, naa Publikatie deezes, daar in volharden, of anderen daar toe ver-

„ voe-

„ voeren, als tegenstreevers van de op- „ dragt, door de Natie aan haare Verte- „ genwoordigers geschied, aan de ge- „ strengheid der Wetten moeten en zullen „ overlaaten." XXVII. BOEK. 1795.

Ingevolge hier van zou geene Municipaliteit of Gerigt in *Friesland* voortaan vermogen, om, zonder voorkennis of volmagt der Representanten, eenige Oproeping in 't werk te stellen, uitgezonderd in die gevallen, waar in de vastgestelde Wetten voorheen zodanige Oproepingen vergunden; wie zich strydig hier mede mogten gedraagen, of tegen de nu gedaane Afkondiging verzetten, zouden, naar bevind van zaaken des berispt of gestraft worden.

Meer bepaald was tegen de *Centraale Vergadering* het volgende ingericht; „ Dat „ het zogenaamde Committé Centraal „ Provinciaal, en verdere Associatien van „ Volksgezelschappen, welke zich eene „ Publieke Magt hebben aangemaatigd, „ zeer gevaarlyk zyn voor de Vryheid en „ Souverainiteit des ganschen Volks, en „ zich, niettegenstaande onze Publikatie „ van den tienden *September*, nog steeds „ blyven veroorlooven eene Commissie in „ *'s Haage* te houden, met niets minder „ gelast, dan om eene Nationaale Con- „ ventie, op grond van eene, zonder „ voorkennis der Natie beraamde Eenheid „ en Onverdeelbaarheid der gansche Re- „ publiek, te helpen daarstellen; waar „ door dan *Frieslands* Souverainiteit zou

 „ wor-

XXVIII. „ worden vernietigd, by deezen *ontbon-*
BOEK. „ *den* worden; zonder zich; onder eenige
„ andere benaaming of gedaante, weder
1795. „ te mogen vertoonen. Wordende aan
„ hun, die als Leden daar in gezeten,
„ of de Post van President of Secretaris
„ daar in waargenomen hebben, wel ex-
„ presselyk verboden, deeze Functien,
„ onder welk voorwendzel ook, verder
„ voort te zetten; of in opgemelde Kwa-
„ liteit hunne Correspondentien, met an-
„ dere Societeiten, of het zogenaamd
„ Committé Centraal in 's *Hage*, 't zy
„ door Gecommitteerden, of anderzins,
„ te onderhouden, op pœne van als Ver-
„ stoorders van de Algemeene rust, vol-
„ gens de Wetten van den Lande, te
„ worden gestraft."

Tot verdere weering van al zulk en soortgelyk bestaan werden alle Volks-societeiten en Burger-gezelschappen, vermaand en gewaarschuwd, om de grondbeginzels van een geregeld Burger-gezelschap, nooit te verzaaken, en zich, zo wel in hunne Voorstellen en Redenvoeringen, als in hunne Vervoegingen en Verzoeken, van alle onbescheidene en beledigende uitdrukkingen, tegen de geheele Representatie van het *Friesche* Volk, zorgvuldig te onthouden: onder strafbedreiging, dat hy, die zich eeniger wyze hier tegen verzette, als een Aanrander van het wettig Gezag der Natie, naar eisch van zaaken, anderen ten afschrik, zou worden gestraft. —— Bovendien zou

„ die

die Societeit, of dat Gezelschap, waar men zodanige ongeregeldheden gedoogde of begunstigde, oogenbliklyk ontbonden worden. Behalven dit alles werd aan elken Burger, die zich door zodanige Voorstellen of Redenvoeringen beledigd rekende, de vryheid gelaaten om zynen Belediger, volgens de daar zynde Wetten, in Regten te betrekken (*).

XCVIII. BOEK. 1795.

Zo sterke en strenge maatregels kondigden aan, dat 'er, in *Friesland*, gistingen, en daar uit opborrelende werkzaamheden plaats hadden. Het vuur der aanstookinge oordeelden de Representanten des *Frieschen* Volks in *Holland* te moeten zoeken. Althans, in eenen Brieve aan de Representanten des Volks van laatstgemelde Gewest, gewaagen zy van Lieden, die na een nabuurig Grondgebied de wyk genomen, en daar menschen aangetroffen hadden, gereed om hun in het uitschieten van lasterpylen tegen hun of eenige Leden van hunne Vergadering behulpzaam te zyn. Te *Gouda* en in 's *Haage* zelfs, vondt men hunne meeste en getrouwste Bedienden, „ die," wy willen liefst met te eigene woorden ons uitdrukken, „ niet onder de „ hand en ingewikkeld; maar openlyk en „ luidkeels, onze gewaande schandlykheden aan de *Bataafsche* Natie toeroe„ pen." —— Zints het voorgevallene met de

Schryven der Representanten des *Frieschen* Volks aan die van *Holland*, over de bedryven der Cent. Vergadering.

(*) Dit Stuk, den 8 van October gedagtekend, is geheel voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 6513—6520.

XCVIII. BOEK. 1795. de Zendelingen uit het zogenaamd Committé Centraal, by de *Friesche* Afgevaardigden, „ kwam 'er in *Gouda*, of *'s Haage*, „ naauwlyks een Courant te voorschyn, „ waar in niet, door de werktuigen der „ Intrigue, hunne daaden in een averechts „ en haatlyk licht geplaatst, op kundige „ en werkzaame Leden der *Friesche* Vergadering de kwaadaartigste aanvallen gedaan, en zelfs de snoodste middelen „ werden te baate genomen, om hunne „ Vergadering als eene Verzameling van „ vuige *Aristocraaten* af te schilderen, en „ dus de genegenheid en het vertrouwen „ van een braaf Volk aan zyne Vertegenwoordigers, ware het mogelyk, te onttrekken."

Wel konden zy gelooven, dat de veelvuldige bezigheden der Representanten van *Holland*, niet gedoogden hun tyd te besteeden aan het leezen van dubbelzinnige Nieuwstydingen, en laffe Smaadschriften; en wilden zy daar aan liefst toeschryven het niet stuiten en niet straffen dier herhaalde schennissen aan de Representanten van een vry en souverain Volk openlyk, en by herhaaling, aangedaan. — Dan, konden zy niet nalaaten, op een onverwyld en zo spreekend redres in deezen aan te dringen, als met de zwaarte en onbeschaamdheid der feiten overeenkwam.

By andere gebezigde drangredenen voerden zy aan, dat de Representanten des Volks van *Holland* aan hunne begeerte om dit kwaad, met eene gepaste gestrengheid,

heid, te stuiten, onverwyld zouden vol- XCVIII.
doen, „ ter voorkoming van verwydering BOEK.
„ tusschen de Leden van het Bondgenoot-
„ schap: naardien zy hun plegtig verze- 1795.
„ keren konden, dat verre het grootste
„ gedeelte van het *Friesche* Volk deeze
„ buitenspoorigheden wraakte, en daar
„ in de zaaden van eene Regeeringloos-
„ heid meende te ontdekken, welke aan
„ 't zelve den lust tot eene één Ondeel-
„ baare Republiek, die by dezelve nooit
„ zeer groot geweest was, gewis nog
„ meer beneemen zou (*).

Men ontdekt in dit alles de zaaden der woelingen, in *Friesland* gestrooid en rypende, welke wy vervolgens ter ontzettende hoogte zullen zien opschieten. Wy hebben dit zo verre willen opgeeven, als in een onvermydelyk verband staande met de Centraale Vergadering, welke wy, uit het voorgevallene deswegen, in onze Geschiedenis, wilden doen kennen.

Zeeland yvert tegen de Centraale Vergadering.

Sterke Medestanders tegen de Centraale Vergadering trof *Friesland* aan in de *Zeeuwsche* Volksrepresentanten. Immers betuigden deezen, „ dat zy, zo uit de officieele
„ Stukken, als uit de Nieuwspapieren,
„ met aandoening en hartlyk leedweezen,
„ de onbeschaamde en overylde Demarches van eene Verzameling van onbe-
„ raaden Burgers ziende, die zich den
„ ty-

(*) Deeze Brief was den 9 Oct. gedagtekend, zie de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 6531.

XCVIII. „ tytel gaven van *Algemeene Centraale Ver-*
BOEK. „ *gadering*, niet wisten of zy zich meer
„ verwonderen moesten over de onver-
1795. „ schilligheid, waar mede deeze zaak by
„ de Representanten des Volks van *Hol-*
„ *land*, op hun eigen Territoir, wordt toe-
„ gelaaten en aangezien, of over de stout-
„ heid van een aantal Burgeren, zo voor-
„ beeldloos als gevaarlyk."

Leed deedt hun, dat vyf *Zeeuwsche* Burgers zich onder het getal dier Leden bevonden, dan zy lieten deezen verantwoordelyk voor hun gedrag en de gevolgen van hunne onberaadene verrigtingen; al hetzelve, zo veel het Volk van *Zeeland* aanging, afkeurende. — Met duuren Eede gezwooren hebbende de Vryheid- en Belangen des *Geheelen Zeeuwschen* Volks te zullen handhaaven, waren zy gezind, de beoordeeling der maatregelen, daar toe dienende, aan zich te houden, en zich, noch door een bovenmaatigen invloed eener Centraale Vergadering, of andere Corporatie, noch door byzondere Burgeren, Emissarissen, Schotschriften of wat het ook zy, te laaten dwingen tot eene Nationaale Conventie, zo lang zy niet overtuigd waren, dat de uitdruklyke wil des Volks door hun vertegenwoordigd, zulks begeerde. — Het besluit der Centraale Vergadering, *er zal eene Nationaale Conventie zyn*, beschouwden zy als een wel temeraire, maar te gelyk beuzelagtige uitspraak. — Voorts stemden zy met *Friesland* in: gelyk de breedere ontvouwing van

van de Besluiten dier beide Gewesten, vervolgens zal doen zien (*). XCVIII. BOEK.

1795.

Gelderlands Afgevaardigden by de Algemeene Staaten, wilden de Centraale Vergadering in *'s Graavenhaage* gehouden, met agtinge behandeld hebben, dat men op haare billyke verzoeken, welke zy ter Vergadering van hun Hoog Mogenden zouden mogen doen, agt zou slaan; maar niet gedoogen eenige inbreuken op de Regten van het Volk, en de wettige Representatie van 't zelve; doch, in zulk een geval, met de overige Bondgenooten, daar tegen waaken (†). *Gelderland* velt des een gemaatigder oordeel.

Midden door ging dit Gewest. Partyschap deedt *Holland*, *Friesland* en *Zeeland* in uiterstens loopen. Wy mogen, op den afstand van eenige jaaren schryvende, vrylyk verklaaren, dat de bereiking van oogmerken aan den eenen, en dwarsbooming van die zelfde oogmerken aan den anderen kant, medewerkten om lof en blaam, op verre na niet altoos met de vereischte behoedzaamheid aan beide de kanten, uit te deelen: terwyl de Leden der Centraale Vergadering zelve, door drift vervoerd, en door tegenstand getergd, de eigen paalen, welke zy zich gesteld hadt, nu en dan, overschreedden. Algemeene Aanmerking.

On-

(*) *Resol. van de Prov. Rep. des Volks van Zeeland* 25 Sept. 1795.

(†) *Rapport van de Hollandsche Gedeputeerden ter Generaliteit* 15 Sept. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 17 Sept. 1795.

XCVIII. BOEK. 1795. Onpartydigheid zal gaarne het oordeel ondertekenen, 't geen wy, door een Schryver van deezen tyd, geveld vinden, en ten slot plaats willen geeven. „ De Centraale Vergadering stelde zich ten hoofddoel, om, door eene Nationaale Vergadering, de Eenheid en Ondeelbaarheid der Republiek te verzekeren. De Leden daar van handhaafden hun geliefd begrip zo veel te vuuriger, daar zy hetzelve als den éénigen grondslag van weezenlyke en gewigtige Hervormingen aanmerkten, als de eenige waarborg voor de zekerheid van niet weder onder de voorige kluisters, of eenige andere, onder streelender benaaminge, te zullen vervallen. — Daar een aanmerkelyk gedeelte der Ingezetenen, die dit stelzel aankleefden, uit lieden van een minder beschaafde Classe bestondt, die gewoon waren meer de inspraaken van hun hart, door driften verbysterd, dan wel het geleide eener koele rede te volgen; daar zy te vroeg of aan het geleide van zich zelven, of van listige Indringers werden overgelaaten, die hunne goedhartigheid en welmeenenheid verschalkten, om dezelve, ter bereiking van misdaadige oogmerken, te misbruiken, kan men hun zo veel te eerder zommige buitenspoorigheden vergeeven, die waarschynlyk een schrander beleid gemaklyk hadt kunnen voorkomen. — Het was de vuurige afkeer van alles, wat naar Sla-

„ ver-

„ versy gelykt, die hun wel eens het „ wantrouwen te ver deedt uitstrekken, „ die hun hunne Aanspraaken deedt over„ dryven, die hun de overwonnene party „ minder edelmoedig deedt behandelen, „ dan de Wet der Menschheid vordert, „ die hun zelfs wel eens tot buitenspoo„ righeden vervoerde, waar over zy het „ eerst gebloosd zouden hebben, zo men „ immer de moeite hadt willen neemen, „ om hun, op eene bescheidene en „ menschkundige wyze, tegen te gaan. — „ Zonder eenige hunner wanordes te wil„ len verdeedigen, daar wy te wel wee„ ten dat zy in alle gevallen onverdee„ digbaar zyn, dringt ons toch de waar„ heidliefde te belyden, dat veele onaan„ genaamheden den Aanhangeren van het „ Oude Bestuur getroffen hebben, alleen „ by wyze van wederwerking, wegens „ eene bescherming en voortrekking, „ grooter dan de regels van regtvaardig„ heid zelve eischten — dat veele verwar„ ringen het Land beroerd hebben, door „ eigenzinnigen en onvoorzigtigen tegen„ stand van eischen, die, hoe gebrekkig „ ook in de formen, in de zaak zelve, „ niet zelden door het gezond verstand „ gebillykt moesten worden (*)."

XCVIII. BOEK. — 1795.

Dat wy, naa deezen breeden uitstap, een stuk betreffende van te zonderlingen aart, en van te veel invloeds op de verrigtingen ten deezen dage, om slegts met een

(*) Rogge *Geschiedenis der Staatsregeling* bl. 25.

XCVIII. BOEK. 1795. een enkel woord, in het voorbygaan, vermeld te worden, tot de groote zaak, welke wy beschryven, wederkeeren, en de Gewestlyke gedraagingen ten opzigte der *Nationaale Conventie* verneemen.

Overyssels oordeel over de door *Holland* gemaakte Veranderingen in het Plan.

Mogten wy *Overyssel* vermelden als het eerste der Vereenigde Gewesten, 't welk voor de Nationaale Conventie stemde op het ingediend Plan (*); de Veranderingen door *Holland* daar in voorgeslaagen, vonden by dat Gewestlyk Bestuur dien byval niet. Van het een en ander verstendigden zy de *Overysselaaren*, by eene uitvoerige Aankondiging. *Holland* hadt, volgens het oordeel der Representanten des Volks van *Overyssel*, eene zodanige allerbedenkelykste verandering in het punt van de inmiddels doorloopende Huishoudelyke, Financieele en Justicieele Bestuuring der byzondere Provincien voorgesteld, dat zy, hoe zeer met hart en ziel het spoedig daarstellen eener Nationale Conventie verlangende, en met al hun vermogen 't zelve willende bevorderen, egter vermeenden, dat zy misbruik zouden maaken van het vertrouwen door het Volk diens Landschaps op hun gesteld, wanneer zy door eene blinde en onbepaalde toetreeding by deeze voorgestelde verandering, hetzelve willens en weetens blootstelden aan alle de onheilen en ongelegenheden, welke hier van de onmisbaare gevolgen zyn moesten.

In

(*) Zie hier boven bl. 17.

— In 't breede die zwarigheden ontvouwd hebbende, trekken zy, by herhaalde betuiging hunner geneigdheid tot de groote zaak, dezelve in deezer voege zamen; XI. BOEK. 1795.
„ dat zy het daarstellen eener Nationaale
„ Conventie, van den beginne der Re-
„ volutie af, hadden aangezien, en nog
„ aanzagen, als het eenigste middel van
„ redding en verbetering der gebrekkige
„ Regeeringsvorm van dit Gemeenebest; —
„ dat zy geene middelen onbeproefd zou-
„ den laaten, zelfs met toegeeving en
„ opoffering van alle byzondere denkbeel-
„ den van minder belang, om het spoe-
„ dig besluit hier toe te bevorderen —
„ dat zy, in den ruimsten zin, en zon-
„ der eenige agterhouding, aan dezelve
„ Conventie wilden toekennen de ampel-
„ ste en onbeperkste magt, in alle zaa-
„ ken aangaande Vrede en Oorlog; het
„ maaken van Alliantien, en alles dat
„ specteerde de gemeene Defensie te Wa-
„ ter en te Lande, met alle de aanklee-
„ ven van dien; alle buitenlandsche be-
„ trekkingen, mitsgaders de Directie der
„ Colonien, zo wel als 't geen de Pro-
„ vincien onderling en tusschen elkander
„ als Bondgenooten te vereffenen hebben;
„ het finaal beslissen van questien tus-
„ schen dezelve ontstaan, als mede het
„ stuk van vryen uit- en invoer van el-
„ kanders natuurlyke of commercieele
„ Producten, met naame hier onder be-
„ greepen, zonder deswegen eenigen in-
„ vloed van eenig representatief lichaam
„ bin-

XCVIII. BOEK. 1795. „ binnen deeze Republiek toe te laaten —;
„ maar dat zy, eeds- en pligtshalven, nooit
„ zouden kunnen toetreeden tot eenig
„ nieuw ontworpen Plan of Voorstel,
„ waar by aan eenige Nationaale Conven-
„ tie, zonder voorgaande Instructie of
„ Constitutie zamengeroepen, de magt zou
„ worden afgestaan om over de Persoo-
„ nen, Goederen, Regten en Bezittingen
„ hunner Medeburgeren; zo min als over
„ de Huishouding, de Financien en het
„ Justitieweezen van *Overysfel*, of het
„ geen op 't zelfde uitkomt, over de Ad-
„ ministrative Collegien, met de bewaa-
„ ring en bezorging hier van binnen *Over-
„ ysfel* belast, naar willekeur en goedvin-
„ den, te disponeeren: immers tot zo lan-
„ ge als by eene behoorlyke Constitutie,
„ door het gansche *Bataafsche* Volk, en
„ dus mede door het vrye Volk van *Over-
„ ysfel*, aangenomen en goedgekeurd, hier
„ in nader zal zyn voorzien; of zonder
„ dat aan ons vooraf de met ons gevoe-
„ len strydige uitdruklyke wil des gehee-
„ len *Overysfelschen* Volks, naa voorafgaan-
„ de genoegzaame kennis van zaaken uit-
„ gebragt, ten genoegen zal zyn geblee-
„ ken, waar in wy, ons verantwoordelyk
„ houdende voor de gevolgen, als dan
„ zouden berusten.

„ Wy stellen," voegen zy 'er nevens,
„ meer prys op de duurzaame dankbaar-
„ heid van een vry Volk, dat ten eeni-
„ gen dage de vrugten plukken moet van
„ de tegenwoordige rype en wel door-

„ dag-

„ dagte beraadslagingen hunner Verte-
„ genwoordigeren, dan op door geestdrift
„ toegezwaaide lofstuitingen van een ge-
„ deelte onzer Medeburgeren, die de Va-
„ derlandsliefde hunner Vertegenwoordi-
„ geren afmeeten naar de meerdere en
„ onberaadene inschiklykheid, die zy too-
„ nen zouden, in het spoedig toestemmen
„ van hunne begeerten en verzoeken, ook
„ zonder eenige overtuiging van derzel-
„ ver nuttigheid, en wy schrikken op het
„ denkbeeld, dat dit zelfde gedeelte on-
„ zer Medeburgeren, door ondervinding
„ wys geworden, de door hun niet beré-
„ kende schadelyke gevolgen deezer in-
„ schiklykheid eenmaal zoude kunnen
„ stellen op rekening van hunne eigene
„ Représentanten, en dan hunne voorige
„ toejuichingen in verwenschingen zou-
„ den verwisselen (*)."

II. BOEK. 1795.

Uit dit bygebragte slotzeggen blykt ten vollen, dat men in *Overysfel* Burgers aantrof, die van een ander gevoelen, en vóór het daadlyk toetreeden waren. Als zodanig deeden zich eerlang de Provisioneele Representanten des *Zwolschen* Volks kennen, die op den voet door *Holland* voorgeslaagen, voor het terstond daarstellen eener Nationaale Conventie geyverd hadden. Zy gaven, by den aandrang tot het onverwyld doen van deezen stap, te kennen, dat, indien de Provisioneele Representanten des Volks van *Overysfel*, of de

Het gedrag der *Zwollenaaren* in dit geval.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. b. 247—256.

XXVIII. BOEK. 1795.

de meerderheid van dezelve, voort mogt vaaren met zwaarigheid te maaken om gaaf toe te stemmen, en 'er dus voor de Stad *Zwolle* niet anders mogt overblyven, dan of zich met de Provincie van *Overysſel* van het Bondgenootſchap te zien affcheuren, of zich zelve van deeze Provincie los te maaken, en afzonderlyk by het Bondgenootſchap van één- en ondeelbaarheid zich te voegen, de Proviſioneele Repreſentanten des *Zwolſchen* Volks dan zeker genoodzaakt zouden zyn, om tot dit laatſte te beſluiten: moetende zy, in dat geval, alle heillooze gevolgen van zulk eene ſcheiding, tusſchen de Stad en de Provincie overlaaten ter verantwoording van die Leden der Provinciaale Vergadering, welke daar van de oorzaak mogten zyn (*).

Utrecht met Holland grootendeels eens.

Wy zullen vervolgens *Overysſels* gedraagingen in dit ſtuk beſchouwen. Onder de Voorſtanders eener Nationaale Conventie moeten de Repreſentanten 's Lands van *Utrecht* geteld worden, die zich ſteeds bereid toonden om alle Gewestlyke belangen, aan die van het Algemeene Vaderland, op te offeren, en in hunne beraadſlagingen over het daarſtellen eener Nationaale Conventie, de ſterkſte taal ſpraaken. In eene optelling van veele oude en nog ſtand houdende gebreken, vraagen zy ten ſlot;
„ Hoe lange zal men door de nog plaats
„ hebbende behandeling van zaken in de
„ Pro-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 30. Dit ſtuk was den 10 Oct. 1795 gedagtekend.

„ Provinciaale Vergaderingen, waar, voor XXVIII.
„ al by hun Hoog Mogenden, de aller- BOEK.
„ heilrykste besluiten tegengehouden of ———
„ zodanig vertraagd worden, dat men 1795.
„ aan onze in- en uitwendige Vyanden
„ gelegenheid geeft van dien tusschentyd
„ te gebruiken, en die besluiten te ver-
„ zwakken of kragtloos te maaken?" —
Zy antwoordden, „ zo lange 'er geene
„ Vergadering gebooren wordt, welke,
„ als eene Geconstitueerde Vergadering
„ van het geheele *Bataafsche* Volk kan
„ worden beschouwd — en zo lange 'er
„ geen Lichaam gevestigd wordt, in 't
„ welk alle kragten zich vereenigen —
„ indien men niet by tyds zorge draagt
„ om eene Nationaale Conventie te be-
„ noemen, en intusschen alle de plaats
„ hebbende gebreken, als kankers in het
„ Bestuur, laat voortduuren, dan is het
„ te voorzien, dat niet alleen het Com-
„ mitté tot de zaaken van het Algemeen
„ Bondgenootschap; maar zelfs hun Hoog
„ Mogenden en de byzondere Commit-
„ tés, te vergeefsch by de Bondgenoo-
„ ten, met dagelyksche klagten, zullen
„ moeten voor den dag komen; maar
„ ook dat het *Fransche* Gouvernement met
„ Notas zich by hun Hoog Mogenden
„ zal moeten adresseeren; om de gebre-
„ ken niet alleen voor te komen; maar
„ zelfs al dat geen tegen te gaan, het
„ welk in zyn gevolgen, voor de *Fran-*
„ *sche* Republiek nadeelig zou kunnen
„ zyn: waar door eindelyk by doorzig-

XXIII. BOEK. 1795. „ tige en in de politieke relatien van *Europa* ervaarene Mannen, de geheele Alliantie met die magtige en thans byna „ aan *Europa* de wetstellende Republiek, in „ eene enkele harsfenschim zou uitloopen."

Over het geheel kon *Utrecht* zich vereenigen met het voorgedraagen Ontwerp, en de Veranderingen daar in door *Holland* gemaakt. Zy stelden voor, of het, om het groot getal en de onkosten voor 's Lands Kas te voorkomen, niet beter ware, het getal, waar uit een Representant zou verkoozen worden, te bepaalen op 15000 Inwoonders — naar hun inzien zou, om de gevolgen, die men in *Vrankryk* hadt zien gebeuren, voor te komen, geen Geestlyken, en geen Militairen, in de Nationaale Conventie behooren te worden toegelaaten, vóór dat zy die posten hadden nedergelegd, en daar van een behoorelyk Getuigschrift overhandigd. — Desgelyks gaven zy in overweeging of de Stad *Utrecht* geen geschikter plaats voor de Vergadering der Nationaale Conventie zou weezen, dan *'s Gravenhaage*, dat door de aanweezenheid van vreemde Ministers dagelyks met Intriguanten was opgevuld; en waar zich veelen bevonden aan de *Aristocratische Oranje* Party verkleefde Leden van de voorige Hooge Collegien, en daar door van eenen schadelyken invloed (*).

De

(*) *Utrechts* Besluit werd den 17 van Aug. genomen. Zie het verhandelde deswegen in de *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 84—94.

De Representanten des Volks van *Drenthe*, deeden, by schryven van den vier en twintigsten van Herfstmaand, hun Hoog Mogenden weeten, dat zy het daarstellen eener Nationaale Conventie beschouwende als het geschikste, en met den aart van een representative Volksregeering meest overeenkomstig middel, beslooten hadden tot het spoedig zamenroepen eener Nationaale Conventie, bekleed met zodanige breede magt, om alle binnen- en buitenlandsche zaaken te beschikken; als mede om een Plan te maaken van eene Constitutie voor de geheele *Bataafsche* Republiek: onverminderd egter het huishoudelyk Bestuur van *Drenthe* deszelfs Quota, en wat in 't algemeen tot de Finantie betrekking hadt, immers zo lange tot de aanstaande Constitutie deezer Republiek, door het Volk aangenomen en goedgekeurd, hier in verandering zou te wege brengen (*).

XCVIII. BOEK. 1795. *Drenthe* voor eene Nat. Vergadering.

In de Vergadering der Vertegenwoordigeren des Volks van *Bataafsch Brabant*, hoorde men reeds vroeg in Herfstmaand, de verklaaring, dat, naar derzelver oordeel, dit Gemeenebest niet kon behouden worden, zonder eene allerspoedigste zamenroeping eener Nationaale Vergadering: ten welken einde men met de Volkstelling daadlyk eenen aanvang zou maaken. Intusschen verzogten zy de Ingezetenen, dat indien iemand eenige weezenlyke aanmer-

Bataafsch Brabant desgelyks.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 273.

XCVIII. BOEK. — 1795. merkingen op het Plan van Oproeping eener Nationaale Conventie voor te draagen hadt, des opgave zou doen aan Lieden, benoemd om, binnen een bepaalden tyd, dezelve te ontvangen. Het besluit viel onverwyld overeenkomstig met deeze voordragt (*). Van dit Besluit verstendigde men de Vergadering van *Holland*, door eenen Brieve van S. VAN BRONKHORST, de weete doende, dat de Burger DE BRUIN, P. VREEDE in het Voorzitterschap opgevolgd, by het doen des Voorstels, aanleidelyk tot het gemelde Besluit, zich hadt uitgelaaten, „ dat, zyns bedunkens, dit Gemeenebest nimmer deszelfs „ verzwakte kragten zou herstellen; nimmer de Koophandel en Zeevaard herleeven; nimmer de Regten van den „ Mensch en Burger in genoegzaame veiligheid gesteld weezen, zo lang 'er nog, „ al ware het slegts een klein gedeelte „ van het voorig gedrochtlyk Staatsbewind overbleef. Neen, de Republiek „ moest één zyn! Een vaste en geregelde Constitutie moest de voorige wanorde vernietigen, en de Aristocratie een „ breidel in den mond werpen, en dan „ eerst kon *Nederland* gelukkig zyn (†)."

Gelderlands inzigt op het stuk der Nat. *Gelderland* tradt met een gevoelen ter baane van de dus verre gemelde afwykende. Op de Landschaps Vergadering, den vyfden van Oogstmaand, werd het ont-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 292.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5569.

ontworpen Reglement, tot het houden eener Nationaale Conventie, afgekeurd, ondanks de tegenverklaaring des Kwartiers van *Zutphen*, met eene betreklyke meerderheid der Kwartieren; maar eene volstrekte minderheid van stemmende Steden. Het scheen, blykens het Raadsbesluit, hun niet raadzaam, noch bestaanbaar, met de belangen des *Bataafschen* Volks in 't algemeen, noch van *Gelderland* in 't byzonder, om de Vergadering van hun Hoog Mogenden te ontbinden, of van haare Magt en Gezag te berooven, om die te doen overgaan in handen van de zamengeroepen Nationaale Conventie. Het kwam hun voor, min staatkundig te weezen, ten aanziene zo wel van het binnen- als buitenlandsch Bestuur, door eene kortstondige Tusschenregeering, die uiterlyk naa verloop van één Jaar, wederom, door eene nieuwe Orde van zaaken, stondt vervangen te worden, het oude, hoe zeer ook gebrekkige Gebouw, af te breeken, zonder een goed bestek voor een nieuw te hebben. *Frankryk* hadt ondervonden wat het ware eene Tydlyke Regeering, zonder vastgestelde Constitutie. — *Zy* konden daar benevens niet ontveinzen, hoe, huns oordeels, het Volk eenmaal de Magt overgeevende in handen eener Vergadering, door 't zelve benoemd tot het ontwerpen eener Constitutie, byaldien eens menschlyke zwakheden van Heerschzugt en Eigenbaat in dezelve de overhand kreegen, grootlyks in gevaar stondt

XCVIII. BOEK.

1795.

Conventie.

van

XCVIII. BOEK. 1795. van zyne pas verkreegene Vryheid en Souverainiteit te verliezen, en veel eer eene *Wet*, dan een *Ontwerp van eene Constitutie*, te ontvangen.

Sloegen zy het oog op het gewigtig werk dier Vergadering, dan moesten zy vraagen, of het in handen geeven der Regeering aan eene Vergadering, met het ontwerpen van eene Constitutie voor het geheele Volk van *Nederland* geschikt, niet ten hoogsten hinderlyk moest zyn, ter spoedige en oplettende uitvoering van eene taak, die gewis de geheele oplettenheid en de onvermoeidste inspanning zou vereischen. Zy gaven in bedenken, hoe ligtlyk by Leden eener Vergadering, te gelyk met zaaken van Regeering belast, denkbeelden van Aristocratie konden ontstaan, welke onvermydlyk geen geringen invloed zouden moeten hebben op het ontwerpen van een Plan, waar door nogthans, zou het doel treffen, het geluk des Volks en de Regten van den Mensch onwrikbaar moeten worden gevestigd.

Zy voegden 'er nevens, dat Vergaderingen van Representanten des Volks, wilden zy niet persoonneel verantwoordelyk zyn voor alle onaangenaame gevolgen, uit eigendunklyke veranderingen voortvloeijende, hunne toestemming niet konden, of vermogten, te geeven tot de dadlyke invoering van zodanig eene Tydlyke Tusschenregeering, zonder voorkennis en toestemming des Volks, ten dien einde plegtig opgeroepen, van hoedanig eene Volks-

Volksoproeping nergens gewaagd werd. XCVIII. BOEK.

Dit is de hoofdzaaklyke inhoud eens rondgaanden Briefs aan de Bondgenooten gezonden, met het besluit, dat, zonder in te stemmen tot het daarstellen eener Natiönaale Conventie, eene *Constitueerende Vergadering* behoorde benoemd te worden, om tot eene algemeene Verklaaring te besluiten van de Regten van den Mensch; het Plan eener Constitutie, en algemeene Wapening des *Bataafschen* Volks, te ontwerpen. — Deeze Vergadering moest, zonder eenig Collegie van Regeering te vervangen, of zonder van eenig afhangelyk te weezen, bestaan uit Vertegenwoordigers, gekoozen uit tien duizend Manspersoonen, boven de achttien jaaren oud. Aan deeze Vergadering moest geen de minste magt of gezag in de Regeering worden toegestaan; ja zelfs, om allen byzonderen invloed te weeren, wilden zy geene Leden der Regeering daar toe gekoozen hebben, 't kwam hier aan op de onwrikbaare vestiging der Regten, van Burgers buiten eenig Bewind, van de zulken kon men het zuiverst Plan verwagten (*).

1795.

Vyf Gewesten ter Algemeene Staatsvergadering namen dit over. *Holland* bleef by het uitgebragt gevoelen (†). Het leedt egter niet lang of ook *Gelderland* moest gerangschikt worden onder die voor eene Na-

Treedt toe tot het daar voor stemmen.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 95—99.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Aug. 1795.

XCVIII. BOEK. 1795. Nationaale Conventie stemden, volgens het Plan by de Algemeene Staaten ingeleeverd. Op de Landschaps Vergadering, den achttienden van Herfstmaand, gehouden, besloten de Representanten des *Gelderschen* Volks, uit hoofde van de meer openlyk betoonde begeerte der Ingezetenen, en het dringende der tydsomstandigheden, die thans meer dan ooit, op eene gebiedende wyze, Eenheid in het Bestuur en Uitvoering vereischten, zou anders het gevaarloopend Vaderland nog behouden worden. — Doch, ter nadere vereffening en afdoening der geschillen, over dit onderwerp, benoemde men eene afzonderlyke Staats-commissie uit de Steden en het Platteland: de overige Bondgenooten verzoekende om eene dergelyke af te vaardigen (*).

Oproerige bewegingen daar over te *Wageningen*. De stem der Burgeren werd, in dit Gewest, te *Thiel* en elders gekend (†). Dit gaf in *Wageningen* aanleiding tot oproerige beweegingen. De Burgers in de Kerk opgeroepen, om te stemmen over het al of niet goedkeuren eener Nationaale Conventie, hadt de Voorzitter het voorstel nog niet ten vollen gedaan, of een balddaadige hand wierp een steen na den Predikstoel; het geschreeuw *Geen Conventie! Geen Conventie!* verhief zich. Veelen deezer schreeuweren verlieten de Kerk en speelden de rol van oproerigen in de Stad. Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5452.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5455.

Het getal der Burgeren in 't geweer gekomen was te klein om bestand te zyn tegen de menigte muitensgezinden onder de Burgery; die byval en steun vonden in de Boeren, uit de omliggende Dorpen, op dien dag, daar in grooten getale: dewyl het *Geërfdens Dag* was, op welken veele Inwoonders van *Bennekum*, *Lunteren* en *Eede* in *Wageningen* zich bevinden, en met de Stadsregeering gewoon zyn gastvry te verkeeren, en daar toe in eene Herberg zamen te komen. Voor dezelve vergaderden, van tyd tot tyd, zommige Oproerelingen, eenigen traden binnen, eischten Oranje-Bitter, zommigen begonnen met steenen te werpen, anderen de glazen in te slaan. De Magistraatsleden en Geërfden oordeelden deeze onveilige plaats, op de bestmogelyke wyze, te moeten verlaaten, 't geen egter niet zonder belediging geschiedde. De Maire der Stad vondt t'huis komende een *Fransch* Officier uit *Arnhem*, en met deezen goed, dat hy zou voorgeeven biljetten voor eenige honderd man, die 's anderen daags zouden doortrekken, te moeten hebben; die list gelukte, en deedt het muitend gewoel bedaaren. Doch het Krygsvolk niet opdaagende, geraakte het, op nieuw, gaande. Men dwong veelen *Oranje* op te zetten; doch toen naa het daadlyk verzoek te *Arnhem* gedaan, *Franschen* opdaagden, zogten de Oproerigen een goed heenkomen. Een dertigtal, schryft men, sprong in de gragt en zwom na den overkant. Onder deeze

XXVIII. BOEK. 1795.

XCVIII. BOEK. — 1795. Oproerigen bevonden zich veelen uit de opgemelde Dorpen, die niet onbezogt bleeven om de Oproerigen op te ſpooren, en te vatten (*).

Frieslands Raadſlag in deezen. Wyd en verre verſchilden *Frieslands* Volksvertegenwoordigers van de dus verre overwoogene Gewesten, blykens een breed Verſlag deswegen ter *Friſche* Staatsvergadering ingediend en aldaar omhelsd. Gevaarlyk oordeelden zy het oude Gebouw onzer Regeeringsvorm af te breeken, vóór dat ten minſten het beſtek, naar 't welk het nieuwe moest worden opgetrokken, van deskundigen ontworpen, veel min goedgekeurd was: deels om dat het Volk, de groote Vraag, zal 'er eene Nationaale Vergadering zyn of niet? nimmer hadt beſlist; deels om dat zy het onbeſtaanbaar rekenden met hunne verpligting als Volksvertegenwoordigers, dat zy, vóór en aleer de wyze op welke men zich zou gedraagen omtrent de ſchreeuwende ſchulden, met welke deeze en geene Gewesten, boven anderen waren gedrukt, met onderling genoegen, was geregeld. Om deeze redenen konden zy in het Plan eener Nationaale Conventie, by hun Hoog Mogenden, den negen en twintigſten van Bloeimaand, ingebragt, niet treeden.

Dan betuigden zy, dit verklaarende, 'er verre af te zyn, van niet overtuigd te weezen, van de noodzaaklykheid om het ontwerp eener betere Conſtitutie, ten ſpoedig-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 5408.

digsten in te voeren, en in dien tusschentyd eene verbetering in het Bestuur van de zaken des Bondgenootschaps daar te stellen. ZEVENDE BOEK. 1795.

De ondervinding hadt het gebrekkige der *Unie van Utrecht* getoond. Deeze wanstaltige *Unie* moest, door eene betere, eene met de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger overeenkomstige, en op de gronden van Vryheid en Regtvaardigheid rustende Constitutie van het Bondgenootschap der *Bataaven*, vervangen worden. Thans schreeuwde alles om verbetering. Zy beriepen zich op het dringend schryven huns Afgevaardigden HUBER. Ten deezen einde stelden zy voor, om de eigene woorden te bezigen —— „ Een genoegzaam aantal van doorkundige „ en eerlyke Vaderlanderen moet, zonder „ uitstel, door de Leden van het Bondgenootschap, ieder in de zynen, worden benoemd, om in '*s Haage*, of wel „ op eenige andere plaats in de Republiek, met den vereischten spoed, by „ een te komen. Dit gezelschap, uit den „ bloem der *Nederlandsche* Natie gekoozen, zou men voegzaam eene *Nationaale Commissie*, of wel Conventie, kunnen noemen. —— Het ontwerpen van „ eene betere Constitutie voor het Bondgenootschap, dan welke hetzelve immer „ gehad heeft; van eene Constitutie, welke de oude Geschillen en Pligtverzaakingen, waar door deeze Republiek „ meermaals op den oever des verderfs

„ ge-

XCVIII. BOEK. 1795. „ gebragt is, doet ophouden, moet de „ eerste en éénigste bemoeijing van deeze „ belangryke Commissie zyn. Zich daar „ op met allen yver toe te leggen, daar „ aan onbezweeken voort te werken, en „ dit onwaardeerbaar geschenk aan het „ reikhalzend Volk, binnen den kortst „ mogelyken tyd aan te bieden, dit al- „ leen moet zy ten oogmerk hebben. — „ Dat haar Plan van Constitutie, aan hun „ Hoog Mogenden overgeleeverd, onder- „ zogt, beoordeeld, goed of kwaad ge- „ keurd wordt, dit moet zy gaarne ge- „ doogen; ja, onder deeze voorwaarde „ alleen, moet zy den arbeid beginnen en „ voortzetten.

„ Het is om deeze redenen, dat wy „ de Nationaale Conventie, wel aan den „ eenen kant, in haare werkzaamheden, „ tot het ontwerpen van eene Constitutie „ gericht, zo onafhangelyk willen maa- „ ken van al het gezag van hun Hoog „ Mogenden, en van het Provinciaal Be- „ stuur, als mogelyk is, dat wy haar wel „ met al die Magt zouden willen beklee- „ den, welke zy, tot een gelukkigen uit- „ slag haarer bezigheden, noodig heeft — „ maar dat wy het ook, aan den anderen „ kant, zeer *onvoegzaam* en *onveilig* reke- „ nen, om aan deeze Vergadering eenig „ Publiek Bewind toe te vertrouwen, haar „ met het Bestuur over de Land- en Zee- „ magt, over de Geldmiddelen *enz.* op te „ houden, en dus aanleiding te geeven, „ dat het werk der Constitutie, buiten

„ nood-

„ noodzaake, en tot groote fchade van XCVIII.
„ het Bondgenootfchap, veel vertraagd BOEK.
„ worde; dat, in ftede van eene *Nieuwe* ———
„ *Conftitutie*, een nieuw flag van *Inconfti-* 1795.
„ *tutioneele Heerfchappy*, jaaren agter een,
„ ons deel zy, ja dat zelfs verkeerde
„ driften en onftuimigheden, meermaalen
„ de gezelinnen van het openbaar Bewind
„ in onrustige tyden, eenen ongelukki-
„ gen invloed op het ontwerp van Con-
„ ftitutie verkrygen."

Tot deeze *Nationaale Commisfie* was een veel kleiner aantal Perfoonen noodig, dan het by hun Hoog Mogenden ingediend Plan vorderde: dewyl volgens dit laatfte, de Nationaale Conventie tevens met het hoogst Bewind van zaaken zou belast zyn. Een getal van omftreeks vyftig zou genoeg weezen. Van het meest aangenomen gevoelen, betreffende het aantal der Afgevaardigden uit elk Gewest, naar de Volkrykheid, weeken de *Friefche* Volksvertegenwoordigers af, en wilden dat *Holland* een dubbel getal van de Perfoonen zou zenden, van het getal, 't welk de andere Gewesten daar in zouden hebben — Deeze raadflag hadt ten grondflage, het handhaaven van de belangen der onderfcheidene Gewesten, en dus ook van *Friesland*. Geruster zouden dan ook de Volksvertegenwoordigers den uitflag kunnen afwagten, beter zich kunnen verantwoorden, en de *Friefche Volmagt* op vaster gronden rusten, terwyl men reeds bezig was om de Provinciaale Conftitutie voor *Friesland* te beraamen.

Voor

XCVIII. BOEK. — 1795. Voor dit plan pleitte, huns agtens, zeer sterk het deerlyk verloop van 's Lands zaaken, 't welk een spoedig werkend hulpmiddel vorderde. Hier toe diende het opgegeeven Plan van *Bondgenootschaplyke Tusschenregeering*, in XXIII Artykelen begreepen. Het eerste en de grondslag van alle was „ Dat de Vergadering van de „ Staaten Generaal zou blyven, tot dat „ de Nieuwe Regeeringsvorm, door de „ Nationaale Conventie ontworpen, en „ door de Natie goedgekeurd, in werking „ kon worden gebragt." Doch wilden zy die Vergadering georganiseerd hebben op eenen eenigzins anderen door hun opgegeeven voet: in welke schikking zy enkel wilden treeden, om tusschen eene te groote verkleefdheid aan het oude en eene gevaarlyke zugt na nieuwigheden, een middenweg te vinden. Aan deeze Vergadering van hun Hoog Mogenden, dus gewyzigd, wilden zy, dat door de Bondgenooten eene grootere Magt zou worden opgedraagen, dan zy tot hier toe hadt, en wel de Magt om over zaaken, welke volstrekt onverwyld herstel behoefden. en op het algemeen Bondgenootschap betrekking hadden, volkomene beschikking te maaken, en van de genomene Besluiten, de noodige uitvoering te bezorgen, zonder daar in, door de traagheid, het overneemen, of het verschillend gevoelen van eenig Gewest, gestoord te worden. — De Land- en Zeemagt van den Staat, als mede de Generaliteits Kas waren

de

de voorwerpen omtrent welke zy met die uitgebreide Magt zou bekleed zyn. Alle deeze stukken breeder ontwikkeld en bepaald hebbende, voegen zy 'er nevens, „ De meerdere Magt, welke by deezen „ aan de Staaten Generaal wordt opgedraagen, zal enkel provisioneel en voor „ een tyd zyn, en dienen om eene Tusschenregeering voor één jaar, of voor „ een korter tyd, tot stand te brengen, „ als de Constitutie geratificeerd, en het „ nieuw Constitutioneel Lichaam gereed „ zou weezen om die Vergadering van „ hun Hoog Mogenden te vervangen; „ zullende hun Hoog Mogenden, in gevalle de nieuwe Constitutie langer dan „ een jaar mogt agterwege blyven, eene „ nieuwe authorisatie van de respective „ Provincien noodig hebben, om op deezen voet te continueeren (*)."

XCVIII. BOEK. 1795.

Zeeland hadt, op het ingediend Plan ter algemeene oproeping des geheelen *Nederlandschen* Volks, tot het formeeren eener Nationaale Conventie, een ander inzien. Het in dit Gewest aanweezig Committé van Voorlichting hadt ter Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Zeeland*, een Verslag over dit belangryk onderwerp uitgebragt, huns oordeels, met zo veel voorzigtigheid ontworpen, dat zy, waren niet alle de byzondere be-

Zeelands gevoelen

(*) *Resol. der Rep. van het Volk van Friesland* 28 Aug. 1795. Men vindt het geheele Stuk in de *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 218—231.

XCVIII. BOEK. 1795. belangens van ieder Ingezeten daar in afzonderlyk betrokken, 't zelve gerust als de Raadslag van dat Gewest ter Vergadering van de gezamenlyke Bondgenooten zouden uitgebragt hebben. Dan zy wilden hier op der Burgeren stem hooren, en verneemen of deeze dit Verslag en Concept-besluit goedkeurde. Zeer breedspraakig is dit Verslag. Wy kunnen 'er slegts eenige hoofdtrekken, nevens het Besluit, van overneemen.

By den aanvange wordt opgemerkt, hoe het denkbeeld eener Nationaale Conventie, zodanig als het Plan inhieldt, het denkbeeld insloot van de Gemeenschap van Souverainiteit der Bondgenooten. Het veronderstelde, dat ieder der Zeven Vereenigde Volken, tot nog toe onafhangelyk onderling en onafscheidelyk op 't naauwste zamengevoegd, van zyne byzondere Oppermagt afstand hadt gedaan, om aan die der geheele Republiek slegts een geëvenredigd aandeel te bezitten. „ Nimmer," dus lieten zy zich woordlyk hooren, „ kon men intusschen „ verwagten, dat een Vry Volk deszelfs „ privative Onafhangelykheid zou willen „ afstaan, dan op de blykbaare waarschyn„ lykheid of zekerheid, dat deszelfs Be„ lang deeze opofferingen vordert, en des„ zelfs Vryheid daar by geen hinder zal „ lyden. — Het is wat te zeggen, Bur„ gers! *de Provinciaale Vergaderingen zo* „ *maar te sluiten, en te vernietigen*, zon„ der dat alvoorens de groote vraag nog „ is beslist, ja zelfs nog niet behoorelyk

„ is

„ is onderzogt, in hoe verre alle de Le- XCVIII.
„ den van het Bondgenootschap een ge- BOEK.
„ lyk of evenredig belang hebben, by
„ het afstaan hunner byzondere Souverai- 1795.
„ niteit. — Het is wat te zeggen, eene
„ Vergadering by een te roepen, om eene
„ Constitutie te beraamen, welker bestaan
„ reeds van zelve eene soort van Consti-
„ tutie, of liever eene onbeperkte Opper-
„ magt, zonder Grondwet, involveert."

Om eene zaak van dat gewigt, niet met voorbaarigheid, onberedeneerde geestdrift, of blinde zugt tot navolging te behandelen, beantwoordden zy de vier volgende Vraagen — Is het noodig dat 'er verandering worde gemaakt in ons Staatsbestuur? — Is eene Nationaale Conventie nuttig voor de Republiek in 't algemeen, en voor *Zeeland* in 't byzonder? — Is ze volstrekt noodzaaklyk, of kan men de Regeering van het Land verbeteren, het geluk en den welvaard van het Volk bevorderen, zonder Nationaale Conventie? — Welke maatregels vordert thans de Voorzigtigheid, en teffens ook de Pligt van deeze Vergadering?

In de beantwoording dier Punten wordt de Verandering, om veele redenen, noodig gekeurd. — Het tweede beschouwen zy uit twee oogpunten, brengen wat ter verdeediging en bestryding kan worden aangevoerd, te berde; blykbaar de voordeelen van het Fœderalismus de voorkeus geevende — De volstrekte noodzaaklykheid wordt ontkend, — en de maatregel

XCVIII. BOEK.

1795.

welken zy, in het tegenwoordige geval, wilden gevolgd hebben, kwam hier op neder; „Dat eene Commisſie van eenige wei-„ nige Burgers van bekende Deugd, Kun-„ de en Vaderlandsliefde, by voorbeeld „ één of twee uit elk Gewest, zou ge-„ ſtemd worden, ten einde op eene plaats, „ in 't midden van deeze Republiek, by „ een te komen, en aldaar, afgetrokken „ van alle andere bezigheden, en vry van „ Amptsbetrekkingen, met bedaardheid te „ onderzoeken, welke de Gebreken wa-„ ren van onze tegenwoordige Regeerings-„ vorm; of 'er kans ware deeze te ver-„ beteren, zo ja, op welk eene wyze — „ zo neen, welke vorm van Beſtuur, met „ de belangen der Zeven Vereenigde Ge-„ westen, met het Landſchap *Drenthe* en „ *Bataafsch Brabant*, best zou overeenko-„ men, en dat deeze Commisſie van den „ uitſlag haarer Raadpleegingen, Verſlag „ zou doen aan de Vergadering van hun „ Hoog Mogenden; ten einde dit Verſlag „ vervolgens, op eene wettige wyze, ter „ goed- of afkeuring zou worden voor-„ geſteld aan het ganſche Volk van *Ne-„ derland*: terwyl inmiddels, zo wel de „ Provinciaale Vergaderingen, als die van „ hun Hoog Mog. met alle de gevolgen „ en aankleeven van dien, zouden voort-„ duuren." — De meerderheid des Volks van *Zeeland* ſtemde hier mede in (*).

In

(*) Men leeze dit geheele ſtuk in de *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 171—186 en 235.

In *Stad en Lande* wilde men desgelyks het Volk gekend hebben; doch op eenen anderen voet; immers by de Bekendmaaking des Plans van hun Hoog Mog. wegens de Nationaale Conventie, maanden de Representanten de Burgers en Ingezetenen ten sterksten aan, om 't zelve naauwkeurig te overweegen, met eene opregte zugt voor het welweezen van het Vaderland, en met een billyken afkeer van alle die gemoedsneigingen en gezindheden, die een waar Vaderlandsch hart ontluisterden: en, in gevalle by den een of andere Bedenkingen daar op mogten vallen, die behoorelyk geschreeven en getekend, binnen acht dagen, den Representanten te bezorgen; ten einde daar van het vereischte gebruik te kunnen maaken (*). Weinig waren de ingediende aanmerkingen. De Representanten van *Stad en Lande* traden tot het Plan niet toe; maar verklaarden, dat, zou het Gemeenebest behouden blyven, volstrekt een ineengedrongen Bestuur en Werkzaamheid der Bondgenootschaplyke belangen van het *Bataafsche* Volk, moest worden daargesteld, en ten gevolge daar van eene Algemeene Nationaale Vergadering, naar evenredigheid der Bevolking byeen geroepen, bekleed met het noodige gezag; dan hielden zy het daar voor, dat niemand zou durven ontkennen, of het Volk in ieder Gewest was best geschikt, door zyne eigene Kiezers,

XCVIII. BOEK.
1795
't Gevoelen van *Stad en Lande*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4117.

XCVIII. BOEK. 1795. zers, uit de haaren de bekwaamste Persoonen, tot het ontwerpen eener Constitutie voor het geheele Volk van *Nederland* te benoemen, en over zulks waren zy van gedagten, dat, boven en behalven het getal der Representanten tot eene *Nationaale Conventie* uit het Volk van ieder Gewest, als mede *Drenthe* en *Bataafsch Brabant*, te verkiezen, de Persoonen in die Commissie, welke met het ontwerpen eener Constitutie zou worden belast, op dezelfde wyze, wierden benoemd, en geheel onafhangelyk van de Nationaale Conventie, afzonderlyk werkzaam zouden zyn, zonder eenigen wederkeerigen invloed. Nevens verdere bepaalingen hoe met de ontworpene Constitutie te handelen (*).

Verschillende gevoelens by het uitgebragt verslag ter Vergadering van hun H. Mog. Zodanig stondt het by de onderscheidene Gewesten, ten aanziene van dit belangryk onderwerp, geschaapen; wanneer de Gelastigden tot de Byeenroeping eener Nationaale Conventie meenden ver genoeg gevorderd te zyn, om aan hun Hoog Mogenden te kunnen verklaaren, dat 'er eene Algemeene Nationaale Conventie zou worden byeengeroepen, en dat men de noodige aanschryvingen ter Volkstelling zou kunnen beraamen. De vier Gewesten *Gelderland*, *Holland*, *Utrecht* en *Overyssel* vereenigden zich met dit verslag — *Zeelands* Afgevaardigden weigerden, ingevolge van de uitgebragte Stem des *Zeeuwschen* Volks, zich met het Verslag te vereenigen: dewyl

(*) *Resol. van hun Hoog Mog. 29 Sept. 1795.*

wyl daar door het groote ſtuk, 't geen in XCVIII.
geſchil hing, en het Volk van *Zeeland*, tot BOEK.
nu toe, voor deszelfs belangen ongeraaden ——
oordeelde, met de daad zou beſlist wor- 1795.
den: niet te min waren zy bereid om van den ſtand der zaaken hunnen Zenderen kennis te geeven, aanneemende zich, zo ſpoedig mogelyk, op dit ſtuk, te zullen verklaaren. — Onverkort en voorbehoudens de vrye raadpleegingen hunner Zenderen, betuigden die van *Friesland*, ter voorkoming van gevolgen, zich by het uitgebragt Verſlag te voegen. — *Stad en Lande*, hoe zeer voor eene Nationaale Vergadering, hieldt zich aan hetzelfde beding als *Friesland*, nogmaals aandringende op de afſcheiding der Commisſie tot de Conſtitutie van de Nationaale Vergadering.

Vier Gewesten vóór, twee onder bepaalingen, en ſlegts één tegenſtemmende, verwagtte men een Beſluit overeenkomſtig met de Meerderheid; dan de Voorzitter STUBBERG, de daar van verſchillende Gewesten afgevraagd hebbende, of zy, met de vier éénſtemmige Gewesten zich niet zouden kunnen vereenigen, kreeg ten antwoord, dat zy niet verder konden gaan, of een anderen raadſlag uitbrengen. Op de omvraage, of aan die van *Zeeland*, *Friesland*, en *Stad en Lande* eenige dagen uitſtels zouden worden toegeſtaan? vatten de *Gelderſche* Afgevaardigden het woord, met kennisgeeving van den rondgaanden Brieve aan de Bondgenooten gezonden; ten einde, op hun voorbeeld, buitenge-

XCVIII. BOEK. 1795. woone Afgevaardigden na *'s Gravenhaage* te zenden, tegen den eersten van Wynmaand, om mede te werken tot een Plan 't welk de wyd uiteenloopende gevoelens vereenigde: 'er byvoegende zeer wel in het voorgeslaagene uitstel te kunnen toestemmen. Dit ontmoette den byval van alle de Gewesten, *Holland* en *Utrecht* uitgezonderd. Het tydsuitstel werd bepaald op den vyftienden van Wynmaand, wanneer de zaak zou worden afgedaan. Inmiddels zou 'er aan de zeven Gewesten, als mede aan *Drenthe* en *Bataafsch Braband* aanschryving ter Volkstelling geschieden.

Hollands Afgevaardigden drongen nogmaals, met allen ernst, aan op het neemen des Besluits, laatende de verantwoording der gevolgen, welke uit het niet neemen konden voortvloeijen, aan den Voorzitter; met voorbehouding voor hunne Zenders, om zodanige maatregelen te neemen, als als zy vermeenden te behooren. Die van *Utrecht* hielden aan zich zodanig eene Aantekening ter tafel hunner Hoog Mogenden te doen, als hunne Zenders hun zouden gelasten. De sterke taal van *Holland*, deedt *Zeeland*, *Friesland*, *Overysfel* en *Stad en Lande*, zodanig eene Tegenaantekening aan zich voorbehouden, als zy, in tyd en wyle, noodig zouden oordeelen (*).

Brief van *Zeeland*. De wederstreevende Gewesten besteedden dien tusschentyd om zich daar in meer en

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 29 Sept. 1795.

en meer te verſterken, elkander te ondersteunen, en andere tot hunne maatregels over te haalen. *Zeeland* en *Friesland* ſtaaken hier in uit. Eerstgemelde Gewest vaardigde een zeer ſterken Brief af aan de Repreſentanten der overneemende Gewesten. In deezen verklaarden zy, onder andere; „ Tot nog toe heeft noch het „ onbezonne geroep eener Centraale Ver- „ gadering, noch de magtſpreuken der „ Dagbladſchryveren, waar van de ſtout- „ heid en onkunde om den prys dingen, „ ons kunnen beweegen, om de Zamen- „ ſmelting van het Provinciaal Bewind „ der onderſcheiden Gewesten, de één- „ heid van het Beſtuur te houden voor „ het Schiboleth van het Patriotisme. — „ De zaak, Medeburgers! verdient Ulie- „ der en onze aandagt boven anderen. „ Hebben onze Medeburgers ons vereerd „ met hun vertrouwen, hebben zy ons „ den hachlyken taak opgedraagen om „ hun te vertegenwoordigen, wy hebben „ wysheid en voorzigtigheid noodig om „ ons verantwoordelyk te ſtellen voor het „ tegenwoordig en toekomend Geſlacht, „ en ons niet te laaten verleiden door „ drogredenen en loftuitingen van de In- „ trigue, of kwalyk beraadene Staatkunde.

XCVIII. BOEK.

1795.

aan de overneemende Gewesten.

„ Zyn 'er gebreken in de Conſtitutie, „ zwakheden en feilen in de Regeerings- „ vorm, zo als wy gereedlyk erkennen, „ wy zullen gaarne de hand leenen om „ dezelve te helpen verbeteren; ja, wy „ willen, (als dit noodig bevonden wordt,)

XCVIII. BOEK. 1795.

„ een geheel nieuw Plan van Constitu-
„ tie doen ontwerpen; maar hier toe ag-
„ ten wy geene Nationaale Conventie,
„ immers wanneer de *Zamensmelting van*
„ *het Provinciaal Bewind* daar van het ge-
„ volg zou moeten zyn, noodzaaklyk:
„ wanneer de Oppermagt van een Vry
„ en Onafhangelyk Volk eens is afge-
„ staan, welke dan ook de gevolgen mo-
„ gen zyn, de stap is beslissende, en het
„ herstel onmogelyk.

„ Indien het heerlyk Gebouw van dit
„ Gemeenebest, weleer een wonder in de
„ oogen van *Europa*, zal instorten, door
„ de ondermyning van deszelfs Grondsla-
„ gen, en verscheuring van deszelfs ver-
„ bintenissen, zullen wy ten minsten, te
„ midden der algemeene ruïne, de vol-
„ doening smaaken van daar toe de hand
„ niet geleend te hebben, en deeze zelve
„ Brief zal daar van, in de Registers uwer
„ tot nog toe Souveraine Provincie voor
„ de Naakomelingschap, ter eere des
„ *Zeeuwschen* Volks, een onbetwistbaar mo-
„ nument nalaaten (*)."

Het Volk daar andermaal opgeroepen.

Andermaal riepen de Representanten des Volks van *Zeeland* 't zelve op, ter Stemminge voor of tegen de Nationaale Conventie. Niet onkundig dat dezelve ook in dit Gewest Voorstanders vondt, gaan zy deezen te keer, en ontvouwen in 't breede, het belang van *Zeeland* om een Afzonderlyk Gewest te blyven. Andermaal

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 308.

maal vonden zy verre de grootste meerderheid met hun van één gevoelen (*). XCVIII. BOEK.

Naa dit vernomen te hebben, verstendigden zy deswegen de Representanten van *Holland*, tydsgebrek belette, ook aan die van *Utrecht* te schryven. Onder de ronde *Zeeuwsche* taal, in deezen Brieve gevoerd, ter Verdeediging van hun Bestuur in dit Gewest, hoe zeer ook met den naam van *Aristocratie* bestempeld, laaten zy niet naa het meerder toegeevend *Hollands* Bestuur, vraagende een aantal verwyten te doen, en zich stellig te beklaagen over 't geen, onder 't oog der Representanten des *Hollandschen* Volks, en op hun Grondgebied, strafloos gebeurde; met naame melden zy de Centraale Vergadering. „ Wy zien," schryven zy, met zo veele woorden, „ welken invloed zommi„ ge uwer raadpleegingen, en door de „ uwe die van hun Hoog Mog. ontlee„ nen uit een gezelschap van Burgers, „ die, hoe groot hun yver voor de Vry„ heid zy, hoe loflyk hun oogmerk wee„ zen moge, en hoe groot het getal hun„ ner Zenderen, immers geheel onbe„ voegd is om zich het Stuur van 's Lands „ zaaken aan te trekken, en te spreeken „ uit naam des *Bataafschen Volks*. Waar „ moet dat heenen Bondgenooten? Is „ dat de Vryheid, die wy begeerden? „ Is dat de Gelykheid, die zal zegepraa„ len? Is dat de Broederschap, die voort- „ aan

1795. Brief deswegen aan *Holland*.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl. 316, 334.

XCVIII. BOEK. 1795.

„ aan plaats zal hebben? ô Dan bekla-
„ gen wy Ulieden en ons Vaderland.
„ Dan zien wy, in 't verschiet, alle de
„ jammeren van Regeeringloosheid, ja de
„ slooping van dit Gemeenebest. Dan
„ zien wy de braafste Burgeren.... Dan
„ genoeg hier van." —— Hoofdzaaklyk
was deeze Brief ingerigt om die van *Holland* te beweegen hun Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge, op den dag ter beslissinge van de groote thans hangende zaak, „ met de noodige orders te
„ voorzien, om niet toe te laaten, dat
„ buiten de concurrentie van alle de Pro-
„ vincien de begeerde Conclusie geno-
„ men werde."

„ Hoe toch," laaten zy 'er op volgen,
„ zou zodanig eene Conclusie bestaanbaar
„ zyn, met den aart der zaake, en met
„ de Unie, die de onderscheidene Gewes-
„ ten vereenigt, indien anders die alge-
„ meene Nationaale Vergadering zich zou
„ bezig houden met het Stuur der Pu-
„ blieke zaaken? Wy weeten niet beter
„ of alle de Vereenigde Gewesten zyn
„ Souverain, en Onafhangelyk; zy heb-
„ ben, by de Unie, geene Souveraine Reg-
„ ten afgestaan; maar slegts zommige
„ medegedeeld. —— De Onafhanglykheid
„ van *Zeeland* is, by eene plegtige Capi-
„ tulatie, ongeschonden gebleeven, en by
„ de jongste Alliantie met de *Fransche*
„ Republiek bevestigd. —— Zal de Na-
„ tionaale Conventie, in weerwil van *Zee-
„ land*, ook over *Zeeland* heerschen? Of

„ zal

„ zal men het overlaaten aan deszelfs noodlot? Heeft men berekend wat men 'er aan misfen zoude, en welke de gevolgen konden zyn deezer roekelooze onderneeming? Zullen magtspreuken en klanken hulp aanbrengen, als 'er kragtdaadige raad en bystand noodig zyn? Zal het Volk zich laaten welgevallen, het geen, door deszelfs Provisioneele Representanten, in deezen gedaan is? — Neen, Medeburgers! om uws zelfs wil, ontzegt aan de *Zeeuwen* uwe Broederschap niet! — — Is het Ulieden ernst om den Band der Unie te bewaaren, om ons Gewest te conserveeren by deszelfs Vryheid en Onafhanglykheid, wy zyn bereid om met Ulieden mede te werken tot het behoud van het Bondgenootschap, tot voortzetting der Deliberatien over de herziening, verbetering, of zelfs geheele verandering der Constitutie en Regeeringsvorm, en het komt ons niet onmogelyk voor, wanneer wy, met bedaard overleg, te werk gaan, en ons niet laaten omleiden door zydelingschen invloed, of 'er is, onder den Godlyken Zegen, nog hoop over, om het Vaderland te behouden (*)."

XCVIII. BOEK. 1795.

Friesland styfde zich, in de reeds meermaalen geuitte gevoelens, en oordeelde niets te moeten toegeeven, 't welk hun, in 't vervolg, als een inbreuk of verwaarloo-

Friesland styfde zich in het voorig ge-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl 337.

XCVIII. BOEK. — 1795. voelen. Besluit en Verklaaring deswegen.

loozing van de Souverainiteit des *Frieschen* Volks:, zou kunnen worden tegengeworpen,. Onder de grondden der Constitutie, op welken zy oordeelden geen inbreuk te mogen maaken of dit te begunstigen, telden zy alle de gedeeltens der voorige Regeeringsvorm, welke door de jongste Omwenteling niet vernietigd; maar, ondanks dezelve, in stand gebleeven waren. Hier toe behoorde dus ook de Invloed, dien het Souveraine Volk van *Friesland*, tot hier toe, op de zaaken van het Algemeene Bondgenootschap gehad hadt. Ten gevalle, of ten behoeve, van den eenen of anderen der Bondgenooten, mogten zy, huns oordeels, dien invloed niet verminderen.

Zy vraagen, hoe zy, ten gevalle der Bondgenooten al eens een stap waagende, tot welken zy niet gevolmagtigd waren, zich zouden kunnen verontschuldigen by hunne Lastgeevers, „ over eene daad," wy bezigen hier de eigene woorden, „ waar uit veele onberekenbaare gevolgen „ voor de geheele Republiek, en voor „ *Friesland* in 't byzonder, konden voortvloeijen — over eene daad, die de „ vrye *Friezen* ontzetten zou van seen „ invloed, dien zy, zints de afzweering „ van den *Spaanschen* Dwingeland op het „ Bondgenootschaplyk Bestuur gehad, en, „ zelfs onder den yzeren scepter der „ Stadhouderlyke en Aristocratische over„ heersching behouden hadt, ja meer„ maals hadden doen gelden: waar door „ de roem der *Friesche* Natie voor eeu-

„ wig

„ wig zal uitfterven, en voor de glorie XXVIII.
„ der *Bataaven* plaats inruimen — over BOEK
„ eene daad, waar door het grootfte ge- ———
„ deelte van *Frieslands* zwaare Belastin- 1795.
„ gen, ter befchikkinge van anderen zou
„ gelaaten zyn, en waar door het wee-
„ ren van onnoodige en kostbaare wer-
„ vingen, en het fluiten van onze Poor-
„ ten voor eene overtollige Krygsmagt,
„ voor altyd, buiten onze magt zal zyn —
„ over eene daad, eindelyk, waar door
„ wy ons aanfpraaklyk zouden ftellen voor
„ al het misbruik van magt, waar toe
„ eene door ons te voorbaarig toegeftaa-
„ ne Nationaale Conventie, uit gebrek
„ van eene juist bepaalde Inftructie, zeer
„ ligt zou kunnen overflaan?"

Over de begeerde Volkstelling, als eene nieuwigheid, zouden zy zich niet uitlaaten; maar deswegen de welmeening des *Frieschen* Volks inneemen.

Zy hadden verwagt, dat hun Hoog Mog. zonder op het ftuk der Nationaale Conventie iets te befluiten, het Verflag van het Befoigne zouden afgewagt en aan de Gewesten verzonden hebben. Over *Hollands* gedrag, in dit geval, beklaagen zich de *Friezen*, met deeze woorden.
„ Nooit hadden wy kunnen denken, dat
„ een der Bondgenooten in een Befluit,
„ raakende dit onderwerp, zo veel be-
„ langs zou gefteld, en zo veel yvers
„ betoond hebben, dat onze Gecommit-
„ teerden ter Vergadering van hun Hoog
„ Mogenden, zelfs zouden aangezogt, ja
„ met

XCVIII. BOEK. 1795.

„ met bedreigingen ſchier gedwongen worden om dien onverwagten, en, naar ons inzien, niet zeer bepaalden ſtap, zonder onze expresſe bewilliging, mede te doen, en dus gevaar te loopen van zich niet ſlegts aan den wil van hunne Zenders; maar ook misſchien aan de belangen der *Friesche Natie*, te vergrypen: zo dat wy het enkel aan de loflyke ſtandvastigheid van onze Gecommitteerden, en aan de vriendſchaplyke tusſchenſpraak van twee onzer Bondgenooten te danken hebben, dat zy met moeite, en niet zonder voorbehouding van Tegenverklaaring, by *Holland* en *Utrecht*, een uitſtel van weinige dagen hebben mogen erlangen, om ons te beraaden over eene zaak, welke voor verſchillende uitleggingen vatbaar is, en waar by de Souverainiteit en Onafhangelykheid van het *Friesche* Volk een veel grooter gevaar kon loopen, dan wy immer willen te verantwoorden hebben. — Deeze voortvaarenheid, dit doorzetten, verbaast en ſmert ons zeer. Is dan de Souverainiteit van het Volk van *Friesland* reeds zulk een harsſenſchim, dat men tot eene voorloopige beſlisſing over de wyze, waar op 't zelve ter Vergadering van het Bondgenootſchap zal vertegenwoordigd worden, deszelfs ſtem en goedkeuring niet meer behoeft af te wagten? Waar of wanneer hebben wy dit onvervreemdbaar regt onzer Natie immer afgeſtaan? Waar, of wan-

„ neer

„ neer hebben wy, op de onlochenbaare „ Regten van het Volk der overige Provincien, eenige, veel min soortgelyke „ inbreuk gedaan, of begunstigd? Welke „ kunnen toch de gevolgen zyn, waar „ voor *Holland* beeft, en welke het, met „ deeze vertreeding van de Souverainiteit „ der *Friezen* meent af te weeren? Waar „ is het gevaar voorhanden, 't welk zulk „ een misdaad kan vergoelyken?"

XCVIII. BOEK. 1795.

Tot eene Verbetering in het Bondgenootschaplyk Bestuur hadden zy, voor eenige weeken, zich reeds aangeboden. Zy zagen niet, door draalen en uitstellen, de Republiek in die engte gebragt te hebben, dat zy nu genoodzaakt zouden kunnen worden, om in de bepaalingen van anderen blindelings te berusten, of de gevolgen van een langer uitstel, meer dan een der overige Bondgenooten, voor hunne rekening te neemen.

Op deeze gronden vestigden zy de Verklaaring, welke zy ter Algemeene Staatsvergadering wilden gedaan hebben — Dat zy, in het Besluit van hun Hoog Mogenden, '*Er zal eene Algemeene Nationaale Vergadering zyn*, des noods, zouden kunnen berusten, onder die uitdruklyke voorwaarde, dat deeze Vergadering, op geene andere wyze zou zamengesteld, en met geene meerdere magt bekleed zyn; dan waar toe zy, door de hun gegeevene Volmagt, uitdruklyk gelast waren. — Daarenboven vorderden zy, dat aan hun tot overweeging van alles wat ter Algemeene Staats-

XXVIII. BOEK. 1795. Staatsvergadering, betreffende eene Nationaale Conventie, zou voorkomen, een genoegzaame tyd gelaaten werd, om zodanige ftukken niet flegts zelve te overweegen; maar ook, zo dikwerf zy zulks geraaden vonden, aan hunne Lastgeevers, ter overweeging aan te bieden. — Zogt men, buiten de toeftemming, en ondanks de Tegenverklaaring van *Friesland*, eenige zaak, de Nationaale Conventie betreffende, door te dryven, tegen zulk eene handelwyze toonden zy by deezen, hunne afkeuring, en behielden aan zich het Regt om zulk eene krenking van de Souverainiteit des *Friefchen* Volks, by tyd en wyle, op de kragtdaadigfte wyze, af te weeren. — Klaar voorziende, dat zy ter Volkstelling eerlang zouden worden opgeroepen door de Commisfie van Conftitutie in *Friesland*, zouden zy het befluit om daar aan te voldoen, niet willen gerekend hebben als een gevolg te weezen van het verzoek hunner Hoog Mogenden, en dus eene ingewikkelde erkentenis van alle de gevolgen, welke men daar uit zou tragten af te leiden ter begunftiging van het door hun gewraakte Plan — „ een Plan," voegen zy 'er woordlyk by, „ waar van „ zedert korten tyd, veele *Friezen*, meer „ dan ooit zyn afkeerig geworden, daar „ zy vernomen hebben, dat de fnoodfte „ lasteringen en leugenagtigfte befchuldi„ gingen tegen de *Friefche* Volksrepre„ fentanten, ongeftraft en by herhaaling „ worden uitgeworpen, op een Territoir,

„ 't welk

XCVIII. BOEK. — 1795.

„ 't welk, volgens evengemeld Plan, aan „ de Nationaale Vergadering tot verblyf- „ plaats moet verstrekken, en het welk „ dus, by voorraad, meer dan eenig an- „ der Grondgebied, van soortgelyke schen- „ nissen moest gezuiverd, en voor Eer- „ roovers en Muitzugtigen ongenaakbaar „ moest gemaakt worden (*)."

Frieslands schryven aan Zeeland.

In grondbeginzels en voorzorgen *Friesland* met *Zeeland* zo veel overeenkomsts hebbende, zogt eerstgemelde Gewest het laatstgenoemde daar in te versterken, by eenen Brieve, waar in zy, ten slot, schreeven; „ Wy wenschen niets vuuriger, wy „ verlangen voor onzen yver en stand- „ vastigheid geene aangenaamer vergel- „ ding, dan dat wy ons Vaderland, daar „ mede, voor nadeelige besluiten behoe- „ den, en de duurzaame goedkeuring van „ eene Natie, welke haare gewigtigste „ belangen aan ons heeft toevertrouwd, „ tot onze belooning mogen hebben; ter- „ wyl wy, aan den anderen kant, al „ werden onze voorzorgen onnut bevon- „ den, al mogt zelfs het sterkste moed- „ betoon niets baaten, het lot onzer Me- „ deburgers zullen helpen draagen, met „ dit getuigenis van een blank gewisse „ gewapend, dat wy ons best gedaan, en „ de

(*) *Resol. en Declaratoir der Rep. des Volks van Friesland, over de Resolutie van hun Hoog Mog. wegens eene Nat. Conventie* 29 *Sept.* *gedagtekend* 6 Oct. 1795. *Jaarb. der Bat. Repub.* IV. D. bl. 351—359.

XCVIII. BOEK. 1795. Dit Gewest blyft onverzettelyk.

„ de nadeelen van een *verwrikt Staatsgebouw* aan ons zelven niet te wyten „ hebben (*).”

Om die zelfgoedkeuring te erlangen, om dit verwyt te ontgaan, diende een nog nader Staatsbesluit der Representanten des *Frieschen* Volks, voorgegaan door bewondering over het vreemd en verbaazend verschynzel, dat één of twee Leden des Bondgenootschaps, het zich, op 't alleronverwagtst, hadden durven onderwinden om hunne byzondere begrippen, aan een of meer Leden van het zelfde Bondgenootschap op te dringen, omtrent eene zaak geheel nieuw, en in ons Vaderland, zonder voorbeeld, die, op de tot hier toe bestaande Onafhangelykheid der Gewesten, zulk eene rechtstreeksche betrekking hadt, en niet by meerderheid, of door overstemming, ter Vergadering van het Bondgenootschap mogt doorgedreeven worden. — Doch, van den stap door *Holland* gedaan, verwittigd, hadden zy straks verwagt, dat door dit Gewest, ter bereiking van het bekende oogmerk, nog meer sterke en buitengemeene maatregels zouden worden in het werk gesteld; te meer daar zy hadden getragt zich te overreden, „ dat de Representanten van die Provin-„ cie,

(*) *Jaarb der Bat. Republiek* IV. D. bl. 360. Deeze Brief was den 9 Oct. gedagtekend, en men voegde 'er als eene Bylaage nevens den Brief aan *Holland*, betreffende de weering der *Centraale Vergadering*, door ons hier boven bl. 85. vermeld.

„ cie, door veele zeer bedenkelyke om- XCVIII. BOEK.
„ ftandigheden gedrongen, tot het bezigen
„ van een zo inconftitutioneel middel ge-
„ komen waren." 1795.

Verder beklaagen zy zich over het kort tydsbeftek hun verleend, onder bedreiging van met de daadlyke daarftelling eener Nationaale Conventie te zullen voortgaan: waaromtrent zy by het voorheen genomene Befluit bleeven volharden (*). — Wegens de nieuwe Commisfie om, tot vereffening der zwaarigheden, te handelen, fchreeven zy, „ dat, behalven het ter vereffe-
„ nen van gefchillen, juist niet zeer aan-
„ genaam of ftreelende voor onze Eigen-
„ liefde is, zich te moeten vervoegen by
„ iemand, die reeds onveranderlyk Party
„ gekoozen hadt, en die veel eer het
„ voorkomen van een Wetgeever, dan van
„ een Onderwyzer of Scheidsman, zou
„ hebben, zy niet konden begrypen, hoe
„ men tot het byeenbrengen en werken
„ van dit nieuw Befoigne, den noodigen
„ tyd zou vinden." Nogthans gaven zy aan hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering de noodige vryheid en volmagt om, met de overige Gelastigden, eene laatfte pooging te doen, om de verfchillende Gevoelens met elkander, zo veel mogelyk, te doen naderen; hier van verflag te geeven by hun Hoog Mogenden, dit den Reprefentanten des *Frieſchen* Volks toe te fchikken: ten einde zy het gevoe- len

(*) Dat naamlyk van 6 Oct. hier boven vermeld.

XCVIII. BOEK. len diens Volks daar op mogten innee-men, en hun eindelyk besluit daar volgens inrichten (*).

1795. *Holland* ontvangt veele Brieven tot het voortzetten dier zaake.

De dag van den veertienden van Wynmaand naderende, ontving de Vergadering van *Holland* meer dan honderd en dertig Brieven, uit onderscheide plaatzen, strekkende, in verschillende vormen gegooten, om het besluit, tot het houden eener Nationaale Conventie, alle Gewestlyke Souverainiteit vernietigende, met allen spoed, door te zetten. —— Een Brief van Gelastigden uit de voornaamste Societeiten van *Stad en Lande* kwam by hun ter tafel, berigt geevende, dat eene Commissie uit de Centraale Vergadering zich daar bezig hieldt met het bewerken eener Nationaale Conventie; doch dat deeze hun arbeid weinig vrugt deedt by de Volksrepresentanten, in dat Gewest: waarom zy, indien onverhoopt, 't zelve niet mogt toetreeden, zy dan, als *Clubs*, niet beschouwd wilden worden, daar in van 't zelfde gevoelen geweest te hebben (†).

Verslag den 14 October uitgebragt.

Het voorloopig Verslag der Gelastigden, 't welk zo veel beweegings in den Lande baarde, werd, ten gemelden dage van Wynmaand, door een breeder gevolgd. Zy hadden het Plan van het Committé tot de zaaken van het Bondgenootschap te Lande, ten grondslage leggende, en daar

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 40.
(†) *Decreeten der Rep. des Volks van Holland* 14 en 15 Oct. 1795.

daar mede vergelykende de onderscheidene en niet zelden uiteenloopende Advysen der Gewesten, alles onderling in 't breede overwoogen; doch eenpaarig begreepen, dat het niet mogelyk was alle de onderscheidene gevoelens te vereenigen, dat, wanneer ieder op zyn stuk bleef staan, als dan aan het heilzaam oogmerk niet zou kunnen voldaan worden.

Allen doordrongen van het gebrekkige des tegenwoordigen Staatsgebouws en van de volstrekte noodzaaklykheid, om 't zelve, op eene kragtdaadige wyze, te onderschraagen, en voor al van den spoed, welke aan dit werk behoorde te worden bygezet, hadden zy algemeene gronden gelegd, en daar op *een Reglement gebouwd, volgens 't welk eene Algemeene Nationaale Vergadering, door het Volk van Nederland, zou kunnen worden zamengeroepen en werkzaam zyn.* Die van *Zeeland* hadden 'er zich niet mede kunnen vereenigen; aan het gevoelen van *Stad en Lande* was zo veel ingewilligd, dat men het Artykel daar toe betreklyk, ook in dien smaak gesteld hadt. — Het besluit viel om Afschriften van het Verslag, en van het Reglement, aan de Zeven Gewesten, 't Landschap *Drenthe* en *Bataafsch Brabant* te zenden, met dringend verzoek om de Besluiten daar op, binnen zes weeken, en dus voor den vyfentwintigsten van Slachtmaand, aan hun te laaten toekomen: met byvoeging, dat wie zich, binnen den voorschreeven tyd, niet op dit onderwerp

XCVIII. BOEK. — 1795. verklaard hadt, gehouden zou worden dit Reglement, zo als het lag, te hebben aangenomen (*).

Het voorgevallene in de Zitting van 15 Oct, ter Algemeene Staatsvergadering. Alleraanmerkelykst was de Zitting der Algemeene Staaten 's volgenden daags. *Zeeland* voerde de reeds vermelde redenen tegen de Nationaale Conventie aan, en bleef weigeren daar in toe te stemmen. *Friesland* haalde desgelyks de gronden van weigering op; die van *Stad en Lande* stelden hun bekend plan voor. Tot het daadlyk besluitneemen gevorderd. was *Gelderland Holland*, *Utrecht* en *Overyssel* eenstemmig dat 'er eene Algemeene Nationaale Vergadering zou worden daargesteld. — *Zeeland* week geen stap van het voorige te rug. — *Friesland* kon geen stem uitbrengen, daar de helft der Afgevaardigden voor, en de helft tegenstemde. — *Stad en Lande* schikte zich naar de meerderheid.

Hier op volgde het merkwaardig Besluit; „ dat 'er eene Algemeene Nationaale „ Vergadering zou worden daargesteld, „ voorbehoudens de vrye raadpleegingen „ der Gewesten op het Rapport en Reglement, op gisteren ter Vergadering „ uitgebragt."

Zeelands tegenverklaaring. *Zeeland* verklaarde zich ten sterksten tegen dit besluit. Die van *Gelderland* betuigden hun leedweezen, dat het niet met een-

(*) *Resol. Gen.* 14 Oct. 1795. Met het Reglement voorhanden in de *Jaarb. der Bataafsche Republiek* V. D. bl. 9—35.

eenpaarigheid was genomen, en hunne verwondering, dat één der Leden tegen een zo wettig besluit zich kon verzetten. Zy preezen 's Voorzitters gedrag, met belofte van hem te zullen handhaaven en te vrywaaren, met voorbehoud van eene nadere aantekening.

De Afgevaardigden van *Holland* konden, gelyk zy zich lieten hooren, hunne aandoening en verwondering niet verbergen over het zonderling gedrag van die van *Zeeland*, in het tegenspreeken van het Besluit door hun Hoog Mogenden genomen. „ Een Besluit," gelyk zy verklaarden, „ dat de weldenkende en verlichte Natie als het eenig Fundament „ beschouwde, waar op het Palladium der „ Vryheid van het *Nederlandsche* Volk „ moest gegrondvest worden, en waar „ toe men, met reden, zou mogen verwagten, dat alle de Hooge Bondgenooten niet alleen eenstemmig, maar ook, „ als om stryd, zich beyveren zouden, om „ 't zelve tot bevordering van het waar geluk des geheelen Volks daar te stellen. — „ Een Besluit, onontbeerelyk, om aan het „ *Nederlandsche* Staatsgebouw die stabiliteit te geeven, en de Majesteit en het „ Vermogen van de immer te eerbiedige „ *Volks-Souverainiteit* die kragt en dat heilzaam vermogen toe te deelen, waar „ door dezelve zich als in één eenig punt „ concentreerde, en uit hetzelve haaren „ sterkenden invloed in alle de staatswerkzaamheden en belangen, als zo

Hoe door *Holland* beantwoordt.

XCVIII. BOEK. „ veele weldoende en vrugtbaarmaakende
„ ſtraalen, kon doen gevoelen. —— Een
„ Beſluit, dat, om de belangryke en ge-
1795. „ zegende gevolgen, welke uit hetzelve
„ voor geheel *Nederland* zouden moeten
„ voortvloeijen, van allen, die het met
„ de zaak des Volks niet wel meenen,
„ met ſchrik, en als met een doodsangst,
„ was te gemoet gezien: wyl daar door
„ aan de zulken de hoop ontvalt om met
„ hunne giftige pylen langer te mikken
„ om de hartader van de Voorſtanders
„ van de zaak des Volks te treffen. ——
„ Een Beſluit, eindelyk, en wat wilde
„ men ſterker aanvoeren? dat van het
„ oordeelkundige, van het eerlyk, van het
„ raiſonnabel denkend gedeelte der *Oranje-*
„ *party* zelve, zo veel zy edelmoedig ge-
„ noeg zyn, daar voor uit te komen, als
„ het eenig middel beſchouwd wordt om
„ het Gouvernement van deezen Staat te
„ conſolideeren en de harmonie allerwe-
„ gen te herſtellen. —— Dit alles over-
„ weegende, konden zy hunne aandoe-
„ ning niet verbergen over de *Opiniatre-*
„ *teit*, waar mede hun altyd zich noe-
„ mende *Oudſte Bondgenoot* een zo heil-
„ zaam Beſluit, den grondſlag van het
„ Volksgeluk, tegenſprak." — Hier door
vonden zy zich in de onaangenaame nood-
zaaklykheid, om deeze Aantekening, in de
Registers van hun Hoog Mog. te doen
inſchryven, te hunner ontlasting tegen
vexatoire reflexien en *inſinulatien* van die
van *Zeeland*: aan hunne Zenders voorbe-
hou-

houdende alle zodanige Tegenverklaaringen, en andere middelen, als deeze noodig zouden oordeelen. XCVIII. BOEK.

Utrecht hing volkomen het Zegel aan al het bygebragte door *Holland*, en prees het gedrag des Voorzitters in het opmaaken des Besluits. — *Overyssels* Afgevaardigden deeden hun genoegen blyken over het gevallene Besluit, met uitgeboezemden wensch, dat het eenpaarig mogt genomen weezen. — *Stad en Lande* hadt wel verlangd, dat door de Bondgenooten eenig uitstel was verleend geworden aan de Afgevaardigden van *Zeeland*, om, ware het mogelyk, hunne Zenders over te haalen, tot het verklaard gevoelen der meerderheid toe te treeden; als mede aan die van *Friesland* om uitleg te verzoeken, wegens den zin van een Besluit, waar over zy onderling verschillend dagten: in zo verre hadden zy het Besluit aangezien (*). 1795.

Sterke Besluiten by *Holland* genomen.

Ter Vergadering van *Holland* werd het gedrag der Afgevaardigden, in de bovengemelde Zitting van hun Hoog Mogenden, goedgekeurd en toegejuichd. Breed spraken en handelden de Leden over het groote Stuk der Nationaale Conventie, en bragt zulks de sterke Besluiten te wege, — Dat de Vergadering der Representanten des Volks van *Holland* nimmer zou afgaan van haare beginzelen, noch tot eene Nationaale Conventie of Algemeene Nationaale Vergadering besluiten, dan tot zulk ee-

(*) *Resol. Gen.* 15 Oct. 1795.

XCVIII. BOEK. 1795. eene, welke gegrond was op de *Volkrykheid*, en door welke alle *Gewestlyke Souverainiteit* wegviel, met overblyving van een enkel Huishoudelyk Bestuur. — Dat de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge last kreegen, om in raadpleegingen, de Nationaale Conventie betreffende, zich stipt te houden aan de omhelsde beginzelen der Vergaderinge, en tot geen besluit in te stemmen, waar door aan dezelve eenig nadeel kon worden toegebragt. —— En eindelyk, verklaarde die Vergadering, om, ingevalle 'er, op den vyf en twintigsten van Slachtmaand, by hun Hoog Mogenden geene afdoening dezer zaake kon worden gemaakt, *Holland* zich dan daadlyk zou vereenigen met die Gewesten en Landschappen, welke, ten opzigte der twee thans vastgestelde hoofdbeginzels, met haar van hetzelfde gevoelen zouden zyn, om gezamenlyk een begin te maaken van het zamenroepen eener Nationaale Conventie (*).

Bepaaling by *Holland* wegens de Vergaderplaats van de Conventie.

Overeenkomstig met deeze vastftellingen, wegens het houden der Nationaale Conventie, voeren zy voort met de daar toe noodige schikkingen. Het Committé van Algemeen Welzyn, belast met het uitzien naa eene bekwaame Vergaderplaats, lag, by het verslag, eene Tekening over van de Groote Zaal in den nieuwen vleugel van het voormalig Stadhouderlyk Kwartier,

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 15 Oct. 1795.

tier, en ontving volmagt tot het schikken dier Zaal ten gemelden einde, en dit werk voort te zetten, met overleg van zodanige Afgevaardigden by de Algemeene Staaten van de andere Gewesten, als zich bereid toonden daar in mede te werken (*).

XCVIII. BOEK. 1795.

Herhaalde voorslag, wegens de kennisgeeving van de verandering in 't Staatsbestuur.

Schoon over de wyze van Byeenroeping en de werkzaamheden der by hun Hoog Mogenden beslootene Nationaale Vergadering, de raadpleegingen nog hingen, oordeelden die van *Holland* het tyd om den nogmaals gedaanen voorslag (†) by hun Hoog Mogenden, te herhaalen, betreklyk de Ministers buiten 's Lands; ten einde aan de Gouvernementen, by voorraad, des kennis te geeven, om by tyds te zorgen, dat zy de Credentiaalen hunner Ministers by deezen Staat geliefden te veranderen, of dezelven althans van zodanige Instructien te voorzien als zy best oordeelden om alle Diplomatieke zwaarigheden weg te neemen, op het oogenblik dat het Gezag en Bestuur, door hun Hoog Mog. uitgeoefend, zou overgaan aan eene, daar toe door het geheele Volk verkoozene *Nationaale Vergadering der Bataafsche Republiek* (§).

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 16 Oct. 1795.

(†) Dit was den 28 July voorgeslaagen.

(§) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 22 Oct. 1795.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGEN EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XCIX. BOEK.

Aanhoudende tegenwerking van Zeeland tegen de Nationaale Conventie op den voorgeslaagen voet. Nieuw plan daar vervaardigd en ingediend. Friesland keurt der Afgevaardigden gedrag, wegens het houden eener Nationaale Conventie, goed. Stemopneeming des Volks van Friesland, ter verwerping van het Plan der Nationaale Conventie. Niet algemeen doorgegaan. Wat men in Zeeland tot tegenwerking deedt. Uitgebragte gevoelens der Gewesten op den vier en twintigsten van Slachtmaand. Met meerderheid van stemmen voor de Nationaale Vergadering besloten. Besluit wegens den tyd des Byeenkomsts. Tegenkantingen. Bekendmaaking deezes Besluits ter Vergadering van Holland. Taal des Voorzitters S. I. WISELIUS. *Bekendmaaking diens Besluits aan den Franschen Afgezant* NOËL. *Oordeel van het Directoire Executief over deezen stap. De Afgevaardigden van Zee-*

Zeeland geeven kundschap van het voorgevallene. Brieven van Zeeland aan Gelderland, Utrecht en Overysſel. Aan Friesland en aan Stad en Lande. Besluiten by Friesland, wegens het voorgevallene op den vyf en twintigsten van Slachtmaand. Het gebeurde den drie en twintigsten van Wintermaand ter Algemeene Staatsvergadering. Nadere voorslagen der Representanten des Frieschen Volks. Bezending uit hun Hoog Mog. na Friesland, Stad en Lande en Zeeland. De Bezending na Friesland doet haar voorstel. Hoe beantwoord. Vrugtlooze afloop. Brief der Friezen aan Zeeland en Stad en Lande. Eenige Friesche Representanten verklaaren zich tegen dien Brief. Plakaat in Friesland tegen het deelneemen in de Organisatie der Gewapende Burgermagt des Bataafschen Volks. Eenige Friesche Representanten verklaaren zich tegen dit Plakaat. Schryven der Friezen aan hun Hoog Mog. wegens een dreigende Scheuring. Wedervaaren der Bezending uit hun Hoog Mog. by Stad en Lande. Hoe in Zeeland de Bezending zwaare tegenkanting ontmoet. Vraagen van Zeeland welk het lot deezes Gewests zou zyn, by het niet toetreeden. Wat de Afgevaardigden deswegen gezegd hadden. Uitgebragt Verslag den dertienden van Wintermaand. Aanmerkingen van Friesland op hetzelve. Besluit van Friesland om de Gelden aan de Marine toegezegd, in te houden. Bekendmaaking van dit schryven aan hun Hoog Mog. Besluit daar op. Voorstel van S. I. WISELIUS, *te dier gelegenheid, by Holland. Friesland keert*

van

XIX. BOEK.

van dit besluit te rugge. Het voorgevallene op den agt en twintigsten van Wintermaand. Gevoelens der Gewesten. Uitgebragt besluit tot eene nadere Byeenkomst te Amsterdam door de Afgevaardigden van Holland gewraakt. Hun gedrag ter Vergaderinge goedgekeurd. Sterke taal deswegen gevoerd. Brief ter aansporinge, by Holland ingekomen. Het voorgevallene op den dertigsten van Wintermaand. HUBER *ruimt het Voorzitters Gestoelte aan* PYPERS *in. Uitgebragte stemmen der Gewesten. Aanspraak van* PYPERS *by het opmaaken des Besluits. Het Besluit zelve. Welke Gewesten niet toetreeden.* W. FYNJES *Aanspraak by Holland, wegens dit Besluit. Hoe veele zwaarigheden 'er overbleeven. Toetreeding van Stad en Lande. Hoe Friesland over het Gedrag en Besluit van* PYPERS *oordeelt.* PYPERS *verdeedigt zich. Punten, op welker bepaaling die van Friesland nog blyven aandringen. Verdeeldheid en Omwentelingen in Friesland. Vertoog der Gewapende Burgermagt te Leeuwaarden, wegens het gedaan Verbod der Algemeene Burgerwapening. Misnoegen der Municipaliteit van Leeuwaarden over het Stedelyk Reglement en Oproeping der Burgeren. Publikatie der Representanten tegen die Oproeping. Verbroedering tusschen de Societeitsleden en de Gewapende Magt te Leeuwaarden. Last van het Hof Provinciaal om de Municipaliteit van Leeuwaarden te vatten. Verklaaring door de Burger-officieren ingediend. Veranderd tooneel. Onderhandelingen. Afgedwongen Toestemming. De gevangene Municipaliteits*

Le-

Leden geslaakt. De Representanten komen van het toestaan te rug; doch worden gedwongen, en eenigen op het Blokhuis gebragt. De uitgeweeke Municipaliteits Leden ingehaald. De toenmaalige Representanten stemmen voor de Nationaale Vergadering. De oude Representanten, weder op 't kussen, treeden toe tot het houden der Nationaale Vergadering. Wederomwenteling en het beslootene wegens de Nationaale Conventie. Het voorgevallene in Zeeland de Nationaale Vergadering betreffende. Verspreid gerugt, wegens eenen toeleg om Zeeland aan Frankryk of Engeland over te geeven. Onderzoek na de oorzaak deezes Gerugts. Verslag van het des ontdekte. Voortgezet onderzoek deezer zaake Opening daar van gegeeven. Verklaaring der Zeeuwsche Representanten deswegen. Hoe men in Zeeland over het genomen Besluit tot het houden der Nationaale Vergadering oordeelt. Last aan de Afgevaardigden gegeeven. Brief van hun Hoog Mog. aan die van Zeeland. De stem der Volks-societeiten laat zich in Zeeland hooren. J. H. APELIUS *na 's Gravenhaage gezonden. Het Zeeuwsche Volk nogmaals opgeroepen. Toetreeding van Zeeland. Opgave van het Reglement der Nationaale Conventie. Volkstellingen en Kiesvergaderingen. Aankondiging van hun Hoog Mog. wegens de Byeenkomst der Nationaale Vergadering. De Vergaderzaal beschreeven. Het vereischte getal van Representaten in 's Gravenhaage byeen. Toedragt van het daarstellen der Nationaale Vergadering.* PIETER PAULUS *tot Voorzitter verkooren. Inhoud zyner Aanspraak.*

XCVIII. BOEK.

spraak. Hy verklaart de Vergadering voor gevestigd. Vreugdbetooningen ter Vergaderinge. Burgerfeest in 's Gravenhaage, te dier gelegenheid, bestemd. Verzoek aan de Nationaale Vergadering om 't zelve door eene Bezending by te woonen. Beantwoording deezes verzoeks. Hoe dit Burgerfeest gevierd werd.

1795. Aanhoudende tegenwerking van *Zeeland*.

Zo yverig *Holland* voor de daarstelling der Nationaale Conventie werkte en yverde, gelyk het Slot onzes voorigen Boeks uitwyst, zo ernstig waren de poogingen van *Zeeland* om zulks tegen te houden. Alleszins keurden de Volksvertegenwoordigers aldaar het gehouden gedrag hunner Afgevaardigden goed: „ en het was 'er," om hunne eigene woorden te gebruiken, „ zo verre af, om langs deezen weg tot „ toegeevenheid en deference voor de „ Opinien hunner Bondgenooten gebragt te „ zyn, dat zy veel eer, door al het geen „ zy, en hunne Gedeputeerden, dus verre „ ondervonden hadden; door 't geen zy „ den Gedeputeerden van *Friesland* hadden zien wedervaaren, en het geen „ voorgevallen was, in *Overyssel*, en *Stad* „ *en Lande*, moesten worden afgeschrikt „ van eene præalable toestemming tot de „ Convocatie eener Vergadering, die met „ zo veel drifts en onberaadenheids be„ geerd werd."

Nieuw Plan daar

Zy herhaalden de zwaarigheden, welke, huns inziens, het ingediende Plan druk-

drukten; deeze waren ook in 't breede vermeld in het Verslag van het Vereenigd Committé in dit Gewest op dat der Algemeene Staaten van den veertienden van Wynmaand, welk Committé een Reglement voor eene *Nationaale Constitueerende Vergadering* vervaardigde, zo veel mogelyk geschoeid naar het ontwerp van de Commissie der Algemeene Staaten, waar van men Afdrukken overzondt (*).

XCII. BOEK.

1795. vervaardigd en ingediend.

De Representanten des Volks van *Friesland* keurden het gehouden gedrag hunner Afgevaardigden op den vyftienden van Wynmaand goed, en daar zy hunne verschillende gevoelens opengelegd, maar tevens geaarzeld hadden om zich, ten voor- of ten nadeele van het genomen Besluit, te verklaaren; in dier voege hun eene onbeperkte vryheid bewaarende om zich, betreffende dit betwiste onderwerp nader, en op zulk eene wyze, te verklaaren, als zy met het belang van *Frieslands* Burgeren meest overeenkomstig oordeelden. Het gevolg was een Besluit ter volhoudinge van de reeds meermaalen opengelegde grondbeginzels. „ By dezelve," in deeze bewoordingen trekken zy zamen het dus verre door *Friesland* in deeze zaak verrigtte, „ erkenden zy het als een onvervreemdbaar „ Regt van de *Friesche* Natie, dat zy „ dien invloed, welken zy dus lang op „ het Bondgenootschaplyk Bestuur van „ dee-

Friesland keurt der Afgevaardigden gedrag goed en volhardt in de weigering.

(*) Zie deeze stukken in de *Jaarb. der Bataafsche Republiek* V. D. bl. 104 en 136.

XCIX. BOEK. 1795.

„ deeze Republiek gehad heeft, niet verlieze. — By dezelve telden zy de stem, welke het *Friesche* Volk, tot heden, in de Vergadering van hun Hoog Mogenden uitbrengt, als een dier gronden van Constitutie, waar op zy geene aanvallen doen of gedoogen mogen. — By dezelve floegen zy een Plan van verbeterd Bondgenootschaplyk Bestuur, aan de overige Provinciën, vóór, van 't welk zy het spoedigst redres en het minste gevaar voor de Zeven Vrye Gewesten meenden te mogen verwagten, en het welk juist hierom, zo zy hoopten, by onze Natie, welke niet gewoon is het beproefde oude voor onbeproefde nieuwigheden te laaten vaaren, den meesten byval zou vinden. — By dezelve betoogden zy, meer dan éénmaal, de onvoorzigtigheid en het gevaar, het welk in het daarstellen van eene Magt, zonder Wet, en het byeenroepen van eene Nationaale Vergadering, zonder Instructie; en in het opdraagen van onze belangen aan een ongewoon verschynzel, zonder eenige genoegzaame waarborg, gelegen is."

Aan deeze grondbeginzels vasthoudende, wilden zy nimmer gerekend worden, openlyk of stilzwygende, hunne toestemming tot eene Nationaale Vergadering gegeeven te hebben. In naam des *Frieschen* Volks „ namen zy alles, wat met betrekking tot eene Nationaale Vergadering voorgeslaagen, gerapporteerd, of by

„ meer-

„ meerderheid geconcludeerd was, over; XIX. BOEK.
„ ten einde, dit alles rypelyk overwoogen
„ zynde, aan de vrye deliberatien van het
„ Volk van *Friesland* te onderwerpen (*).” 1795.

Onverwyld werd die Stemming te werk gesteld, en bevonden de Opneemers der stemmen, dat een zeer groote meerderheid van twee duizend Persoonen zich verklaard hadt tegen eene Nationaale Conventie, naar het *Haagsche* Plan, voorts de zaak aan de Representanten overlaatende. —— Zulk een by de Volksvertegenwoordigers verhoopte en gewenschte uitslag, deedt den Voorzitter, by het opmaaken des besluits uitroepen, „ Burgers
„ Representanten! was 'er ooit eene ge-
„ beurtenis, waar van de Jaarboeken van
„ *Friesland* ons de geheugenis bewaard
„ hebben, het is zeker deeze; dat het
„ vrye, het Souveraine Volk van *Fries-*
„ *land*, naa eene wettige Oproeping en Za-
„ menkomst in zyne Grondvergaderingen
„ deszelfs wil te kennen geeft, betreffen-
„ de eene zaak van het uiterste gewigt,
„ eene zaak van dat belang, waar van
„ men veilig zeggen kan, *hier by staat*
„ *of valt onze Friesche Onafhangelykheid!* —
„ Hoe streelend en aangenaam is het niet
„ voor ons, onder de moeilyke taak, die
„ ons opgelegd is, dat onze werkzaam-
„ he-

Stemopneeming ter verwerping der Nat. Conventie.

(*) *Extract uit het Resolutie Boek der Representanten van het Volk van Friesland* 20 Oct. 1795. voorhanden in de *Jaarb. der Bataafsche Republiek* V. D. bl. 50.

XCIX. BOEK. — 1795.

„ heden door diezelfde vrye en eerbie-
„ denswaardige Natie goedgekeurd, en
„ wy verder met dat vertrouwen vereerd
„ worden, om haare gewigtigste belangen
„ voor te staan en te bevorderen.

„ Ik besluit dus in naam van het vrye
„ *Friesche* Volk, onze wettige Souverain —
„ Dat 'er geene Nationaale Vergadering,
„ volgens het *Haagsche* Plan, ingericht,
„ zal worden gehouden. Dat wyders de
„ Representanten van het Volk van *Fries-
„ land* worden gemagtigd, om, desniet-
„ tegenstaande met de andere Bondgenoo-
„ ten te handelen, en aan dezelve zoda-
„ nige voorstellingen te doen, als aan de
„ eene zyde geschikt zyn, ter voorko-
„ ming van een al te zeer uiteenloopend
„ verschil met hun, en aan de andere zy-
„ de dienen ter afwending van zulk eene
„ Nationaale Vergadering, die met eene
„ wyduitgestrekte Magt bekleed is, zon-
„ der een gepast en genoegzaam Tegen-
„ wigt (*)."

Niet algemeen doorgegaan.

Deeze Volksstemming was egter niet toegegaan, zonder dat de Representant Huber uit *'s Gravenhaage* aan zyn Mede-representanten in *Friesland* in eenen Brief zyne zwaarigheden daar tegen hadt in 't midden gebragt (†); zonder dat een aantal Bur-

(*) Dit Rapport der Commissie tot de Oproeping des Volks van *Friesland* is voorhanden in de *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 153—157. 't Zelve werd den 20 Nov. 1795. uitgebragt.

(†) Zie den Brief van Huber in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7104.

Burgers van de Stad *Dokkum* deszelyks het gevaar van de algemeene Stemming, den Representanten hadden voorgedraagen (*).

XCIX. BOEK.

1795.

Den tusschentyd van den vyftienden van Wynmaand tot den vyfentwintigsten van Slachtmaand, bragt *Zeeland*, zo min als *Friesland*, werkloos door. Ten derdenmaale riepen de Volksvertegenwoordigers het Volk op, en drie vierde gedeelte verklaarde zich tegen eene Nationaale Conventie, zonder een vooraf bepaalde Grondwet. Hadden de Representanten zich voorheen by *Holland* met eenen Brieve vervoegd (†), thans deeden zy eene nieuwe pooging door de Vertegenwoordigers des Volks van *Utrecht* aan te schryven, en hun meermaals vermeld gevoelen nader aan te dringen (§).

Wat men in *Zeeland* deedt.

Ondertusschen brak die zo veel beduidende dag aan, en het gebeurde op denzelven verwonderde weinigen, die den loop der zaaken dusverre hadden naageoogd; hoofdzaaklyk kwam het hier op neder — *Gelderland* stemde in met het Concept Reglement; met aandrang dat de Schulden Gewestlyk zouden blyven; als mede dat de Commissie tot de Constitutie in de Nationaale Vergadering zitting moest houden. —

Uitgebragte gevoelens der Gewesten den 24 Nov.

(*) De Brief van een aantal *Dokkumsche* Burgers wordt gevonden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1707.

(†) Zie hier boven bl. 121.

(§) Deeze Brief was den 6 Nov. gedagtekend. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7073.

den. — *Holland* week geen stip van het Besluit den vyftienden van Wynmaand genomen en zo sterk bekragtigd (*), met aandrang dat deeze zaak, op heden, ten vollen besluite mogt gebragt worden. — *Zeeland* verwierp het Ontwerp, als aanloopende tegen de Gewestlyke Souverainiteit; maar stemde in eene Commissie ter Constitutie, volgens een by hun ontworpen Reglement: ten sterkste beweerende, dat 'er geen Besluit, dan met eenpaarigheid van stemmen, mogt genomen worden. — *Utrecht* ondersteunde *Holland* in den aandrang op het afdoen deezer belangryke zaake, stelde eenige weinige veranderingen voor, onder deezen; dat *Utrecht* de plaats der Byeenkomste zou weezen, en stemde voor het blyven der Commissie tot de Constitutie in de Vergadering. — *Friesland* kon niet komen tot eene Nationaale Conventie, ingevolge van het Concept Reglement; doch was bereid voorstellen te doen tot de noodige verbeteringen in het Bondgenootschaplyk Bestuur, en scheuring te voorkomen. — *Overysfel* stemde 'er voor, behoudens eenige veranderingen — *Stad en Lande* was mede voor de aanneeminge, tevens eenige veranderingen voordraagende, met verklaaring, by deezen niet gehouden te willen zyn de geheele Gewestlyke Oppermagt; maar slegts eenige punten aan de Nationaale Vergadering overgedraagen te hebben;

(*) Zie hier boven bl. 137.

ben; ook begeerde dit Gewest, dat het Committé van Constitutie van de Nationaale Vergadering zou afgescheiden blyven. —— De Provisioneele Representanten van *Bataafsch Brabant* betoonden zich bereidwillig om in eene Nationaale Vergadering te komen, op de Bevolking gegrond. —— *Drenthe* hadt zich niet verklaard, en werd dus overeenkomstig het beslootene (*) gerekend het Concept Reglement omhelsd te hebben.

XCIX. BOEK. 1795.

Eene meerderheid van zeven stemmen bleek gevolglyk voor het ontwerpen Reglement te zyn, met dezelve werd wyders besloten, „ dat de verschillende Re„ solutien commissoriaal zouden gemaakt „ worden, ten einde een Plan van ver„ effening te vinden, 't welk, vóór den „ negenden van Wintermaand, moest in„ geleeverd worden, om als dan alles vol„ strekt af te doen." —— *Holland* stelde den negentienden van Louwmaand aanstaande voor, om, overeenkomstig het vastgestelde ter Vergadering van hun Hoog Mogenden op den vyftienden van Wynmaand, 'er zal eene Nationaale Conventie zyn, dezelve aan te vangen, en dat, van wegen hun Hoog Mogenden de noodige aanschryvingen, met den meesten spoed, zouden gedaan worden.

Met zeven stemmen voor de Nat. Vergadering besloten.

Op den aandrang van *Holland* om dit voorstel in omvraage te brengen, bleek dat de meerderheid, tot den Dag der Byeen-

Besluit wegens den tyd van de

(*) Zie hier boven bl. 99.

XCIX. BOEK. — 1795. Byeenkomst der Nat. Vergadering genomen.

eenkomst van de Nationaale Vergadering den eersten van Sprokkelmaand bepaalde, en tevens dat die zelfde meerderheid oordeelde hoe het vaststellen van een Dag van de beslissing der meerderheid van stemmen afhing. De toenmaalige Voorzitter DE SITTER, wegens *Groningen* afgevaardigd, betuigde, uit hoofde van den verklaarden wil zyner Principaalen, het besluit niet te kunnen opmaaken. — De Burger JORDENS, in de voorledene week wegens *Overyssel*, het Voorzitterschap bekleed hebbende, maakte hetzelve in deeze bewoordingen op; „ Dat de Nationaale Vergadering, welke door hun Hoog Mogenden op den vyftienden van October was geconcludeerd, op grond van Populatie, by een zou komen op den eersten February aanstaande, en dat, met den meesten spoed, van wegen hun Hoog Mogenden de noodige aanschryvingen aan de respective Provincien, het Landschap *Drenthe* en *Bataafsch Brabant*, zouden geschieden; ten einde elk in de haaren zich bekwaam en gereed maakte, dat de gekoozene Leden, tegen dien tyd, herwaards zouden kunnen komen."

Tegenkantingen. De Afgevaardigden van *Zeeland* verklaarden zich tegen dit Besluit, als informeel, onwettig en onbestaanbaar met de gronden van Regeering, lieten aan de Gewesten, die 'er in waren toegetreeden en aan den Voorzitter, de verantwoording der gevolgen, welke daar uit zouden mogen

gen voortvloeijen. —— Die van *Friesland* XCI.
lieten de geheele zaak voor rekening der BOEK.
toegetreedene Gewesten. — Die van *Stad* ——
en Lande verklaarden zich tegen het be- 1795.
sluit: dewyl zy in de gronden van het
Concept Reglement niet toegestemd hadden, dan in de veronderstelling, dat het ook door *Zeeland* zou worden aangenomen, en dus, in het tegenwoordig geval, daar men een Besluit by meerderheid van stemmen hadt genomen, geenzins wilden gehouden zyn daar in mede gestemd te hebben.

Gelderlands, *Hollands* en *Utrechts* Afgevaardigden hielden het Besluit voor wettig, en betuigden de Voorzitter deswegen te zullen handhaaven; zich eene Tegenaantekening voorbehoudende.

Het Verslag van deeze gebeurtenis wekte groote vreugde ter Vergadering van *Holland*. De Voorzitter S. IP. WISELIUS boezemde zyne gevoelens op deezen trant uit; „ Burgers Representanten! Verheug„ den wy ons op het belangryk tydstip, „ toen wy ons, in deeze Zaal, naa den „ gewenschten ommekeer van zaaken, „ voor het eerst by den anderen zagen! — „ Wenschten wy elkander geluk toen wy „ de mogelykheid ontwaar wierden, om „ het Vaderland, van den rand des ver„ derfs, waar op het door de onverant„ woordelyke handelingen van het voor„ maalig Bewind gebragt was, te red„ den! —— Herinneren wy ons nog met „ genoegen dien dag, waar op door ons

Bekendmaaking deezes Besluits by *Holland*.

 „ het

XXI. BOEK. 1795. „ het Besluit genomen werd, dat 'er eene „ Nationaale Conventie zou zyn! — „ Herdenken wy niet nog met zelfvol„ doening aan dien blyden avond, op „ welken het Plan, tot derzelver byeen„ roeping in deeze Vergadering werd ge„ arresteerd, welk eene inwendige tevre„ denheid uit de oogen, en op het gelaad, „ van elk onzer te leezen was; hoe de „ laatste slag van den hamer elks ziel „ doortintelde, en het teken was van een „ algemeen gejuich! — Hoe veel groo„ ter reden van blydschap hebben wy „ dan thans niet, daar heden de dag is „ bepaald geworden, waar op die Con„ ventie, het eenig middel om ons uit„ geput en geschokt Vaderland voor eenen „ gewissen ondergang te behoeden, be„ paald en dezelve zo kort aanstaande is.

„ Onze vreeze houdt op, dat de Na„ tie, door meerdere uitstellen, door lan„ ger verwyl, in haare rechtmaatige ver„ langens zou worden te leur gesteld; dat „ men de heilzaame poogingen en zo „ dikwyls herhaalde eischen, verzoeken „ en beden, van deeze Vergadering en de „ Bondgenooten, welke met haar dezelf„ de volkminnende gevoelens aankleeven, „ ook nu nog weder, door het in den „ weg stellen van nieuwe beletzelen, zou„ de doen mislukken en in den wind „ slaan; waar door wy, uit bezef van de „ volstrekte noodzaaklykheid om onver„ wyld voort te gaan, en om aan onze „ beloften, zo plegtig den Volke gedaan,

„ ge-

XCIX. BOEK. 1795.

" gestand te doen, genoodzaakt geweest
" zouden zyn tot het beraamen, en in 't
" werk stellen van zodanige maatregelen,
" en het neemen van zulke besluiten,
" waar door misschien alle banden van het
" Bondgenootschap geheel zouden zyn
" gebrooken geworden, en dit Gemeene-
" best gescheurd in deelen, welke op
" zich zelven mogelyk geen kragts ge-
" noeg konden gehad hebben om te kun-
" nen voldoen aan de verbintenissen, wel-
" ke wy hebben aangegaan, veel min om
" te kunnen tegenstand bieden aan de
" schandelyke oogmerken van onze Bui-
" ten- en Binnenlandsche Vyanden.

" Hartlyk wensch ik Ulieden met dee-
" ze Gebeurtenis geluk, en in Ulieden
" het geheele Volk van *Nederland!* welks
" grootste gedeelte, men moge deszelfs
" gevoelens dan ook in een ander dag-
" licht tragten voor te stellen, de heersch-
" zugt van sommigen moge dezelve wil-
" len doen voorkomen als tegen het daar-
" stellen eener Nationaale Vergadering
" zynde, gewis, met reikhalzend verlan-
" gen de besluiten van den vyf en twin-
" tigsten November heeft te gemoet ge-
" zien, en het oog onophoudelyk geves-
" tigd heeft gehad op het gedrag, het-
" welk wy, in deeze belangryke oogen-
" blikken, zouden houden.

" Dit Besluit, hetwelk voor de Heersch-
" zugt doodlyk is; deeze slag aan de
" Oranje-factie toegebragt; deeze Con-
" clusie, welke aan het vuig Eigenbelang

" paal

XCIX. BOEK. 1795.

„ paal en perk ſtelt, mogen wy waarlyk „ aanmerken, als het Zegel gedrukt op „ onze Onafhangelykheid, en hem, die „ door zyn manlyk gedrag dit alles heeft „ tot ſtand gebragt, den braaven JORDENS als den hoekſteen te hebben gelegd, waar op het gebouw onzer Politieke en Burgerlyke Vryheid moet gevestigd worden: zyn Naam zal by alle „ Braaven in zegening zyn!

„ Deeze onze zorgen zyn dus verdweenen, en wy zullen ons daarom ook, „ met te grooter gerustheid, beyveren, „ om het nog overig gedeelte van onze „ taak, waar van zeker geen klein gedeelte uitmaakt; *het beraamen van een* „ *Plan voor het Huishoudelyk Beſtuur dezer Provincie*, geheel en al te voltooijen.

„ Zo zullen wy eindelyk zeggen kunnen, aan onzen pligt getrouw, met „ verzaaking van alle byzondere of verkeerde inzigten, het oogmerk, 't welk „ wy ons, van den beginne af aan, hebben voorgeſteld, het vestigen naamlyk „ van het Nationaal Geluk, bereikt te „ hebben; en de bewustheid van het ſchip „ van Staat te hebben helpen ſtuuren in „ eene veilige Haven, zal de onwaardeerbaare belooning voor onzen arbeid en „ de vergelding onzer trouwe zyn!" (*).

Bekendmaaking

De Afgevaardigden van *Utrecht* ſtelden ter Vergadering van hun Hoog Mogenden

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 25 Nov. 1795.

den voor, om den Minister der *Fransche* Republiek Noël van het genomen Besluit tot het byeenroepen eener Nationaale Vergadering kennis te geeven. Die van *Gelderland*, *Holland* en *Overyssel* ondersteunden dit voorstel ten sterksten; doch *Zeeland*, *Friesland* en *Stad en Lande* namen zulks over. 'Er kon dus geen besluit vallen volgens de orde der Vergadering. — Te deezer oorzaake stelden de Afgevaardigden van *Holland*, by het doen deezes Verslags, voor, om van wegen de Vergadering van *Holland*, den *Franschen* Staatsdienaar, door eene plegtige Bezending, van dit Besluit de weete te doen, met eene vertaaling van het Besluit, hier op by die Vergadering genomen.

XCIX. BOEK.

1795.

deezes Besluits aan Noël.

Tot het volvoeren dier boodschappe werden benoemd de Burgers Hugo Gevers, Vicepresident, benevens de Leden van Marle en Gildemeester. By de overgifte des vertaalden Besluits „ moesten zy," dit zyn de eigene woorden van hunnen last, „ in vriendbroederlyke „ termen, gemelden Minister kennis gee„ ven, dat de Vergadering der Provisio„ neele Representanten des Volks van „ *Holland* vermeend hadt, van dit zo ge„ wigtig Besluit voor het geheele *Bataaf„ sche* Volk, welks Vryheid en Onafhan„ gelykheid, door het daarstellen eener „ Nationaale Vergadering alleen kon be„ waard, beveiligd en beschermd worden, „ aan hem Minister te moeten kennis „ geeven — dat dezelve wel gewenscht

hadt,

XIII. BOEK. 1795.

„ hadt, dat dit wettig Besluit van hun
„ Hoog Mogenden, door *vier Provincien*
„ genomen, en waar toe het Landschap
„ *Drenthe* moest gerekend worden stil-
„ zwygende, en *Bataafsch Brabant* stellig
„ te hebben ingestemd, met eenpaarige
„ Stemmen hadt kunnen worden gecon-
„ cludeerd; — dat zy daar toe zedert
„ lang reeds alle mogelyk geduld beproefd
„ hadt, hoe zeer de belangen des *Bataaf-*
„ *schen* Volks voorlang gevorderd hadden,
„ dat hier aan eerder was voldaan ge-
„ worden; — dat zy egter de stille hoope
„ voedde, dat de Bondgenooten, naam-
„ lyk de Provincien *Zeeland*, *Friesland*
„ en *Groningen*, by nader inzien van zaa-
„ ken, cordaatheids genoeg zouden bezit-
„ ten om van hunne dwaaling te rug te
„ komen, welk oogenblik zy met verlan-
„ gen te gemoete zag — dat zy door
„ het gehouden gedrag en dat hunner
„ Bondgenooten, welken tot dat den Va-
„ derlande zo veel heilspellends Besluit
„ hadden medegewerkt, vertrouwde de
„ opregte Vriendschap van de *Fransche*
„ Republiek meer en meer aan zich te
„ zullen verbinden, en voor geheel *Eu-*
„ *ropa*, ja zelfs voor haare Vyanden, te
„ hebben getoond, dat Standvastigheid en
„ liefde voor het Algemeen Belang, steeds
„ de moeilykste hinderpaalen te boven
„ kwam, terwyl zy zich ontwyfelbaar
„ verzekerd hieldt, dat het Besluit van
„ hun Hoog Mogenden de banden tus-
„ schen de beide Republieken gelegd,

„ vas-

„ vaster en vaster zou toehaalen, onver- „ breeklyk maaken, en derzelver gemee- „ ne Vyanden beschaamen (*).” Overeenkomstig met dien last was de Aanspraak van H. GEVERS ingerigt, en werd dezelve allervriendlykst beantwoord (†).

XLII. BOEK. 1795.

Oordeel van het *Directoire Executief* in Frankryk over dien stap.

NOËL, deezer wyze van dit Staatsbesluit onderrigt, deelde des kundschap mede aan het *Directoire Executief*, en deedt vervolgens den Griffier QUARLES de weete, hoe aan 't zelve die tyding genoegen hadt veroorzaakt. Een Besluit van dat gewigt was, zyns oordeels, waardig met wysheid gewikt, en met langzaamheid tot rypheid gebragt te worden, en men kon den tyd niet beklaagen, wanneer het de zaak was, om, ter goeder trouwe, gelyke Regten en gelyke Belangen te vereenigen, en om den Roem met den Welvaart eener Natie op nieuwe gronden te vestigen. „ Maar 'er was," schreef hy, „ een tydperk, boven 't welk de lang- „ zaamheid geene wysheid meer is, waar „ in zy, en aan kwaadwilligheid, en aan „ flinksche werking vat gaf, blydschap „ aan de misnoegden, en hoop aan beide „ de partyen.” — Hy wenschte, uit naam van 't gemelde Directoire, hun Hoog Mogenden geluk over deezen stap, „ en „ met door zynen mond de *Bataaven* tot „ eendragt en eenigheid te noodigen, „ wensch-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 27 Nov. 1795.
(†) *Decreeten* als boven 30 Nov. 1795.

XXX. BOEK. 1795.

„ wenschte hy zich te overreden, dat alle „ moeilykheden zich zouden vereffenen, „ en dus de wenschlyke overeenstemming, „ die eindelyk uit alle de Gewesten zou „ herbooren worden, het gelukkigst ge„ volg zou belooven voor het toekomen„ de, en meer en meer zou in een klem„ men de goede verstanhouding en agting, „ welke voortaan tusschen de beide Re„ publieken moet heerschen."

De Agent SLICHER kreeg last van hun Hoog Mogenden, den *Franschen* Minister te bedanken voor het belang, 't welk het *Fransche* Staatsbestuur by aanhoudenheid nam in 't geen de *Bataafsche* Republiek betrof, en te betuigen, dat hun Hoog Mogenden niets vuuriger wenschten, dan dat de raadpleegingen over deeze belangryke zaak, met onderlinge overeenstemming mogt ten einde gebragt worden (*).

Dan de Vertegenwoordigers van *Holland* mogten zich laaten hooren als ware het stuk der Nationaale Vergadering zo goed als afgedaan; der *Franschen* Minister mogt 'er de gunstigste gedagten van koesteren, en hun Hoog Mogenden mogten op een' toon spreeken, welke hun wensch tot eenstemmige voltooijing van het gewigtig werk aanduidde; het was 'er verre af, dat alles voorts, op die wyze, zyn beslag kreeg.

On-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 275. Wy plaatzen hier dit schryven, schoon eerst den 24 Dec. gegeeven.

Onverwyld verwittigden de Afgevaardigden van *Zeeland* hunne Zenders van den uitslag der raadpleegingen op den immer gedenkwaardigen dag van den vyf en twintigsten van Slachtmaand. Zy riepen uit; „ Zie „ daar de beslisfing van ons lot! Maar „ hier aan is *Zeeland*, *Friesland* en *Stad en* „ *Lande*, niet schuldig, zeker hebben de „ Afgevaardigden der eerste en laatste Pro„ vincie alles gedaan, om de scheuring van „ de Unie te voorkomen, en deeze noode„ looze Conclusie te verhinderen." Het beloop der zaake kortlyk vermeld, DE SITTER, wegens het weigeren om het besluit der Dagsbepaaling op te maaken, gepreezen, en het gedrag van JORDENS gewraakt hebbende, besluiten zy hun berigt; „ De kortheid des tyds, en de aan„ doening, die onze geheele ziel ver„ vult, over deeze gewigtige en voor ons „ Vaderland alles beslissende Conclusie, „ noodzaakt ons deezen te eindigen, ons „ verblydende in deezen, misschien voor „ de laatste maal, voor het Regt des „ *Zeeuwschen* Volks, met nadruk gesproo„ ken te hebben (*)."

XCIII. BOEK. 1795. De Afgevaardigden van *Zeeland* geeven kundschap van het voorgevallene.

Men draalde in *Zeeland* niet om Brieven aan *Gelderland*, *Utrecht* en *Overysfel* af te vaardigen, ingericht om de *Ongerymdheid*, de *Informaliteit* en de *Onwettigheid* des genomen Besluits ter Algemeene Vergadering aan te toonen. Zy stellen de Unie van *Utrecht* aan deeze Gewesten voor,

Brieven van *Zeeland* aan *Gelderland*, *Utrecht* en *Overysfel*.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. b. 209.

XIII. BOEK. 1795. voor, als tot nog de Grondwet des Staats gebouws, als de Band tusschen zeven vry Natien. Wilde men dat gewrocht van der Voorouderen Wysheid en Eendra verwerpen, men hadt te vooren iets b ters in plaats te stellen, immers 'er nie van af te breeken, dan met ryp beraad en eenpaarige toestemming. — Zou 'er eene Algemeene Nationaale Vergadering byeen komen, in weerwil van één of meer Gewesten, en die uitgestrekte werking hebben als het Plan inhieldt, byzonder het uit een doen gaan van de Vergadering der Algemeene Staaten, welke zeden den vier en twintigsten van Herfstmaand des Jaars MDXCIII, nimmer was gescheiden geweest, en dus het Bestuur eindigen over het Bondgenootschap der zeven Vereenigde Gewesten; „ worden dan niet," vragen zy, „ de dissentieerende Gewesten, „ huns ondanks, van het Bondgenootschap afgezonderd, en aan zich zelven „ overgelaaten? Zo dat bestaanbaar is „ met de voorschriften van gezond Verstand, van Orde, van Billykheid en „ Staatkunde; zo dit te verwagten ware „ onder Bondgenooten, die een eenpaarig Systema van Regeering op de Regten van den Mensch gegrond, hebben „ aangenomen, betuigen wy niets meer „ te verstaan."

De gronden waar op men het Besluit hadt doen rusten verwerpende, voegen zy 'er nevens; „ zo wordt de eene ongerymdheid op de andere gestapeld, en „ de

„ de bedwelming en intrigues, door klan- XCII.
„ ken en magtspreuken ondersteund, zul- BOEK.
„ len eindelyk den noodlottigen slag daar-
„ stellen, waar door de Vereeniging der 1796.
„ Zeven *Nederlandsche* Gewesten zal op-
„ houden."

Zy wilden, het gedrag der Afgevaardigden dier Gewesten, in het toetreeden tot dat Besluit, openlyk afgekeurd, en denzelven in last gegeeven hebben, om niet toe te laaten, dat by meerderheid van stemmen, eenig besluit genomen wierd, strekkende tot verbreeking van den band der Unie en het ontbinden van de hoogste Vergadering des Bondgenootschaps (*).

Aan Friesland en Stad en Lande.

Van gelyken inhoud waren de Brieven aan deeze van hun verschillende Gewesten ingericht, *Holland* ontving 'er geen. Onderscheiden schreeven de Vertegenwoordigers des *Zeeuwschen* Volks aan die van *Friesland* en van *Stad en Lande*. In den Brieve aan die des *Frieschen* Volks, vermelden zy, dat de Band der Vereeniging aangetast, ja genoegzaam „doorgehakt was „ door een Besluit op de ongerymdste en „ onwettigste wyze doorgedrongen," betuigden hun genoegen, dat *Friesland* hier in geen deel, en de stem des Volks geëerbiedigd hadt, en hoopte dat dit Gewest zou volharden in den geest van Orde, van Billykheid, en van Bondgenootschaplyke Regtvaardigheid — gaven hun vertrouwen te kennen, dat *Friesland* als mede de

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 200.

XCIX. BOEK. 1795. de *Stad en Lande* met hun en anderen, die daar toe zouden willen medewerken, de handen zouden in een slaan, om, op de gevoeglykste wyze, de scheuring des Gemeenebests te voorkomen (*).

By de Representanten des Volks van *Stad en Lande* beklaagen zich die des *Zeeuwschen* Volks over het doordringen van het Staatsbesluit, ondanks wat *Friesland*, *Stad en Lande* en zy, ter afweeringe daar van gedaan hadden: dan vonden zy zich, door het Advys van *Stad en Lande* en dat van *Friesland*, opgebeurd, „ door de verzekering, dat 'er nog in „ ons midden Bondgenooten overig waren, die onbeziens de leus en geestdrift schroomden te volgen, en nog de „ heilige banden der Vereeniging eerbiedigden!"

Opmerkens- en overschryvenswaardig is de taal, in 't laatst gedeelte deezes Briefs, gevoerd. — „ Het is niet vreemd, dat „ de Vrienden der Waarheid en der Orde „ alleen gelaaten worden, en in de voldoening van hun geweeten de eeenigste „ toevlugt moeten zoeken tegen de mislukking, de vyandschap, en beschimpingen, die hun onverschrokke wandel „ hun berokkenen; en deeze Les, ons, „ door de Historien van ons Vaderland, „ zints onze kindschheid, ingescherpt, „ heeft ons tot de standvastigheid, en tevens tot eene geduldige lydzaamheid en „ ge-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. ; bl. 214.

" gelaatenheid, kunnen voorbereiden. —
" En wie 'er, die niet uit diezelfde Geschie-
" denissen, de ontwyfelbaare belooning
" voorziet, die, een onpartydig Naage-
" slacht altoos den zulken toekent, welke,
" moedig op de zuiverheid hunner oog-
" merken, het belang hunner Medebur-
" geren, dikwerf huns ondanks, hebben
" voorgetrokken, en alle verwytingen,
" ja zelfs de wreedste vervolging, gedul-
" dig hebben ondergaan? — Onder zulke
" Braaven zal men, in billyker tyden,
" ook die geenen rangschikken, die, of-
" schoon door een ander daar in reeds
" voorgegaan, geen onwettig Besluit heeft
" willen herhaalen; maar den Stoel der
" Presidie, en te gelyk de schande, aan
" een ander overlaaten. —— En wy laa-
" ten het aan uw eigen doorzigt over,
" welke algemeene goedkeuring de daa-
" den van die Volksvertegenwoordigers
" dan zullen wegdraagen, die, zonder
" van den rechten weg te zyn afgewee-
" ken, de behartiging van het welweezen
" van hunne Provincie, en de instandhou-
" ding der Bondgenootschaplyke Vereeni-
" ging de voorkeur gaven, boven den
" aandrang van eigendunkelyke Doordry-
" vers, en de toejuiching van welmee-
" nende, doch verblinde en min doorzig-
" tige Burgers.

" Ja, waardige Bondgenoot! wy voor-
" zien het, die tyden zyn niet ver af:
" weldra zal *Nederland*, zo wy hoopen,
" door een ryper doorzigt, doch, zo wy

XCIX BOEK. 1795.

" meenen, door eene droevige ondervinding, leeren, wat het zy den Band der Unie, in weerwil van de Bondgenooten, te verbreeken, de verdeeldheid, die aanhoudende pest in deeze Gewesten, nog meer te hebben verspreid, en de overstemde Provincien tot de wanhoopigste stappen te hebben genoodzaakt. — Dan heeft men rampen te duchten, die alle de voordeelen verre zullen overweegen, welke de driftigste Voorstanders der Nationaale Vergadering, zich immer uit dezelve kunnen belooven; dan zal men uwe wyze Voorzigtigheid zegenen, dat gy, met al uwen invloed, eene Scheuring tusschen Gewesten en Gewesten, en derzelver onberekenbaare gevolgen hebt tragten te voorkomen; dan zal men het gedrag van uwen onwankelbaaren DE SITTER regtvaardigen, wanneer de uitkomst de wettigheid van het Besluit door den Gedeputeerden van *Overyssel* genomen, klaarblyklyk zal hebben gelogenstraft (*)."

Besluiten by *Friesland* wegens het voorgevallene op den 25 Nov.

Het berigt, wegens het voorgevallene en beslootene op den vyf en twintigsten van Slachtmaand, werd ter Vergadering der Representanten des Volks van *Friesland*, met bevreemding ontvangen, en wekte het grievendst hartzeer: dewyl zy daar in oordeelden een allertreurigst bewys te ontmoeten van den geringen invloed

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 235.

vloed dien de uitdruklyke wil en de vredelievende gevoelens van het vrye en souveraine *Friesche* Volk, by die gelegenheid, op de meerderheid der overige Bondgenooten, scheenen gehad te hebben. Daar men, ondanks de uitdruklyke tegenverklaaring des *Frieschen* Volks, voorsloeg, om slegts met de meerderheid van één stem te besluiten in eene zaak, waar omtrent geen overstemming immer moest plaats hebben; niet alleen de Nationaale Conventie daarstelde; maar ook den Dag bepaalde; met de vergunning van slegts veertien dagen tot het uitbrengen van een Verslag ter vereeniging der verschillende gevoelens. XCI. BOEK. 1795.

Men werd te raade om het genomene Besluit, raakende den tyd der Byeenkomst van de Nationaale Vergadering, voor van geene waarde aan te zien, en zich daar tegen te verzetten, even gelyk die van *Zeeland* en *Stad en Lande*, als geheel onwettig en strydig met het regt van Souveraine Volken. — Dit tydstip wilden zy bepaald hebben, wanneer de voornaamste punten, de organisatie, de magt en werkzaamheden betreffende, tot onderling genoegen, zouden vereffend weezen. — Desgelyks drongen zy ten sterksten, dat de tydsbepaaling, binnen welken men zich tot een eindelyk Besluit moet gereed maaken, werd opgeheeven. — Wanneer men aan dit verlangen niet verkoos te voldoen, stelden zy zich tegen een Besluit, zonder hunne medewerking genomen. Ten slot be-

XCVIII. BOEK. — 1795. beloovende, dat, indien men hun in de mogelykheid ſtelde om het hunne by te brengen tot vereffening der verſchillende gevoelens, daar in, binnen den kortst mogelyken tyd, werkzaam te zullen weezen (*).

Het voorgevallene ter Algemeene Staatsvergadering den 23 Dec. De Afgevaardigde van *Friesland* bragt deeze denkbeelden zyner Zenderen, met allen aandrang, in de Vergadering van hun Hoog Mogenden over; met verzekering, om, ter voorkominge eener gevaarlyke Scheuring, aan den algemeenen wil der Bondgenooten alles te willen opofferen, wat, behoudens het ontegenſpreeklyk belang des Volks van *Friesland*, kon worden afgeſtaan. — De *Zeeuwſche* Afgevaardigden hielden zich aan het voorig Beſluit vast; doch waren, dien onverminderd, bereid om met de Bondgenooten, ten verzoeke der Repreſentanten van *Friesland*, en waar mede zeker aan die van *Zeeland* genoegen zou worden gegeeven, een ruimer tyd van raadpleeging voor het Beſoigne te helpen beraamen. — *Overyſſels* Afgevaardigde uitte zyn gerust vertrouwen, dat zyne Zenders hem, wegens het wettig genomen Beſluit, op den vyf en twintigſten van Slachtmaand, zouden handhaaven. — *Stad en Lande* hieldt het Voorſtel van *Friesland*, wegens het tydsuitſtel, om dit gewigtig ſtuk te overweegen, alleszins aanneemelyk. — Dan de Afgevaar-

(*) *Reſol. der Repreſent. des Volks van Friesland* 8 Dec. 1795.

vaardigden van *Gelderland*, *Holland*, *Utrecht* en *Overyssel* betuigden eenpaarig zwaarigheid te maaken in het verzogte uitstel van *Friesland*, zy wilden het Verslag van het Besoigne afgewagt hebben.

XCIX. BOEK. 1795.

Geen verder besluit viel 'er op dit stuk. De Afgevaardigde van *Friesland* verklaarde geene hoegenaamde Voorslagen, in het Besoigne, te kunnen en te zullen doen: dewyl het met het Oogmerk zyner Zenderen, en met de Orde der Vergadering van hun Hoog Mogenden geheel strydig was, dat, door eene Provincie voorslagen, over eene zaak van zodanige notoriteit en belang, aan het Besoigne gedaan werden (*).

Nadere voorslagen der Rep. des *Frieschen* Volks.

Nader en zeer breedspraakig ontwikkelden de Representanten des Volks van *Friesland* hunne denkbeelden, betreffende de Nationaale Vergadering, in een Staatsbesluit. By het wraaken der gedaane stappen, door een en ander Gewest, by voorraad, eenige bedenkingen opgeevende, om tot een gelukkig vergelyk te komen. Zy stelden een afgescheide Commissie voor tot het ontwerpen eener Constitutie voor het geheele Bondgenootschap, afgescheiden van de Nationaale Vergadering; die daargesteld wordende, bedongen zy, met die van *Stad en Lande*, dat daar aan de magt ontzegd zou worden, om zich met het Huishoudelyk Bestuur der onderscheidene Gewesten te bemoeijen; stellig en met

(*) *Resol. Gen.* 23 Dec. 1795.

XCIX. BOEK. 1795. met ronde woorden, moest dezelve onder verpligting liggen, om de Souverainiteit der Gewesten, even gelyk nu door hun Hoog Mogenden geschiedde, te erkennen en te eerbiedigen. Alleen in zaaken, die men, met onderling overleg der Bondgenooten, aan eene Nationaale Vergadering uitdruklyk zou verkiezen over te geeven, zou dezelve gerekend kunnen worden oppermagtig te zyn. In alle andere opzigten bleeven de zaaken hunne voorige gedaante behouden, en was de Souverainiteit des Volks onvervreemd en heilig. —— Zy eischten, geduurende de Zitting der Nationaale Vergadering, het Gezag over het Krygsvolk in hun Gewest, dat Gezag, 't welk volgens de Unie van *Utrecht* aan geen vryen Bondgenoot kon ontzegd worden; en zouden niet kunnen gedoogen, dat de Nationaale Vergadering zich eenige Regtspraak, Bemiddeling of Gezagsbetooning aanmaatigde, ten zy daar toe door hun uitdruklyk gevolmagtigd. —— Tot de Plaats der te houden Nationaale Vergadering, of anders de Commissie van Constitutie, gaven zy met die van *Zeeland* de voorkeus aan *Utrecht* boven *'s Gravenhaage.* — Tegen het sloopen der Vergadering van hun Hoog Mogenden, en het in plaats stellen der Nationaale Conventie, met het gezag van het Bondgenootschap bekleed, verklaarden zy zich uitdruklyk. —— En sprak het, huns oordeels, van zelve, dat over het bepaalen, 'er zal eene Nationaale Conventie

zyn,

zyn, geen Besluit, by overstemming, kon vallen. Het tegendeel zouden zy nimmer gedoogen, en elk Besluit deswegen, niet eenstemmig uitgebragt, en doorgedrongen, zouden zy, als lynregt aanloopende tegen de *Utrechtsche Unie*, altoos voor niet verbindende aanzien (*).

XCIX. BOEK. 1795.

Gelderland hadt inmiddels voorgeslaagen, om na de drie weigerende Gewesten, uit hun Hoog Mogenden eene Bezending af te vaardigen; ten einde dezelve te beweegen tot het toestemmen in eene Nationaale Vergadering, op de gronden van het Concept Reglement, behoudens zodanige wyzigingen en schikkingen, als uit het Besoigne zouden voortvloeijen. Na *Friesland* en *Stad en Lande* werden benoemd de Burgers GRASVELD, LESTEVENON en QUEYSEN; na *Zeeland* de Burgers BOSVELD, J. H. DE LANGE en VAN PEMBROEK (†). Van deezer verrigtingen eischt het belang der zaake een eenigzins uitvoerig verslag.

Bezending uit hun H. Mog. na *Friesland*, *Stad en Lande* en *Zeeland*.

De na *Friesland* afgevaardigden, werden, den negenden van Wintermaand, ter Vergaderzaal der Representanten plegtig ingeleid. De Burger GRASVELD voerde het woord. Hy roemde der *Friezen* vaardigheid in het draagen der Bondgenootschap-

De Bezending na *Friesland* doet haar voorstel.

(*) *Resol. der Rep. des Volks van Friesland* 4 *Dec.* 1795. geheel voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7416—7426.

(†) *Generaliteits Rapport* in de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 30 NOV. 1795.

XXXI. BOEK. 1795. schaplyke lasten betoond; doch beklaagde zich over het niet herstellen der menigvuldige gebreken van onze *wanstaltige Staatsgesteltenisse*; dat de geest van Eendragt tusschen de onderscheidene Gewesten eer scheen te verminderen dan te vermeerderen; dat de belangen der Gewesten, maar al te dikwyls, ten onregte werden ingeroepen, daar, waar het belang van het Algemeen zo duidelyk sprak; dat de verschillende denkwyzen, welke door rede en gematigdheid zo gereedlyk konden gepaard worden, door eene meer of min scherpere pennestryd, in hoogstschadelyke Twisten overgingen; dat het Vaderland reeds op den rand des verderfs gebragt, nu, terwyl het Redders dagt te vinden, door deeze dagelyksche oneenigheden op nieuws gefolterd en in een toestand gebragt werd, welke deszelfs redding meer van eene onvoorziene werking der Voorzienigheid, dan van den gewoonen loop der menschlyke werkzaamheden, moest doen hoopen.

De drang der omstandigheden, betuigde hy, hadt hun Hoog Mogenden tot het afvaardigen deezer Commissie bewoogen; ten einde by de Vertegenwoordigers des *Frieschen* Volks, met allen ernst en yver, aan te houden, om, met ter zyde stelling van alle byzondere begrippen, en vergetelheid van al het geen tot eenige verschillen aanleiding hadt kunnen geeven, de zaak van eene Nationaale Vergadering te wikken en te weegen. Ter bereiking van

van dat oogmerk verzogten de Afgevaardigden, dat uit het midden der Represen- tanten des Volks van *Friesland* hun eene Commissie mogt worden toegevoegd, om zo onderling de zwaarigheden te kunnen oplossen, en aan de Vyanden van onzen welvaard, hier door de hoop van eene scheuring onder de Bondgenooten te beneemen, welke de geheele ondergang niet van eenige Gewesten, maar van het gansche Vaderland, onvermydelyk zou naa zich sleepen.

XCIV. BOEK.

1795.

Op deezen grond durfden zich de Afgevaardigden vleijen, „ dat," dit zyn de eigene woorden, ten slot gebezigd, „ de
„ Vertegenwoordigers van een Volk, 't
„ welk van ouds her zo jalours op den
„ naam van *Vry* geweest is, en 't welk door
„ zyn oudheid en geringe vermenging met
„ Vreemden, op den Vaderlyken grond
„ zo veel aanspraaks heeft, dat die Verte-
„ genwoordigers te zeer gehegt waren aan
„ de Politieke Existentie van het Vader-
„ land, om niet, met alle hunne kragten,
„ tot het voortbrengen van Eensgezind-
„ heid, mede te werken, en liever, daar
„ niets menschlyks volmaakt is, eenige
„ weinige Opinien, en zelfs ook Belangen,
„ tot behoud van het algemeen, te willen
„ opofferen, en zich die edele voldoening
„ te verschaffen van, op het gevreesde
„ oogenblik van eene aanstaande scheu-
„ ring, door hunne ongeveinsde Cordaat-
„ heid, welwillende Vaderlandsliefde en
„ gepaste toegeevenheid, het Vaderland

„ niet

XXIX. BOEK. 1795. Hoe beantwoord.

„ niet alleen gered, maar gelukkig gemaakt te hebben."

De Burger WESTRA, Voorzitter der Vergadering, beantwoordde GRASVELDS Aanspraak vry breedvoerig. Naa eene staatlyke verwelkoming, haalt hy den lof der *Friezen* op, verdeedigt hun tegen het geen hy Laster en laage Intrigue noemt. Onder andere bezigt hy deeze woorden. „ Men heeft dit Volk gelasterd, juist „ daarom, waarom het een eeuwigen „ roem verdiende. Men heeft het styf„ koppig genaamd, om dat het, met fer„ miteit, met opoffering van alles, de „ Vryheid heeft aangekleefd. 't Is of „ men laage toegeevenheid, die alleen „ aan de Hoven woont, by een Vry Volk „ zou vinden. Men heeft het gelasterd, „ om dat het niet onberaaden zyne Vry„ heid en Souverainiteit, op de ligtvaar„ digste wyze, in de waagschaal heeft wil„ len stellen; om dat het de welvaart „ van zyn bloeienden Landbouw, de vrug„ ten van zyne werkzaamheid, van zyne „ vrye, gelukkige en welgezetene Boe„ ren, niet ligtvaardig heeft willen toever„ trouwen aan eene Vergadering, waar „ van de magt hun te onbepaald en voor „ de Vryheid te gevaarlyk scheen. Een „ Volk met die zugt voor de Vryheid „ bezield, zou dit niet alles aanwenden, „ om die Vryheid te bevestigen, en de„ zelve door alle middelen tegen in- en „ uitwendig Geweld te verdeedigen."

Een blik geworpen hebbende op de gru-

gruwelen door de Conventioneele Magt in *Frankryk* uitgevoerd; ftelt hy daar tegen over de luisterrykfte tydperken en bedryven onzes Vaderlands, met herhaalde vraagen, „ of eene onbepaalde Nationaale „ Vergadering zulks gedaan hadt?" XCIX. BOEK. 1795.

Voorts betuigde WESTRA de gereedheid der *Friefche* Volksrepresentanten ter Onderhandelinge, en grondt de mogelykheid eens gunftigen uitflags op de gedaane Bezending naa het verloop der vastgeftelde *veertien dagen*, ter volftrekte afdoening bepaald. Eene afdoening thans onmogelyk. „ Deeze onmogelykheid," zo liet hy zich woordlyk hooren, „ ge„ voegd by de Amicaale Deputatie van „ hun Hoog Mogenden, doet ons niet „ onduidelyk zien, dat hun Hoog Mo„ genden zelfs tot billyker denkbeelden „ terug gekomen, deeze Refolutie, waar„ tegen *Friesland* zich uitdruklyk ver„ klaard heeft, in de daad reeds wenfchen „ in te trekken, en buiten effect te ftel„ len. — Op het zien van uwe Depu„ tatie, werden wy te gelyk met het „ vleiend vooruitzigt geftreeld, dat hun „ Hoog Mogenden het informeele, het „ onwettige, gevoelen zullen van eene „ overhaaste Conclufie, welke nimmer „ eenige kragt kon krygen, dan door de „ gezamenlyke Concurrentie van alle „ Bondgenooten: dewyl het defect van „ één of meer derzelver, al aanftonds den „ Tytel deezer Vergadering doet verval„ len; welke Tytel, volgens den aart der

„ zaa-

XCIX. BOEK. — 1795. „ zaake, eene eenpaarige Bewilliging van „ alle Bondgenooten natuurlyk onder„ ftelt. —— Deeze plegtige Deputatie „ ftrekt ons tot waarborg voor de gevoe„ lens van hun Hoog Mogenden, en van „ hunne, fchoon zeker wat laate, over„ tuiging, dat niet anders dan gemeen„ fchaplyk overleg en redelyke perfua„ fien in ftaat zyn om de zwaarigheden „ weg te neemen, welke *Friesland* te „ regt geobfteerd hebben, en die men door „ overftemming van ééne Provincie eer „ vermeerderd dan verminderd heeft."

Het was op die vleijende verwagting, en op dit fundament alleen, dat de Reprefentanten des *Friefchen* Volks uit hun midden eene Commisfie benoemden, om met de Bezending in Onderhandeling te treeden.

Vrugtlooze afloop. Deeze vry fcherpe Beantwoording eener op veel zagter toon geftemde Aanfpraake, ftrekte ten voorbode van den uitflag der Onderhandelinge, welke geheel vrugtloos afliep, blykens dit Antwoord, uit naam der Reprefentanten des *Friefchen* Volks aan de Afgevaardigden uit hun Hoog Mogenden eerlang ter hand gefteld — „ De „ Reprefentanten van het Volk van *Fries*„ *land*, hoe genegen ook, om alles toe te „ geeven wat mogelyk is, om eene Scheu„ ring tusfchen de Bondgenooten, ter oor„ zaake eener Nationaale Vergadering, „ voor te komen, vinden zich door hun„ ne eigene Principes, welke zy reeds in „ hunne Refolutie van den acht en twin-

„ tig-

„ tigsten Augustus laatstleden, uitvoerig XCIX.
„ hebben voorgedraagen, en door den BOEK.
„ uitdruklyken last van 't *Friesche* Volk,
„ welke met deeze Principes volkomen 1795.
„ instemt, in de onmogelykheid geplaatst
„ om tot de gronden, waar op het Rap-
„ port van het *Haagsche* Besoigne ge-
„ bouwd is, voor al wat de Propositie
„ betreft, toe te treeden." —— Zy voeg-
den 'er by, „ binnen weinige dagen zo-
„ danige voorstellen aan de Bondgenoo-
„ ten te zullen doen, welke tot spree-
„ kende bewyzen zouden dienen van den
„ eerbied voor de stem van hunne Com-
„ mittenten, waar mede zy bezield wa-
„ ren, en van hun opregt verlangen om
„ den band des Bondgenootschaps onge-
„ schonden te bewaaren (*)." —— De
Afgevaardigden hadden, in die onderhan-
delingen, gelyk de Representanten des
Volks van *Friesland* schreeven, „ geene
„ verzekering kunnen geeven omtrent de
„ zagtere behandeling, welke hunne Voor-
„ stellen en Besluiten, raakende eene Na-
„ tionaale Vergadering, in 't vervolg, by
„ hun Hoog Mogenden ontmoeten zou-
„ den (†)."

De

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 264—271. De Voorstellen van welken hier gewaagd wordt hebben wy bl. 168. opgegeeven.

(†) Dit komt voor in den Brief der *Friesche Representanten* aan de Provisioneele Representanten van het Volk van *Gelderland*, *Holland*, *Utrecht* en *Overyssel*, voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 7427. Een sterke Brief dien wy door de Re-

XXIV. BOEK.

1795.

Brief der *Friezen* aan *Zeeland* en *Stad en Lande.*

De Burgers, de Commisſie uitmaakende, om de zaaken ter Generaliteit wegens *Friesland* waar te neemen, vonden het geraaden, om daar te tyd nadesde, waar op met het Beſluit tot het houden eener Nationaale Vergadering, gelyk zy ſchreeven, „ zou tragten door te dryven," aan de Vertegenwoordigers des Volks van *Zeeland* en *Stad en Lande* eenen Brieve af te vaardigen, inhoudende de algemeene bezwaaren, en de grondbeginzels, welke zy, by alle onderhandelingen, over eene Natio-

Repreſentanten des Volks van *Utrecht*, beantwoord vinden, en in de *Jaarb. der Bat. Republiek* bewaard, inzonderheid aandringende op de billykheid om zich aan de Meerderheid te onderwerpen. „ Wanneer wy," ſchryven zy onder andere, „ als „ getrouwe Bondgenooten willen handelen; wan„ neer wy, als ware Republikeinen, den ſtelregel, „ waar op zich onze Voorvaderen reeds gefun„ deerd hebben, *dat het Volk niet is om de Regee„ ring; maar de Regeering om het Volk*, hebben „ aangenomen, dan moeten wy ons verpligt reke„ nen, om niet alleen ons eigen of Provinciaal be„ lang, onze byzondere begrippen of wenſchen; „ maar meer het Bondgenootſchaplyk gevoelen, „ zo veel mogelyk toe te geeven — of men is „ veeltyds zelve oorzaak van onaangenaame en „ harde uitdrukkingen of misduidingen, wanneer „ men volſtandig weigerig blyft, om zich met de „ Meerderheid te voegen, en onverzettelyk zyn „ eigen gevoelen wil volgen. Zulk eene handel„ wyze involveert meer een kleinagting der Meer„ derheid van de Bondgenooten, dan het eene „ kleinagting kan heeten door de Meerderheid „ overſtemd te worden — of men zou eene Singu„ liere Superioriteit aan zyne Souverainiteit boven „ die der andere Bondgenooten moeten begeeren." Zie gemelde *Jaarboeken* V. D. bl. 378—384.

tionaale Vergadering, oordeelden niet uit het oog te moeten verliezen, hun verzoekende tot het mededeelen van hunne denkbeelden over deeze onderwerpen, en voor al van de beste middelen, om eene scheuring te voorkomen, en aan de zaak eener Nationaale Vergadering, die wending te helpen geeven, waar door zy in staat zouden gesteld worden, om, overeenkomstig met hunne beginzelen, blymoedig, en als eerlyke Vertegenwoordigers van een Vry Volk, tot de zo noodige hervorming van het Bondgenootschaplyk Bestuur mede te werken (*).

XCII. BOEK. 1795.

Deeze Brief gaf aanleiding tot het eerste openbaare betoon van verdeeldheid op dit stuk der *Friesche* Staatsvergadering. Negen der Representanten maakten, om hun daar toe dringende reden, bekend, dat zy zich tegen deezen Brieve, zo wel als tegen het Besluit, waar op zich dezelve grondde, openlyk aangekant hadden; dewyl zy van oordeel waren, dat deeze Briefwisseling van geen de minste nuttigheid zyn kon, en meenden, dat de *Friesche* Representanten meer naar den wil van het Souveraine *Friesche* Volk zouden gehandeld hebben, wanneer zy met de vier Bondgenooten, die de Nationaale Conventie hadden vastgesteld, in eene ernstige en vriendlyke onderhandeling over

Eenige Representanten verklaaren zich tegen dien Brief.

(*) Deeze Brief was den 22 Dec. 1795. gedagtekend. Zy is geheel voorhanden in de *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 291.

XCIX. BOEK. — 1795. Plakaat tegen het deelneemen in de Organisatie van de Gewapende Burgermagt des *Bataafschen* Volks.

over dit onderwerp getreeden waren (*). Ten deezen dage deedt zich een verschynzel in *Friesland* op, 't geen met de Nationaale Vergadering, op gronden van de Eenheid en Onverdeelbaarheid der Republiek gevestigd, een te naauw verband hadt, om hier niet kortlyk vermeld te worden. De Vertegenwoordigers des *Frieschen* Volks hadden verstaan, dat 'er, tegen den vier en twintigsten van Wintermaand, op aanschryving van eenigen, zich noemende Gecommitteerden uit de Gewapende Magt van *Leeuwaarden*, op de Stads Schutters Doelen te dier Stede, Gelastigden, uit alle de Gewapende Burgers van *Friesland*, waren opgeroepen, om te handelen over een *Concept-plan*, *geschikt ter Organisatie van de geheele Gewapende Burgermagt onzer Bataafsche Republiek*, *in derzelver Verdeediging*, *als één en onverdeelbaar beschouwd* (†). — Twee *Hollandsche* Burgers DRUIVESTEIN en D. MERELL daar toe, naamens de Gewapende Burgermagt van *Holland*, onder bekragtiging van *Hollands* Volksvertegenwoordigers, hadden dit Plan ter kennisse gebragt by de Gewapende Burgercorpsen te *Leeuwaarden*, met uitnoodiging om eene Commissie te helpen daarstellen, die met Volmagt na *'s Gravenhage*

(*) De Ondertekenaars waren J. B. VAN LOENEN, A. A. BAKKER, EELKO ALTA, F. C. CRAP, CLAAS J. HOBBEMA, FRANS TULLENIERS, D. C. KUIKEN, E. EISINGA en S. J. HOFSTRA.

(†) Zie wegens dit Plan onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 177 enz.

venhaage zou gezonden worden, ter bywooninge van eene groote Algemeene Vergadering van Gecommitteerden uit de Gewapende Burgermagten der *Bataafsche* Republiek. XIX. BOEK. 1795.

De Reprefentanten des Volks van *Friesland* maakten by Afkondiging, den Volke bekend, dat zy die onderneemingen niet anders dan zeer tot nadeel van dit Gewest konden beschouwen, waarom zy deeze Vergaderingen, waar ze ook mogten gehouden worden, verboden, als mede het raadpleegen over die zaaken; het houden van eenige Correspondentie deswegen met eenige andere Collegien van de Gewapende Burgermagt, en het zenden van één of meer Afgevaardigden na *Holland*, of eenig ander Gewest, om iets, betreffende de Burgerwapening te beraadslaagen of te onderneemen. Wie zich daar toe liet benoemen, zou, op de daad zelve, voor den tyd van vyf jaaren uit *Friesland* gebannen zyn, zonder daar in midden tyden te mogen binnen komen, op bedreiging van zwaarder straffe. Het Hof Provinciaal kreeg last om tegen allen, die, niettegenstaande dit Besluit, die Vergaderingen zou willen doordringen, of hun stem tot eene Bezending geeven, in regten te handelen (*).

Twaalf

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 288. Het Committé ter Organisatie van de Gewapende Burgermagt vondt zich zeer beledigd door di bedryf der Reprefentanten des Volks van *Friesland*. By hun schryven aan de Reprefentanten des Volks van *Holland*, wegens den uitslag hunner Zendinge, en

XCIX. BOEK.

1795.

Eenige Representanten

Twaalf Representanten, te dier Vergadering tegenwoordig, verklaarden zich tegen dit Besluit, oordeelende dat die stap, zonder genoegzaame redenen gedaan, geen goede gevolgen zou hebben. Vier niet tegenwoordig geweest zynde Representanten

en dat zy, ingevolge van hunne werkzaamheid, eene Algemeene Vergadering openden, bestaande uit Afgevaardigden van *Gelderland*, *Utrecht*, *Overyssel*, het Landschap *Drenthe* en *Staatsch Braband*, betuigen zy, dat zy ongetwyfeld eene Commissie, uit de Gewapende Burgerlichaamen in *Friesland*, tot hun zouden zien overkomen, blykens een Rondgaande Brief en Verklaaring der Gewapende Burgery te *Leeuwaarden*; doch dat dit belet was door de Publicatie der Representanten des *Frieschen* Volks „ Wy houden ons," laaten zy naa dit berigt volgen, „ verzekerd, dat geen eenig Lid dee„ zer Vergadering, deezen stap, zonder de hoog„ ste verontwaardiging te gevoelen, kan beschou„ wen: daar in dit besluit geen zweem van braaf„ heid en Vryheidsliefde, onafscheidelyke ver„ eischtens in eerlyke Vertegenwoordigers, te vin„ den is. — En daar wy vertrouwen, dat Gyl., „ Burgers Representanten, met ons zult instem„ men, dat de eer des Volks van *Holland* in dee„ zelfs Vertegenwoordigers is aangerand, en daar„ enboven dit Besluit, met betrekking tot de Staat„ kundige gesteldheid van ons Vaderland, van zeer „ verre uitziende gevolgen kan zyn, is het daar„ om, dat wy 't zelve aan uwe rype overweegin„ gen aanbevelen. — Wy zouden, naar ons in„ zien, aan onzen pligt hebben te kort gedaan, „ zo wy door de daadlyke exhibitie Ul. niet in „ staat stelden zodanige besluiten te neemen, als „ het algemeen Welzyn en de geschondene Waar„ digheid van het Volk, daadlyk vorderen." Alle de Stukken, dit voorgevallene betreffende, vergezelden deezen Brief. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 28 Dec. 1795.

en vereenigden zich 's anderen daags met die Tegenverklaaring (*).

Dit was de tweede openbaare stap van verwyderinge tusschen de Representanten des *Frieschen* Volks, die zich, na het vrugtloos afloopen der Bezendinge, nogmaals met eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden verwoegden. — Het dus verre gebeurde opgehaald, en zich over de handelwyze de Afgevaardigden van *Friesland* aangedaan, beklaagd hebbende, stellen zy de scheuring, als bykans onvermydelyk, op deezen trant, voor. „ Wy voorzien, „ met leedweezen; maar te gelyk met „ een gerust geweeten, indien men op „ dien voet blyft voortvaaren, indien „ noch onze aanmaaningen, noch de uitdrukkyke begeertens van het *Friesche* „ Volk, eenigen ingang vinden, eene „ slaaking van de banden des Bondgenootschaps — eene slaaking, welke „ wy, schoon wy ze nimmer zogten, niet „ kunnen verhinderen, nimmer zullen te „ verantwoorden hebben. Wy zien het „ oogenblik voor uit, waar in de Regten „ van het Bondgenootschap ophouden, en „ voor het Regt der Volken tusschen „ ons en de nabuurige Provincien zullen „ plaats maaken — het oogenblik, waar „ in

1795. verklaaren 'er zich tegen.

Schryven der *Friezen* aan hun H. Mog. over de dreigende scheuring.

(*) By de negen voorgemelden voegden zich H. ONEIDES, W. G. KINGMA, P. BREUGEMAN, en 's volgenden daags de toen afweezigen TJEERD HALBES, L. L. HOMMEMA, WOPKE REMMERTS en SJOERD GERBRENS.

XIX. BOEK. 1795.

„ in wy als Vreemdelingen verkeeren, en
„ om elkander niet geheel te verwoesten,
„ als Vreemden, met onze oude Nabuu-
„ ren, Tractaaten zullen moeten sluiten —
„ het oogenblik, waar in wy het bestee-
„ den van 's Lands penningen, ter aan-
„ schaffing alleen van onze Provinciaale
„ nooddruft, als onzen heiligsten pligt,
„ zullen moeten beschouwen. — Niet
„ aan ons; maar aan uwe Hoog Mogen-
„ den staat het, om door alle middelen
„ van overreding; door uwen veel bedui-
„ denden invloed, dit schriklyk oogenblik
„ voor altyd te verwyderen; en wy kun-
„ nen het van ons niet verkrygen, om
„ U Hoog Mog. zulk eene geringe maa-
„ te van Vaderlandsliefde toe te kennen,
„ dat Gylieden, thans aan het hoofd des
„ Bondgenootschaps geplaatst, niet alles
„ zoudt aanwenden om dien band te be-
„ waaren en te verzekeren (*)."

Wedervaaren der Bezendinge by *Stad en Lande*.

Onmiddelyk na het volbrengen des werks in *Friesland* vervoegden de Burgers GRASVELD, LESTEVENON en QUEYSEN zich na *Groningen*. Niets ontbrak aan de staatlykheid van het geleide na het Provinciehuis. De eerstgemelde voerde het woord. Hy herinnerde by het ophaalen van het geen, in vroegere tyden, de *Grieksche* Gemeenebesten, dat van *Rome* in de oude Geschiedenis, en het ongelukkig *Poolen*, in deeze dagen, wedervoer, de Vertegen-

(*) Men vindt deeze geheele Brief in de *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 295—298.

genwoordigers aan de gouden Spreuk onzer Voorvaderen *Eendragt maakt magt*, en vroeg, „ zouden wy die vergeeten, „ en ons Vaderland, reeds door zo „ veele schokken geteisterd, terwyl het „ door Eensgezindheid en wys Bestuur, „ op de beginzelen van Burgerlyke Vryheid konde gevestigd worden, op den „ rand des ondergangs terug brengen, „ en de nagedagtenis van een Vry Gemeenebest onder de puinhoopen van „ Burgertwisten begraaven? —— Neen, „ wy vleijen ons dat het onzettend denkbeeld van eene Scheuring onder de „ Bondgenooten, door dat van Harmonie, spoedig zal worden uitgewischt, „ en de band van Eendragt, in plaats „ van losgescheurd, naauwer zal toegetrokken worden." —— By het voorstel, om, met eene Commissie uit het midden der Vergadering, de zwaarigheden te zullen kunnen oplossen, betuigden zy daar toe te meer gronds te hebben, daar tog het punt van eene Nationaale Vergadering, op de Volkrykheid gegrond, hier geene zwaarigheid maakte.

XIX. BOEK. —— 1795.

De jongste Secretaris der Stad H. W. Hovingh beantwoordde de Aanspraak der Bezendinge, op eene zeer verpligtende wyze, zonder inmengzel van scherpheid: „ daar hun Hoog Mogenden," gelyk hy zich liet hooren, „ een weg van minne „ insloegen, zo zeer met de denkbeelden „ der Representanten des Volks van *Stad* „ *en Lande* strookende — daar de Bezen-

XXIII. BOEK. 1795. „ ding ftrekte om door middelen van overreding de onderfcheidene gevoelens der
„ Provincien zamen te brengen, moest
„ zulks hoogst aangenaam weezen aan de
„ Vergadering van *Stad en Lande*, welks
„ Vrye Volk zich, by aanhoudenheid, als
„ een getrouw Bondgenoot, en aanklee-
„ vende betoond hadt aan de Unie, wel-
„ ke, meer dan twee eeuwen lang, ge-
„ ftrekt hadt om de Gewesten van dee-
„ zen, in lief en leed, op 't naauwst aan
„ een te verbinden; dat Volk hadt alleen
„ aanfpraak en reden om overtuigd te
„ zyn, dat de edelmoedigheid van zyne
„ Bondgenooten niet zou toelaaten, om
„ eenige Voorftellen te doen, ftrekkende
„ om deszelfs volkomene Vryheid, op
„ eenige wyze, te compromitteeren. —
„ In deeze verwagting hadden de Repre-
„ fentanten van *Stad en Lande* reeds eene
„ Commisfie benoemd, om met de Afge-
„ vaardigden in onderhandeling te tree-
„ den, en zy vleiden zich, dat dezelve
„ alles zou toebrengen tot herftel van
„ dien band van Broederfchap, welke
„ tusfchen de hooge Bondgenooten moest
„ ftandhouden (*)."

De uitflag was eene betuiging aan de Commisfie, van de geneigdheid om, onder eenige bepaalingen, tot de Nationaale Vergadering toe te treeden; dan weigerde *Stad en Lande*, de Tegenverklaaring terug te neemen, vóór dat haar de uitflag der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7476—7483.

der poogingen by de andere Gewesten bekend zou weezen (*).

De Burgers Bosveld, de Lange en Pembroek, bejegende in *Zeeland* een staatlyke ontvangst, en een heusch onthaal (†); doch zy voerden, wat de groote zaak betrof, even weinig uit als de Afgevaardigden na *Friesland* en *Stad en Lande*. Men wilde, met de Commissie wel in nadere Onderhandelinge treeden; maar de meermaalen zo duidelyk en sterk aan den dag gelegde gesteldheid op het behoud der Gewestlyke Souverainiteit, bleeven de *Zeeuwen* vasthouden: terwyl zy op eene billyke vermindering der Quota, ter vergoeding van het gemis van *Staats Vlaanderen*, aandrongen (§).

Hoe zeer de meermaals ingeroepene Volksstem in *Zeeland* de Vertegenwoordigers rugsteunde in de volhardende weigering ontbrak het in dit Gewest niet aan an-

XCIX. BOEK.

1795.

Hoe in *Zeeland* de Bezending niet slaagde.

Vraagen in *Zeeland* welk het lot deezes

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 22 Dec. 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7399. Zeer breed was de Aanspraak door Bosveld, hy nam alle byzonderheden op, en poogde der *Zeeuwen* bezwaaren te mederleggen. Dezelve is voorhanden in de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Dec. 1795. Zie wegens den gemelden uitslag *Aldaar* 21 Dec. 1795.

(§) Een gemis, 't welk op 150000 Guldens 's jaarlyks geschat werd. Zie *N. Nederl Jaarb.* 1795. bl. 5809. Over dit gemis besloot men in nadere onderhandeling met de Representanten des *Zeeuwschen* Volks te treeden. *Generaliteits Rapport* in de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 23 Dec. 1795.

XCIX. BOEK. — 1795. Gewests zou zyn, by het niet toetreeden.

anderdenkenden en Voorstanders van de Nationaale Vergadering. Een aantal van omtrent zeshonderd *Zeeuwen*, Inwoonders van verscheide Steden, leeverden een Verzoekschrift in, hoofdzaaklyk strekkende om oplossing te verzoeken van vraagen, gedaan op de veronderstelling, dat *Zeeland*, by de weigering volhardende, de afscheuring van dit Gewest van het overige Bondgenootschap plaats greep. Wel hadden, gelyk zy aanmerkten, de Representanten het Volk van *Zeeland*, by eene Aankondiging, willen voorlichten met betrekking tot de zwaarigheden, die 't zelve, door het toetreeden met de andere Bondgenooten, tot eene Nationaale Conventie, meer dan waarschynlyk boven 't hoofd hingen, zonder het te ontrusten met die zwaarigheden, welke dat zelfde Volk, door het *niet* toetreeden zouden kunnen treffen. Hoofdzaaklyk kwamen de Vraagen hier op neder — Welke middelen de Representanten, als dan zouden gebruiken tot het beschermen tegen binnen- en buitenlandsch geweld, en tot handhaaving der duurgekogte Vryheid? — Of, daar *Frankryk* het Tractaat van Alliantie met het gansche Bondgenootschap geslooten hadt, der *Zeeuwen* onafhangelykheid wel zou willen waarborgen, en andere Mogenheden hun als een Vry Volk erkennen? — Of, daar de Financien van *Zeeland* zo zeer in verval waren, 'er by *Zeelands* Inwoonders middelen gevonden werden om die te herstellen, de onmeetlyke schulden

den te voldoen; en de daar uit voortvloeijende Lasten eenigzins zouden verminderd worden? —— Of als dan de *Zeeuwen* hun aandeel in de *Oost-* en *West-Indische* Bezittingen, en anderen buitenlandschen Handel, zouden behouden? —— Of 'er een middel zou weezen, om het gemis der Voortbrengzelen, die de *Zeeuwen* zo overvloedig uit andere Gewesten ontvingen, en zo onontbeerelyk, in verscheidenerlei opzigten, noodig hadden, te vergoeden? — Of zy dien voorraad uit hun eigen konden bekomen, om zich voor gebrek te hoeden?

XCX. BOEK. —— 1795.

Uit overweeging van dit alles zouden zy zich nooit meer verblyden, der Representanten Vaderlandsche zorg nooit meer zegenen, dan wanneer zy met de andere Gewesten instemden in eene Nationaale Conventie (*).

Wat de Afgevaardigden des gezegd hadden.

De na *Zeeland* Afgevaardigden uit hun Hoog Mogenden hadden, in hun breedvoerige Aanspraake niet nagelaaten deeze snaar te roeren, en gezegd, „ Indien een „ Souverain Volk zich zelfs maintineeren, „ en op zich zelven bestaan kan, zou „ het eene dwaasheid weezen 't zelve te „ willen beweegen, van zyne Onafhan„ gelykheid af te staan, om zich aan en „ met een ander te verbinden, tot eene „ gemeenschaplyke Regeering; maar, in„ dien een Volk zo klein, of indien des„ zelfs gelegenheid zodanig is, dat het „ on-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 375.

XIII. BOEK. 1795.

„ ongeraaden zy zich alleen op zich zelven te houden, en dat, integendeel, veel meer voordeels te voorzien is in deszelfs vereeniging, met nabygelegene Volken; dan eischt immers de gezonde Staatkunde, dat zulk een Volk liever iets van zyne Souverainiteit en Onafhangelykheid aan het Gemeenschaplyk Bestuur afstaa, dan zich, door zich geïsoleerd te houden, te onderwerpen aan zodanige ongelukkige gevolgen, als daar by, naar het gewoon beloop der wereldsche zaaken, duidelyk te voorzien zyn."

Naa aangemerkt te hebben, dat het Plan der beslootene Conventie aan dezelve geen meer gezags gaf, dan zy, zou dezelve den Vaderlande van nut weezen, diende te hebben; dat haar Last wettig en haar Instructie naauwkeurig zou zyn; dat de Souverainiteit van geene der Gewesten, byzonder niet die des *Zeeuwschen* Volks daar door in de waagschaal gesteld; maar 't zelve by zyne Vryheid, in volle kragt, bewaard werd; en naa de uitgeboezemde verwagting, dat de beschreevene Vaders des Vryheidlievenden *Zeeuwschen* Volks, niet langer zwaarigheid zouden maaken, om in eene zo nuttige schikking, die zo noodzaaklyk, zo onvermydelyk, geworden was, toe te treeden, en bygevoegde bede, dat zy het *Zeeuwsche* Volk daar toe zouden voorlichten, op dat alzo de gansche *Bataafsche* Natie eenstemmig, en met één Hart en ééne Ziel, daar toe zamenstem-

ftemme — voegen zy 'er, de Affcheiding betreffende, deeze woorden nevens, „ Immers zal deeze Eenftemmigheid, voor „ uw Gewest, veel raadzaamer zyn, dan „ dat uwe Bondgenooten, die oordeelen „ zouden, alles wat mogelyk is, beproefd „ te hebben, om U te beweegen, en nu „ eindelyk voor hun eigen behoud te moeten zorgen, met deeze gewigtige zaak, „ zonder U, zouden voortgaan. Willende „ wy U bidden, in ernftige overweeging „ te neemen, van welke gevolgen dit voor „ de rust van uwe Provincie, en voor „ derzelver belang by het Gemeene Bondgenootfchap, zou kunnen weezen!" (*).

XXXI. BOEK. 1795.

De Afgevaardigden na *Zeeland*, *Friesland* en *Stad en Lande* gaven ieder een omftandig Verflag van hun wedervaaren in deeze Gewesten (†).

Middelerwyle bragt het Befoigne, in eene buitengewoone Vergadering van hun Hoog Mogenden, op den dertienden van Wintermaand, een Verflag uit, ftrekkende om de verfchillende gevoelens te vereffenen. — De Vertegenwoordigers des *Friefchen* Volks, 't zelve geleezen en overwoogen hebbende, meenden daar uit, als mede uit de tusfchenbeiden komende Bezending der Leden uit 's Lands Hooge Vergaderinge, te mogen opmaaken, dat hun

Uitgebragt Verflag den 13 Decemb. Aanmerkingen van *Friesland* op 't zelve.

(*) *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 18 Dec. 1795.

(†) 't Zelve is voorhanden in de *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 22 Dec. 1795.

XCIX. BOEK. 1795. hun Hoog Mogenden nog geen volſtrekt beſluit genomen hadden om alle Bondgenootſchaplyke banden tusſchen de vier Gewesten, die het Beſluit van den Burger JORDENS, omtrent den dag der byeenkomst eener Nationaale Vergadering, zo overhaast als onwettig genomen, bleeven aankleeven, en de andere, zo lang door de Unie van *Utrecht* vereenigde Gewesten, en byzonder ook *Friesland*, geheel te verbreeken. Dit verleevendigde, naar hun zeggen, hunne hoop, dat hun Hoog Mogenden ook eerlang niet zouden aarzelen om het Beſluit van den Burger JORDENS, zo geſchikt om de zaak der Algemeene Nationaale Vergadering niet alleen te vertraagen; maar ook eene geheele ſcheuring tusſchen de verbondene Gewesten te beſpoedigen, weder in te trekken, en daar door den weg „ tot nadere onderhandelingen over deeze gewigtige zaak te openen. In dit geval waren zy gereed tot het afvaardigen eener byzondere Commisſie: dewyl het 'er, by hun, nog verre af was van aan hun Hoog Mog., op de overweeging van het ingediend Verſlag te kunnen verklaaren, „ dat ten opzigte van het verlangen der „ Repreſentanten des *Frieſchen* Volks, zulk „ eene volledige voldoening was gegee„ ven, dat men de gewensohte Accesſie „ des *Frieſchen* Volks tot de belangryke „ zaak, met allen grond, mogt te gemoet „ zien." —— Hunne voorts ingediende Aanmerkingen op het Verſlag ſtrekken ten blyke, hoe zy wel verre van dit Plan

te

te omhelzen, integendeel hunne voorige begrippen onveranderd bleeven aankleeven (*).

XXIX. BOEK. 1795.

Frieslands besluit om de toegezegde Gelden van de Marine in te houden.

Hier van hadden de Representanten des *Frieschen* Volks een allerdoorslaandst bewys gegeeven in eenen Brieve, door het Committé tot de zaaken van de Marine, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden ingediend, waar in die Volksvertegenwoordigers, met zo veele woorden schreeven: „ Niemand is van de dringende behoeften van het Zeeweezen „ deezer Republiek vaster overtuigd, dan „ wy; geen der Bondgenooten is mogelyk, over de directie, welke in dat vak, „ tot hier toe, plaats vondt, wat de administratie der penningen tot haar eigenlyk oogmerk betreft, beter dan wy „ te vrede — maar openbaare kleinagtingen in Constitutioneele Besluiten, herhaalde bedreigingen van eene nabyzynde Scheuring, en aankondiging van een „ Revolutionair doordryven van eene Nationaale Vergadering, dit alles moet ons „ eindelyk op het zelfbehoud der *Friezen* „ bedagt maaken. —— Wy zouden ons „ misschien, in het vervolg, voor het Volk, „ 't welk wy vertegenwoordigen, niet „ kunnen verantwoorden, byaldien wy, in „ deeze critique oogenblikken, waren „ voortgegaan, met de geconsenteerde „ Penningen, op de gewoone wyze, in „ de

(*) Zie dit Besluit geheel in de *Jaarb. der Bat. Republiek* V. D. bl. 330—336.

XCIX. BOEK. — 1795. „ de Kas van het Bondgenootschap te „ storten; en dus ons zelven te berooven „ van Contanten, welke wy als vrugten „ van den arbeid onzer Medeburgeren, „ in tyd van nood, aan de verzorging „ hunner dierbaarste belangens, eerst en „ meest besteeden moeten. — Gy kunt „ intusschen het Committé der Marine, „ van onzen wege, verzekeren, dat wy, „ zo ras de tergingen ophouden, en onze „ Bondgenooten de verschuldigde egards „ aan ons betoonen, terstond gereed zul- „ len zyn, om tot de gedraagene Con- „ senten, ten behoeve der Marine, alles „ te fourneeren, wat onze Financieele „ omstandigheden, maar immers zullen „ gedoogen."

Bekendmaaking hier van by hun H. Mog. Geen wonder, in de daad, dat dit Committé, op het leezen daar van eene smertlyke aandoening gevoelde, en onverwyld dit schryven ter kennisse van hun Hoog Mogenden bragt, met byvoeging van de alleszins schrikbaarende gevolgen voor het algemeen Bestuur, en de gemeene belangen des geheelen Gemeenebests, welke uit zodanig een gedrag van een Gewest, indien 't zelve daar van niet kon worden afgebragt, buiten tegenspraak, zouden moeten gebooren worden. Als dan zou het Committé op niets hoegenaamd meer, zelfs niet op toegestaane Petitien, en daar op gebouwde werkzaamheden, kunnen rekenen; als dan zouden de heiligste banden in eene Maatschappy, waar door het algemeen Bestuur met de byzondere Leden van

van het geheele Lichaam, door Contracten als anderzins, dagelyks verbonden wordt, noodwendig verbrooken worden, en men zou op niets meer kunnen staat maaken. XCIX. BOEK. 1795.

Op deezen grond verzogt het Committé, dat hun Hoog Mogenden niets onbeproefd zouden laaten, om de wrange vrugten, welke, uit zodanig eene handelwyze, vroeg of laat, zouden kunnen ontspruiten, voor te komen. Het voortzetten of staaken der aangevangene en voortgezette werkzaamheden, zou daar van afhangen. Besluit daar op.

Hun Hoog Mogenden, getroffen door deeze mededeeling, wilden dat een afschrift deezer voordragt van het Committé der Marine aan de Representanten des *Frieschen* Volks zou gezonden, en hun tevens, met allen ernst, onder 't oog gebragt worden, de schrikbaarende gevolgen, welke uit zodanig eene handelwyze, noodwendig moesten ontstaan; met aanmaaning om van het aan den dag gelegde oogmerk terug te komen, en dus wegens geene onaangenaamheden, welke zy mogten hebben, de opoffering van de algemeene belangens des Vaderlands, in de waagschaal te stellen (*).

Eene zeer sterke aandoening verwekte de mededeeling deezes Briefs, met het daar op genomene Besluit, ter Vergaderin- Voorstel van Wiselius, te dier gele-

(*) *Resol. Gen.* 18 Dec. 1795.

XCIX. BOEK.

1795.

genheid, by *Holland*.

ringe van *Holland*. De Burger WISELIUS vatte en voerde het woord. Naa opgehaald te hebben, hoe veel maalen *Holland*, ja de zaak der Vryheid zelve, redenen gehad hadden om zich over het gedrag der Representanten van *Friesland*, ten haaren opzigte, te beklaagen; hoe zeer men reeds gemeenzaam geworden was, met veele Besluiten door hun genomen, zo min met de grondbeginzelen van Vryheid en Gelykheid, als met de belangen des Vaderlands, strookende, voer hy woordlyk op deezen trant voort.

„ Uwe wysheid ziet dit Besluit, met
„ meer andere van dien aart, door de
„ Representanten van *Friesland* genomen,
„ zo wel als derzelver dryfveeren, te grondig
„ door, dan dat ik den voor ons zo
„ kostlyken tyd zou willen impendeeren,
„ of uwe attentie noodloos bezig houden,
„ met het schadelyke van het Besluit thans
„ voorhanden, breedvoerig aan te toonen.
„ Ik zal my, uit dien hoofde, ook niet
„ expliceeren over de contradictien en in-
„ consequentien, waar van dezelve Mis-
„ sive grimmelt; noch demonstreeren, hoe
„ zeer dit alles eene openbaare schending
„ van de goede trouw involveert, veel
„ min uit het Besluit, met veele voor-
„ gaande Resolutien gecompareerd, en
„ met het in veele opzigten inexplicabel
„ gedrag dier Representanten in het ver-
„ band beschouwd, de gevolgen afleiden,
„ welke daar uit op eene wettige wyze,
„ kun-

„ kunnen en mogen getrokken worden. XIX.
„ Ik zal alleenlyk dat doen, het welk ik BOEK.
„ my verbeelde dat het belang van het Va-
„ derland, met de instandhouding der Ma- 1795.
„ rine zo eng verbonden is, van my ei-
„ schen. — Het is, uit dien hoofde, Bur-
„ gers Representanten! dat ik de vryheid
„ neem, Ulieden in consideratie te gee-
„ ven, of het niet, ter voorkoming van
„ de heillooze gevolgen, welke uit dit
„ (mag ik zeggen) antirevolutionair ge-
„ drag van de Representanten van het
„ Volk van *Friesland* onmisbaar zouden
„ moeten profiteeren, alleszins dienstig
„ zou kunnen gerekend worden, wanneer
„ gylieden kondet goedvinden te decre-
„ teeren; dat, onverminderd en in afwag-
„ ting van het vrugtbaar effect der Resolu-
„ tie van hun Hoog Mog. van achttien
„ December, van alle de sommen en gel-
„ den, welke van wegen deeze Provin-
„ cie, aan het Committé tot de algemeene
„ zaaken van het Bondgenootschap te
„ Lande, ter betaaling en soutineering van
„ de Landmagt moeten worden gefur-
„ neerd, telken reize, en by ieder furnis-
„ sement, zo veel zal worden gedefal-
„ queert, als van wegen de Provincie
„ *Friesland*, ingevolge van de gedraagene
„ Consenten, aan het Committé der Ma-
„ rine hadt behooren gefurneerd te wor-
„ den: dat deeze alzo gedefalqueerde som-
„ men, zullen worden ter hand gesteld
„ en afgegeeven aan en ten behoeve van
„ het Committé der Marine; ten einde

XCIX. BOEK. 1795. „ daar door het nadeel, het welk door
„ dit Besluit der Representanten van het
„ Volk van *Friesland*, de algemeene be-
„ langen van het Vaderland gewisselyk
„ zouden komen te lyden, nog in tyds
„ zo niet te prevenieeren, ten minsten,
„ zo veel mogelyk, te repareeren; en dat
„ eindelyk uw Committé der Financien
„ dien conform gelast worde, zich stipt-
„ lyk naar deeze uwe Resolutie te regu-
„ leeren (*)."

Friesland keert van dit Besluit terugge. Alle bewerkstellingen, wegens het Besluit van hun Hoog Mogenden, in het voorstel van de Burger WISELIUS, werden onverwyld ter hand geslaagen, met het gevolg, dat, binnen weinige dagen, de Afgevaardigde van *Friesland*, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden verklaarde; dat de Representanten des *Frieschen* Volks van het besluit, om geene Gelden meer aan het Zeeweezen te geeven, waren afgegaan, en de som van zeventig duizend Guldens hadden afgezonden (†).

Hetvoorgevallene op den 18 Dec. Onder alle deeze verrigtingen naderde de dag van den acht en twintigsten van Wintermaand, bestemd om de Besluiten der Gewesten in te brengen, en alles op den dertigsten af te doen, onder vasthouding aan het beslootene op den vyf en twin-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 21 Dec. 1795.
(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* Dec. 1795.

twintigsten van Slachtmaand. Gelyk dan ook reeds bepaald werd alle de Gewesten aan te schryven, om de Volkstelling en Verdeeling, in Districten van Vyftien Duizend, en Grondvergaderingen van Vyfhonderd Zielen, te bewerkstelligen; ten einde de Kiezers, op den elfden van Louwmaand des volgenden Jaars, zouden kunnen zamenkomen.

XCIX. BOEK.

1795.

Gevoelens der Gewesten.

Dan hoe verre was de eenstemmigheid, naa alle de aangewende poogingen, op den acht en twintigsten van Wintermaand, te zoeken! Te vinden ware dezelve geweest, indien alle de Gewesten met den Brief van Gecommitteerden der Representanten des Volks van *Drenthe* verklaard hadden, allen spoed te zullen aanwenden, om vroeg in Lentemaand met de verkiezing der Representanten gereed te zullen zyn, onder den uitgeboezemden wensch, dat de Bezendingen na *Friesland*, *Stad en Lande* en *Zeeland* van een gewenscht gevolg, ter bevordering van een eenpaarig Besluit, mogten weezen. —— Dan *Zeeland*, schoon zo veel mogelyk willende toegeeven, bleef staan op het behouden der Gewestlyke Souverainiteit, op het verminderen der Quota, als mede om het vast te stellene Plan alvoorens, ter goedkeuring aan het *Zeeuwsche* Volk voor te draagen. — *Friesland* hadt, by veele aanmerkingen omtrent het Conceptplan, ten welken opzigte zy hunne Afgevaardigden het gebruiken der noodige inschiklykheid overlieten, last gegeeven drie punten vast te houden ——

XIX. BOEK. 1795. Het niet aanneemen van den grondslag der Bevolking — het behouden der Gewestlyke Souverainiteit — en het bepaalen van een evenwigt tegen de Nationaale Vergadering. — *Overyssel* stelde voor, dat, ten einde de eensgezindheid te verkrygen, en alle inschiklykheid te gebruiken, door ieder der Zeven Gewesten, het Landschap *Drenthe* en *Bataafsch Brabant*, binnen eenen korten tyd, eene Commissie zou benoemd worden van één of twee Leden, en te *Amsterdam*, of in eenige andere Plaats, buiten den *Haage*, zamen te komen, ten einde, zo mogelyk, te overleggen, of 'er geene middelen van Vereeniging te vinden waren; onder bepaaling egter, dat tot deeze Commissie niemand zou worden benoemd, die te vooren eenige der Besoignes hadt waargenomen. — *Stad en Lande* hieldt zich aan de aanmerkingen by de derwaards afgezondene Commissie gemaakt; en wilde alle middelen van Vereeniging beproefd hebben. — *Gelderland*, *Holland* en *Utrecht* bleeven volharden by het Besluit op den dertienden laatstleden genomen, wilden de ingebragte Besluiten, zonder wederophaaling, in handen van eene Commissie stellen, om daar op, den dertigsten Verslag uit te brengen.

Uitgebragt Besluit tot eene nadere Byeenkomst te *Am-*

De Burger-representant JOHA, wegens *Friesland* voorzittende, bragt met de stem der vier gemelde Gewesten het besluit uit, dat, overeenkomstig met den voorslag, elk der Gewesten één Afgevaardigden, ten gemelden einde, na *Amsterdam* zou

zou zenden. — *Holland* eischte daar op de volbrenging van het Besluit ter eindelyke afdoening, den dertienden deezer Maand genomen, hieldt het thans daargestelde informeel, met voorbehouding van zodanige maatregelen, als hunne Principaalen zouden vermeenen te behooren (*).

XCII. BOEK. 1795. *Sterdam.* Door *Holland* gewraakt.

Hollands gedrag omtrent dit Besluit.

Het gedrag der Afgevaardigden van *Holland* bejegende de wel te wagtene goedkeuring hunner Zenderen. Onverwyld werden 'er twaalf Leden benoemd, om het Verslag nader te onderzoeken, en in eene op den volgenden dag daar toe te beleggen Vergadering, te berigten, welke middelen men zou te werk stellen, om de Besluiten van den vyfentwintigsten van Slacht- en den dertienden van Wintermaand, kragt en werking te doen hebben.

Aan deezen last werd voldaan. Men kwam overeen, dat de Vergadering van *Holland*, het Besluit der Afgevaardigden van *Zeeland*, *Friesland*, *Overysfel* en *Stad en Lande*, niet anders hadt kunnen beschouwen, dan als een blyk van het voorneemen, om, door geduurige vertraagingen, uit te werken, dat de hoogstwigtige zaak der Nationaale Vergadering, nimmer volkomen wierd afgedaan, en van de pooging om alles te verydelen wat, geduurende byna tien Maanden, in deezen was geschied, zo wel in de byzondere Gewesten, als in de bykans onophoudelyke Zamenkomsten en Besoignes der Algemeene Staa-

(*) *Resol. Gen.* 28 Dec 1795.

XCII. BOEK. — 1795. Staaten. Langs welken weg de wensch der Vergadering van *Holland* niet alleen verydeld; maar ook het Gemeenebest, onder het gebrekkig Bestuur, steeds blyvende zugten, op den rand zyns geheelen bederfs zou gebragt worden.

De Vergadering van *Holland* oordeelde zulk eene handelwyze niet langer, met onverschillige oogen, te kunnen aanzien. Zy was, gelyk zy zich uitdrukte, der onredelyke tegenkantingen, zo geduurig aangewend tegen het daarstellen eener Nationaale Vergadering, moede. Zy hieldt het op gisteren ter Vergadering van hun Hoog Mogenden des betreffende, niet *alleen voor informeel*; als zynde geen der Afgevaardigden op dit voorstel van *Overysfel* gelast, en die dag alleen bepaald tot het inbrengen der Stemmen van de Gewesten over het Conciliatoir Rapport; doch daarenboven, en wel uitdruklyk voor van geene waarde altoos: als rechtstreeks aanloopende tegen de Besluiten van hun Hoog Mogenden, op den vyftienden van Wynmaand, op den vyfentwintigsten van Slachtmaand, en den dertienden van Wintermaand genomen.

Zich daar aan vasthoudende, verwagtte de Vergadering van *Holland* niet alleen; maar drong ten sterksten aan, dat men, op morgen, den voet zou bepaalen, op welke de Nationaale Vergadering, gegrond op de Bevolking, zou worden byeengeroepen: 'er byvoegende, dat zy daar mede overeenkomstig zou handelen en blyven

ven handelen, met verklaaring tegen alle de gevolgen welke het op gisteren ter Hooge Staatsvergadering gebeurde, het niet handhaaven des besluits van den dertienden van Wintermaand zou kunnen hebben, laatende en stellende alles voor rekening der Afgevaardigden van die Gewesten, welke goedgevonden hadden daar in mede te stemmen, en in 't byzonder van den Voorzitter JOHA, die dit Besluit hadt genomen. — Voorts hunne Afgevaardigden gelastende, om volstrekt in geene onderhandelingen te treeden, op gronden van het onwettig genomen Besluit.

Brief ter aansporing by *Holland* ingekomen.

Holland hadt waarlyk, tot het maaken van zodanige bepaalingen, en het gelasten der Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering daar mede, geen prikkel van buiten noodig. Anderzins zou het dien hebben kunnen vinden in eenen Brieve, ten dien dage, te hunner Vergadering ingekomen, van het Committé der Organisatie van de Gewapende Burgermagt en het Committé van Correspondentie, Beschryving en Administratie der Financien der eene Algemeene Centraale Vergadering van Burger- Wyk- Volks- en andere Vaderlandlievende Vergaderingen van het beste en weldenkendste gedeelte des *Bataafschen* Volks, haare zitting houdende in den *Haage*. — Hadden de Leden dier Volksvergaderingen gejuicht by de vaststelling tot het byeenkomen eener Nationaale Vergadering op de Volkrykheid gegrond; deswegen in de Vergaderzaal van

Hol-

XCIX. BOEK. 1795. *Holland* hunne dankbaare stem, die zy de dankbaare stem van *Neerlands* braave Volk noemden, doen hooren. „Dat zelfde Volk," dit zyn de eigene woorden, „gevoelt den „bloedigen slag, waar mede het, op gisteren, door de Resolutie, tegen de protestatien van uwe Gedeputeerden, en „die der braave Volksvertegenwoordigers „van de Provincie *Gelderland* en *Utrecht* „getroffen werd — Gy waart getrouw „aan de belangens van het weldenkende „en beste deel der Natie, hetwelk gy „vertegenwoordigt — Het was het belang van dat Volk, hetwelk U geboodt „opofferingen te doen, in uwe wysheid „bediende gy U van die middelen, wel„ke dienen konden om eene scheuring, „eene verdeeldheid in dit Gewest voor „te komen, daar in kan nimmer eenig „verwyt tegen U worden ingebragt. — „Te regt, Burgers Representanten! moest „gy, en de geheele *Bataafsche* Natie met „U verwagten, dat uwe toegeevenheid „de dissentieerende Bondgenooten zou „hebben overgehaald om aan het verlangen van het beste deel van het Volk „te voldoen, en de Nationaale Vergadering eenstemmig zou zyn daargesteld. — „Maar helaas! de billyke verwagting der „Braaven is als in een oogenblik verydeld; en 'er is geen Patriot, die niet „treurt, als hy zich voorstelt, welke on„weeders zyn Vaderland naderen. — „Dat Volk, hoe fel ook geslaagen, is „moedig en steunt op uwe trouw, het

„ver-

„ verwagt van U dat gy, in uwe wys- XCIX.
„ heid, met die Bondgenooten, welke BOEK.
„ aan de belangen der Vryheid getrouw
„ zyn, geene middelen onbeproefd zult 1795.
„ laaten om aan Decreeten van den ne-
„ gen en twintigsten September en vyf-
„ tien October laatstleden de noodige
„ kragt te geeven. — Het was dat Volk
„ 't welk U haar vermogen, haare Ba-
„ jonetten, tot dat einde, aanboodt. —
„ Het wagt op uwen wenk, en het is
„ bereid om aan de Vyanden van *Neer-*
„ *lands* Vryheid kragtdaadig te toonen,
„ dat het niet te vergeefsch zweerde, *de*
„ *Nationaale Conventie of de Dood!*" (*).

Men zag, onder zo veel tegenstrydigs, den op handen zynde dag, den dertigsten van Wintermaand, vast naderen. De Staatsstorm, die zich lang voorbereid hadt, borst, ten dien gedenkwaardigen dage, los.

Het voorgevallene op den 30 Dec.

Gelderlands Afgevaardigden hielden aan op het afdoen der groote zaak, en wilden aan die van *Overysfel* de verzogte veranderingen, in een en ander Artykel des Plans, toestaan: ook aan *Stad en Lande* de voorgestelde veranderingen inwilligen. *Holland* en *Utrecht*, even zeer als *Gelderland* op het ten einde brengen gesteld, waren genegen om, met het laatstgemelde Gewest in de aangeduide stukken aan *Overysfel* en *Stad en Lande* toe te geeven.

Dan *Overysfel* beklaagde zich ten sterkste over

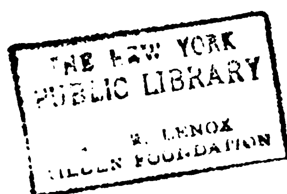
(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 29 Dec. 1795.

XCIX. BOEK. 1795. over de weigering van *Gelderland*, *Holland* en *Utrecht* om deel te neemen in de door hun voorgeslaagene, en met toestemming van nog drie Gewesten beslootene Zamenkomst binnen *Amsterdam*. Eene weigering by welke die Gewesten bleeven volharden. Wel wilden zy bezogt hebben of de dag, op den eersten van Sprokkelmaand bepaald, tot den achttienden zou uitgesteld worden.

Huber ruimt het Voorzitters gestoelte aan Pypers in. De toon der verwyderende geschilvoering liet zich hooren, naa die der inschikkelykheid. *Gelderland*, *Holland* en *Utrecht* drongen daar op ten sterksten aan, dat de Voorzitter, ingevolge van het Besluit op den dertienden der loopende Maand genomen, het Verslag, ten opzigte van de Nationaale Vergadering, geliefde in omvrage te brengen. Huber, *Frieslands* Afgevaardigde, voorzittende, verklaarde, uit hoofde van den stelligen last zyner Zenderen, zich daar toe niet bevoegd te rekenen. *Gelderlands* Afgevaardigden verzogten den Voorzitter van gedagten te veranderen, of den stoel des Voorzitters aan eenen anderen in te ruimen. *Holland*, *Utrecht* en *Overysfel* vereenigden zich in dit voorstel met *Gelderland*; waar op de Burger Huber, onder tegenverklaaring en aankleeving van het Besluit zyner Zenderen, het Voorzitters gestoelte verliet. De Burger Pypers, die van wegen *Utrecht*, in de voorleden week, het Voorzitterschap bekleed hadt, vaardde 't zelve weder aan, met betuiging, dat hy zich, uit hoofde

van

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
LENOX
FOUNDATION

van de bepaaling deezes Dags tot het afdoen van de groote zaak eener Nationaale Vergadering verpligt vondt tot het doen der Omvraage.

XCIX. BOEK. 1795.

Uitgebragte stemmen der Gewesten.

De Afgevaardigden van *Gelderland* namen het Rapport in 't algemeen aan; met de veranderingen, ten gevalle van *Overyssel* en *Stad en Lande*. —— Hier in bewilligde *Holland*, voorts het Rapport omhelzende. —— *Zeeland* verwagtte niet, dat op heden, de zaak zou besllooten worden. —— *Utrecht* stemde geheel in, met de veranderingen door *Gelderland* voorgedraagen. —— De Afgevaardigde van *Friesland* hieldt zich vast aan het Besluit der Representanten des *Frieschen* Volks, en wilde zich niet inlaaten tot raadpleegingen over dit stuk. —— *Overysfels* Afgevaardigden lieten zich woordlyk aldus hooren, „ Dat daar nu aan de Hoofdremarques van de Resolutie hunner Principaalen voldaan was, met verklaaring, dat de Provincien nimmer willen gerekend worden hunne Souverainiteit aan de Nationaale Vergadering af te staan; maar dezelve aan zich behouden, en alleen de punten, raakende de gemeenschaplyke belangen van het Bondgenootschap, aan de Nationaale Vergadering, zo als dezelve by het Reglement breeder zyn geëxprimeerd, willen afstaan, zy zich nu met het uitgebragt Generaliteits Rapport van den dertiende deezer kunnen conformeeren. —— By deeze toetreeding, voegden zy, „ doch, wat

„ aan-

XCIX. BOEK. 1795.

„ aanbetreft het neemen eener Conclusie, „ vonden zy zich genoodzaakt te verklaa- „ ren, dat, wanneer drie Provincien wei- „ gerden toe te treeden; en het dus gee- „ ne Algemeene Nationaale Vergadering „ der Geunieerde Provincien kon worden, „ zy als dan aan het Volk van *Overysfel* „ reserveerden, hier omtrent zodanig te „ handelen, als zy zouden vermeenen te „ behooren (*)." —— De Afgevaardigde van *Stad en Lande* bragt in 't midden, volgens zyn last, verpligt te zyn om alle middelen van overreding te gebruiken; ten einde de Eenstemmigheid onder de Bondgenooten te bewerken, en dus nogmaals te herhaalen zyn voordragt, om aan de verschillend denkende Gewesten, eenige dagen uitstels te geeven, en niet by overstemming te besluiten.

De Aanspraak van Pypers by het opgemaakte Besluit.

De Voorzitter Pypers verzogt nogmaals de Afgevaardigden van *Zeeland* en *Friesland*, hunne stem te voegen by die der vier Gewesten, en die van *Stad en Lande* om gaaf toe te treeden: dan zy hielden zich aan het uitgebragte vast. Eer hy het Besluit opmaakte deedt hy eene Aanspraak, welke, uit verscheiden hoofde, hier geheel moet geleezen worden. — „ Hoog Mogende Heeren! Wan- „ neer ik op den twintigsten April dee- „ zes Jaars de eerste reize de eer hadt „ van

(*) Wy hebben dit woordlyk vermeld, ter oorzaake van het geen deswegen vervolgens met *Friesland* te doen viel.

„ van te deezer Vergadering te presidee- XIX.
„ ren, heb ik Ulieden plegtig deeze vol- BOEK.
„ gende woorden toegesprooken:"
„ „ Ik eerbiedig de Godlyke Voorzie- 1795.
„ „ nigheid, die den Aardworm, gelyk
„ „ den Leeuw, tot tweede oorzaak van
„ „ haare Magt gebruikt; om, in de on-
„ „ meetlyke uitgebreidheid der Schep-
„ „ pinge, haare groote oogmerken te
„ „ bereiken. Ik eerbiedig haar, die my,
„ „ zo ik vertrouw, tot heil myns Va-
„ „ derlands, in deezen Zetel geplaatst
„ „ heeft, en dus onderwerp ik my ne-
„ „ derig en bereidwillig aan haare ona-
„ „ spoorelyke schikkingen. —— Ik zal
„ „ op myn post, tot heil myns Vader-
„ „ lands, getrouw de wagt houden, al
„ „ ware zulks ten koste van myn
„ „ hoofd!""

„ Weinig dagt ik toen, Hoog Mogen-
„ de Heeren! eene Epoque als deezen
„ Dag te zullen beleeven; weinig dagt
„ ik toen in het geval te zullen komen,
„ om eene Conclusie te neemen, van wel-
„ ke volstrekt het heil onzes Vaderlands
„ dependeert —— Het heil onzes Vader-
„ lands!..... dat is het eenige welk ik
„ bedoel, Hoog Mogende Heeren! zou
„ ik dan een oogenblik in twyfel kunnen
„ hangen, wat my, in dit ontzaglyk tyds-
„ gewrichte, te verrigten staat? — Daar
„ ik, zo wel voor my zelven als in my-
„ ne Qualiteit, overtuigd ben, dat ons
„ Land — wat zeg ik! ons dierbaar Va-
„ derland — op den rand des verderfs

XCIX. BOEK. 1795. „ ſtaat, zonder het ſpoedig daarſtelle„ eener Nationaale Vergadering; — da„ ik zie, dat alle de Partyſchappen, d„ deszelfs ingewanden verſcheuren, zon„ der deeze niet kunnen worden ve„ delgd; — daar de groote Dag van de„ dertigſten December MDCCXCV geko„ men is, op welken, volgens Reſoluti„ van U Hoog Mogenden van den der„ tienden deezer Maand, deeze gewigtig„ zaak ter finaale Concluſie moet gebrag„ worden; — daar eindelyk boven dit a„ les, de Gedeputeerden der Repreſen„ tanten *'s Lands van Utrecht* zyn gela„ om deeze zaak *heden* tot ſtand te he„ pen brengen, zo zou ik oordeelen, my„ ne plegtige belofte, op den twintigſte„ van April gedaan, niet geſtand te doen, „ en te kort te komen aan mynen heili„ gen pligt, indien ik my onttrok aan „ het neemen van eene Concluſie, waar„ toe de tegenwoordige Preſident niet „ heeft kunnen beſluiten.

„ Ik wapen my dan met moed, Hoog „ Mogende Heeren! — met moed, die „ zyn ſteun grondveſt op de zelfbewust„ heid van wel te doen; en ik vertrouw, „ dat Hy, die het Lot der Republieken „ en der Koningryken in zyne hand heeft, „ zynen zegen zal uitſtorten op het werk, „ 't welk deezen avond, door U Hoog „ Mog. wordt verrigt; op dat dit thans „ vrye Gemeenebest gezegend zy van „ binnen, en de ſchrik worde van haare „ in- en uitwendige Vyanden!"

Naa

Na deeze voordragt vondt de Burger PYPERS geene zwaarigheid om een Besluit op te maaken, 't geen hoofdzaaklyk hier op neder kwam: dat daar de Afgevaardigden van *Gelderland*, *Holland* en *Utrecht* zich éénstemmig voor het aanneemen van het ingebragte Rapport, betreklyk tot de Algemeene Nationaale Vergadering hadden verklaard; dat, daar aan de veranderingen, door *Overyssel* in 't midden gebragt als voorwaarden ter aanneeminge, was voldaan, en de Vertegenwoordigers diens Volks zich dus werklyk by het Rapport hadden gevoegd; waar *Drenthe* en *Bataafsch Braband* mede instemden, — hetzelve Reglement en Rapport, op den dertienden van Wintermaand ingediend, met de daar in gemaakte veranderingen was geconcludeerd en finaal gearresteerd; zo nogthans, dat, ten gevalle van de Afgevaardigden van de afgelegene Gewesten, en van de Provisioneele Representanten, de Nationaale Vergadering, in stede van op den eersten van Sprokkelmaand des aanstaanden Jaars, den achttienden van die zelfde Maand, een aanvang zou neemen. Aan *Stad en Lande* werden desgelyks twee verzogte veranderingen toegestaan: waar op men verwagtte dat ook dit Gewest zou toetreeden: met verzoek dat die van *Zeeland* en *Friesland*, op de gronden in het Besluit nedergelegd, tot de Gevoelens der andere Gewesten mogten toetreeden; dat het Besluit van hun Hoog Mogenden eenpaarig door alle

XIII. BOEK. —— 1795. Het Besluit wel ve...

XXXI. BOEK. — 1795. Welke Gewesten niet toetraden.

de Bondgenooten mogt werden aangenomen.

Verre was de vervulling van deezen wensch. *Zeeland* hadt met leedweezen gezien de Verwisseling des Voorzitters, op aandrang van vyf Gewesten; en wraakte diens genomen Besluit ten vollen. Dit deedt ook *Friesland* ten sterksten, terwyl *Stad en Lande* het toetreeden, anders dan met bewilliging aller Bondgenooten, weigerde (*).

W. Fynjes Aanspraak by *Holland*, wegens dit Besluit.

Het genomen Besluit, by het afloopen des Jaars, waar in ons Vaderland meer zag gebeuren, dan immer het verloop van zulk een kort tydsbestek, baarde, verwekte ter Vergadering van *Holland*, daar zo zeer veel gedaan was om 't zelve te doen stand grypen, groote blydschap. De Voorzitter Wybo Fynje boezemde zyn genoegen deswegen uit in deeze bewoordingen — „ Ziet daar dan eindelyk, „ waardige Vertegenwoordigers van een „ aanzienlyk gedeelte des vryen *Bataafschen* Volks! uw edel doel bereikt; ziet „ daar dan eindelyk uw langgerekt geduld, uwe grootmoedige toegeevenheid, uw wys beleid, uwe onwrikbaare „ standvastigheid, met eenen gewenschten uitslag bekroond. Het eenigst redmiddel voor het jammerlyk gefolterd „ Vaderland, dat te lang verschooven „ middel, 't welk, by nog langer uitstel, „ het uitgeputte en veege Vaderland niet

„ zou

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 30 Dec. 1795.

„ zou hebben kunnen redden, is nu, XXIII.
„ na hevige en byna doodlyke worste- BOEK.
„ lingen, nog even by tyds, daargesteld;
„ en het heuchlyk uiteinde van dit ge- 1795.
„ denkwaardig Jaar, nu eerst te recht
„ *Het Eerste Jaar der Bataafsche Vryheid*
„ te noemen, maakt een einde aan alle
„ angstvallige bekommeringen, en geeft
„ ons de *Nationaale Vergadering*.

„ Uit den grond myns harten, wensch
„ ik U, myne Broeders! wensch ik het
„ ganasch weldenkend Volk van *Neder-*
„ *land!* geluk met deeze groote Gebeur-
„ tenis — ja waarlyk groote alles beslis-
„ sende Gebeurtenis, voor de edele zaak
„ der Vryheid, Onafhangelykheid en Wel-
„ vaard —— Eene volkome en luisterryke
„ Zegepraal over de lastige Heerschzugt,
„ voor vuigen Eigenbaat een verplette-
„ rende donderslag, en voor de verraa-
„ derlyke woelende Oranjeparty, voor alle
„ onze openbaare en vermomde Vyan-
„ den, de slag des doods!

„ Vaart nu rustig voort, Burgers Re-
„ presentanten! voltooit met vreugde, met
„ gerustheid, met vernieuwden moed en
„ kragten, met spoed, en yver het nog
„ overig gedeelte van uwe moeilyke taak.
„ Het waar geluk des Volks te vestigen
„ was en blyft uw eenigste doelwit, en
„ de liefde en dankbaarheid van het Volk,
„ dat U zyne dierbaarste belangen toe-
„ betrouwde, wagt U aan het einde van
„ uwe nu haast volbragte loopbaan. —
„ Of, zo het billyk loon, door eene mis-

XIII. BOEK. 1795. ,, kenning uwer zuivere inzigten, door ,, eene verkeerde berekening uwer kragten, om het hoogstmogelyk goed daar ,, te stellen, U mogt ontvallen, dan nog ,, zal de bewustheid van getrouwe Pligtsbetragting, eene goedkeuring van uw ,, eigen gewisse, die hoogste zaligheid ,, voor een deugdzaam hart, het ontelbaar loon zyn van uwen arbeid!" —— Eene algemeene toejuiching volgde op deeze uitboezeming des Voorzitters (*).

Hoe veele zwaarigheden 'er overbleeven. Met hoe gunstig een oog de Voorzitter by *Holland* het jongst gebeurde mogt beschouwen, en het lang gehangen hebbende pleit, wegens eene Nationaale Vergadering voldongen rekenen; het was 'er verre af, dat daar mede alle ontzettende en akelige vooruitzigten verdweenen waren. Veelen zagen eene geheele verscheuring des bands van Vereeniging, welke de Gewesten gedUurende twee eeuwen zamensnoerde, te gemoete. De wyze op welke dit daarstellen was toegegaan, en de overblyvende Tegenkantingen, deeden vreezen, dat met het volgend Jaar de Staatsstorm, op nieuw, in den Lande zou woeden.

Toetreeding van *Stad en Lande*. Kalmte hadt men zich mogen belooven, indien de nog weigerende Gewesten het spoor van *Stad en Lande* gevolgd hadden; waar, op eene hartlyk deelneemende wyze, de toetreeding den zesden van Louwmaand

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 31 Dec. 1795.

maand MDCCXCVI geschiedde, vol hoope dat ook de twee andere Gewesten, dien zelfden stap zouden doen (*). XCII. BOEK.

Dan de gevreesde storm, waar van wy zo even spraaken, stak welhaast op. Zo in Friesland als in Zeeland woedde dezelve sterk, dan bovenal in 't eerstgemelde Gewest, 't geen zich ook, zints lange, als het wederstreevendst hadt gekenmerkt. Naauwlyks was ter Vergadering der Representanten des Volks van Friesland verslag gegeeven van het jongst gebeurde, ten opzigte van de Nationaale Vergadering, en 't zelve overwoogen, of zy beklaagden zich over het verwerpen der voorgeslaagene Zamenkomst te Amsterdam; doch allersterkst over het gedrag van den Burger PYPERS, als die, zo zy beweerden, met de stemmen van slegts drie Gewesten, het Staatsbesluit hadt doorgedrongen; „ en elk," voegden zy 'er met zo veele woorden by, „ die den Godsdienst „ waarlyk hulde deedt, zou nooit, zon„ der ontroerende aandoening, ontwaaren, „ hoe hy, by een zo onwettig, ja de „ orde der dingen geheel verwoestend „ Besluit, dat de Dagboeken van hun „ Hoog-Mogenden aan het einde van het „ Wonderjaar MDCCXCV, door alle eeu„ wen onuitwisselyk zou bevlekken, de „ Godlyke Voorzienigheid vooraf hadt „ durven inroepen (†)."

1796. Hoe Friesland over het Besluit en gedrag van PYPERS oordeelt.

Niet

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* VI. D. bl. 12.
(†) *Resol. Gen.* 18 Jan. 1796.

XCIX BOEK. 1796. PYPERS verdeedigt zich.

Niet vreemd, dat de Afgevaardigden van *Utrecht* deeze veel inhoudende en tevens beledigende aanmerkingen op 't gedrag huns Afgevaardigden vernomen, en de huns oordeels, niet met de waarheid strookende aanmerkingen gehoord hebbende, daar tegen opkwamen, en van hunnen kant, pligtmaatig oordeelden, diens gedrag, op het kragtigste, zo wel voor het thans leevende, als voor het toekomende Geslacht, te verdeedigen, te regtvaardigen en te billyken. Niet vreemd, dat zy ter Vergadering van hun Hoog Mogenden eenen Brief inbragten, door den Burger PYPERS aan de Representanten des Volks van *Friesland* gericht, met verzoek dat dezelve in de Notulen van hun Hoog Mog. mogt geplaatst worden. Een Brief van vry langen adem, en met het vuur eens beledigden geschreeven. Onder andere betuigt hy het wraaken des Besluits door *Zeeland* vermeld hebbende, dat hy zich geen oogenblik zou verwonderd hebben, indien *Friesland* daar mede instemde. „ Wat anders," deeze zyn 's Mans eigene woorden, „ wat anders toch kon ik verwagten van Bondgenooten, die, gedurende alle de Deliberatien over dit belangryk onderwerp, door hunne houding en gedrag, niets anders ten toon hebben gespreid, dan hun ernstig verlangen, om dit, voor het behoud van den Lande, zo volstrekt noodwendig werk, van den beginne af, tegen te houden, en vervolgens 't geen daar-

„ om-

" omtrent, door *vier* der Bondgenooten, zo-
" met het Landschap *Drenthe* en *Bataafsch* BOEK.
" *Brabant* reeds opgebouwd was, om ver- ———
" re te stooten en te vernietigen? —— 1796.
" Wat anders toch kon ik verwagten van
" Bondgenooten, die door het formeeren
" deezer Conclusie den doodlyken slag
" voelden toebrengen aan Heerschzugt en
" Aristocratie, twee Gedrochten, die zich
" onder schyncieraaden, zelfs *onder het*
" *Geestlyk gewaad* vermommende (*), den
" goeden en ligt vertrouwenden Burger
" het juk op de vrye schouderen tragten
" te wringen? —— Dan, Medeburgers!
" nimmer kon ik van U verwagten,
" dat Gylieden, toen Gy door het for-
" meeren deezer *Conclusie*, alle uwe oog-
" merken zaagt verydelen, veelligt door
" gemelykheid en korzelheid bezield,
" uwe toevlugt zoudt hebben kunnen
" neemen tot eene gemanifesteerde ver-
" draaijing der zaaken, U agter het mas-
" ker van Godsdienst verbergende, om
" voor *Nederland* uwe waare oogmerken
" te bedekken."

Om het gestelde, wegens de verdraaijing der zaaken te beweeren, bepaalt PYPERS het punt tot welkers afdoening de Vergadering byéén was, en dat hy dit afdeedt met de Stem van *vier* Gewesten, zonder *Drenthe* en *Bataafsch Brabant* mede te rekenen. — Het naderhand ingebragte door Over-

(*) Dit slaat op de *Friesche* Representanten, onder welken zich verscheiden Kerkleeraars bevonden.

XCII. BOEK. 1796.

Overysfel (*) merkte hy aan als slegts eene *Verklaaring*, die hoegenaamd niets gemeens hadt met den voorigen uitgebragten raadslag, strekkende om met het Rapport in te stemmen. Hy daagt de *Friesche* Representanten uit om te bewyzen, dat *Overysfel* tegen het Besluit geprotesteerd hadt, ja hy oordeelde zich in de noodzaaklykheid gebragt te zien, „ om hun openlyk, „ voor 't oog van geheel *Nederland*, van „ de aanvoering eener *Onwaarheid* te be„ schuldigen; dewyl de Afgevaardigden „ van *Overysfel*, naa het neemen der Con„ clusie, gezweegen hadden;" waar op hy het plegtig herroepen van dit verkeerd aangevoerde vordert — en zich voorts verdeedigt, wegens het inroepen der Godlyke Voorzienigheid.

Frieslands Afgevaardigden oordeelden dat deeze Brief hoonende en beledigende uitdrukkingen bevatte tegen een Lid des Bondgenootschaps, en behielden voor hunne Afvaardigers het regt van de tegenaantekening, welke zy noodig mogten oordeelen (†).

Punten, op welker bepaling die van *Friesland* nog aandrongen.

Het Staatsbesluit in *Friesland*, 't welk aanleiding gaf tot den vermelden Brief des geweezen Voorzitters PYPERS, hieldt wyders eenige voorslagen in tot het voorkomen der scheuring van den Band des Bondgenootschaps, welke de Representanten voordroegen als het uiterste, waar toe zy,

(*) Zie hier boven bl. 116 en 137.

(†) *Resol. Gen.* 20 Jan. 1796.

zy, mits de toestemming des Volks, zouden kunnen komen; dan eer zy hier toe overgingen, moest een aantal opgegeevene bezwaaren, die voor dat Volk een onvermydelyke hinderpaal zouden weezen, tot het toetreeden, door hun Hoog Mogenden worden uit den weg geruimd. Deeze punten betroffen het handhaaven der Gewestlyke Souverainiteit; het bewaaren van den Tytel van *Hun Hoog Mogenden*, met betrekking tot het buitenlandsche, om gevaarlyke verwarringen in deezen voor te komen; de Verkiezing eens Voorzitters telkens uit een ander Gewest dan waar uit de voorgaande was benoemd geweest: de vryheid voor de Representanten in de Nationaale Vergadering om van de Representanten des Gewests uit het welk zy verkoozen waren, de nodig geoordeelde ophelderingen te vraagen; het gaaf en ongeschonden bewaaren van het Provinciaale Regt der Attaches op de Patenten der Militie, eene nadere bepaaling wegens de Burgerwapening, met meer stukken van dien voor het Gewestlyk Gezag pleitenden aart (*).

XXIV. BOEK. 1796.

Middelerwyl broeide in *Friesland* een Staatsonweer, 't geen, met herhaalde slagen, eerlang uitborst. Wy zouden van het stuk, 't geen wy hier bepaald behandelen, ons te verre verwyderen, indien wy traden tot de breede vermelding van 't geen in dit Gewest voorviel, van de Om-

Verdeeldheid en Omwentelingen in *Friesland*.

(*) *Resol. Gen* 18 Jan. 1796.

XCIX. BOEK. 1796.

Omwentelingen en Tegenomwentelingen, die elkander, in een kort tydsbestek, volgden, gepaard met handelingen van wederzyden, die, schoon niet rechtstreeks met het daarstellen eener Nationaale Vergadering in verband staande, egter daar toe medewerkten, en geen gering aandeel hadden, om de Representanten des *Frieschen* Volks, van eene en andere Party, tot de toestemming te beweegen.

Vertoog der Gewapende Burgermagt te *Leeuwaarden* wegens het gedaan verbod der algemeene Burgerwapening.

Het streng verbod aan de Ingezetenen van *Friesland* gedaan, om zich te mengen in of deel te neemen aan de Organisatie van de Gewapende Burgermagt des *Bataafschen* Volks (*), hadt ten gevolge, dat de Gewapende Burgermagt van de Stad *Leeuwaarden*, zich zulks ten zeersten aantrok. Schoon daar aan, op dien tyd gehoorzaam, leedt het niet lang of dezelve vervoegde zich, met een Vertoog, by de Representanten des Volks, waar in zy de gedaane Publikatie meenden te kunnen en te moeten beschouwen als hoonend voor het Gewapend Gedeelte van *Frieslands* Ingezetenen in 't algemeen, en die van *Leeuwaarden* in 't byzonder; als mede volmaakt strydig met de openlyk verklaarde Regten van den Mensch en Burger, in eene vrye Maatschappy, om stille Byeenkomsten te houden, tot het beraamen van gemeenschaplyke middelen, en het overweegen van ontwerpen, waar door de rust en veiligheid van het lieve

Va-

(*) Zie hier boven bl. 180.

Vaderland verzekerd en de raadslagen van den algemeenen Vyand verydeld zouden kunnen worden; een Regt, 't welk niet als *ontrustend*, *nadeelig* en *verderflyk* voor de belangen der Nationaale Vryheid kon gehouden worden. Van dit regt beweerden zy, op eene voeglyke wyze, gebruik gemaakt te hebben. Hoe verschillend de denkbeelden van de meerderheid des *Frieschen* Volks, en de overige Bondgenooten omtrent eene Nationaale Conventie ook zyn mogten, moest, huns oordeels, de éćne en onverdeelbaare Verdeediging van het algemeene Vaderland, als de eenige grondslag van het waare Patriottisme beschouwd worden. Voor de gevolgen, welke dit Verbod by *Holland*, en de andere Gewesten, zou kunnen hebben, lieten zy de uitvaardigers verantwoordelyk, en juichten de daar tegen gedaane Aanteekeningen eeniger Representanten toe. —— Ten slot met zo veele woorden betuigende; „ Verwondering rees op in het hart „ van ieder Gewapend Burger van *Leeuwaarden*, over het verschynen eener „ Publikatie, waar in die geenen, wel„ ken de weezenlykste blyken van Va„ derlandsliefde betoond hebben, werden „ afgemaald als gevaarlyk voor de Wel„ vaart van deeze Provincie; welke uit„ drukkingen zodanig hoonend zyn voor „ de Gewapende Burgermagt van *Leeuwaarden*, dat ze niet nalaaten kon haare „ gevoeligheid daar over voor Ulieden „ bloot te leggen: dewyl zy betuigden, „ dat

XCIX. BOEK. 1796.

XXIII. BOEK. 1796.

„ dat zulke openlyke verdenkingen geschikt zyn om het plaatshebbend misnoegen te vergrooten, en ons, by onze inwendige Vyanden, te prostitueeren." —— Op deeze gronden verzogten zy het intrekken en buiten kragt stellen dier Publikatie, althans het onschuldig en welmeenend gedrag van de Gewapende Burgermagt te *Leeuwaarden*, te regtvaardigen (*).

Misnoegen der Municipaliteit van *Leeuwaarden* over het Stedelyk Reglement, en oproeping der Burgeren.

By dit openlyk verklaarde misnoegen der Gewapende Burgermagt in *Frieslands* Hoofdstad, 't welk niet min by eenige andere in dit Gewest plaats greep, paarde zich een geschil tusschen de Municipaliteit dier Stad en de Representanten des *Frieschen* Volks. Laatstgemelden hadden eene Publikatie beraamd en rondgezonden, dienende ter Oproeping der Burgeren van *Friesland*, om Regeeringsleden der onderscheidene Steden en Districten te kiezen; eene Publikatie grootendeels overeenkomende met eene vroegere, tegen welke de Burgers van *Leeuwaarden* bezwaaren hadden ingeleeverd; bezwaaren, die in deeze niet waren weggenomen. De Municipaliteit hieldt het daar voor, dat, uit kragte der jongste Omwenteling, een ieder, als Mensch en Burger, geagt moest worden in zyn eigendommelyk en onvervreemdbaar Regt herfteld te zyn, en het gevolglyk ieder Burgermaatschappy onbetwistbaar toekwam, om, over derzel-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 408—413.

zelver eigene zaaken en goederen en derzelver bestuur, zodanige schikkingen te maaken, als zy voor hunne belangen dienstig oordeelen, zonder nadeel aan eenige andere Burgermaatschappy te veroorzaaken. Op deezen grond hielden zy het maaken van een Reglement voor de Stadsregeering, voor een eigendomlyk Regt der Burgeren; om dit te beweeren en te behouden, hadden zy zich voormaals, met een schriftlyk Vertoog en Tegenverklaaring, by de Representanten des Volks van *Friesland* vervoegd. Uit hoofde deezer grondbeginzelen en den gedaanen stap, vonden zy zich, wilden zy getrouw blyven aan hunne overtuiging en verpligting, in de onmogelykheid om de toegezondene Publikatie te doen afkondigen. Het stondt nu aan de Burgery om 'er voor uit te komen, welke middelen 'er voorts, tot behoud der herkreegene Regten en Vryheden, dienden beraamd, en des noods in 't werk gesteld, te worden. Ten deezen einde oordeelden zy het best en gevoeglykst de Burgers der Stad op te roepen, op dien eigensten voet als omtrent het opmaaken van een nieuw Regeerings Reglement voor de Stad, ten Jaare MDCCLXXXV, geschied was (*); ingevolge waar van zy alle Stemgeregtigde en Vaderlandlievende Burgers opriepen (†).

XXXI BOEK. — 1796.

Zo-

(*) Men zie, wegens het toen gebeurde, ten deezen opzigte, onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 288 *env.*
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 414.

XIX. BOEK. 1796. Publikatie der Representanten tegen die Oproeping.

Zodanig een ſtap kon niet misſen de aandagt der Repreſentanten te trekken. Zy hielden denzelven voor eene wederſtreeving van de geſtelde Orders, voor eene daad, ſtrekkende ter ondermyninge en zelfs tot omverwerping van dit Gezag, waar mede het Volk van *Friesland* hun bekleed hadt. Den raadſlag van den Hove Provinciaal ingenomen hebbende, vaardigden zy, den volgenden dag, eene Publikatie uit, om die der Municipaliteit te niet te doen; met verbod om aan dezelve eenig gehoor te geeven; of ingevolge van die, en alle ſoortgelyke oproepingen, eenige Zamenkomſten te houden. Tegen de Overtreeders zou, naar de ſtrengheid der Wetten, gehandeld worden (*).

Verbroedering tusſchen de Societeitsleden en de Gewapende Magt te *Leeuwaarden*.

Een zelfde oogmerk en belang brengt menigmaalen vaneen verwyderden zamen. Verwydering was 'er gereezen tusſchen de Leden van de *Vaderlandſche Societeit* binnen *Leeuwaarden*, en de Gewapende Burgermagt; doch deeze thans bygelegd zynde, ſtondt de wederzydſche Verbroedering in het *Societeitshuis*, of de *Fraterniteit* te geſchieden. De Voorzaal was verlicht, op gaas en beſchilderde raamen las men;

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP
DE MAATSCHAPPY TOT LEERING EN VERMAAK

't Is beter éénen dag en vry,
Dan duizend jaar in ſlaaverny.

In de beneden groote Voorzaal was het Corps Burger-officieren, ten getale van veer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 417.

veertig, vergaderd. De Burger ABRAHAM STAAL, Leeraar der *Doopsgezinden* te dier Stede, bekleedde by de Leden der Societeit het Voorzitterschap, en opende de Vergadering met eene Aanspraak, geheel op den toon des misnoegens over de Representanten des *Frieschen* Volks gestemd, uitvaarende tegen hun, die, *Domine* en *Staatsman* tevens zynde, dubbel Geld van den Lande trokken. Droegen de *Societeitsleden* de naamen van *Schootsvelmannetjes*, *Ambagtslieden*, *Gemeen Volkje*, *Clubisten*, hy bestempelde zyne Party met den naam van *heerschzugtige Burger Overheerschers*. By het vergaderde Gezelschap Burgers en Burgeressen, op duizend gerekend, werden de Burger-officieren ingeleid, verwelkomd, en naa wederzydsche aanspraaken, werd de hand van Broederschap gegeeven. Gemelde Voorzitter vatte weder het woord, en uitte zich, onder andere, de Officieren aanspreekende, met deeze, in dit tydsgewrichte opmerkelyke bewoordingen; „ En gy, Medeburgers! „ die de eer geniet aan het hoofd van de „ Gewapende Burgermagt geplaatst te „ zyn, die Ulieden in 't midden bevindt „ der (om zo te spreeken) waare Volks „ Vryheidbeminnende Burgers en Burgeressen. Gylieden kent, Gylieden weet „ uwe zaak. Billyk verwagten wy de „ beschermende handhaaving van het Edel „ Symbolum, 't geen gy ziet en weet „ dat wy hier voeren. 't Is mogelyk „ dat Gylieden eerlang op de proef zult

XIII. BOEK. 1796.

XXX. BOEK. 1796.

„ worden gesteld. Maar wat eerlyk Bur-
„ ger is 'er, die niet van Uliedeu allen,
„ de beste Trouw, de zuiverste Vader-
„ landsliefde, de standvastigste Grondbe-
„ ginzelen, om uwen pligt gestand te
„ doen, zou verwagten? Neen: wy
„ wagten van uwen Gewapenden Arm,
„ door braave Burgers ondersteund, den
„ kragtdaadigsten wederstand tegen allen
„ Geweld, onderdrukking, en tegen de
„ openlyke zo wel als heimlyke Belaa-
„ gers onzer waare Burgerlyke Vryheid,
„ zo een van allen op ons mogt aan-
„ vallen."

Last om de *Leeuwaarder* Municipaliteit te vatten.

Het Hof Provinciaal gelastte, daar de Municipaliteit voortging met de Burgery te laaten vergaderen, en wegens het doen der strydige Publikatien zeer veel gewoels ontstondt, den Procureur Generaal, om de Leden der Municipaliteit te vatten. Allen, van dien aanslag onderrigt, waren door de vlugt ontsnapt, en het lot, om, nevens de twee gebleevenen, na het Blokhuis gevoerd te worden, ontkomen. Dit ontging ook, door zich weg te maaken, de Leeraar STAAL, die wy zo even hoorden redenvoeren. —— Op last der Representanten werden acht Burgers, voor een korten tyd, tot het Stadsbestuur opgeroepen en aangesteld. Al dit ging met veele beweegenissen gepaard, en de *Fransche* Krygsbezetting ondersteunde de Representanten. De Municipaliteit, die zich tegen deezen laatstgemelden verzette, wilde geene bevelen aan de Burgery geeven;

vree-

vreezende voor het vergieten van Burgerbloed.

Niet zonder tegenverklaaring van eenige der *Friesche* Volksvertegenwoordigers ging dit bedryf tegen de Municipaliteit toe: terwyl zy, die het doordreeven, waar aan, volgens berigten, de Kerkleeraar JOHA veel deels hadt, zulks aan het Hof Provinciaal toeschreeven.

XCII. BOEK. 1796.

Naa dien onrustigen dag, gaf de Burgery van *Leeuwaarden*, over 't algemeen, by monde haare afkeuring te kennen van het voorgevallene. De Gewapende Burgermagt, hier in zo zeer betrokken, leeverde by de Commissie uit de Representanten des Volks van *Friesland*, door de Officieren, gezamenlyk eene Verklaaring in van deezen inhoud; ,, Het Corps Officieren is, volgens uitdruklyken wil ,, van de Schutters, hunne Committenten, gelast, zich in 't midden uwer ,, Vergadering te vervoegen, en uit derzelfs naam te declareeren, dat het ,, Schriktooneel, 't welk men gisteren ,, avond heeft geopend, hun zodanig getroffen heeft, dat, wanneer men zich ,, niet aan de liefderyke raadgeeving ,, van de Municipaliteit hadt onderworpen, het plengen van Burgerbloed zou ,, gevolgd weezen. En dat zy dus verklaaren, by zich zelven volkomen overtuigd te weezen, dat de Ingezetenen ,, van *Leeuwaarden* geregtigd zyn, hun ,, eigen Stedelyk Regeerings Reglement ,, te ontwerpen, in zo verre het niet aan-

Verklaaring door de Burger-officieren ingediend.

 ,, loopt

XCII. BOEK. — 1796.

„ loopt tegen het Provinciaal Belang of
„ Gezag, en dat Regt, voor zo verre
„ hun bekend, nimmer aan eenig Supe-
„ rieur Gezag afgeftaan te hebben. —
„ Verder, dat de Schuttery inftemt met
„ de denkbeelden, (nopens deeze zaak,)
„ van de Municipaliteit, en overzulks de
„ Aanranding, de Perfoonen van de Mu-
„ nicipaliteit aangedaan, niet anders kan
„ befchouwen, dan daar door de Eer ge-
„ fchonden te zyn van dat gedeelte der
„ Natie, 't welk met de Municipaliteit,
„ in dat geval, gelykftemmig denkt, en
„ dus deeze ftap alleen voor de verant-
„ woording laat van hun, die tot zulk
„ een befluit medegewerkt hebben." —
Dit ftuk is onbeantwoord gebleeven.

Veranderd tooneel.

Men hieldt het daar voor, dat, indien de Krygsmagt niet te groot of terug gebleeven ware, het beloop der zaake geheel anders zou geweest hebben. Althans het bleek, naa weinig dagen, in fchynbaare rust gefleeten, dat het *Franfche* Krygsvolk in *Friesland* in Bezetting, naa van hooger hand bevel gekreegen te hebben, om dat Gewest te ontruimen, en na *Groningen* te trekken, het gelaad der dingen geheel veranderde. De derwaards uitgeweekene Municipaliteitsleden van *Leeuwaarden* ontvingen tyding van den veranderden toeftand der zaaken, met verzoek om, zo fpoedig mogelyk, terug te keeren. Slegts honderd en vyftig man Guardes bevonden zich in *Frieslands* Hoofdftad, waar een nieuw en ontzettend tooneel werd opengefchooven.

Op

Op den avond van dien eigen dag des wegtrekkens begaven zich vier en twintig Burgers, ten huize des Voorzitters, van het Collegie der Gedeputeerden, de Burger HYLCKEMA, met verzoek om onverwyld Vergadering te beleggen; ten einde 's anderen daags 's morgens, voor acht uuren op zekere stukken beslissend antwoord te geeven. Hoofdzaaklyk waren de Eischen; de overgifte van de Sleutels der Stad; het slaaken der twee gevangene Municipaliteitsleden, derzelver en der uitgeweekenen herstel in hunne waardigheid; de loslaating van drie andere Gevangenen als mede de intrekking van de jongst gedaane Publikatien.

XIX. BOEK. 1796. Vordering der Burgers om de Vergadering der Representanten te beleggen, en eischen daar voorgesteld.

De Stads sleutels werden, kort naa den bepaalden tyd, door de Representanten aan de Commissie ter hand gesteld; op eenige van de andere Punten kreeg men, onder voorwaarde, toestemming. Het Committé Revolutionair begaf zich by de Representanten, om over die eigenste Punten nader te handelen. Het verzogte uitstel, om den raadslag des Hofs in te neemen, werd toegestaan; dan 't zelve was, in den beginne, geheel ongeneegen tot het uitbrengen eens Raadslags naar genoegen der Eischeren.

Onderhandelingen.

Naa het vertrek der *Fransche* en *Bataafsche* Knegten, die het gemelde klein getal Guardes agterlieten, bezette een gedeelte der Burgery eerst de wagten en posten, vervolgens kwam dezelve geheel in de wapenen. Andermaal werden er Com-

Afgedwongen toestemming.

XCIV. BOEK. —— 1796.

missien na de Representanten gezonden; andermaal verzeiden deezen uitstel. Dit verdroot. Het geheele Committé Revolutionair, begaf zich, vergezeld van eenige Schutters, binnen het Landshuis, voor 't welk eene Burger-Compagnie zich plaatste, om allen in- en uitgang te beletten. Laat in den avond vertrok de Commissie van het Hof, met welke de Representanten hadden geraadpleegd. Men willigde de verlangens in, en onverwyld werd, van wegen de Representanten, na het Tugt- en Blokhuis, de Griffier DIBBETZ, en de Commis van de Secretarie NAUTA afgevaardigd om aan de daar zittende het genomene besluit bekend te maaken.

De gevangene Municipaliteitsleden geslaakt.

Te middernagt toog de geheele Gewapende Burgermagt, door twee Stukken Geschut voorgegaan, onder het flikkeren van flambouwen, na het Blokhuis, en voerde de geslaakte Municipaliteitsleden en de Burger-Capitein FEUGEN, onder veel toejuichings, na hunne huizen. Inmiddels waren uit verscheide oorden van *Friesland* Gelastigden van de Gewapende Burgermagten, en eenige Schutters, te *Leeuwaarden* gekomen. Derzelver bystand niet behoevende, bedankte men hun voor de betoonde bereidwilligheid.

De oude Representanten komen van het toegestaane te-

Veel rekende men afgedaan; doch veel bleef 'er nog over te doen, voor de thans zegepraalende Party. Hier toe kwam, den volgenden morgen, het Committé Revolutionair, en de Afgevaardigden uit de andere Distrigten en Steden, byeen. De Re-

Representanten vergaderden desgelyks. De meerderheid verklaarde aan het Besluit, ten opzigte van het loslaaten der Gevangenen genomen, niet gehouden te willen weezen: dewyl het hun op een sterke wyze was afgedwongen. Zy hielden dit vol, by de tot hun afgevaardigde Commissien. In den naamiddag vergaderden de Representanten weder. De Burgery kwam mede op de been, voorgeevende, dat men de gevlugte Municipaliteitsleden, by derzelver aankomst, met allen eerbetoon, uit het schip, na hunne huizen, wilde geleiden. Men hadt meer in den zin, blykens het ophaalen der Bruggen, en het sluiten der Poorten, de stille optocht van Schutters na 't Landshuis, om 't zelve te bezetten, vergezeld van het Commité Revolutionair, uit welks naam de Burger GODSCHALK, voor de vergaderde Representanten, de naamen oplas van de zodanigen, die zy oordeelden het vertrouwen der Natie verlooren te hebben; en het besluit om dezelve, als zodanig, in bewaaring te neemen en na het Blokhuis te brengen.

ZEEBOEK. 1796. rug; doch worden gedwongen, en eenigen op het Blokhuis gebragt.

De zo kortlings daar uit ontslaagene Burger-Capitein FEUGEN volvoerde dit aan eenigen. Een groot gedeelte van de Gewapende Burgermagt vervoegde zich na de *Fraterniteit*, waar naa het voorgeleezene verhaal van het gebeurde door de Burger Gecommitteerde GODSCHALK op den afgeloopen dag, en de gevraagde goed- of afkeuring, de eerste, onder een

XCII. BOEK. 1796. herhaald gejuich, volgde, met dankzegging voor het gedaane, en verzoek om te blyven voortwerken, om de Vryheid van het *Friesche* Volk, zo veel mogelyk, te verzegelen en duurzaam te maaken.

De uitgeweekene Municipaliteitsleden ingehaald. Onder deeze verrigtingen kwam de tyding, dat de uitgeweekene Municipaliteitsleden, even buiten *Leeuwaarden* waren aangekomen. Men toog dezelve, met de Gewapende Burgermagt te gemoete, de twee Stukjes Geschut voor aan, onder toelichting eener menigte flambouwen. Zy werden in zegepraal ter Stad in, en na hunne huizen geleid. Eene woelige drukte, welke tot twee uuren over middernagt duurde.

De toenmaalige Representanten stemmen tot de Nationale Vergadering. De daadlyke herstelling dier Municipaliteitsleden, en de afzetting van de tusschenbeiden daar toe benoemden, was het onmiddelyk gevolg. Zo uit de nog overgebleevene Representanten, als die de plaatzen der afgezetten zouden aanvullen, werden Leden benoemd, om, met eene Commissie uit de Burgery, werkzaam te weezen, tot het daarstellen eener Nationaale Conventie. Het besluit ter toetreeding volgde den acht en twintigsten van Louwmaand, wanneer men goedvondt den Burger HUBER, Afgevaardigde van wegen *Friesland*, te volmagtigen en te gelasten, om, naamens dit Gewest, gaaf en *ongelimiteerd* toe te treeden, tot het byeenroepen en helpen daarstellen eener Nationaale Conventie, ingevolge en overeenkomstig het Staatsbesluit op den dertigsten

van

van Wintermaand genomen; met bygevoegde betuiging, dat de Representanten des Volks van *Friesland* hier toe uit volkomen bezef van het volstrekt belang hunner Lastgeeveren waren overgegaan. Eenige veranderingen sloegen zy voor, welke men overnam.

XCIX. BOEK. 1796.

Geweldige schokken onderging het Gewestlyk Beheer van *Friesland*; welker vermelding buiten deeze tydkring valt. Alleen tekenen wy op, dat de na *Groningen* uitgeweekene Representanten, op den elfden van Sprokkelmaand, onder het geleide van *Fransche* Jaagers, op het onverwagtst, terug gekeerd, het Landschapshuis weder betraden, de gevangene Representanten ontsloegen, en het Bestuur op den ouden voet bragten: waar naa het vlugten en uitwyken van veelen der te ondergebragte Party volgde. —— Dan, schoon zy alle Besluiten, naa den zes en twintigsten van Louwmaand tot heden vernietigden, en 't geen ten opzigte van de Nationaale Vergadering genomen was, even min als de andere wettig konden keuren, of de Leden tot dezelve benoemd erkennen, viel daags naa hunne Zittingneeming het besluit ter volkomene toetreeding, „ als een „ stap, strekkende ter bevordering van „ het belang, de rust en welvaard van „ *Friesland* en deszelfs Ingezetenen." Met bygevoegd verzoek dat de dag der byeenkomst tot den negenden van Lentemaand mogt worden uitgesteld. Aan welk verzoek niet voldaan werd.

De oude Representanten weder op 't kussen, treeden toe tot de Nat. Vergadering.

XIX. BOEK. 1796. Wederomwenteling, en het gedrag omtrent de Nat. Vergadering.

De *Friesche* Volksvertegenwoordigers, die zich dus weder in 't gezag gesteld, en hunne toestemming tot de Nationaale Conventie gegeeven hadden, hielden slegts weinige dagen de teugels des bewinds in handen. Op den twee en twintigsten dier zelfde Maand viel 'er een derde Omwenteling voor, by welke zy andermaal de wyk na *Groningen* namen, en opgevolgd werden door het eigenste Bestuur, 't welk eerst de Nationaale Conventie hadt aangenomen, al het bepaalde en nieuwlings gewraakte, weder kragt en klem gaf, met vernietiging van de daar tegen strydige Besluiten. — Wederzydsche klagten, beschuldigingen, verwyten, op den hoogsten toon van driftvervoering en partyschap gestemd, lieten zich hooren, en gaven aanleiding tot de bemoeijingen der nu van wegen *Friesland* aangenomene Nationaale Vergadering, welke, zo wel als het verhaal der thans voorgevallene Regeeringsomwentelingen, in dit Gewest ons nu niet mogen ophouden. Alleen tekenen wy op, dat de Representanten der laatst zegenvierende Party meester bleeven in *Friesland*, en de verkiezingen tot de Afgevaardigden ter Nationaale Vergadering, (in zo verre zy zich niet bepaalden tot Persoonen, welke het vertrouwen des Volks verlooren hadden, of onder verantwoording gesteld waren,) gewettigd en in volle kragt gesteld werden; met uitnoodiging en aanmaaning der daar toe benoemde Burgeren, om ten spoedigsten ge-

gebruik te maaken van het vertrouwen, het welk het *Friesche* Volk daar door in hun gesteld hadt (*).

XXV. BOEK.

1796.

Het voorgevallene in *Zeeland*, betreffende de Nat. Conventie.

Werd, onder zo veel gewoels van Partyschap, in *Friesland*, de Nationaale Conventie, van beide de Partyen daargesteld, in het mede weigerend *Zeeland* volgde zulks op eenen anderen voet. Hangende deeze gewigtige raadpleegingen, verspreidde men, in dit Gewest, een gerugt van eenen zeer vreemd klinkenden aart, volmaakt strydig met de Gewestlyke Onafhangelykheid, waar op *Zeeland* zo zeer als eenig Gewest aandrong, en door sommigen geduid als geheel in verband staande met de zaak der Nationaale Conventie, en strekkende om aldaar een tooneel van gewelddaadigheden, tot het doordryven daar van te openen (†).

Verspreid gerugt, wegens een toeleg om *Zeeland* aan *Frankryk*

Een kort berigt zal toonen, wat 'er van deeze zaak was. De Stadsraad van *Zierikzee* zondt een Brief, door den Voorzitter van het Committé van Algemeen Welzyn, Waakzaamheid en Veiligheid, ter Vergadering der Representanten van *Zeeland* in-

(*) Wy hebben alleen, zo veel wy noodig oordeelden, tot de Geschiedenis van de daarstelling der Nationaale Conventie, het voorgevallene in *Friesland* aangeroerd. De Schryver der *N. Nederl. Jaarb.* geeft, in de drie eerste Maanden voor den Jaare 1796, een vry breed verslag van alles, met de wederzydsche Stukken, waar toe wy thans onze Leezers overwyzen.

(†) Zie *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haaren aart, loop en gevolgen beschouwd.* Te *Leyden* by D. DU MORTIER *en Zoon* 1801, bl. 41.

XCIX. BOEK. 1796.

ingediend, niet minder behelzende, dan dat twee Persoonen, van wegen de Volksvergadering te *Vlissingen*, naa *Zierikzee* afgevaardigd, daar hadden te verstaan gegeeven, dat een Lid, Zitting hebbende ter Vergadering van de *Zeeuwsche* Volksrepresentanten, wegens de Stad *Vlissingen*, openlyk en zonder eenige bewimpeling, aldaar in de Volksfocieteit hadt verklaard, hoe het hoog tyd werd, dat de Burgeryen in *Zeeland* zich lieten zien, en mogten aandringen op de toetreeding ter Nationaale Conventie van *Nederland*: „ dewyl de „ *Zeeuwsche* Representanten dit Gewest aan „ *Frankryk* hadden opgedraagen, als een „ Departement; doch welke voorslag door „ het *Fransche* Gouvernement, met ver- „ ontwaardiging, was afgeslaagen; — en „ dat men, wat meer was, mogelyk met „ *Engeland* over dergelyke maatregelen „ welligt in onderhandeling zou kunnen „ treeden."

Zeeland zou aan *Engeland* over te geeven.

Onderzoek na de oorzaak van dit gerugt.

De *Zeeuwsche* Volksvertegenwoordigers, schoon zich ongehouden agtende, om opening te geeven of verantwoording te doen op losse en opgeraapte vertellingen in Societeiten gedaan, maakten geene zwarigheid om het vermelde, in een en ander opzigt, voor eene volstrekte onwaarheid, laster- en leugentaal te verklaaren. Dan verzogten de Municipaliteit van *Zierikzee*, de vereischte bewyzen te willen inwinnen en overzenden, omtrent dit uitstrooizel. — Welhaast noemden zy by een Brieve twee Persoonen, beide *Vlissingsche* Burgers. De

Voor-

Voorzitter van het Committé van Algemeen Welzyn toonde de noodzaaklykheid der gepaste maatregelen om zodanige Gerugten te logenstraffen, en den nadeeligen invloed, welke zy konden hebben, weg te neemen. De Vergadering gelastte dit Committé, een deezer *Vlissingsche* Burgeren onmiddelyk voor zich te ontbieden, en te ondervraagen wegens den Representant door de Stad *Vlissingen* afgevaardigd, die de Verspreider van dit gerugt zou weezen, en denzelven, benevens den Representant en Representanten, als die Medepligtigen, in dit geval werden genoemd, daadlyk te doen vatten, en des Verslag te doen staande de Vergadering, waar uit zich, hangende dit onderzoek, niemand mogt begeeven.

De Leden van het gemelde Committé deeden een Verslag, 't welk hier op nederkwam; dat, terwyl 't zelve den in dit geval genoemden *Vlissingschen* Burger LACHTROP hadt doen opzoeken, en voor zich ontbieden, de Burger ROSEVELT CATTEAU, zich daar hadt aangediend, met kennisgeeving dat hy, vóór eenigen tyd, een *Fransch* naamloos Briefje hadt ontvangen, van eene hem onbekende hand, waar in van dergelyke Onderhandelingen met het *Fransche* Gouvernement werd gesprooken; doch welke niet door de *Vergadering*, of op last van dezelve; maar door *Partikulieren* zouden zyn ondernomen. Dat hy dit Briefje aan eenige zyner goede Vrienden, in vertrouwen, hadt me-

JANUARY. 1796.

Verslag van het des ontdekte.

XXIII. BOEK. 1796.

medegedeeld; doch dat deeze, daar van misbruik gemaakt en 't zelve in de *Vlissingsche* Volksfocieteit ontdekt hadden. Men hadt hem, daar in de Volksfocieteit komende, afgevorderd 't zelve bekend te maken. Dit was door hem gedaan, om een voor hem nadeelig wantrouwen, en de gevolgen daar van, voor te komen; zonder dat door hem iets was verrigt om de Vergadering der Volksrepresentanten van dergelyke onderhandelingen in verdenking te brengen. —— De Burger LACHTROP erkende het gebeurde in de *Zierikzeesche* Societeit; doch liet zich, ten aanziene der Representanten des *Zeeuwschen* Volks, niet op dezelfde wyze als de Burger CATTEAU gedaan hadt, hooren. Dan, hoe zeer daar toe aangemaand, hadt hy den eersten Bekendmaaker des gerugts niet willen noemen, eer men hem deedt weeten, dat de Burger CATTEAU zich daar voor hadt aangegeeven.

Voortgezet onderzoek deezer zaake.

Naa deeze ontdekking, welke veel ter nafpeuring agterliet, was de raadslag des meergemelden Committés, om den Raad van *Zierikzee*, met eenen Brieve, te bedanken voor de medegedeelde ontdekking, en by het vermelden van het daar omtrent te werk gestelde, van wegen de Vertegenwoordigers des *Zeeuwschen* Volks, aan te schryven, dat zy ten vollen bewust waren, hoe nimmer zulke verraaderlyke onderneemingen hunne raadpleegingen bezoedelden, en dat dus het medegedeelde den oorsprong nam of uit een on-

onverschoonelyk misverstand en agterdogtlyke opvatting, of wel een opzettelyk oogmerk, en beoosaartig opzet, om, door het verspreiden daar van, een geestdrift op te wekken en aan te moedigen, waar door men zou tragten daar te stellen, het geen de bedaarde stem des *Zeeuwschen* Volks meer dan ééns hadt afgewezen: de toetreeding tot de Nationaale Conventie. Voorts waren zy van oordeel om door den druk het dus verre gebeurde omtrent deeze zaake, die zo veel gerugte verwekte, algemeen bekend te maken, en het verder onderzoek door te zetten. — Hier toe diende eene openlyke uitnoodiging van dit Committé om, op een bepaalden tyd, zodanige mondlyke als schriftlyke onderrigtingen en getuigenissen, als men zou kunnen inbrengen, over te leeveren.

XXIX BOEK. 1796.

Geene inlichtingen bekwam het Committé, tot dat de Burger CONRRAAD VISSER Cz. Lid der *Zeeuwsche* Volksvertegenwoordigers, en Voorzitter in het Committé van Algemeen Welzyn, van den beginne af in deeze zaak te zeer betrokken, en daar om geen deel genomen hebbende in de raadpleegingen deswegen gehouden, zich by het Committé vervoegde, met aanbod om opening te geeven van 't geen hem bewust was, en 't welk vermoedelyk aanleiding hadt gegeeven tot het zo veel beweegings maakend gerugt. Hoofdzaaklyk kwam het Verslag diens Burgers hier op neder —— Dat, in Slachtmaand

Opening daar van gegeeven

des

XCIX. BOEK. 1796. des afgeloopen Jaars, de Burger L'ANGE hem verzogt hadt, om, met de Burgers APPELIUS, SONSBEEK en VAN DER PALM, een mondgesprek te hebben, 't welk zeker *Fransch* Ingenieur, te *Vlissingen* zich ont-houdende, op een zeer ernstigen en veel beloovenden toon, van den Burger SONS-BEEK hadt begeerd — Dat, deels de nieuws-gierigheid om te weeten wat deeze man zou te zeggen hebben, en anderdeels de toen-maalige stand van *Zeeland*, met betrekking tot de toetreeding tot de Algemeene Na-tionaale Vergadering, hem hadden over-gehaald, om het, door dien Ingenieur, zonder eenige gegeevene aanleiding ver-zogte onderhoud by te woonen. Twee keeren was dit mondgesprek gehouden. De Gesprekken des Ingenieurs in 't alge-meen liepen over het schadelyke eener Conventie, byzonder voor *Zeeland*, en over het noodzaaklyke van het neemen der noodige voorzorgen door het vraagen van *Fransche* Bescherming, in het onver-hoopt geval dat *Zeeland* alleen werd ge-laaten. Verder betroffen alle zyne rede-neeringen Handeldryvende en Krygskun-dige Speculatien en Plans, van dien aart, dat ze met de denkwyze der Persoonen, die by het gesprek tegenwoordig waren, niet overeenstemden. Waar op deezen van hunnen kant dien Ingenieur hadden te verstaan gegeeven; dat, indien *Zeeland*, by eene onverhoopte scheiding der Unie, al eens op zich zelven mogt gelaaten wor-den,

den, dan nog de erkentenis van deszelfs Souverainiteit vastſtaande, men nimmer van *Frankryk* iets anders zou kunnen of willen vergen, dan eene *Militaire Protectie* tegen de verraaderlyke aanſlagen van *Engeland*. —— Welhaast begreepen, de *Zeeuwſche* Burgers, dat deeze Ingenieur voornaamlyk bedoelde zyne Militaire Plans en vooruitzigten ſmaaklyk te maaken: waar op alle verdere onderhoud was afgebrooken, en door niemand hunner hervat. —— Hier mede was alles afgeloopen, en de zaak zelve, als 't ware, der vergetelheid overgegeeven. —— Groote verwondering baarde deswegen een Brief van den toen wegens *Zeeland* Afgevaardigden Burger LAMBRECHTSEN, opheldering vraagende, wegens onderhandelingen met eenen *Franſchen* Ingenieur FERREGEAU, vergezeld van een geheim Beſluit hunner Hoog Mogenden, gewaagende van het ſchryven onzer Staatsministers BLAUW en MEYER te *Parys*, aan den Griffier QUARLES, behelzende rechtſtreekſche beſchuldigingen van Onderhandelingen, door een Secreet Committé in *Zeeland*, met gemelden FERREGEAU aangevangen, ſtrekkende om *Zeeland* onder *Fransch* Gouvernement te brengen, en alzo verraaderlyk van de Republiek af te ſcheuren; dat dit Ontwerp, door het overhandigen van eene Memorie van dien Ingenieur aan den Uitvoerenden Raad, ontdekt was: dan welke Raad dit Ontwerp terſtond van de hand geweezen en den Ingenieur van zyn post afgezet

XCIX. BOEK. —— 1796.

 hadt

XCII. BOEK. 1796.

hadt (*). De Burger VISSER en APPELIUS hadden onverwyld den Burger LAMBRECHTSEN van den toedragt der zaake verwittigd (†).

De

(*) In den Brief onzer Gezanten te *Parys*, die zo veel gedaan hadden om *Zeeland* een Lid des Bondgenootfchaps te doen blyven, en tot welks volvoering het algemeene Bondgenootfchap vrywillig zo veel hadt opgeofferd, geeven zy op hun verklaard gevoelen aan den *Franſchen* Minister der Buitenlandfche Zaaken. „ Zy hadden gemeend „ hun te moeten verzekeren, dat 'er, naar hunne „ gedagten, geen één *Zeeuwsch* Patriot was, die „ met hun niet verfoeijen zou zulke trouwlooze „ handelingen, welke alleen het gewrogt konden „ zyn van eenige eerlooze Deugnieten, die onder „ het masque van Patriottismus en eerbied voor „ de Souverainiteit des Volks, hun Vaderland wilden verraaden, (en door de zaaken meer en „ meer te embrouilleeren,) de terugkomst van den „ gehaaten *Tyran*, met wien zy mogelyk *in omni eventu* vrede hadden gemaakt, te faciliteeren." — Men zie deezen geheelen Brief in antwoord op dien van den Minister CH. DE LA CROIX in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1796. bl. 204. waar men ook den Brief vindt van dien Minister, het voorgevallene ontdekkende, en de afzetting des Ingenieurs FERREBEAU vermeldende.

(†) Deeze Brief, den 17 van Jan. 1796 gefchreeven, hoofdzaaklyk overeenftemmende met de opheldering des gevals door den Burger VISSER gegeeven, is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1796. bl. 208—213. Zy houden het voor eene zaak die in de verhitte verbeeldingskragt van eene voortvaarenden *Franschman* een ophef verfchuldigd was, welke dezelve in 't geheel niet verdiende: en voegen 'er by; „ Welke dus de oogmerken geweest zyn, zo van FERREBEAU, als „ van de geenen, die hem tot deeze demarche „ hebben aangezet, indien 'er zodanige in of buiten de Republiek zyn, blykt het ten klaarften,

„ dat

De in deeze gesprekken betrokkene Burgers APPELIUS, VAN DER PALM, VAN SONSBEEK en L'ANGE, stemden eenpaarig in met dit vermeldde van den Burger VISSER. Het gebeurde was zeker de aanleidende oorzaak tot het verspreiden der loopende gerugten. Doch het kon, gelyk de Representanten des *Zeeuwschen* Volks te regt opmerken, met geen het minste regt, met den naam van Onder-

XCII. BOEK.

1798.

Verklaaring der *Zeeuwsche* Representanten deswegen.

han-

„ dat de bedoelingen der Leden van het *Zeeuwsch*
„ Gouvernement, die zich met hun hebben inge-
„ laaten, en derzelver conduiten ver van repro-
„ chabel te zyn, integendeel de goedkeuring
„ hunner Committenten en hunner Natie verdie-
„ nen: terwyl zodanige Bondgenooten, die door
„ de harde wet der noodzaaklykheid een Souverain
„ Gewest poogden te constringueeren, om te doen
„ 't geen het niet wilde, aan zich alleen te wyten
„ hebben, dat men, als voor een oogenblik, gedagt
„ heeft aan eventueele middelen, waar aan men
„ buiten dien niet denken kon."

Wegens de beschuldiging als of zy zouden verklaard hebben zich liever aan *Engeland* te zullen overgeeven, dan tot de Nationaale Vergadering toetreeden; deeze beschouwen zy van dien aart, als hunner wederlegging geheel onwaardig. „ Hoe
„ zeer," luidt hun schryven, „ toch of men de
„ *Zeeuwschen* telkens van *Anglomanie* tragt te be-
„ schuldigen, kent gy de Leden van het tegen-
„ woordig Gouvernement, kent gy ons te wel,
„ dan dat gy de Leden van het Besoigne niet reeds
„ lang, en op eene overtuigende wyze, de bespot-
„ lykheid van zodanig eene inculpatie zoud heb-
„ ben doen zien, welke met de pretense inlyving
„ met *Frankryk* zo zeer strydig is, als zy by een
„ yverig *Franschman*, die het gewigt van dit Land
„ en van het bezit van *Vlissingen* kent, ongepast
„ zou geweest zyn."

XCII. BOEK. 1796. handelingen om *Zeeland* als een Departement van *Frankryk* in te lyven, aangemerkt, noch ook gezegd worden onderstaan te weezen door zeker geheim Committé uit de *Zeeuwsche* Vergadering met Agenten van de *Fransche* Republiek.

Om de dugtigheid van dit besluit, alleen opgemaakt uit het getuigenis van Persoonen zelve in deeze zaak zo zeer betrokken, aan te toonen, beroepen zich de Representanten, op den algemeenen regel, zelfs in Regten aangenomen, volgens welken op een getuigenis in *eigene zaak* wordt agtgeslaagen, wanneer andere bewysstukken ontbreeken, en het verklaarde, door andere bewyzen, uit den aart der zaake, en door omstandigheden wordt versterkt. Hoedanige hier voorhanden waren, als het ongerymde van het verhaal zelve, blykbaar uit de geheele handelingen der Representanten des *Zeeuwschen* Volks, ter handhaaving der Onafhangelykheid diens Gewests by alle onderhandelingen over de Nationaale Conventie, met eene inlyving, als een Departement van *Frankryk*, of overleevering aan *Engeland*, geheel onbestaanbaar. — Nimmer ook hadt 'er een zodanig geheim Committé bestaan: daar van zweegen de Notulen, ook de Secreete. — De gesprekken der *Zeeuwsche* Burgeren met de Ingenieur FERREGEAU, konden den naam van Onderhandelingen niet draagen. — En het opkomen van niemand, om dit zo stellig als in zich zelven strydig gerugt, ondanks de openbaare uitnoodiging,

diging, deedt niet weinig af om de valschheid daar van te versterken, en hetzelve te plaatzen op de lyst van alle die haatlyke en zoutlooze vertelzels, welke door de boosheid verzonnen, en door de leugen verspreid worden, om, ten koste der braafste en bekendste Patriotten, onrust in *Zeeland* te verwekken. XCIX. BOEK. 1796.

Het was op deeze gronden, dat de Representanten des *Zeeuwschen* Volks geen de minste zwaarigheid maakten om de Leden hunner Vergadering, de Burgers VISSER, VAN DER PALM en APPELIUS, te regtvaardigen, en de verspreide gerugten voor valsch en kwaadaartig te verklaaren, en de zaak hier mede voor afgedaan te houden: terwyl zy, ten aanziene van de Burgers VAN SONSBEEK en L'ANGE, schoon beiden geen Leden der Vergaderinge, geene zwaarigheid maakten; om de onschuld te betuigen dier twee Burgeren, met betrekking tot de voorgewende Onderhandelingen met *Frankryk* of *Engeland* (*).

Hoe men in *Zeeland* over het genomen besluit, tot het houden der Nat. Vergadering oordeelt.

Dat wy, naa deeze tusschengebeurtenis, zonderling genoeg op zich zelve; voortvaaren om te vermelden hoe het zich, in *Zeeland*, naa het voorgevallene op den dertigsten van Wintermaand, ten opzigte van de Nationaale Vergadering, toedroeg. Men besloot den Bondgenooten voor te houden, hoe de Vergadering der Represen-

(*) Alle de stukken hier toe betrekkelyk zyn voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1796. bl. 380—391. 750. en 1409—1414.

XIII. BOEK. 1796. sentanten des *Zeeuwschen* Volks niet kon nalaaten haare verbaazing aan den dag te leggen, over de ongehoorde ongeregeldheid, welke, by aanhoudenheid, in de Besluiten over het werk der Nationaale Vergadering, plaats greep. Het gedrag den dertigsten van Wintermaand gehouden, leeverde daar van blyk by blyk op; zo in het niet laaten gelden des Besluits eener Commissie na *Amsterdam* af te vaardigen; als in het vaststellen van Punten nog in verschil, betreffende de Souverainiteit des Volks in ieder der *Nederlandsche* Gewesten, met den aankleeve van dien, als mede de uitgebreide magt dier Vergaderinge te verleenen, omtrent Vrede of Oorlog; het Muntweezen; het beneemen van de magt om de voortbrengzels van eigen Grond, in elk Gewest, aan zich te behouden; en het doen van een oneevenredigen aanslag in het opbrengen van middelen ter Algemeene Verdeediging. Dit noemen zy ongerymde Stellingen, begreepen in een wandrochtlyk Besluit.

Last den Afgevaardigden gegeeven. Zulks, op hunne gronden, beredeneerd hebbende, gaven zy hunne Afgevaardigden last, om, naamens de Vergadering der Representanten des *Zeeuwschen* Volks, dit zyn de eigene woorden „ te declaree„ ren, dat zy het Besluit van dertig De„ cember, als aanloopende tegen de orde „ en aart van zaaken, afwykende van de „ trouw der Bondgenooten beschouwde, „ als een onstaatkundig wangedrocht. — „ Dat zy zich aan een schandelyk pligtver-

„ verzuim niet alleen, maar ook aan kwaa- XIX. BOEK. 1796.
„ de trouw, zou schuldig kennen, in-
„ dien zy 't zelve wilden homologeeren,
„ en aldus overgeeven de Souverainiteit
„ van het *Zeeuwsche* Volk, onder den laa-
„ gen schyn van die te bewaaren. —
„ Dat zy, vertrouwende op de zuiver-
„ heid haarer oogmerken, op de regt-
„ vaardigheid haarer zaake, en op de be-
„ stuuring van het Alvermogend Opper-
„ weezen, gerust de gevolgen van dien
„ onbezonnen handel van de desfentiee-
„ rende Bondgenooten zal afwagten, en,
„ welke Staats-orkaanen haar ook mo-
„ gen bedreigen, zy, als een onwrikbaare
„ rots, zou vastsaan in de betragting
„ van haaren pligt, en tragten te bevor-
„ deren de Belangens en Regten van het
„ *Zeeuwsche* Volk, wiens Vryheid, Onaf-
„ hangelykheid en Oppermagt zy gezwoo-
„ ren hadt, te zullen handhaaven. —
„ Dat besef van pligt haar voor dat Volk
„ doet protesteeren tegen deeze handel-
„ wyze der Vergadering van hun Hoog
„ Mogenden, en tegen de absurde en on-
„ wettige Conclusie, op het Reglement
„ der Nationaale Vergadering, en dat zy
„ deeze Conclusie met haare gevaarlyke
„ gevolgen, overlaat voor rekening van
„ de Burger PIETER PYPERS, die dezelve
„ genomen hadt. Dat zy dit quasi ge-
„ resolveerde hieldt voor nul en van zulk
„ eene onwaarde, even of hetzelve geen
„ aanweezen hadt, zich ongehouden en
„ onbevoegd agtende daar aan te deferee-

XCII. BOEK. 1796.

„ ren, òf daar in te befusten, met re-
„ ferve van zodanige mefures; als het Be-
„ lang, de Vryheid, de Onafhangelyk-
„ heid en de Oppermagt des *Zeeuwfchen*
„ Volks zouden vorderen (*).'

Brief van hun H. Mog. aan die van *Zeeland*.

Een last, voorgegaan van de gemelde aanmerkingen, in zodanige bewoordingen begreepen, en beflooten met zulke betuigingen, was voorzeker niet gefchikt om by hun Hoog Mogenden gunftig ontvangen te worden. Men fcheen gereed 'er alles by op te willen zetten, en, ondanks aller toetreeding, alleen agter te zullen blyven. Ongetwyfeld ftonden de Vertegenwoordigers des *Zeeuwfchen* Volks verfteld, op het fchryven van hun Hoog Mogenden, vermeldende, dat hun Brief niet ingericht was om het genomene Befluit te regtvaardigen; maar een nader voorftel te doen. De Afgevaardigden van *Overysfel*, en van *Stad en Lande*, hadden, ter gelegenheid dat de wegens *Friesland* afgezondene het oogmerk mededeelde, om, van wegen dat Gewest, binnen kort, nadere voorftellen met betrekking tot de Nationaale Vergadering, mede te deelen, in 't midden gebragt, om eene laatfte pooging by die van *Zeeland* aan te wenden, hier in beftaande, dat men, van wegen dit Gewest, hoe eer hoe beter, één of meer Afgevaardigden na '*s Gravenhaage* zou zenden, met den noodigen en breeden last voor-

(*) *Refol. der Prov. Rep. des Volks van Zeeland* 8 Jan. 1796.

voorzien, of dien te verleenen aan de tegenwoordige Afgevaardigden, om met Leden van hun Hoog Mogenden, in onderhandeling te treeden, en een laatste pooging aan te wenden, om die van *Zeeland*, met onderlinge toegeevenheid, over te haalen, om, op billyke voorwaarden, tot de Algemeene Nationaale Vergadering te stemmen, als het eenig overgebleeven middel om de scheuring der tot nog toe verbondene Gewesten voor te komen, de verschillen over de Nationaale Vergadering te vereffenen, daar door de Eendragt te doen herleeven, en, zo mogelyk, aan *Neerlands* Volk een duurzaam geluk te bezorgen (*).

XCIX. BOEK. 1796.

Inmiddels hadt de stem der Volks-societeiten, zints eenigen tyd, in dit Gewest zich laaten hooren. Sterke Adressen van verscheide Steden en het Platte land drukten den wensch om eene Nationaale Vergadering volmondig uit. Men zag, met den aanvang des nieuwen Jaars, toen alles zo scherp stondt, te *Middelburg* eene Centraale Vergadering der Afgevaardigden van alle Gewapende Magten en Societeiten in *Zeeland*. Wanneer deeze wenschten in de Vergadering der Volksrepresentanten, tot het doen eeniger voorstellen, toegelaaten te worden, werd hun den toegang geweigerd; waar op zy hun eisch, strekkende om het Bestuur ter toetreeding te beweegen, schriftlyk inleeverden,

De stem der Volkssocieteiten laat zich in *Zeeland* hooren.

(*) *Resol. Gen.* 14 Jan. 1796.

XIII. BOEK. — 1796. den; doch een weigerend antwoord van den Voorzitter bekwamen. Men hieldt het ter Vergaderinge algemeen daar voor, dat, in deeze Volksvervoegingen, minder doorzigts, en meer voorbaarigheids, dan de aart der zaake vorderde, werd ten toon gespreid.

Appelius na den *Haage* gezonden. In deezen toestand vondt het schryven van hun Hoog Mogenden zo veel ingangs, dat men te raade werd aan den zich in *'s Gravenhaage* bevindende Afgevaardigden van *Zeeland*, den Burger J. H. Appelius, met een behoorelyken Lastbrieve voorzien, toe te voegen. Veel vondt hy nevens hun te doen om den opgelegden last te volvoeren, en sterke tegenkantingen van *Holland* te bestryden (*).

Het *Zeeuwsche* Volk nogmaal opgeroepen. Hoe het eindelyk gelukte, zullen wy, om in de byzondere onderhandelingen niet te treeden, best leeren uit de Opzoeping des *Zeeuwschen* Volks, wanneer de Commissie zo verre geslaagd was, dat de Representanten oordeelden hier op de Volksstem, herhaalde keeren gehoord, nogmaals te moeten verneemen. By deeze Oproeping laaten zy niet na te vermelden, wat zy gedaan hadden, om voor het Regt en het Belang van *Zeelands* Burgeren te waaken; hoe zy zich voor dat Gewest by de raadpleegingen over het daarstellen eener Nationaale Conventie, in de bresse gesteld hadden; met byvoeging, dat deeze oogen-

(*) Men leeze het Rapport van den Burger Appelius in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 771 env.

oogenblikken getuigenis droegen, hoe hunne pogingen, door de Volksſtem onderſteund, niet geheel vrugtloos waren geweest. — „ Offchoon wy," dit zyn de eigene woorden, met de voordragt van dit punt, waar toe men het gebragt hadt, „ niet zo gelukkig zyn geweest, dat aan „ de heilzaame bedoelingen en regtmaatige „ vorderingen der *Zeeuwſche* Natie, dat regt „ heeft mogen wedervaaren, het welk hun „ en ons aller belang vorderde, doet zich „ thans egter eene gegronde hoop op, dat „ eenige der grootſte gevaaren, die wy „ in eene Nationaale dirigeerende Verga„ dering vooruitzagen, kunnen worden „ uit den weg geruimd. XCII. BOEK. 1796.

„ Uit de Stukken, die thans tot deeze „ Oproeping aanleiding geeven, zien wy, „ dat veel van uwe Oppermagt, volgens „ de Generaliteits Rapporten van twee „ en twintig January en één February „ deezes Jaars, zou blyven bewaard; — „ dat ook eene Vergoeding voor het ge„ mis van het Committimus in het ge„ weezen *Staats Vlaanderen* van 150000 „ Guldens, 's jaarlyks zou worden toege„ voegd; — terwyl, dien onverminderd, „ aan deeze Provincie zou worden ge„ laaten onverlet, om de geſustineerde „ vermindering haarer Quota op zodanig „ eene wyze nader te adſtrueeren, als zy „ voor het belang haarer Ingezetenen en „ ter convictie der Bondgenooten zal oor„ deelen te behooren — terwyl aan de „ reſpective Provincien, ten aanziene van

„ de

XIX. BOEK. 1796.

„ de Generaliteits Renten, gedurende het
„ Intermediair Beftuur, eene provifioneele
„ Surcheance zou worden geaccordeerd."
Na deeze korte voordragt, luidt der Reprefentanten taal; „Wy vraagen Ulieden, Volk van *Zeeland!* of Gylieden genegen zyt, op deezen voet, tot eene eerste Nationaale Vergadering toe te treeden? — Wy zouden aan uw vertrouwen te kort doen, indien wy Ulieden eenige hoope overlieten van betere voorwaarden te kunnen bedingen, en van minder gevaarlyke maatregelen, ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden, te zien daarftellen. Neen; Medeburgers! Gylieden hebt hier maar twee wegen, van welken Gylieden één moet kiezen — *of* op deezen voet tot de Nationaale Vergadering toetreeden — *of* Ulieden zien afgefcheiden van Bondgenooten, waar mede dit Gewest, meer dan twee Eeuwen, op het naauwfte is verbonden geweest. — Wy willen voor Ulieden niet ontveinzen, dat wy, in het toetreeden tot eene Algemeene Nationaale Vergadering, zelfs op deezen voorgeflaagen voet, nog veel zwaarigheden vinden; maar wy kunnen ook niet verbergen, dat eene Scheuring van ons Bondgenoodfchap nadeelige tooneelen van verwarring en verwoesting kan voortbrengen. — Kiest, Medeburgers! waar Gylieden meent het minfte gevaar te zullen vinden; uw Wil zal ons eene Wet zyn!

„ Wy

„ Wy roepen Ulieden hier toe op, te-
„ gen Dingsdag den negenden deezer
„ Maand. — Wy vermaanen Ulieden op
„ het allerernstigst, dat Gylieden U aan
„ deeze zaak, met geen onverschillig ag-
„ terblyven, onttrekt, dat uw Besluit
„ waarschynlyk het gewigtigste zal zyn,
„ waar op immer uwe Stem wordt afge-
„ vraagd (*)."

Toetreeding van *Zeeland*.

By de Stemopneeming bleek, dat de Meerderheid des *Zeeuwschen* Volks, met den Voorslag in de Volksoproeping vervat, instemde; en gevolglyk het houden der Nationaale Vergadering wilde (†). Op deezen voet tradt het laatste Gewest, den vyf en twintigsten van Sprokkelmaand, toe. De Representanten van 't zelve gaven den Volke des de weete by de Proclamatie tot het oproepen om Persoonen te benoemen tot Kiezers van Representanten op de nu ten vollen bestemde Algemeene Nationaale Vergadering. Nader en bepaalder was thans het Verslag der Voorwaarden, en kwam hier op neder; dat, offschoon alle de Voorwaarden en nadere Bepalingen, vervat in de Generaliteits Rapporten (§), by de overige Bondgenooten, niet den gewenschten ingang gevonden hadden, de Afgevaardigden van *Zee-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 751.

(†) Men zie de Stemlyst der Steden en Plaatzen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl, 757.

(§) Te weeten die van 22 January en 1 Feb. 1796. waar van zy, by 's Volks Oproeping, gewaagden.

XXI. BOEK. 1796. *Zeeland* egter niet waren toegetreeden, dan onder plegtige betuiging, dat de Verklaaring door de overige Bondgenooten, den dertigsten van Wintermaand laatsleden, op het verzoek der Representanten van *Overysfel* gegeeven, omtrent het behoud van de Souverainiteit der Gewesten algemeen moest gerekend worden voor alle dezelve, en dus ook tot de bewaarde Oppermagt van het Volk van *Zeeland* betrekkelyk te zyn; en dat de Besluiten by hun Hoog Mog. ten aanziene der Bezittingen van deezen Staat in *Asia*, *Afrika* en *America* gerekend moesten worden geene nadere bevestiging te behoeven. — Voor *Zeeland* was bedongen, dat, schoon het stuk der Munte aan de Nationaale Vergadering was overgegeeven, nogthans door dezelve, geduurende haar Tusschenbestuur, geene verandering zou mogen gemaakt worden in den koers van den *Zeeuwschen Ryksdaalder*; en de gedeeltens daar van. Wyders dat, byaldien de Nationaale Vergadering het noodig mogt oordeelen den uitvoer van Tarwe na buiten deeze Republiek te verbieden, van dit verbod uitgezonderd zou weezen, de hoeveelheid Tarwe, welke *Zeeland* aan de *Fransche* Republiek zou moeten leeveren, uit hoofde van haar aandeel in de Honderd Millioenen, zonder dat de Uitvoer daar van door eene meerdere Belasting, dan de tegenwoordige, zou mogen gedrukt worden. De Schavergoeding van 150000 Guldens 's jaarlyks wegens het gemis van het Committimus in

Vlaan-

Vlaanderen ftondt vast, en zou dezelve beginnen van dien tyd, dat *Zeeland* werklyk van de Inkomften was verftooken geweest. Ten flot deezer bekendmaaking roepen zy hunne *Zeeuwfche* Medeburgers toe; „ *Ziet daar, Zeeuwen!* den voet en „ gronden waar op gy in deezen toegetreeden zyt, en befchouwt daar in de „ vrugten van uwe ftandvastigheid, en „ onze pligtmaatige poogingen, om dezelve, tot uw nut, te doen verfterkken (*)."

XCIII. BOEK. 1796.

Opgave van het Reglement tegen de Nationale Conventie.

Gebrekkig zou dit deel onzer Gefchiedenisfe zyn, indien wy, naa eene vry breede opgave van al het gebeurde tot het daarftellen eener Nationaale Vergadering, geen zaaklyken inhoud mededeelden van het nu omhelsde Reglement, volgens 't welk eene Algemeene Nationaale Vergadering voor het Volk van *Nederland* zou worden byeengeroepen en werkzaam zyn.

Het *Eerfte Hoofdftuk* bepaalde, dat de Repræfentanten, in ieder Gewest, het Volk zouden doen tellen, en in Districten van *vyftien duizend*, zo na mogelyk, verdeelen. Een overfchietend getal van negen duizend en daarboven zou mede één Repræfentant verkiezen. Ieder der Districten zou in *vyf honderd* Zielen gefplitst worden, uit ieder van welken de apparente Stemgeregtigden moesten opgeroepen worden: welk voor *vyf honderd* Zielen ééne Grondvergadering zouden uitmaaken.

In

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 738.

XIX. BOEK. 1795.

In het *Tweede Hoofdstuk* worden voor Stemgeregtigden erkend alle Burgers van twintig jaaren oud, één jaar in de Republiek woonagtig, en de zodanigen uitgeslooten, die in Regten geen Persoon hebben, die door Godshuizen onderhouden worden, en het laatste jaar, langer dan drie maanden, onderstand genooten hebben (*), als mede allen die het doen deezer Verklaaring weigerden; „ Ik Verklaar „ voor wettig te houden alleen zodanige „ Regeeringsvorm, welke gegrond is op „ de Oppermagt des geheelen Volks, en „ diensvolgens hou ik voor onwettig en „ daar mede strydig alle Erflyke Waar„ digheden!" Deeze Stemgeregtigden benoemen één Kiezer en Plaatsvervanger, by beslooten biljetten en met eene volstrekte meerderheid.

Volgens het *Derde Hoofdstuk* wordt tot een Kiezer, de ouderdom van vyf en twintig

(*) De bepaaling, die de door Publieke Armenkassen bedeelden, tot het maaken van Kiezers uitsloot, werd door eenigen beweerd, die zelfs eene zekere maate van Gegoedheid vorderden, als Mr. J. B. VAN DER MEERSCH, in eene *Verhandeling over den Invloed van het Volk op het Bestuur*. Te *Leyden* by A. en J. HONKOOP. — Het tegendeel werd aangedrongen, in een Stukje, getyteld, *Vrymoedige Aanmerkingen over de uitsluiting van allen, die door Publieke Armenkassen bedeeld worden, als Stemgeregtigden tot het maaken van Kiezers, by het oproepen van het Nederlandsche Volk, tot eene Nationaale Conventie*. ALOM. Ook zag te *Haarlem*, by A. LOOSJES Pz. een Stukje het licht, getyteld *Een Broederlyk Woord aan myne Bataafsche Medeburgers, by het naderen der Nationaale Conventie*;

tig jaaren, en eene vierjaarige Inwooning in de Republiek vereischt. Hy moest in de Vergadering tegenwoordig zyn. Dertig Kiezers moesten mede met besloote Briefjes, en by volstrekte meerderheid, stemmen één Representant buiten hun, en twee Plaatsvervangers, uit hun midden, of buiten hun, en den Verkoozenen, van de op hun gevallene keuze een volledig getekende Geloofsbrief doen tekenen.

XCIII. BOEK.
1796.

Het *Vierde Hoofdstuk* bepaalt, dat een Representant, die over de geheele Republiek kan gekoozen worden, den ouderdom van dertig jaaren moet bereikt hebben. Niemand hunner mogt zich aan die Post onttrekken, dan om wettige redenen, welker beoordeeling staan zou aan eene Commissie van achttien Persoonen, te benoemen door de Representanten der negen Gewesten, voor ieder twee, die ook de Geloofsbrieven zou onderzoeken. De Representanten zouden genieten tien Guldens Daggeld, en drie Guldens voor ieder uur reizens voor hunne Persoonen. — Zo dra Tachtig Leden tegenwoordig waren, zouden hun Hoog Mogenden, door eene Commissie de Vergadering openen. Ieder zou volgens een Nummer door hem getrokken, plaats neemen, en voor de Commissie deeze Verklaaring afleggen. „ Dat hy zich houdt voor een „ wettig verkoozene Representant van het „ geheele Volk van *Nederland*. — Dat „ hy aan geen Buitenlandsch Volk of „ Mogenheid verbonden is. — Dat hy

 „ ver-

XIX. BOEK. 1796.

„ verantwoordlyk is alleen aan het geheele „ Volk van *Nederland*, zonder dat eenige „ Kerklyke of Wereldlyke Magt hem van „ deeze verbintenis kan ontslaan. — Dat „ hy zich verbindt de gronden, waar op „ de Algemeene Nationaale Vergadering „ was byeengeroepen, getrouwlyk te zul„ len aankleeven, en alle de Artykelen „ van dit Reglement stiptlyk te zullen na„ komen. — Dat hy verklaart hou en „ getrouw te zullen zyn aan de Opper„ magt des geheelen Volks, en alles te „ zullen doen wat een goed en getrouw „ Representant schuldig is en behoort te „ doen." Waar op de gemelde Commissie een Voorzitter, by hoofdlyke stemming, doet benoemen.

De Werkzaamheden der Vergadering worden, in het *Vyfde Hoofdstuk*, in deezer voege opgegeeven. De Voorzitter verklaart daadlyk de Vergadering voor het *Representeerend Lichaam van het geheele Volk van Nederland!* Waar op de Commissie vertrekt om aan hun Hoog Mogenden verslag te doen, dat de Nationaale Vergadering geconstitueerd is; die dan ook terstond uit een gaan. Deeze Vergadering zal zich aanmerken als Representanten van het geheele *Bataafsche* Volk, en zonder ruggespraak, by hoofdlyke stemming, de algemeene belangen regelen; en zullen hunne Besluiten door geene Provinciaale Magt belemmerd, of in de uitvoering belet worden. — Als zodanig zal deeze Vergadering het Bestuur hebben over de Buiten-

tenlandsche Betrekkingen; Vrede en Oorlog; het fluiten van Tractaaten; het aangaan van Alliantie met vreemde Mogenheden; het zenden van Ambassadeurs, en andere buitenlandsche Ministers: mitsgaders over het werk van de Munt — beschikking hebben over de Magt en de Verdeediging te Water en te Land, de Bezittingen in de *Oost-* en *West-Indiën* — in stand brengen eene geregelde en gelyke Burgerwapening, over geheel de Republiek — zorg draagen voor de handhaaving van het Nationaal Credit, en het richtig gebruik van de Nationaale Kas — door Committés voldoende Begrootingen doen formeeren van alle Posten, voorheen op de Staaten van Oorlog gebragt, als mede van de Kosten op het Nationaal Bestuur vallende, en dezelve ratificeeren. — Ieder Provincie zal, in deeze begrooting, volgens haare Quota, worden aangeslaagen, en by gebreke van voldoening, zou het de Vergadering vryftaan, op de Ingezetenen dier Provincie, ieder voor zyn aandeel, by parate Executie, het agterstallige te verhaalen. — Aan deeze Vergadering wordt het Regt van Verbod en Toelaating op den In- en Uitvoer gelaaten; doch naa den eersten van Herfstmaand MDCCXCVI zou de In- en Uitvoer, in de Republiek niet belemmerd mogen worden, met uitzondering nogthans van het Hooy en van de Mest.

XIII. BOEK. — 1796.

De Committés tot de Land- en Zeemagt, de *Oost-* en *West-Indische* Bezittingen,

XIII. BOEK. 1796. gen, als ook de Generaliteits Rekenkamer, zouden blyven; tot dat daar in, door de Constitutie, anders voorzien worde: geen Lid van de Vergadering zou Ampptenaar of Lid van eenig Committé mogen zyn. Het Provinciaal Bestuur behieldt het Gezag over alles wat de Justitie, Financie, Politie en Oeconomie van haar Gewest betreft; zonder, onder dat voorwendzel eenige belemmering aan de Besluiten der Nationaale Vergadering toe te brengen.

Ter bereiking van het hoofdoogmerk haarer Zamenkomst zou de Vergadering, den veertienden dag naa haare Zitting, eene Commissie uit het midden haarer Vergadering benoemen, bestaande uit één en twintig Leden, *zes* uit *Holland*, *twee* uit elk der andere Gewesten, en *één* uit *Drenthe*. Deezen het gewigtig werk, het ontwerpen eener Constitutie tot hun deel krygende, zouden zich daadlyk van de Vergadering afzonderen, en hunne Plaatsvervangers terstond voor zich doen optreeden. Alleenlyk zouden zy bywoonen de raadplegingen over Vrede of Oorlog, Alliantien, Petitien, en het heffen van Penningen over deeze of geene nalaatige Provincie. — Dit één en twintigtal, zou binnen zes maanden naa de aanstelling, het Ontwerp der Constitutie moeten overgeeven, tot overweeging van 't welk de Vergadering zich dagelyks ten minsten vier uuren, zou bezig houden: waar naa het aan het Volk ter goed of afkeuring zou worden aangeboden.

Het

Het *Zesde Hoofdstuk* beschryft de wyze van raadpleeging. De stemming zou hoofdlyk geschieden; de Vergadering met open deuren gehouden worden; in geen Generaal Committé mogt men eenige Wet vastftellen. Eene volstrekte Meerderheid van Stemmen moest plaats hebben in de Besluiten over punten van Vrede of Oorlog. XIII. BOEK. 1796.

In het *Zevende Hoofdstuk* vindt men deeze bepaalingen omtrent de Verantwoordelykheid der Representanten, en de Regtspleeging over dezelven. Zy waren alleen aan het geheele Volk verantwoordelyk, en konden niet, door eenig gedeelte van 't zelve, terug geroepen, of over eenige Advyzen in Regten betrokken worden. In geval van beschuldiging zou eene Commissie van één en twintig Leden, door het lot verkoozen, den grond daar toe onderzoeken. Twee derde van dezelve oordeelende dat 'er grond van beschuldiging zich opdeedt, zou de Vergadering, buiten haar, een Aanklaager benoemen, en aanschryving doen aan de Vyf Hooge Geregtshoven, om uit hun midden ieder drie te benoemen. Van deeze vyftien stondt het den Beschuldigden vry, tot drie maalen toe zes te verwerpen. Geen Pynbank, of Confiscatie van Goederen, zou geoorloofd zyn; en de Procedures met opene deuren moeten gehouden worden. Onschuldig verklaard, mogt hy daadlyk weder Zitting neemen, en de verloopene Daggelden werden hem toegerekend.

XIII. BOEK. 1796. Schuldig zynde, bepaalden de Regters de Straf, welke de Aanklaager moest doen uitvoeren. Alle de bepaalingen raakten mede de Leden der Uitvoerende Magt en de Ministers.

Het *Agtste en laatste Hoofdstuk* beveelt, dat het Plan der Constitutie, uiterlyk binnen een Jaar den Volke zou worden voorgedraagen. —— Dat Plan, binnen den tyd van drie maanden, niet aangenomen zynde, zou de Vergadering het Volk oproepen, ten einde, binnen achttien maanden, naa de eerste *Zitting* van deeze Vergadering, eene andere tweede, op diezelfde wyze als de voorige te verkiezen. Die oproeping niet geschiedende, zouden de Grondvergaderingen zich zelven oproepen, op den eersten dag der achttiende Maand, en zou deeze tweede Vergadering mede aan dit Reglement verbonden weezen. —— Dan de Constitutie aangenomen zynde, zou de Vergadering de Grondvergaderingen oproepen, om zodanig te handelen, als vereischt zal worden; ten einde het Nieuw Geconstitueerd Bestuur aan de Nationaale Vergadering, ten spoedigsten, te doen opvolgen (*).

Volkstellingen en Kiesvergaderingen. De Volkstellingen waren, in 't vooruitzigt der Byeenroepinge, ten einde in dit Plan vermeld, in een en ander Gewest begonnen, voortgezet en voltooid. In *Friesland* en *Zeeland* kwam men met dit

(*) Zie het geheele Stuk in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1796. bl. 68 *enz.*

dit ſtuk agter aan (*). Op den zes en twintigſten van Louwmaand moesten de Grondvergaderingen, en den volgenden dag de Kiezers byeenkomen. Zulks geſchiedde ten dien dage, ſchoon het in *Stad en Lande* verwylde tot den eerſten en tweeden van de volgende maand. XCIX. BOEK. 1796.

Van tyd tot tyd daagden de verkoozene Repreſentanten in *'s Gravenhaage* op, en werden door de Commisſie uit de Negen Gewesten, van hun Hoog Mogenden benoemd, ondervraagd. Deeze Vergadering deedt daar van de weete, by eene Afkondiging, en dat de eerſte van Lentemaand bepaald was ter eerſte Zamenkomſte, die teffens een einde zou maaken aan haare Staatsverrigtingen. Te deezer gelegenheid gaven hun Hoog Mogenden te verſtaan; „ dat zy, in de eerſte „ plaats, hunne dankbaarheid aan de God„ lyke Voorzienigheid moesten betuigen; „ dat

Aankondiging van hun H. Mog. wegens de byeenkomst der Nat. Vergadering.

(*) De telling des Volks, in de *Bataafſche Republiek*, 't getal der Grondvergaderingen, en dat der daar uit verkoozene Repreſentanten was als volgt;

	Zielen.	*Grondv.*	*Repreſent.*
Gelderland . .	217828	439	15
Holland . .	828532	1650	55
Zeeland . .	82212	160	5
Utrecht . .	92894	188	6
Overysſel .	135060	270	9
Friesland . .	161513	322	11
Groningen .	114555	240	8
Drenthe . .	39671	79	3
Bataafsch Brabant	210625	120	14
	1882890	3468	126

XCIX. BOEK. 1796.

„ dat zy, onder alle de bezwaaren, wel-
„ ke deeze Republiek, zedert de Omwen-
„ teling in de maand January MDCCXCV
„ gedrukt, en zelfs met het totaal ver-
„ lies hunner Vryheid en Onafhangelyk-
„ heid gedreigd hadden, hunne onophou-
„ delyke zorgen eindelyk met deeze ge-
„ wenschte uitkomst bekroond zagen, dat
„ niet alleen de Politieke Vryheid en In-
„ dependentie van dezelve bevestigd was;
„ maar dat ook thans de Natie zich eens
„ volkomen, en met de daad, zou gere-
„ presenteerd vinden, door eene Vergade-
„ ring, by haar zelve verkoozen, en
„ effectivelyk met haar vertrouwen ver-
„ eerd, het geen nooit aan onze Voorou-
„ deren hadt mogen gebeuren.

„ Uit dien hoofde," laaten zy 'er op volgen, „ kan men van dezelve niet al-
„ leen, met grond, een zodanig Plan van
„ Constitutie, onder goedkeuring van het
„ ganfche Volk, verwagten, om deszelfs
„ geluk op een vasten voet te regelen
„ en te vestigen. Zy moesten daarenbo-
„ ven, vastlyk betrouwen, dat deeze Ver-
„ gadering, de aan haar opgedraagene
„ Magt en Gezag zodanig zou gebrui-
„ ken, als, tot heil en welstand des Ge-
„ meenen Vaderlands, zou vereischt wor-
„ den, waar door elk en een jegelyk alle
„ individueele Vryheid, onder de bescher-
„ ming der Wet, zal mogen genieten;
„ zyne byzondere belangen, in vereeni-
„ ging met de algemeene voorstaan, en
„ den bloei en welvaard van dit Gemee-

„ ne-

„ nebest dermaate zal helpen bevorderen,
„ dat hetzelve, tot zynen voorigen luister
„ weder zal worden opgebeurd, en haar
„ aanzien buiten 's Lands, als in de da-
„ gen van ouds, weder hersteld en ge-
„ handhaafd."

Ten besluite gelasten zy elk om deeze Nationaale Vergadering als zodanig, en overeenkomstig met het vastgestelde Reglement, te erkennen en te gehoorzaamen; terwyl zy by deezen den Ingezetenen, zo Militairen, als anderen, te kennen gaven,
„ dat, zo ras die aanstaande Nationaale
„ Vergadering plegtig was geconstitueerd,
„ zy immediaat in den Eed van die Ver-
„ gadering waren overgegaan, en dus ver-
„ pligt, die Gehoorzaamheid, welke zy
„ tot nog toe aan de *Staaten Generaal*
„ waren verschuldigd, aan die Verga-
„ dering te bewyzen; aangezien zy, by dee-
„ ze Proclamatie, openlyk en plegtig ver-
„ klaarden, *dat alle Gezag, welke aan*
„ *hunne Vergadering mogt hebben gecompe-*
„ *teerd met hunne toestemming, alsdan zou*
„ *zyn overgegaan in den boezem van hoog-*
„ *gemelde Nationaale Vergadering* (*)."

De Vergaderzaal beschreeven.

Reeds vroegtydig, en hangende de geschillen over de Nationaale Vergadering, als mede de plaats, waar dezelve te houden, was men in *Holland* bezig geweest om niet alleen *'s Gravenhaage* daar toe te bepaalen; maar werklyke aanstalte, ter noodige veranderinge, te maaken, in een der Zaa-

(*) *Resol. Gen.* 19 Feb. 1796.

XCIX. BOEK. 1796. Zaalen van het voorig Stadhouderlyk Verblyf, die voorheen ter Danszaale gediend hadt (*). De hoogte is ruim drie en veertig, de breedte twee en dertig en een half, en de langte tachtig voeten. Van grooter afmeetingen zou men de plaats gaarne gehad hebben; doch men maakte van de bepaalde grootte het beste gebruik. Tot zitplaatzen voor de Leden dienden vier ryen Banken agter elkander in de lengte en breedte geplaatst, met groen laken overtrokken, en de behoorelyke tafels daar tusschen en voor: in byzondere Zittingen duidden nummers elk zyne plaats aan. De Stoel des Voorzitters kunstig gebeeldhoud en kostbaar geborduurd, pronkende met de zinnebeelden de *Vryheid* en de *Broederschap*, stondt in het middenpunt, voor dezelve met de afgezonderde plaatzen voor de Secretarisfen ter zyde. Aan de de regterhand van het Voorzitters gestoelte rees een Spreekgestoelte om beklommen te worden door de zodanigen, die uitgewerkte voorstellen der Vergaderinge hadden voor te draagen. Vier Loges, recht tegen over den Voorzitter, waren bestemd voor vreemde Ministers: behalven deeze was 'er wederzyds eene gaandery voor de Toehoorders, die beide egter weinig meer dan drie honderd persoonen konden bevatten. Ter avondverlichting dienden twee cirkels, ieder met tien lampen, elk met twee lichten voorzien.

Kost-

(*) Zie hier boven bl. 138.

Kostbaare tapyten dekten den grond deezer Zaale. XCIX. BOEK.

Het geheele getal der te verkiezene Representanten beliep honderd vier en twintig, naar het getal der Districten; *Gelderland* bevatte 'er vyftien; *Holland* vyf en vyftig; *Zeeland* drie; *Utrecht* zes; *Friesland* elf; *Overysſel* negen; *Stad en Lande* acht; *Drenthe* drie; en *Bataafsch Brabant* veertien (*). Negentig verkoozene Representanten waren

1796. Het vereischte getal Representanten, in den *Haage* byeen.

(*) De Repreſentanten van *Bataafsch Brabant* hadden, kort vóór den dag der Zamenkomſte, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, de zwaarigheden over de Quota, weeten uit den weg te ruimen; waar door de Vergadering van hun Hoog Mogenden, eer de dag der ſcheidinge aanbrak, beſtaan heeft uit Repreſentanten van de Negen verbroederde Gewesten; en mogten, ingevolge van dien, de Afgevaardigden van *Bataafsch Brabant* ter Nationaale Vergadering verſchynen, *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 890. Zeer hadt *Holland* ter Algemeene Staatsvergadering op deezer toelaating aangedrongen. De Afgevaardigden kreegen in last, te verklaaren, de Verwondering der Proviſioneele Repreſentanten van *Holland*, dat men, ten opzigte van een der Bondgenooten, naamlyk *Zeeland*, zich zo gemaklyk hadt betoond, zelfs in zaaken, die, naar het begrip van *Holland*, tegen het Reglement op de Nationaale Vergadering vastgeſteld, ſtrydig waren; (vergelyk daar mede bl. 253. hier boven,) terwyl men daar en tegen voor een der volkrykſte Gewesten, zo veel inſchiklykheid niet geliefde te betoonen in eene zaak, waar van de toelaating in de Nationaale Vergadering van de Vertegenwoordigers van het *Bataafſche* Volk, in dat Gewest, geheel en al af hing; en niet anders dan in eene ſchikking voor een tyd beſtondt. — Met verderen last om aan te dringen, dat volgens het uitgebragt Rapport, omtrent de 950,000 Guldens, door

XCIX. BOEK. 1796. ren, op den eersten van Lentemaand, in 's Gravenhaage tegenwoordig, en dus het getal, overeenkomstig het Plan, meer dan vol, om het werk aan te vangen. In *Friesland* en *Zeeland*, waar men wel tydsuitstel gevraagd, doch niet verworven hadt, was, uit hoofde der lang verwylde toe-

door die van *Bataafsch Brabant* wierd beslooten, of zodanige andere schikkingen beraamd, als met onderling genoegen der *Zeven Gewesten* en *Bataafsch Brabant* zouden kunnen worden daargesteld; en deeze zaak geheel worden afgedaan; ten einde niemand in zyn natuurlyk regt wierd verkort. — Eindelyk hadden zy uittebrengen, om, wanneer deeze zaak niet op Morgen, of naastkomenden Maandag, mogt worden afgedaan, op zodanig eene wyze, dat de Leden der Nationaale Vergadering, verkoozen door het Volk van *Bataafsch Brabant*, in dezelve, by het openen der Vergaderinge, zouden worden toegelaaten, als dan, in de Registers van hun Hoog Mogenden, op de nadruklykste wyze, te doen aantekenen, dat de Vergadering van *Holland* medegewerkt hadt, dat de Werkzaamheden van hun Hoog Mogenden met meerder blyken van genegenheid voor een zo aanzienlyk gedeelte van het *Bataafsche* Volk, hetwelk al te lang onder den yzeren schepter van heerschzugt hadt moeten bukken, hadden kunnen geëindigd, en daar door de onderdrukkingen der Ingezetenen van dat Gewest, in vroegere jaaren aangedaan, in vergetelnisse bedolven worden; doch dat hier in aan de begeerte van *Holland* niet voldaan zynde, de Vergadering zich verpligt vondt voor het Volk en de Naakomelingschap te doen blyken, dat het buiten haare schuld was, dat deeze zaak zo lang verwyld hadt, zonder dezelve tot besluit te brengen, en te betuigen, dat *Holland* de gevolgen ter verantwoording liet der zodanigen, die hier toe hadden medegewerkt. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Feb. 1796.

toetreeding, en de woelingen in het eerstgemelde Gewest heerschende, nog niemand verkooren, of gereed herwaards over te komen.

XXVI. BOEK. 1796.

Toedragt van het daarstellen der Nat. Vergadering.

Grootsch was de toestel om eene Verandering te doen stand grypen, zo groot in zich zelve, en van zo veele veruitziende gevolgen. By tyds waren de gewapende Magten, uit Burgers en Krygsvolk bestaande, op de been, en ter bestemde plaatse verzameld. *'s Gravenhaage* was woelens vol van Vreemdelingen, die met de Inwoonders zich vervoegden na het tooneel, waar ten dien dage, een groot stuk zou gespeeld worden, om 'er zo veel mogelyk van te zien en te hooren.

Volgens de gemaakte schikkingen vergaderden de Representanten 's morgens ten elf uuren, in een der Kameren van het Hof, thans het *Nationaal Hotel* geheeten, en tot een Gehoorzaal bestemd. Op den middag verscheenen met uitsteekende statie negen Leden uit de Algemeene Staaten, vergezeld en geleid door eenigen uit de Commissie van achttien, aan welken het plegtige van dien dag was opgedraagen, in de Vergaderzaal en plaatsten zich op de daar toe bestemde Eerestoelen. Daadlyk las de Agent van hun Hoog Mogenden, de Naamlyst op der Representanten, wier Geloofsbrieven goedgekeurd waren: van de zes en negentig beyonden 'er zich negentig tegenwoordig. De Hofmeester van Staat haalde hun een voor een af, leidde hun binnen; uit de bus, waar mede een

Deur-

XCIII. BOEK. — 1796. Deurwaarder aan de balie stondt, trok ieder het nummer zyner Zitplaats voor de eerste veertien dagen. Daar gezeten zynde, werden de Plaatsvervangers binnen genoodigd, en plaats agter de Representanten aangeweezen.

P. Paulus tot Voorzitter verkooren. De Voorzitter van de Afgezondenen uit hun Hoog Mogenden, de Burger van Zuilen van Nievel, deedt de by het Reglement vastgestelde verklaaring, door den Griffier voorleezen, en van elk hoofd voor hoofd afleggen. Een treffende Aanspraak diens Voorzitters besloot dit staatlyk bedryf. Hoofdzaaklyk kwam dezelve hier op neder; dat deeze Gebeurtenis eene der grootste en belangrykste was, die, geduurende het bestaan der *Bataafsche Republiek*, hadt plaats gehad. Hy schilderde de Dwinglandy van *Spanje* en de zegepraal der *Nederlandsche* Vryheid, ten dien tyde; de Heerschzugt van het Huis van *Oranje*, dat, in de twee volgende Eeuwen, bestendig niet anders ten doel hadt, dan Volksonderdrukking, Burgerslaaverny en eigen Grootheid. Hy bepaalde zich vervolgens tot de Gebeurtenissen van MDCCLXXXVII en MDCCXCII, en deedt opmerken, hoe, en de rampzalige Omwenteling van MDCCLXXXVII, en de Oorlog tegen *Frankryk*, de gezegende middelen in de hand der goede Voorzienigheid geweest waren, en de heerschzugt van Willem den V. van den throon te bonzen, en de waare Vryheid ten bestendigen zetel te verheffen. — Vervolgens maalde hy

hy een tafereel van de heilryke gevolgen der Omwenteling, als de vlugt der Dwingelanden, de bedaardheid en zagtmoedigheid, die deeze geduchte Ommekeer van zaaken vergezeld hadden; het byeenkomen der Nationaale Vergadering, het vooruitzigt op eene zo hoognoodige als gewenschte Constitutie.

ZES. BOEK. 1796.

By de opneeming der stemmen ter benoeming van den eersten Voorzitter in de Nationaale Vergadering bleek, dat van de negentig Stemmen acht en tachtig, zich voor den Burger PIETER PAULUS verklaarden, die dus, bykans met eenpaarige Stemmen, tot die gewigtige Post werd opgeroepen. Onverwyld omhing de Voorzitter der Commissie deezen nieuw verkoozen, by eene uitgeboezemde Gelukwensching, met een driekleurigen Sjerp, ten Voorzitterlyken Teken bestemd, en geleide hem tot de Eereplaats, welke eene zo groote meerderheid hem waardig gekeurd hadt. Dezelfde Burger, die ten tyde der Omwentelinge by *Holland* tot eerste Voorzitter werd opgeroepen, vondt zich in deeze uitgebreider kring, weder verkoozen.

Hy verklaart deeze Vergadering gevestigd.

Thans heerschte 'er eene diepe stilte in de Vergaderzaal. Aller oogen hielden zich gevestigd op den Voorzitter; alles was eerbied en aandagt, daar de groote Verklaaring stondt gedaan en gehoord te worden, door welke deeze Vergadering als de *Souverain des Bataafschen Volks* bevestigd werd. De Voorzitter uitte dezelve met dee-

XIII. BOEK. — 1796.

deeze woorden, *Ik verklaar, in den naam van het Volk van Nederland, 't welk wy hier vertegenwoordigen, deeze Vergadering te zyn het representeerend Lichaam van het Volk van Nederland!*

Vreugde-betoon ter Vergadering.

De stilte, die 'er eene wyl in de Vergaderzaal geheerscht hadt, veranderde, naa deeze afgelegde verklaaring, in gejuich en handgeklap, zo der Leden als der opeengedrongene aanschouweren. — Onder deezen bevonden zich de Ministers van de *Fransche* Republiek, van *Portugal*, van *Deenemarken* en *America*. — De verrukkendste Muzyk wisselde het luidrugtig genoegenbetoon af. Aan de op het Binnenhof vergaderde Volksmenigte gaf het Trompetgeschal uit de raamen, het gebeurde te verstaan. Tekens van goedkeuring en blydschap lieten zich zien en hooren. De hoeden, op bajonetten en sabels, in de hoogte gestooken, verzelden het juichend allerwegen aangeheeven vreugdegeroep, *Vivat de Republiek!* De Nationaale Vlag, ten geweezen Observatorium der jonge Prinsen van *Oranje* uitgestooken, gaf een wyder strekkend Teken van de volvoerde hoogstbelangryke gebeurtenisse, terwyl het geluid van klein geweer en het donderen des geschuts het zo verre mogelyk rugtbaar maakten.

De Bezending uit hun Hoog Mogenden verliet, onder al dit vreugdebedryf, de Vergaderzaal, om verslag te geeven van het daadlyk daarstellen der Nationaale Vergadering: waar op dezelve door den

den Voorzitter, met eene gepaste Aanspraak, werd gescheiden, als thans vervangen door de nu zo even ingerigte Vergadering, die zich daadlyk den Tytel gaf van *Nationaale Vergadering, representeerende het Volk van Nederland.*

XXII. BOEK. 1796.

Met deeze Vergadering opent zich een geheel nieuw Tooneel 't welk tot een ander Tydvak in 's Lands Geschiedenis behoort. Wy moeten hier nog aanhegten de vermelding van het Burgerfeest in *'s Gravenhaage*, te deezer gelegenheid, gevierd. Veel beschikkings hadt men gemaakt om 't zelve gepastheid en luister by te zetten.

Burgerfeest in *'s Haage* te deezer gelegenheid gevierd.

Eigenaartig geschiedde eene Uitnodiging der Gewapende Burgermagt in *'s Gravenhaage* aan de Leden der Nationaale Vergadering om dit Burgerfeest by te woonen. Dezelve voerde, te dier gelegenheid, dit woord; „ Burgers Representanten! De zegepraalende Dwingelanden, „ wanneer zy overwonnen Volken aan „ hunne Triomphwagens gekluisterd, heromvoerden, mogten schoon schynen aan „ de Slaaven der Heerschzugt, en de „ blinde aanbidders eener spoorlooze „ Dwingelandy. Het verleidend bedrog, „ de slaafsche ontlande hebben hunne euveldaaden met valsche, doch schitterende verwen, afgemaald. — Euveldaaden — die in de Gedenkrolle des Almagtigen zyn aangetekend met het „ bloed der Onschuld, 't welk aan hunne „ heerschzugt is opgeofferd. — Het ver„ licht

Verzoek aan de Nat. Vergadering om 't zelve door eene Bezending by te woonen.

XIII. BOEK. 1796.

„ licht Menschdom gruwt voor hunne „ naamen — veragting is hun loon — en „ op hun rust de vloek van 't menschdom!

„ Het Volk van den *Haag*, te lang „ ooggetuigen van vernederende Eerbe„ wyzingen, aan wufte Grootheid opge„ offerd, thans, met geheel *Nederland*, „ zynen wensch bekroond ziende in de „ zamenkomst deezer Vergadering, viert „ een Burgerfeest, der Vryheid toege„ heiligd; het verlangt dat eene Zending, „ uit Ulieder midden deelgenoot zy van „ de vreugde! De Nationaale Vergade„ ring zal haar zeker dit genoegen niet „ weigeren. — Welaan dan, Burgers! „ voldoet aan den wensch van hun, die „ de Vryheid in zegepraal rondvoeren! — „ Deelt in de verrukkingen der duizen„ den, die haaren trein vergezellen. Gy „ zult het Volk zien, 't welk gy trouw „ aan de Deugd, eerbied aan de Wetten „ zwoer! — De Slaaf der Heerschzugt „ staart beevend op dit schouwspel — „ maar — in elken trek des Vaderlanders, „ zult Gy de blydschap ontdekken, over „ 't heil, 't welk zyn hart voorspelt, dat „ onder Ulieder Bestuur, onwrikbaar zal „ bevestigd worden."

Beantwoord. De Voorzitter beantwoordde dit Voorstel, met te zeggen, „ Burgers! Deeze „ Vergadering kan niet anders dan toe„ juichen aan het Plan, dat Gyl. gevormd „ hebt, om het heuchlyk tydstip der By„ eenkomst eener Nationaale Vergadering, „ verbeeldende het geheele Volk van *Ne*-

„ *der*-

„ *derland*, met betaamelyke en uwer waar-
„ dige vreugde te vieren. Zy zal, der-
„ halven, ik twyfel 'er geenzins aan, be-
„ reid zyn om Ulieder verlangen te vol-
„ doen (*)." — De derde van Lentemaand was de daar toe bestemde dag, en de Vaderlandsche Societeit de Vergaderplaats der genoodigden om deel te neemen in de volvoering van dit grootsche openbaare schouwspel. Ten tien uuren kondigde het losbranden des Geschuts, het houden, en speelen der klokken, den optocht aan.

Hoe dit Burgerfeest gevierd werd.

Een Heraut te paard, door vier Trompetters voorgegaan, droeg eene Banier, waar op de aanduiding van 't geen dit Feest betekende, te leezen was: BURGERFEEST BY DE OPENING DER NATIONAALE VERGADERING. Een tweede Heraut volgde, diens Banier was beschilderd met de Dwingelandy in ketenen geboeid, met dit opschrift, DEEZE TE ONDERGEBRAGT ZYNDE, SMAAKEN WY DE VRYHEID. De Banier van een derde Heraut vertoonde met gouden Letteren het woord BROEDERSCHAP. Nog drie Herauten volgden, draagende de *Bataafsche*, *Fransche* en *Americaansche* Vlaggen, met Nationaale Linten aan elkander vastgesnoerd.

Dit grootsch vertoon werd afgewisseld, door twintig Jongelingen en een gelyk getal jonge Dochters, die het oor onthaalden

(*) *Dagverhaal der Nationaale Vergadering* I. D. bl. 143.

XIII. BOEK. — 1796. den op Vaderlandsche Liederen. Vier Meisjens in deezer midden geplaatst, strekten tot zinnebeelden van *Koophandel*, *Zeevaard*, *Visschery* en *Landbouw*. Twaalf Moeders, met haare Kinderen aan de hand, gingen paarsgewyze onder eene Banier, welke te leezen gaf, WY ZULLEN NIMMER OPHOUDEN DEEZEN DAG AAN ONS KROOST TE VERKONDIGEN, OP DAT ZY DIEN AAN HUN NAGESLACHT KUNNEN OVERBRENGEN. — Twaalf bejaarde Mannen, op den ouden *Hollandschen* trant gekleed en gewapend, onder eene Banier met de woorden, ONZE HAARDSTEDEN ZULLEN WY BESCHERMEN, TERWYL ONZE JONGELINGEN TE VELDE ZYN. — De Leden der verbroederde Societeiten, vier aan vier. Hunne Banier voerde ten opschrift, WY ERKENNEN GEEN SOUVERAINITEIT DAN DIE VAN HET VOLK.

Deeze zinryke stoet ging de VRYHEID voor, gezeten op een prachtigen Zegewagen, behangen met roodscharlaken, door gouden belegzel opgeluisterd. De ontblooté slinker arm eener Burgeresse leunde op een Altaar, haar rechter hieldt een Speer met den Hoed der Vryheid.

Een tweede zeer ruime Wagen met blaauw laken omhangen en met gouden festonnen vercierd, voerde op de agterste bank een tachtigjaarigen Grysaart, in wiens ontrolde Vaan de woorden te leezen stonden, IN SLAAVERNY HEB IK GELEEFD; IK VERHEUG MY IN VRYHEID TE ZULLEN STERVEN; DIT MYN NAAGESLACHT

ZAL

ZAL DAAR GENOT VAN HEBBEN. — Voor XCIX. den stokouden zaten twee bejaarde Vrouwen, diens Dogters verbeeldende — en op BOEK. de voorste bank twee jongere Vrouwen met Zuigelingen op den schoot. — Zes 1796. Burger Sergeanten, met uitgetoogen zwaard omcingelden deezen wagen; de Banier, welke zy voerde, hadt dit opschrift, WY BESCHERMEN DIE GEENEN, DIE ZICH ZELVEN NIET BESCHERMEN KUNNEN.

Wederom vertoonde zich een Heraut, wiens Banier met de woorden EENHEID EN ONDEELBAARHEID beschreeven was. Eene eerzuil, de NATIONAALE VERGADERING verbeeldende, met toepasselyke Zinnebeelden en Byschriften, werd door acht jonge Dogters op eene baar gedraagen. Op de voorzyde stondt NATIONAALE VERGADERING; op de tweede zyde REGTEN VAN DEN MENSCH; op de derde DOOR MOED, EERLYKHEID EN KUNDE BESTUUREN WY; op de agterzyde GETROUW OP ONZE POSTEN TOT AAN DEN DOOD. Eenige Jongelingen, draagende ieder verschillende Zinnebeelden van allerlei *Kunsten*, *Weetenschappen* en *Ambagten*.

Eenige kleine Jongens en Meisjes, en Wees- en Arm-kinderen, vier aan vier, volgden in den trein, onder twee Banieren, welker eene ten opschrift voerde, DE HOOP DES VADERLANDS en de ander DE GELYKHEID. Een vierjaarig kind droeg de eerstgemelde Banier. — Een aantal Burgeressen, met bloemkorfjes om den grond te bestrooijen, en verdere cieraaden

XCIX. BOEK. 1796. den voor den Vryheidsboom bestemd, gingen dien Boom voor, terwyl eene Commissie uit de *Haagsche* Municipaliteit, gevolgd door Ruitery, een stoet besloot; die, by gepaste afdeelingen, vermengd was met Voet- en Paarde-Volk uit de *Hollandsche* en *Fransche* Bezetting, en tessens verlee-vendigd door het welluidendst en treffendst Krygsmuzyk.

Op het Binnenhof genaderd, werd deeze stoet, door de geheele Gewapende Burger- en Militaire-magt met Krygseere ontvangen. De uit derzelver midden afgevaardigden, na de Nationaale Vergadering om eene Bezending van twaalf Leden uit dezelve, ter bywooning van dit Feest af te haalen, vonden zich vergezeld van twintig jonge Dogters. Welhaast keerden zy te rugge met die Leden. Afgevaardigden uit het *Provinciaal Bestuur van Holland*, uit de *Centraale Vergadering*, en van de Gelastigden ter Organisatie der geheele Burgermagt, bragten door hunne bywooning het hunne toe tot den luister diens optochts; die onder een herhaald vreugdegeroep *Leeve de Republiek! Leeve de Nationaale Vergadering!* ter bestemde plaats kwam.

Daadlyk ving het planten des Vryheidsbooms aan, en was zulks welhaast, onder het aanheffen van een keurlyk Muzyk, verrigt. De Aanspraak den Afgevaardigden uit de Nationaale Vergadering te gemoet gevoerd, droeg alle kenmerken der hooggestemde verwagting van Volksheil uit

dee-

deeze Gebeurtenis te gemoet gezien. De Spreeker liet zich, op deezen trant, hooren. „ Is immer een Dag luisterryk geweest voor ons Vaderland, het is voorzeker die, op welken wy eene Nationaale Vergadering, door het Volk verkoozen, in deeze plaats hebben zien zamenkomen, om een Bestuur te vestigen, en eens eindelyk eene Constitutie aan het Volk voor te draagen, overeenkomstig den waaren aart van onze maaatschaplyke belangen. XCIX. BOEK. 1796.

„ Het ligt in 't einde dan verbrooken, dat gedrogtelyke zamenstel van Regeering, 't welk door de tegenstrydige belangen van *Zeven Souverainen*, te dikwerf de heilzaamste oogmerken in rook deedt verdwynen. — Thans hebben wy den Dag zien verschynen, waar op het heil des Vaderlands zeker zyn begin zal genomen hebben. — Hy werd gebooren; de Dag, waar op wy het één en onverdeelbaar Bestuur als gewettigd beschouwen mogen, — een Bestuur, 't welk alle de vakken van ons Staatsweezen zal zuiveren van die verpestende misbruiken, die door Aristocraaten uitgedagt en gebezigd, den wortel van onzen welvaard doorknaagd hebben — een Bestuur, 't welk ons verlossen zal van die vloekwaardige grondbeginzelen, welke alleen het heil van weinigen ten doel hadden, en een geheel Volk den speelbal maakte der

XCII. BOEK. 1796.

„ buitenlandsche Staatkunde, en eigenbelangzoekende Grooten.

„ Deeze plegtigheid moet strekken *tot herinnering aan het gezegend en tevens ontzettend Tydstip*, waar op Gy Uliëder Vergadering verklaard hebt, als het *één ig en wettig representatief Lichaam des Souverainen Nederlandschen Volks*.

„ De Boom der Vryheid, nieuwlings opgericht, moet met den welvaard van het zo lang vernederd Vaderland opgroeijen, en aan ons en onze Kinderen herinneren, dat de waare Vryheid en het Volksgeluk het beginzel uwer daaden heeft gekenmerkt."

De Representant LUIKEN beantwoordde die Aanspraak, op eene treffende wyze. Dit werd gevolgd van een staatlyken ommegang rondsom den nieuw geplanten Boom. Ryklyk gestrooide bloemen bedekten den grond. Onder zang en spel vong men vrolyke danssen aan, ten slot van deeze plegtigheid. De Commissien staatlyk begeleid, en de geheele trein trok naar een voorgeschreeven regel af. Deeze gedenkwaardige Dag werd gevolgd van een vrolyken nagt. De *Vaderlandsche Societeit*, waar uit de Optocht, als het middelpunt, eenen aanvang nam, was dien avond door eene prachtige Kunstverlichting het voorwerp dat aller oogen trok; terwyl daar binnen de Vreugde en Vrolykheid ten reije gingen.

Zeer gepast is de aanmerking van den

Bur-

Burger ROGGE; „ *Zy*, die op den koel- XIII. BOEK.
„ bloedigen *Nederlander*, als onvatbaar
„ voor Geestverrukking, met vooroordeel
„ nederzien, zullen toch bloozend moe- 1796.
„ ten erkennen, dat misschien gebrek aan
„ opwekking van den geest, aan dit ge-
„ mis altyd wel het grootste deel gehad
„ hebbe; dat ten minste dit vuur leeven-
„ dig genoeg was, om op dien Dag,
„ wiens koude nypende was, het hart te
„ verwarmen en het bloed met de snelheid
„ der jeugd door de aderen te doen stroo-
„ men. Grysaarts, zwakke Maagden,
„ scheenen even weinig, als wakkere Jon-
„ gelingen, van die Koude te gevoelen. De
„ Burger VAN DER MEER, de Vryheid
„ verbeeldende, wederstondt dezelve moe-
„ dig, in een lugtig gewaad, met ont-
„ bloote armen, geduurende den tyd van
„ zeven uuren; en een vierjaarig Kind
„ was sterk genoeg, om even denzelf-
„ den tyd onvermoeid de Banier te draa-
„ gen (*)."

Niet onerkentelyk betoonde zich de Nationaale Vergadering aan de Gewapende Burgermagt van *'s Gravenhaage*; maar wilde dezelve dank gezegd hebben voor den betoonden yver, om, by het aanvangen van derzelver Zittinge alles by te brengen wat kon strekken om aan dezelve luister by te zetten. By die dankzegging bepaalde men aan den Bevelhebber der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 911—917. ROGGE *Geschiedenis der Staatsregeling* bl. 27—35.

XIX. BOEK. 1796. der Burgermagt ter hand te ſtellen een Strik van Linten van de Nationaale kleur, met gouden franjes, ten gedenkcieraad des Burger-vaandels. De Militaire Magt der Krygsbezetting, die zo zeer het haare hadt toegebragt tot dit Feest, ontving de Dankbetuiging van wegen de Vergadering, aan den Militairen Bevelhebber ter voorleezinge bezorgd (*).

Gedenkpenning. Niet genoeg oordeelde men deeze betooningen van erkentenis; een duurzaamer en algemeen ſpreekender Gedenkteken deezer Gebeurtenis wilde men daarſtellen: het voorbeeld van *Grieken* en *Romeinen*, en onzer *Voorvaderen* volgen, dezelve, door de kunst des Graveerders, in duurzaam Metaal, vereeuwigen, en een Legpenning doen ſlaan, eenvoudig, doch grootsch. Naar het ontwerp zou de eene zyde een Burgerkroon of Eikenkrans vertoonen, waar in de woorden MAJESTAS POPULI, dat is, *de Majeſteit des Volks*; op de keerzyde zou te leezen ſtaan PRIMUS A CONDITA REPUBLICA CONVENTUS BATAVI KAL. MART. MDCCXCVI. dat is, *De eerſte Vergadering van het Bataafſche Volk, zedert het oprichten van dit Gemeenebest, den eerſten Maart* 1796. Gouden en Zilveren zouden 'er geſtempeld en van de eerstgemelde geſchonken worden aan het Directoire Executif te *Parys*; aan elk der *Bataafſche* Gezanten zich aldaar bevindende; één aan den *Franſchen* Minister NOËL, en

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 182.

en één aan elk der uitheemsche Ministers, die de eerste Zitting der Nationaale Vergadering met hunne tegenwoordigheid vereerd hadden (*). By het gereed zyn deezes Legpennings viel het besluit om het getal der Gouden tot vyf en twintig Stuks te vermeerderen, om door de Vergadering, by gelegenheid te worden gebruikt, en een aantal van honderd Zilveren ten zelfden einde: terwyl de Leden der Vergadering, naar welgevallen, zich Gouden of Zilveren zouden kunnen aanschaffen (†).

XCIX. BOEK. 1796.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 106 en 182.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 383. De som wegens de geleeverde Medailles, te dier gelegenheid geschroefd, bedroeg *f* 2025-0-0 *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 499.

*

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERDSTE BOEK.

INHOUD.

C. BOEK. *Opening van dit Boek. Aanspraak van* PIETER PAULUS, *by den aanvang der Nationaale Vergaderinge. Diens dood. Eigenaartige gesteldheid der Vergaderinge. Over 't algemeen was de keuze der Leden naar genoegen uitgevallen. Voorstanders van beide de Partyen in den Lande tot Leden gekoozen. Noodig die beide te kennen. Het onvermydelyke van Partyschap in deezen. Men vindt 'er Federalisten en Unitarissen. Kenschets der Federalisten. Kenschets der Unitarissen. Aanmerking over de talrykheid der Nationaale Vergadering. Veele gelukwenschingen. Byzonder die der Centraale Vergadering. Hoe door den Voorzitter beantwoord. Reglement van Orde voor de Nationaale Vergadering. Besluit tot het onderscheidend Teken der Volksvertegenwoordigeren. Het groot en klein Zegel des Lands veranderd. Vier Artykelen, wegens het doen van Adres-*

Adresſen voorgeſteld. Handelingen over dezelve. Nadere voordragt dier Artykelen. Wat deswegen voorviel. Beſluit en Publikatie. Aanmerking op die Artykelen. Veelvuldigheid der Verzoekſchriften, en eene byzondere Commiſſie daar uit geboren. Commiſſien tot de Buitenlandſche Zaaken en Binnenlandſche Correspondentie benoemd. Handelingen over den Eed by de Nationaale Vergadering af te leggen. Geſchillen over de Titulatuur der Gewesten. Bemiddelend Voorſtel deswegen omhelsd. Aanmerking op den Tytel der byzondere Gewesten door den Generaal BEURNONVILLE. *Bedenkingen over de Magt die byzondere Gewesten zich aanmaatigden. Rondgaande Brief, ter voorkominge van Gewestlyke Aanmaatigingen. Handelingen over de begeeving der Ampten aan de Nationaale Vergadering ſtaande. Wegens de Amptenaaren, die de voorgeſchrevene Verklaaring weigerden af te leggen. Maatregel op de Benoemingen, tot het vervullen van Ampten. Overgang tot Buitenlandſche Zaaken. Bevuiging van Frankryk by het daarſtellen der Nationaale Vergaderinge. Maaltyd ter Verjaaringe van het inrukken der Franſchen. Dronken te dier gelegenheid ingeſteld. Plakaat tegen de Franſche Emigranten. Onze Staat in het Vredesverdrag tusſchen den Koning van Sardinie en Frankryk begreepen.* NOËLS *Brief wegens het Regt der Franſchen op de Bezittingen van de Keurvorst van de Paltz te Bergen op den Zoom. Spanje neemt in de Regeeringsverandering hier te Lande genoegen.* VALCKENAAR *tot Afgezant derwaards*

II. BOEK.

XX BOEK.

waards benoemd. Zweeden en Portugal erkennen het Veranderd Beheer in deezen Lande. Oorlogsverklaaring aan Engeland. Vrygeeving in Engeland van de Vaart der Neutraale Schepen, met uitsluiting van Frankryk. Proclamatie daar tegen hier te Lande uitgevaardigd. Dezelve gehandhaafd. Hoe zeer dit de goedkeuring van Frankryk wegdroeg. Brieven van Marque hier uitgegeeven. Bloks *voordragt des gevaars van Oorlog aan de Landzyde. Voorstel daar op gegrond. Voordragt van* P. Vreede, *wegens de uitbreiding van de Magt der Nationaale Vergadering, ten opzigte van de Verdeediging des Lands, en de Geldmiddelen. Eene Commissie tot het onderzoek deezer Voordragten benoemd. Verslag daar op uitgebragt. Beraadslaagingen hier over. Afdoening van* Bloks *Voorstel. Hoe hy zich, wegens het doen van dit Voorstel, verdeedigt. Veelvuldige Raadslaagen, over het Stuk van* Vreede. *De Hoofd-Tegen- en Voorstanders. Aanvang van* Vreedes *Pleit ter Verdeediginge. Hoofdzaaklyke inhoud van 't geen zyne Medestanders aanvoerden. Voornaame inhoud van de Vertoogen der Tegenstanderen. Besluit om het stuk in Advys te houden.*

1796. Opening van dit Boek.

Wanneer wy, in het laatstvoorgaande Boek, de daarstelling van de Nationaale Vergadering, met het plegtstaatige en het Feest, te dier gelegenheid gevierd, onder 't oog bragten, mogten wy, met vollen regt schryven; „ met deeze Vergadering,
„ opent

„ opent zich een geheel nieuw Tooneel, 't welk tot een ander Tykvak in 's Lands Geschiedenisse behoort (*)." Een tooneel, 't welk wy niet beter kunnen openschuiven, dan met den Voorzitter PIETER PAULUS, dien wy by de Staatsomwenteling, in die hoedanigheid ter Vergaderinge der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* hoorden (†), ook hier, als 't ware, eene Alleenspraak te laaten doen. De uitvoerigheid van dezelve mag ons niet beletten hem dezelve als 't ware, ook hier geheel te laaten uitspreeken. Die Aanspraak is juist geschikt om ons te herinneren aan vroegere en laatere Gebeurtenissen, aanleidelyk tot deeze groote, en voor den Lande zo gewigtige, Regeeringsverandering, en teffens om op het Toekomende Lot des Lands, eenen zo veel beduidenden invloed te bekomen. Dan laaten wy den Eersten Voorzitter ter Nationaale Vergadering, by het openen van dezelve, hooren.

„ Burgers Representanten! Hy is dan „ eindelyk gedaagd, die langgewenschte „ Dag, waar op eene Nationaale Verga„ dering, door het geheele Volk van *Ne*„ *derland* verkooren, en te zamen geroe„ pen, by een mag komen. — Hy is „ dan eindelyk gedaagd, die groote en „ doorlugtige Dag, waar op de belangens „ des geheelen *Nederlandschen* Volks, met „ ope-

(Margin: CI. BOEK. — 1796. | Aanspraak van P. PAULUS by den Aanvang der Nat. Vergadering.)

(*) Zie hier boven bl. 273.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 255.

C. BOEK. — 1796.

„ opene deuren, en als in deszelfs tegenwoordigheid, behandeld zullen worden, en aan geene eindelooze raadpleegingen meer onderworpen zyn! —— Hy is eindelyk gedaagd, die Dag, naar welken de grootste Mannen onder onze Voorvaderen wel gewenscht hebben; maar wiens daadlyk aanweezen zy zich nimmer durfden voorstellen, om dat zy denzelven teffens beschouwden als de ontwyfelbaare dageraad van waare Vryheid en Onafhanglykheid, zo van binnen, als naar buiten, en derhalven van zulk een Nationaal Geluk en Voorspoed, dat hun te grootsch en te schitterend voorkwam, dan dat het aan dit Volk immer kon te beurt vallen; en, zy lieten het daarom slegts by *wenschen*.

„ Wy hebben dan, in den tyd van naauwlyks iets meer dan één rond Jaar, het in deezen verder mogen brengen, dan te vooren, in veel meer dan twee honderd Jaaren is kunnen worden daargesteld.

„ Wy hebben het mogen zien gebeuren, dat de Uitvoerende Magt deezes Lands, in derzelver onderscheidene deelen, op eene eenvormige, en eenvouwige wyze ingericht en tevens ontheeven is van alle die hindernissen en ophoudingen, waar mede haare voorige gesteldheid belemmerd was; waar in de Directie van het Militaire Weezen, met het geen daar toe noodzaaklyk behoort, zodanig was van een gescheiden, dat

„ daar

„ daar in volstrekt geene Eenheid van Be-
„ stuur kon plaats hebben; het Zeewee-
„ zen, mitsgaders de Directie van de aan-
„ gelegene Bezittingen van den Staat in
„ *Oost-* en *West-Indien* in zo veele tegen
„ elkander aanstootende deelen gesplitst,
„ als 'er Admiraliteits Collegien, Kamers,
„ of onderscheide Colonien in *America*
„ waren; zo dat van dit alles niets goeds
„ meer komen konde. — Wy hebben
„ het Provinciaal Bestuur van zommige
„ Landschappen, op eenen eenvoudiger
„ en onverdeelder voet zien brengen; de
„ Hoven van Justitie reformeeren, en den
„ grondslag leggen, waar op, ook in dit
„ opzigt, naderhand zou kunnen worden
„ voortgebouwd. — En, naa dit alles
„ afgedaan en voltooid ware, hebben wy,
„ hoewel niet dan naa zeer lange en bree-
„ de overleggingen, dit alles bekroond
„ gezien met de bepaaling en daarstelling
„ eener *Nationaale Vergadering!*

„ Ik mag derhalven, by deeze gelegen-
„ heid, daar het Ul. Burgers Represen-
„ tanten! behaagd heeft, my het eerst tot
„ President deezer Vergaderinge te be-
„ noemen, Ulieden, en dus der geheele
„ Natie, die Gylieden vertegenwoordigt,
„ wel hartlyk geluk wenschen met deeze
„ allergewigtigste gebeurtenis, welke door
„ alle buiten- en binnenlandsche Vyanden,
„ met schrik en vreeze, is te gemoet ge-
„ zien: zo dat zy niets hebben onbe-
„ proefd gelaaten, om ons daar van af
„ te leiden, en het éénig middel van red-

6. BOEK. 1796. „ ding, dat ons in de omſtandigheden,
„ waar in wy ons bevinden, nog over-
„ bleef, in tegendeel te doen dienen om
„ ons onderling te verdeelen, en alzoo
„ een Burgeroorlog, tot onzen geheelen
„ ondergang, onder ons te ontſteeken.
„ In welke eerlooze bedoelingen zy eg-
„ ter, door GODS aanbiddelyke Voorzie-
„ nigheid, niet hebben mogen ſlaagen;
„ daar tog alle de Provincien en Land-
„ ſchappen in het houden deezer Verga-
„ deringe plegtig hebben toegeſtemd; en
„ deezen onder haar, die eerst door de
„ nieuwigheid der zaak, en de groote
„ Verandering, die daar door *in het* al-
„ oud Beſtuur deezer Republiek *zou* wor-
„ den te wege gebragt, daar van waren
„ afgeſchrikt, nogthans, het zy uit over-
„ tuiging, by het langer inzien van het
„ geene zou plaats hebben, het zy uit
„ inſchiklykheid voor de gevoelens haarer
„ Medebondgenooten, daar toe, ten laat-
„ ſten, al mede gekomen zyn: ten be-
„ wyze, dat Bondgenooten, die het met
„ het Vaderland in het algemeen welmee-
„ nen, in de middelen van deszelfs red-
„ ding wel eenigen tyd kunnen verſchil-
„ len; maar dat tog eindelyk byzondere
„ inzigten, voor het algemeen belang des
„ Volks, wyken moeten.

„ Trouwens, hoe kon het mogelyk
„ zyn, dat men, over het houden eener
„ Vergadering, kon blyven verſchillen,
„ welke al die magt en klem in zich ver-
„ eenigen zou, waar aan het der Regee-

„ rin-

„ ringe van dit Land altyd ontbrooken „ hadt, en waar door hetzelve steeds, „ naa veele oneenigheden onder de Pro- „ vincien, en daar uit noodwendig ont- „ springende beroeringen onder het Volk, „ verpligt geweest is, het Stadhouderlyk „ Bewind te moeten invoeren; alzo het „ eene kwaad door het andere te verhel- „ pen, en telkens terug te komen juist „ daar waar men te vooren geweest was, „ en waar by men zich zo slegt bevon- „ den hadt.

VI. BOEK. 1796.

„ Het gebrek toch, van by overstem- „ ming te kunnen besluiten, in de gewig- „ tigste zaaken, zo wel in het Provin- „ ciaal, als byzonder in het algemeen Be- „ stuur deezer Landen, was steeds oor- „ zaak, dat de dringendste zaaken niet „ konden worden afgedaan; dat de Gel- „ den, tot de Algemeene Bondgenootschap- „ lyke zaaken, zo te Lande als te Water, „ vereischt wordende, niet werden opge- „ bragt, dat daar door niets in tyds werd „ afgedaan of daargesteld, en dat de Re- „ publiek, in geval van Oorlog, of van „ bedreigden Oorlog, die door een re- „ spectable houding dikwyls wordt voor- „ gekomen, altyd was aangevallen, eer 'er „ eenige middelen van Defensie by de „ hand waren; en dat die zelfs niet in „ behoorelyke werking konden gebragt „ worden, om dat het water tot aan de „ lippen gekomen, of dat het reeds te „ laat geworden was. —— Eene gesteld- „ heid van zaaken, welke dan ook, ge-

II. BOEK. 1796.

„ duurende een reeks van twee honderd „ Jaaren, de bitterste vrugten voor de „ Republiek heeft opgeleeverd, waar aan „ de nadeelige Vredes-Tractaaten van „ MDCLXXIV, MDCLXXVIII, MDCCXLVII, „ MDCCLXIII en MDCCLXXXV, voornaam- „ lyk te wyten zyn. — Om niet te zeg- „ gen, dat alle Vergaderingen, waar in „ de groote belangens des Volks moeten „ worden overwoogen en afgedaan, en „ waar in niet door de Leden hoofd voor „ hoofd gestemd wordt, het beginzel van „ haare onmagt en ontbinding in zich „ hebben; om dat, zo deeze Vergaderin- „ gen daarenboven op geenerlei gronden „ van Bevolking, Magt, of Opbrengsten, „ gebouwd zyn, gelyk de zo even ont- „ bondene Vergadering van de *Staaten* „ *Generaal* deezer Landen daar op nim- „ mer gebouwd geweest is, het dan niet „ missen kan, of zy moeten eindelyk in „ het niet verzinken, en plaats maaken „ voor zulke schikkingen, die, meer over- „ eenkomstig der menschelyke bestemming, „ op de gezonde Rede, en dus op de „ eeuwige waaragtige beginzelen van *Vry-* „ *heid* en *Gelykheid* gebouwd zyn.

„ De Nationaale Vergadering tog, die „ ik, als President, in den naame des Volks, „ zo even verklaard heb te zyn HET „ REPRESENTEEREND LICHAAM VAN HET „ VOLK VAN NEDERLAND, zal het Be- „ stuur hebben over de Buitenlandsche „ Betrekkingen, gelyk mede over Vrede „ en Oorlog; het sluiten van Tractaaten;

„ het

„ aangaan van Alliantien met vreemde Mogenheden; het zenden van Ambassadeurs, en andere Buitenlandsche Ministers en Agenten; mitsgaders over het werk van de Munt; over Land- en Zeemagt, over de Penningen, die vereischt worden tot haare werkzaamheden — dezelve kunnen bepaalen, eischen, en, des noods, *doen* opbrengen. En dat alles by meerderheid van stemmen, en zonder dat de Leden deezer Vergaderinge aan eenige Provinciaale Resolutien, Instructien en Revocatien, of wat iets van dien aart meer is, zullen onderworpen zyn; maar by eene Hoofdlyke Stemming, zonder eenige ruggespraak, alle gemeenschaplyke belangens der geheele Republiek regelen; terwyl de Besluiten der Vergadering, door geene Provinciaale Magt, hoe ook genaamd, mogen worden tegengegaan, of de uitvoering daar van belet.

„ Ieder Lid deezer Vergadering, is derhalven een waar Representant van het geheele Volk van *Nederland*, en moet door elk en een iegelyk worden aangemerkt, als alle byzondere Provinciaale Betrekkingen, te hebben verlooren, zodanig zelfs, dat de naamen van Provincien of Landschappen, naa de te doene benoeming der Commissie van Constitutie, hier niet meer gehoord worden; ja zelfs voor eene directe inbreuk op het gearresteerd Reglement van deeze Vergadering zou moeten worden g-

C. BOEK. 1796.

IX. BOEK. — 1796.

„ houden; daar nu het belang des geheelen Volks van *Nederland*, voor allen de hoogste Wet zyn moet, en alle Provinciaale betrekkingen en belangens een einde hebben genomen.

„ Gelukkig tydstip, waar op, naa zo veele Stormen en Onweeren het Nationaal Geluk en Welvaard, boven het byzonder belang van Steden, Leden, of Provincien, zal moeten worden voorgetrokken, en de dageraad van één en onverdeelbaarheid in 's Lands Bestuur eindelyk is aangelicht! — Gelukkig, ja driewerf gelukkig, dat wy hier toe hebben mogen geraaken, zonder dat de verbaazende Omwending van *zaaken*, die hier te Lande, zo wel als in alle de deelen van het Gouvernement, voorgevallen is, door die Moordtooneelen bezoedeld is, waar mede die van andere Landen helaas! bezwalkt is geworden; en dat het aan dit Volk gegund geweest is, zich hier in aan dit verschriklyk voorbeeld te mogen spiegelen — om daar uit voorzigtigheid, wysheid en zagtmoedigheid, te leeren.

„ Ondertusschen, Burgers Representanten! wordt de verpligting, die op deeze Vergadering ligt, om het waar geluk en den voorspoed deezes Volks daar te stellen, grooter voor elk onzer, naar maate de middelen, om zulks te kunnen uitvoeren, nu gemaklyker en beter geworden zyn. — Ook is 'er voor haar nog oneindig veel te doen; zo veel

„ zelfs,

„ zelfs, dat het einde daar van niet ligt
„ zal worden bereikt, zonder de zamen- VI. BOEK.
„ voeging van alle mogelyke magt, yver,
„ naarstigheid en standvastigheid, in de 1796.
„ dagelykſche handelingen en besluiten
„ deezer Vergadering.

„ Dit Gemeenebest bevindt zich nog
„ in het midden van eenen fellen en ver-
„ woestenden Oorlog, waar in het trouw-
„ loos gedrag van het *Engelsch Ministerie*
„ hetzelve gesleept heeft; en het eerst en
„ voornaam werk van deeze Vergadering
„ moet derhalven weezen, middelen te
„ beraamen om den Oorlog, met kragt en
„ nadruk, te kunnen doorzetten, en alzo
„ tot eenen eerlyken Vrede te kunnen
„ geraaken. — En hier zal het vooral
„ op het uitrusten van een respectabele
„ Vloot, op het bezorgen van onze Fron-
„ tieren, en het wel onderhouden van
„ onze tegenwoordige ſchoone en welge-
„ organiſeerde Armée aankomen: — want
„ in de daad, indien het ons gelukken
„ mag, onze Frontieren wel te verzeke-
„ ren, en eene Vloot in Zee te brengen,
„ als in de dagen van ouds, waar door
„ wy, met behulp onzer Bondgenooten,
„ in staat zyn, om tegen de *Engelſche*
„ Zeemagt eenigzins op te weegen, en
„ aan de vrye Scheepvaart, zo wel als
„ aan onze Colonien, hulp en beſcher-
„ ming toe te brengen, — dan is 'er geen
„ twyfel aan, of ook *Engeland* zal ein-
„ delyk verpligt zyn, aan den Vrede ern-
„ stig te denken, en, op billyke voor-

T 4 „ waar-

6. BOEK. 1795. „ waarden, een einde te maaken aan eenen „ Oorlog, die door ieder eerlyken *Engelschman*, zo wel als door alle Volken „ der Wereld, vervloekt wordt, en die al „ den tyd van deszelfs voortduuring, geen „ ander oogmerk gehad heeft, dan om „ de Dwinglandy over het Menschdom „ op onwrikbaare gronden te vestigen.

„ En waarom tog zouden wy dit niet „ kunnen, als wy ter goeder trouw, en „ met alle onze kragten, zulks waarlyk „ willen doen? Waarom zouden wy onze Colonien in de *Oost*, door WILLEM „ DEN V. in handen van *Engeland* lafhartiglyk geleeverd, naa dat hy zyne „ Ampten en Waardigheden, door zyn „ vlugt uit *Nederland*, geduurende deezen Oorlog, zonder voorafgaande toestemming van hun Hoog Mogenden, of „ van de respective Bondgenooten, hadt „ geabandoneerd, niet uit de handen deezer verraaderlyke Bezitters kunnen gaan „ verweldigen, en aan *Indien* doen zien, „ dat de arm der *Bataafsche* Natie nog „ niet verkort is, wanneer zy, door geenen Buitenlandschen Invloed belemmerd „ wordt in het gebruik maaken van alle „ haare kragten? —— Het geen men, in „ den korten tyd van naauwlyks tien „ maanden, by de Marine van den Staat „ verrigt heeft, moet, in de daad, aan een „ ieder doen zien, wat men verder zou „ kunnen doen; daar men, in dien korten „ tyd *zeven en zeventig*, zo groote als kleine Schepen in dienst gebragt en ge-

„ hou-

„ houden heeft; welke alle, indien het 6.
„ aan geene Geldmiddelen, en aan geen BOEK.
„ Volk, komt te ontbreeken, in dit Voor-
„ jaar, in ſtaat zyn zullen, om aan hun- 1796.
„ ne beſtemming te voldoen, waar van een
„ zeer groot gedeelte werklyk dienst doet;
„ en waar van wy nog onlangs het ge-
„ noegen gehad hebben geen onaanzien-
„ lyk ſmaldeel onder het geleide van kun-
„ dige Hoofd-officieren, te zien in Zee
„ ſteeken; om niet te ſpreeken van den
„ aanbouw van nog verſcheidene nieuwe
„ Schepen, Fregatten en ligter Vaartui-
„ gen, op de voornaamſte Scheeps-tim-
„ merwerven deezer Landen.

„ Ja, Burgers Repreſentanten! indien
„ het Volk van *Nederland*, dat Gylieden
„ vertegenwoordigt, eens alle kragten
„ mogt inſpannen, om deszelfs Geluk,
„ Roem en Voorſpoed, als één eenig
„ man, en met terzydeſtelling van allen
„ eigenbelang, vooroordeel en partyzugt,
„ te bevordern en daar te ſtellen; ik durf
„ my verzekerd houden, dat wy de roem-
„ volle tyden van TROMP en DE RUITER
„ weldra zouden zien herleeven, en met
„ dezelven de heilrykſte dagen van de
„ Republiek. — Ik durf my verzekerd
„ houden, dat 's Lands Zeemagt, die
„ waaragtige Steunpylaar van *Neerlands*
„ welvaart en grootheid, zich welhaast
„ met die haarer Vyanden zou kunnen
„ meeten; die tog door alle tyden heen,
„ zo wel als wy, in den voorleden Jaare,
„ op de Kust van *Noorwegen*, getoond heb-

C. BOEK. 1796. „ ben, dat zy dezelve nimmer, dan met „ ontzag, en, daarom niet dan met eene „ groote overmagt, durven naderen; doch „ ook dan niet ontzien het Regt der Vol- „ ken openlyk te ſchenden, of zich alle „ andere ſchandelyke middelen te veroor- „ looven, om dezelve in hunne magt te „ krygen; op dat zy haare zamengevoeg- „ de kragten niet eenmaal ondervinden „ zouden.

„ De bezorging van de noodige fond- „ ſen aan de Uitvoerende Magt, in haare „ byzondere betrekkingen, tot bereiking „ van alle de voorz. eindens, zal dus eene „ der voornaamſte werkzaamheden deezer „ Vergadering moeten uitmaaken; *en het* „ is dit alles derhalven, Burgers Repre- „ ſentanten! dat ik uwen Yver, Vader- „ landsliefde en Welmeenenheid op het „ nadruklykst moet aanbevelen. — De „ behoeftens in deezen zyn oneindig „ groot, ik beken het; maar zouden alle „ hulpmiddelen ontbreeken, indien het „ Volk van *Nederland* dezelve wilde? „ Zou iemand ryk willen zyn, indien het „ Vaderland arm was, en niet dan door „ geld kon gered worden? Zou het Volk „ van *Nederland* minder volvaardig zyn, „ om, tot bekoming van eene waare Vry- „ heid en van eenen goeden Vrede voor „ het vervolg, minder opofferingen te „ doen, dan onze *Franſche* Broeders daar „ voor, tot hunnen eeuwigen roem, ge- „ daan hebben, die goed en bloed daar „ voor hebben veil gehad, en nog dage-

„ lyks

„ lyks opzetten; hongersnood en gebrek 6.
„ aan alle de noodwendigheden des lee- BOEK.
„ vens, daar voor, eenen zeer geruimen
„ tyd, hebben uitgestaan; en alzo aan alle 1796.
„ Volken der Aarde, een doorlugtig voor-
„ beeld hebben gegeeven van het geen
„ een Volk doen en uitstaan kan, wan-
„ neer het voorgenomen heeft waarlyk
„ vry te weezen? Zou het tegenwoor-
„ dig Volk van *Nederland* minder moeds,
„ minder standvastigheids, minder Vry-
„ heidsliefde bezitten, dan de *Fransche*,
„ dan de *Americaansche* Natie? Minder
„ dan onze Voorvaderen in den Oorlog
„ met *Spanje* betoond hebben? Zou men
„ willen, dat de steeds zegepraalende Le-
„ gers onzer Bondgenoot, de magtige
„ *Fransche* Natie, alleen ons bescherm-
„ den? — Ik kan dit niet gelooven; en
„ ik hou my daar by teffens overtuigd;
„ dat ik geene woorden van nooden heb
„ om Ulieden te doen opmerken, dat met
„ de daarstelling deezer middelen, in 't
„ byzonder alle mogelyke haast behoort
„ te worden gemaakt, zo min als dat van
„ de eenpaarigheid en kragt, waar mede
„ dezelve, in deeze Vergadering, zullen
„ worden besslooten en gehandhaafd, der-
„ zelver goed succes voornaamlyk zal af-
„ hangen.

„ Laat ons dan Burgers Representan-
„ ten! harten en handen vereenigen, om
„ het groote werk, dat ons te verrigten
„ staat, en dat de geheele *Nederlandsche*
„ Natie van ons verwagt, te volbrengen!

„ Laat

„ Laat ons wel toezien, dat wy, door
„ twist en onderlinge tweedragt, nimmer
„ daar van afwyken! Laat ons steeds bedenken, dat Binnenlandsche en Buitenlandsche Vyanden deeze Raadzaal dag en nagt zullen bespieden, om te beproeven, langs welken weg, en op welke wyze, zy den twistappel daar binnen kunnen werpen, op dat deeze Vergadering, zich daar mede bezig houdende, en de groote oogmerken en bedoelingen haarer instellinge alzo uit het oog verliezende, zy tyd en gelegenheid hebben mogten, om dit Gemeenebest van binnen te verdeelen en van buiten aan te vallen! Laat de waare *Broederschap*, die altyd openhartig en nimmer ergdenkend is, zich derhalven onveranderlyk onder ons vestigen, en tot het einde toe in het midden deezer Vergadering woonen! — Laat deeze Vergadering alzo, door haar grootsch en doorlugtig voorbeeld, het middenpunt van verééniging zyn van alle harten des Volks! —— Laat al het Volk eenmaal zien mogen, (het geen het te vooren zeker nimmer zag,) dat het thans geen stryd meer is tusschen een op te richten *Stadhouderlyk* of *Stadhouderloos* bewind: want dat men de dwaasheid deezer beide zogenaamde Regeeringsvormen lang genoeg ondervonden heeft, om daar over niet meer te twisten; —— maar dat deeze Vergadering waarlyk byeengekomen is, om 's Volks

„ Na-

„ Nationaal Geluk en Voorspoed op onwrikbaare gronden te vestigen, door aan hetzelve den Vrede van binnen en van buiten, en eindelyk eene Constitutie te bezorgen, die op de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en van den Burger gegrond is. Dan zal het nu reeds verbaasd, maar veelal door valsche berigten schandelyk bedroogen *Europa*, aan Ulieden regt doen. — Dan zal het overtuigd worden, dat deeze Vergadering geen zamenvoegzel is van eene Factie of Partyschap; maar dat zy waarlyk bestaat uit de Representanten eens Vryen Volks, wettiglyk verkoozen en byeengekomen. — Het zal dan uwe Besluiten des te eerder hulde doen; en men zal nergens meer denken, om daar aan door geweld van wapenen, eenige inbreuk toe te brengen. Men zal dan uwe Besluiten, als de Besluiten der Natie respecteeren; naardien, zonder dat, alle Regeeringen op losse schroeven zouden gesteld worden, en om dat, in de daad, alle Nationaale Besluiten niet zo ligt om verre te werpen zyn.

„ Wat my, Burgers Representanten! betreft, dien Gylieden de eere hebt aangedaan van tot President deezer Vergadering, voor de eerste reize, al aanstonds te benoemen, ik kan Ulieden verzekeren, dat ik gaarne alle myne kragten inspannen zal, om met Ulieden daar toe in alles mede te werken, en

„ aan

6. BOEK. — 1796.

„ aan uwe raadpleegingen en besluiten zo-
„ danige leiding te helpen geeven, dat
„ alle voorgestelde bedoelingen bereikt,
„ en het geheele werk tot een gelukkig
„ einde gebragt worde. —— Ik mag eg-
„ ter niet nalaaten, hier by te voegen,
„ dat, hoe zeer ik niet dan ten uitersten
„ gevoelig zyn kan over het uitsteekend
„ blyk van vertrouwen, waar mede Gy-
„ lieden my, in deezen, wel hebt gelieven
„ te vereeren, en waar mede Gylieden
„ het zegel uwer goedkeuring, als 't wa-
„ re, hebt schynen te willen drukken op
„ het deel dat ik in de Directie der zaa-
„ ken, naa de voorgevallene Omwenteling
„ mag gehad hebben; en ik volkomen
„ bereid ben om aan Ulieder in my ge-
„ steld vertrouwen te beantwoorden; —
„ Gylieden nogthans niet zelden den wil
„ voor de daad zult behooren te neemen,
„ en met myne zwakheden en gebreken
„ geduld moeten hebben: daar het ver-
„ loopen Jaar myne schouders zo zeer ge-
„ drukt heeft, dat dezelve daar door reeds
„ aanmerkelyk verzwakt zyn, en dat zy
„ althans niet meer in staat zouden wee-
„ zen tot het draagen van een dergelyken
„ last. —— Ik beloof ondertusschen pleg-
„ tig, dat ik de Waardigheid en het Gezag
„ deezer Vergadering, zo binnen haare
„ muuren, als daar buiten, geduurende
„ den tyd van myn Voorzitterschap, op
„ alle mogelyke wyze zal voorstaan en
„ handhaaven; en ik vertrouw ook hier
„ in op Ulieder aanmoediging, kragtdaa-

„ di-

„ dige onderfteuning en medewerking. V. BOEK. 1796.
„ En gy, goed en genadig GOD! Weldaadig Vader van alle Schepzelen! fta gy ons allen by in de volbrenging der pligten, welke ons zyn opgelegd! Laat het ons, door uwen kragtdaadigen byftand, gegund zyn om eenige fteenen aan te brengen voor het grootsch gebouw der Vryheid, dat reeds in *America* en *Frankryk* hier en elders gefticht, is of wordt! Laat het ons nimmer aan WASHINGTON'S, PICHEGRU'S, JOURDAN'S, MOREAU'S of andere Helden, Befchermers der Vryheid en des Vaderlands, naar buiten, zo te Water als te Lande, ontbreeken — Doe alles uitloopen tot bevordering van het Nationaal geluk deezes Volks. — Neem gunftig aan het plegtig Offer van Dankbaarheid, dat wy U in deszelfs naam, voor zo menigvuldig genootene Weldaaden, by deezen, toebrengen; en laat U welgvallig zyn de welmeenende belofte, die wy allen hier, als in uwe handen, afleggen, DAT WY HET VADERLAND BEHOUDEN, OF DAT WY, OP ONZE POSTEN, STERVEN WILLEN!" (*).

On-

(*) P. PAULUS, van wien onze Gefchiedenis zo menigmaal gewaagde, zints diens weering uit den Zeeraad op de *Maaze*, in de veelvuldige werkzaamheden, ten aanziene der Omwentelinge, waar in hy eene hoofdrol fpeelde, die by *Hollands* Vergadering, naa dit volbragte werk, het Voorzitterfchap bekleedde, in welke waardigheid hy thans der Nationaale Vergadering het gemelde woord voer-

C. BOEK. 1796.

Eigenaartige gesteldheid dier Vergadering.

Onvermydelyk vallen, by het leezen deezer Aanspraake, onze Leezers te binnen, de wydverschillende gevoelens, welke zich geopenbaard, en, met zo veel woelens, bykans een vol Jaar, geheerscht hadden in de veelvuldige onderhandlingen om de Nationaale Vergadering daar te stellen. In de benoeming der Leden tot dezelve, liet

voerde, overleefde dit bedryf niet lang; het mag voor zyn laatste, als 't ware, gehouden worden. Hoe vry algemeen bewonderd en gepreezen, hadt hy zyne Vyanden, die, schoon lang gezweegen hebbende, nu tegen hem opkwamen. REINIER LEENDERT BOUWENS, bekend als een der Leden tot Onderzoek van de Gedraagingen der voorige Regenten, hadt eenige gezegdens, hem ten bezwaare strekkende, ter baane gebragt, als komende uit den mond van J. H. REDELINGHUIS, dien wy, als eene Afgevaardigde en Gevolmagtigde, van de *Kaap de Goede Hoop*, in vroegeren tyde, zagen verschynen, en zich naa de Omwenteling hadt aangeboden om, ter beveiliging van gemelden Uithoek derwaards te steevenen. (Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 186.) Dit was van geen gevolg geweest. Misnoegen tegen PAULUS rees hier uit by REDELINGHUIS op, en was de geest des Misnoegens, zints de Ontbinding van de Commissie tot Onderzoek, in BOUWENS gevaaren.

Laatstgemelde hadt te *Amsterdam* gesprekken gehouden, alzins beledigend voor de Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, en byzonder voor den Burger PIETER PAULUS. Het Committé van Waakzaamheid te gemelder Stede hadt BOUWENS verhoord, en naa gedaan verhoor Stads-arrest aangezegd. Hier van gaven zy der Nationaale Vergadering berigt, ten einde dien Man uit haar midden te weeren, ingevalle hy plaats wilde neemen voor den Burger l'ESPINASSE, wiens Plaatsvervanger hy was, en de post van Representant weigerde te aanvaarden. Dit Com-

liet zich die verschillende denkwyze kennelyk doorstraalen, en was een onvermydelyk gevolg van den verwyderenden in den lande heerschenden geest, die, wel vers

VI. BOEK. 1796.

Committé zondt de Stukken, de Uitvaaringen tegen Paulus behelzende, en het daar op volgend Verhoor aan de Nationaale Vergadering, met de bygevoegde Verklaaring van Redelinghuis. *Dagverhaal der Nat. Verg.* I. D. bl. 19, 26 en 28. Die stukken werden in handen gesteld eener Commissie, welke voor Verslag uitbragt, dat deeze Stukken de ongerymdheid zelve waren, en verre beneden de waardigheid der Vergaderinge om 'er eenige aandagt op te vestigen; dat ze behoorden gesteld te worden in handen des Provincialen Bestuurs van *Holland*; dat de Burger Bouwens viel in de termen van Calumnie; dat diens benoeming tot Plaatsvervanger in de Nationaale Conventie, gegeeven moest worden aan de Commissie tot het onderzoek der Geloofsbrieven, zullende hy, voor eerst niet, ter Zittinge in de Nationaale Vergadering worden toegelaaten. Dit Verslag werd goedgekeurd en in een Besluit veranderd. *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 148. — Ten tyde van het overleeveren en voorleezen dier stukken, verklaarde de Burger Schimmelpenninck dezelve met de diepste veragting te beschouwen, en de aandagt der Vergadering onwaardig, als niets behelzende, dan twistende zamenspraaken, die van den eenen kant bevestigd, en van den anderen gelochend werden, zo dat 'er niets zekers in was. De Burger Hahn was van 't zelfde gevoelen, teffens te verstaan geevende, dat de Leden der Vergadering maar al te wel wisten waar aan men de heimlyke en openbaare poogingen ter overgave onzer Colonien aan het *Engelsch* Ministerie te wyten hadt; hy hieldt den eersten Voorzitter der Nat. Vergadering verre boven den zwadder van soortgelyken laster verheven.

Paulus wilde by den aanvang der raadpleegingen over een stuk zyn Persoon zo zeer raakende, zyn Stoel en vervolgens de Vergadering verlaaten, en door

e. BOEK. 1796.

verre van verminderd te zyn, eer was toegenomen. Hoe zeer te verlangen, hoe noodzaaklyk de aangepreezene Eensgezindheid ware, niemand hoorde den Voorzitter van dezelve spreeken, of Menschkunde deedt zulks veel eer onder de *vroome menschen*, gelyk men ze noemt, dan onder *te wagtene gebeurtenissen* rangschikken.

De

door den eersten Secretaris omvraag laaten doen, ten slot betuigende; „ Ik ben reeds meermaalen, „ met andere brave Voorstanders der goede zaak, „ het voorwerp van schandlyken laster geweest; „ maar myn Geweeten is gerust, ik heb den laster niet verdiend!" — Na veel overweegens over dit heenen gaan of blyven, zette hy het Voorzitterschap voort. *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 19. Dit viel voor op den vierden van Lentemaand. Den zevenden dier Maand gaf de Secretaris VAN DE KASTEELE de Vergadering de weete, dat eene zwaare verkoudheid den Voorzitter verhinderde om ter Vergadering te verschynen. Deezen werd tot tusschenbeiden invallend Voorzitter benoemd.

De afwisselende tydingen van beterschap en verergering van de ongesteldheid des Burgers PAULUS, liepen uit op de leedmaare van diens dood, den zeventienden der gemelde Lentemaand. Hy stierf in de kragt zyns leevens, byna veertig jaaren bereikt hebbende. By de bekendmaaking zyns overlydens ter Nationaale Vergadering, verklaarde de Voorzitter op het plegtigst, „ dat de Burger PIETER „ PAULUS, tot aan zyn dood, niet opgehouden hadt, „ zich by het Vaderland en de Vryheid verdienstlyk te maaken." — Alle de Leden riepen hier op, als uit eenen monde, met de stem der treurigste deelneeming, „ dit verklaaren wy!" *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 94.

Wy, die deezen Vaderlander gekend hebben, durven ons zegel aan die Verklaaring hangen, en stemmen

De Volkskeuze der Leden tot de Nationaale Vergadering, hoe zeer, in een en ander geval, op eene wyze toegegaan, die verwondering en verdenking baarde, en niet vrygesprooken kan worden van eenen wraakbaaren invloed op de Volksstem

1796. Over 't algemeen was de

men in een Klinkdicht, ten tyde zyns afsterven, te zyner Naagedagtenisse vervaardigd.

Van Staatszorg overmast, van werken afgesloofd,
Heeft groote Paulus, *in volle vaag van 't leeven,*
't Bataafsch Gemeenebest, aan hem zo waard, begeeven
Die Zon is al te vroeg voor Neêrland uitgedoofd
's Lands Zeemagt treurt, en derft in hem haar sterkte en hoofd;
Wie is 'er in dat vak zo kundig, zo bedreeven,
Die anders dan van verre een Paulus *na kan streeven?*
Wie was aan Christen-deugd en braafheid meer verloofd?
Nu zal die guldenmond niet meer met klem van reden,
Voorzittende in den Raad, 't belang des Lands ontleeden,
En voor belooning zich nog vaak gelasterd zien
Maar, Monsters! Gy moogt vry op hem uw zwadder spuwen,
Elk, die Hem heeft gekend, moet voor uw snoodheid gruwen
En zyn geheiligde asch gewyden wierook bien.

R.

Wy wyzen onze Leezers verder op het beklag der Marine over 's Mans dood; en de Lof, hem wegens het Committé der Marine toegezwaaid. *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 108 en 183.

Wy kunnen niet nalaaten, schoon deeze Aantekening wat breed worde, iets te zeggen van de voornaamste Schriften deezes Mans. Nauwlyks achtien Jaaren oud zynde, gaf hy ten Jaare 1773 een zeer gezogt Werkje in 't licht, getyteld *Het Nut*

e. BOEK. 1796. kenze naar genoegen. ftem (*), altoos zo moeilyk zuiver uit te brengen, in eenig wyd bevang, was over 't algemeen zodanig uitgevallen, dat men 'er genoegen in nam, en dezelve de goedkeuring wegdroeg der voorheen geheerscht hebbende Partyen. Dit ging zo verre, dat een Schryver, althans niet inge-

Nut der Stadhouderlyke Regeering. — Een belangryker Werk, *De Verklaaring der Unie van Utrecht* in IV. Deelen zag vervolgens den dag in 1775 *enz.* — Zyne *Verhandeling over de Vraage*, door TEYLERS Godgeleerd Genootfchap voorgefteld, *in welken zin kunnen de Menfchen gezegd worden Gelyk te zyn, en welke zyn de Regten en Pligten, die daar uit voortvloeijen?* hadt door ongereedheid, ten beftemden tyde, na den Eerprys niet kunnen dingen, met de uitmuntende Verhandelingen van de Hoogleeraars CRAS en BROWN; (*Verhandelingen van* TEYLERS *Godgeleerd Genootfchap* XIII. Deel) maar werd dezelve, by de Uitgave, door Directeuren en Leden van TEYLERS Stichting, met een *Zilveren Penning*, op den ftempel van het *Godgeleerd Genootfchap*, met een buitengewoon Opfchrift voorzien, begiftigd. Herhaalde oplagen werden, binnen korten tyd, vertierd, en eene *Franfche* Vertaaling daar van uitgegeeven. Zie ten opzigte van de byzonderheden dit laatstgemelde werk betreffende *de Alg. Vaderl. Letteroefeningen* voor 1794. bl. 315 *enz.*

Hier by tekenen wy aan, dat eerlang een ftuk het licht zag, getyteld *Verzameling van Authentieke en andere Stukken, betreffende de zo veel gerugtsmaakende zaak tusfchen* J. H. REDELINGHUIS *aan de eene, en de Burgers* P. PAULUS *en* R. L. BOUWENS *aan de andere zyde, voorzien van ophelderende Aanmerkingen.* Te *Amft.* by P. E. BRIET.

(*) De te werk geftelde kunftenaryen, in deezen, gingen, in veele gevallen, bedekt genoeg toe, in andere ftaaken ze min of meer door; doch allerfterkst, in eenen Brieve gefchreeven aan A. G. VERSTER, Lid van den Raad der Gemeente te *Am-*

genomen met het toen gebeurde in den Lande, deswegen aantekent, ,, In de daad ,, de keuzen, over het geheel genomen, ,, waren zeer goed, en althans beter uitge- ,, vallen, dan men zich, na zo veel twist ,, en partyschap, hadt kunnen voorstel- ,, len; en zy strekten ten bewyze, dat ,, het Volk, hoe verbasterd ook, genee- ,, gen is deszelfs keuze op den besten te ,, vestigen, mits het zyn eigen verkiezing ,, volge; of, met andere woorden, zo ,, dra deszelfs hartstogten niet worden ,, gaande gemaakt, en voorbordeelen van ,, onderscheiden aart niet worden in 't ,, spel gebragt (*).''

C. BOEK. 1796.

Desniettegenstaande kon het niet uitblyven, of de zodanigen, die zich, by in en naa de Omwenteling, het meest had-den

Voorstanders van beide de Partyen

Amsterdam, raadende om, onder anderen, van wegen die Stad, tot Leden der Nationaale Vergadering te kiezen, de Burgers HAHN Lid, en DE WEILLE Secretaris by *Holland*. De Representanten des Volks van *Amsterdam*, gaven hunne Medeburgers kennis van deezen naamloozen Brief, onderschreeven *Aut Cæsar aut nihil*. Als mede dat dezelve uit *'s Haage* kwam; dat zy aan de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, des kennis hadden gegeeven, om deswegen het noodig onderzoek te doen, en in 't vervolg dusdanige, huns oordeels, ongeoorloofde *Recommandatien* te voorkomen. Zy waarschouwden de Burgery tegen zodanige Aanbevelingen, die de vrye keuze der Stemgeregtigden zouden kunnen bepaalen tot de *Schryvers* zelve, of derzelver Vrienden en Aanhangeren. *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 617.

(*) *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haaren aart, loop en gevolgen beschouwd.* Te *Leyden* by D. DU MORTIER *en Zoon* 1801.

6. BOEK. — 1796. In den Lande gekoozen.

den laaten zien, en in het Bestuur, als de Hoofden en Aanvoerders der onderscheidene Partyen voorgedaan, de voorwerpen waren van de keuze hunner Aanhangeren. Dit scheen veel eer aan de hun toegekende Verdiensten, dan enkel aan den geest van Partyschap, te moeten worden toegeschreeven (*).

Noodig die beide te kennen.

Reeds meermaalen, en maar al te dikwyls, hebben wy gelegenheid gevonden om op te merken, en met de daadlykste blyken der ondervindinge te bevestigen, dat ons Vaderland welhaast een geheel ander en voor den waaren liefhebber van 't zelve een vry treuriger aanzien kreeg, dan

(*) Wy zouden dit met een aantal voorbeelden kunnen staaven; doch verwyzen de desbegeerigen na de *Naamlyst van de Representanten, voor de Nationaale Vergadering en de Plaatsvervangers van de geenen, welken de Commissie tot de Constitutie uitgemaakt hebben*, geplaatst voor de *Geschiedenis der Staatsregeling voor het Bataafsche Volk*, door Cornelius Rogge. Te *Amst.* by J. Allart 1799. Alleen willen wy hier aanmerken, dat de keuze der tot Representant in het Districi *Gouwe en Tsel* gevallen was op J. Blauw, dien wy zo menigmaal in onze *Vaderl. Hist.*, van den aanvange der Omwentelinge af, als Afgezant van deeze Republiek, te *Parys* aantroffen. Hoe zeer voldaan over deeze keuze zyner Stadgenooten, schreef hy een heuschen Brief, hun bedankende voor de aangedaane eere; doch zich onder andere van het aanneemen deezer Post verontschuldigende, uit hoofde van zyn nog niet afgeloopen Gezantschap. Terwyl hy de nevens hem verkoozene Plaatsvervangers J. Couperus en G. C. C. Vatebender aanprees. De geheele Brief is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 693.

dan by de Intrede der *Franschen*, en in de eerste als begochelende dagen der Staatsomwenteling. 't Is deeze droeve waarheid, welke wy hier weder moeten ophaalen, en eenigzins breeder bloot leggen, om de gesteldheid in den Lande, ten deezen Tydperke, regt te doen kennen, en by voorraad weg te neemen de bevreemding over veele gebeurtenissen, welke onze Geschiedpenne zal moeten boeken, de onderhandelingen, vastistellingen en bedryven der Nationaale Vergadering beschryvende; want deeze moeten, in onze *Vaderlandsche Historie*, eigenaartig de eerste plaats bekleeden, even als in vroegere tydvakken, die der Algemeene Staaten, op den voorgrond van elk derzelven kwamen. Want het was 'er verre af, dat men, deeze Nationaale Vergadering beschouwende, zich in het geval bevondt der Afgezanten van PYRRHUS, die, in de schoonste dagen van het *Romeinsche* Gemeenebest, ten gehoor by den Raad toegelaaten, verklaarden, „ dien „ Raad als eene Vergadering van verheevener Weezens, dan Menschen, be„ wonderd te hebben!"

IX. BOEK. 1796.

Het onvermydelyke van Partyschappe in deezen.

Hoe noodzaaklyk men, in het toenmaalig tydsgewrichte, eene geheel Nieuwe Constitutie mogt keuren, en beweeren dat, op de gelegde beginzelen van *Gelykheid*, *Vryheid* en *Broederschap*, een gansch nieuw Gebouw van Wetgeeving moest gevestigd worden, kan niemand, der zaake eenigzins kundig, en bedreeven

 in

e. BOEK. 1796. in de doorgaande gesteltenisse van 's Lands Ingezetenen, zich bevreemden, dat tegen dit zo veel inhebbend werk zich bergen van zwaarigheden opdeeden. Zwaarigheden van eenen algemeenen aart, waar voor de ondervinding der Eeuwen borg staat, vertoonen zich onmiddelyk, by het bedenken van eene voorlang gevestigde Maatschappy, met de algemeene gevolgen aan eenig ingevoerde Regeeringswyze verknogt. Hoe veel zulks in hadt by de vryheidlievende *Noord-Americaanen*, leert ons de Geschiedenis hunner Staatsomwenteling, en boven al het vestigen huns Staatsbestuurs (*), en kan het later in *Frankryk* gebeurde, zulks nog duchtiger bewysschen. Terwyl by elk Volk zich byzondere zwaarigheden in de Regeeringsverandering opdoen, uit den aart des Volks, en de wyziging van denzelven, in zekere tydsomstandigheden, herkomstig.

Men vindt 'er *Federalisten* en *Unitarissen*. Dan laaten wy, zonder in algemeene beschouwingen ons te verdiepen, ons bepaalen tot ons Vaderland, in het tegenwoordig tydsgewrichte. Reeds hebben wy opgemerkt, dat de Partyschappen in 't zelve niet uitgestorven waren; veel eer hadden zy, onder nieuwe naamen, nieuwe krag-

(*) Wy kunnen niet nalaaten onze Leezers te wyzen tot het schoone Werk van wylen Mr. Gerhard Dumbar, getyteld *De oude en nieuwe Constitutie der Vereenigde Staaten van America, uit de beste Schriften, in haare gronden ontvouwd* III. Deelen. Te *Amst.* by J. A. Crayenschot.

kragten gekreegen. De benamingen van *Revolutionair* en *Moderaat* of *Slymerig* waren Party- en Scheldnaamen geworden. De verwydering en haat tusschen deeze beiden was, op eenige plaatzen, niet minder dan voorheen tusschen *Patriot* en *Stadhoudersgezind*. Allen nogthans floegen niet tot die uiterstens over: schoon zy zeer onderscheide beginzels aankleefden, en daar volgens handelden. Te veelvuldig waren hier, mag ik het zo uitdrukken, de kleurvermengingen en schakeeringen om aan elk eenen byzonderen naam te geeven. — De Vrienden en Voorstanders der Omwentelinge mogen wy, te midden van die groote verscheidenheid, tot twee Hoofdsoorten brengen. De eerste bestondt uit de zodanigen, die Voorstanders eener Gedeelde Oppermagt mogen genaamd worden, doorgaans met den naam van *Federalisten* bestempeld; de tweede uit Aankleevers eener ééne en onverdeelde Oppermagt, *Unitarissen* geheeten (*). Gevallen van onderscheiden aart deeden zich op, waar in de Voorstanders van elk deezer beide Partyen zich zelven niet gelyk bleeven, of zich zo vast verknogt aan hunne beginzels betoonden, dat zy niet weifelden, ja, zomtyds eene party toe-

XIV. BOEK. 1796.

(*) Wy zullen ons vervolgens, te meermaalen van die Benaamingen bedienen, en willen hier, ééns voor altoos, aangemerkt hebben, dat wy, dit doende, daar mede geen scheld of schandnaam aan een der Partyen geeven; maar die Benaamingen alleen kort- en duidelykheidshalven bezigen.

e.
BOEK.
1796.

toevielen, van welke men hun vreemd oordeelde, 't geen menigvoud niet weinig opziens en opspraaks baarde; inzonderheid wanneer zy van het eene tot het andere uiterste oversloegen.

Kenschets der *Federalisten.*

Men zou geheel onkundig moeten weezen ten opzigte van den Volksaart der *Nederlanderen*, wanneer men bevreemding liet blyken over veeler gesteldheid op eene Bondgenootschaplyke Regeeringsvorm, daar zy geen ander stelzel by ondervinding kenden, en men onder alle Volken zeer bezwaarlyk tot groote veranderingen overgaat. Dit was de hoofdbron van veeler poogingen om alle scherpte des vernufts aan te wenden, ten einde hun oud begrip met de grondbeginzelen, waar op de Omwenteling rustte, en de byeenkomst eener Nationaale Vergadering gebouwd was, eenigzins te doen strooken. Het meer en min in deezen baarde zelfs groot verschil in de gevoelens der Voorstanderen van dezelfde Party. Om thans niet te spreeken van eenigen, die, hoe zeer ook vermomd, niets anders ten doele hadden, dan geheel tot het oude stelzel van vroegere Stadhouderlooze tyden te rug te keeren. Met eene kleine omschepping eeniger Artykelen van de *Unie van Utrecht*, hadt 'er onder de ruimer denkende *Federalisten* geen gering verschil van begrippen plaats, ten opzigte van de uitgestrektheid der Algemeene Oppermagt, en der Byzondere Gewestlyke Magten.

Dan de sterkste Voorstanders van het

verst-

werst uitgestrekt en het oude zeer naby-komende *Federalisme*, waagden het zeldzaam, met volle woorden, of rondlyk, voor dit hun begrip uit te komen: deels van wegen de groote meerderheid der Voorstanderen van de Omwenteling, die zich onbewimpeld voor de volkomenste Eenheid verklaard hadden; deels uit ontzag voor de welbekende gevoelens der Bestuurderen van de *Fransche* Republiek, die te meermaalen den wensch niet alleen geuit, maar al hun invloed aangewend hadden, om de Staatsregeling der *Nederlandsche* Gewesten, ten aanzien der Eenheid, geheel op de leest der *Fransche* geschoeid te zien. Van hier de veelvuldige poogingen om het *Federalisme* met een masker van *Eenheid* te doen te voorschyn treeden, die strydigheden met elkander te vereenigen; waar uit eigenaartig, onder hun, eene mindere en meerdere nadering tot het stelzel der *Unitarissen* ontstondt, en eenigen 't zelve zeer naby kwamen. Overeenkomstig hier mede waren hunne gedraagingen, ten opzigte van het Volk, den Volksinvloed, en de Volksstem; van hier hunne begunstigingen der geenen, die of geheel onverschillig, of de voorige orde van zaken toegedaan waren; de bron van zo veel oneenigheden, als wy reeds hebben zien ontspringen, en die nog aanhieldt het landverdervend water van beroering uit te werpen. Wy zyn verre van te beweeren, dat allen, met het voorstaan van een Bondgenootschaplyk Be-

Bestuur verder strekkende uitzigten met deeze partyvereenigende ontwerpen gehad hebben, veel eer willen wy gelooven, dat veelen hier in uit edeler beginzelen van Mensch- en Vaderlandliefde handelden, hoe zeer hun stelzel, met de toenmaalige stand der dingen, op geene gezonde Staatkunde gevestigd scheen.

Kortlyk kwam der *Federalisten* gevoelen, over 't algemeen genomen, hier op neder. De Oppermagt berust by het Volk; dan die Oppermagt wordt uitgeoefend door Volksvertegenwoordigers, het zy in het Plaatslyke, Gewestlyke, of 't geheele Volk betreffende. By uitsluiting moet geen Lichaam van Staat die magt uitoefenen; 'er behooren onderscheide Lichaamen te zyn, die elkander opweegen, om overheersching te voorkomen. Zo moet de Stadbewooner en de Dorpeling, in zyne Gemeente-besturen beschutting en veiligheid vinden, tegen den dwang van Gewestlyke Magten; zo moet de Hoogstvertegenwoordigende Magt door die der Gewesten bepaald worden. Dus moeten ook Wetgeevende, Uitvoerende en Regterlyke Magt, ieder in haaren kring onafhangelyk zyn, en elkander zodanig opweegen, dat alle overheersching van de eene over de andere geweerd blyve. Zy allen zyn alleen verantwoordelyk aan het geheele Volk. — Niemand kan lochenen dat zulk een stelzel van evenwigten een gunstig aanzien heeft voor de persoonlyke of burgerlyke Vryheid; maar even min valt het

het te ontkennen, dat, gelyk veelen beweeren, hier uit oneindig veele botzingen en oneenigheden moeten ontstaan, als mede veelvuldige vertraagingen en belemmeringen in werkzaamheden, die eenigheid en spoed vereischen, om niet te zeggen, dat de Volksoppermagt 'er grootlyks door verkort, zo niet geheel ontkragt wordt.

II. BOEK. 1796.

Waren de Staatsbegrippen der *Federalisten* zo ingewikkeld, hadt 'er onder hun zulk eene oneenpaarigheid plaats, ontwikkelder en eenpaariger deeden zich de Staatsgevoelens der *Unitarissen* voor. Het bedekte zich voor geener oog, dat zy ten doele hadden Eén Oppermagtig Bestuur, 't geen zich over alle Gewesten uitstrekte, en waar aan alle Gewestlyke en Stedelyke Bestuuren, als uitvoerende of bewindhebbende Lichaamen, zonder eenige voorbehouding, zouden ondergeschikt weezen, daar te stellen. In het Hoogstvertegenwoordigend Lichaam, met de magt der Wetgeeving bekleed, wilden zy deeze Oppermagt plaatzen, en wel zulker wyze, dat hetzelve een oog van toevoorzigt hieldt op de Uitvoerende en Regtspreekende Magten, dezelve verantwoordelyk stelde, terwyl het Hoogstvertegenwoordigend Lichaam, voor niemand, dan voor het geheele Volk, verantwoordelyk was. De Voorstanders van dit stelzel waren teffens Voorstanders van den Volksinvloed op de zaaken des Landbestuurs, schoon zy in hunne begrippen, wegens

Kenschets der *Unitarissen*.

de

VI. BOEK. 1796. de uitgestrektheid en werking diens Invloeds niet geheel eenstemmig dagten.

Een begrip van dien aart was het heerschende by hun, die den grondslag van het Plan der Omwenteling daarstelden, en by verre het grootste gedeelte der onmiddelyke bewerkeren (*), en niet min by allen, die hooge en zomtyds overdreevene begrippen van 's Volks Magt en Invloed op zaaken des Landsbestuurs koesterden; eene magt en invloed, welke, in den aanvang der Omwentelinge, zo kragtdaadig werkten. Die Eenheid, die Ondeelbaarheid was het hoofddoel aller Voorstanderen der Nationaale Vergadering, even gelyk de Tegenstreevers van dezelve tot de *Federalisten* behoorden. Deeze algemeene stelling zal geen twyfel lyden by allen, die zich voor den geest haalen, dat het eerste Voorstel tot het byeenroepen der Nationaale Vergadering in *Holland* gehoord werd, in welk Gewest de Omwenteling de grootste vorderingen gemaakt hade — dat de Veranderingen in het Ontwerp dier Vergaderinge, door *Holland* in 't midden gebragt en aangedrongen, de vastlelling van dit hoofdpunt ten doele hadden — dat, eindelyk de Vertegenwoordigers van dit Gewest, der veelvuldige tegenkantingen moede, eindelyk voor het daarstellen des Reglements, het vast en onwrikbaar besluit namen, om tot geene Nationaale Vergadering

(*) Zie hier boven bl. 7.

ring toe te treeden, dan by welke alle Gewestlyke Oppermagt was uitgeslooten. En behoeven wy naauwlyks te herinneren, dat het oogmerk en de werkzaamheden der zo veel opziens en wederspraaks baarende *Centraale Vergadering*, uitliepen op het middenpunt om, door eene Nationaale Vergadering, de Eenheid en Ondeelbaarheid des *Bataafschen* Gemeenebests te verzekeren (*).

C. BOEK. 1796.

De Nationaale Vergadering uit *Federalisten* en *Unitarissen* bestaande.

Overeenkomende met die wyduiteenloopende begrippen in den Lande, was de gesteldheid van de ter Nationaale Vergadering gekoozene, toegetreedene en thans werkzaame Leden. Eenige weinige, die voor geen der beide Partyen uitkwamen, mogten 'er zitting hebben; doch zy waren de minst beduidendste, en konden niets uitwerken. Het Reglement der Vergaderinge zelve was zodanig een mengzel, dat beide de Partyen zich met de hoop van boven te zullen dryven, mogten streelen (†). Zonder van de waarheid zich te verwyderen, zou men mogen zeggen, dat de *Unitarissen* de scheering gemaakt en de *Federalisten* den inslag bewerkt hadden. Immers is het ten vollen openbaar, dat hetzelve, om de Gewesten, die, van den aanvange af, zich tegen eene Nationaale Vergadering aangekant en verzet hadden, over te haalen en genoegen te geeven, zodanig was ingericht, dat beide de

(*) Zie het laatstvoorgaande Boek bl. 42.
(†) Zie het laatstvoorgaande Boek bl. 265.

C. BOEK. 1796. de Partyen zich daar van iets gunstigs, ter bereiking van ieders oogmerken, mogten belooven: gelyk zy ook daadlyk deeden. De *Federalisten*, onder welken het niet ontbrak aan Mannen van een schrander doorzigt en bedreevenheid in Lands- en Staatszaaken, hielden steeds het oog gevestigd op de veelvuldig gestelde omheiningen en perken, vol hoope op het behoud eener gedeelde Oppermagt. De *Unitarissen*, by welken het mede niet ontbrak aan Mannen van gemelden Staatkundigen stempel, en die voorts over 't algemeen gesprooken, bestonden uit Persoonen getrouw aan de eens omhelsde, huns oordeels, eenvoudige beginzelen, twyfelden niet of zy zouden te over in staat zyn, die beletzelen uit den weg te ruimen, en met de hun toevertrouwde magt, overeenkomstig hunne beginzelen, het Vaderland redden.

Aanmerking over de talrykheid der Nat. Vergadering. Hoe veel tegenkantings, hoe veel stryds, hoe veel hevige botzingen, lieten zich niet vooruitzien in eene Vergadering dusdanig zamengesteld! Aan dit vooruitzigt, hoe bedroevend, beantwoordde de uitkomst veel meer, dan aan de gunstige schildery van éénsgezinde zamenwerking tot één doel, door den Voorzitter PAULUS, by de opening der Nationaale Vergadering, met zo fraaije woorden, geschilderd! —— De talrykheid deezer Vergaderinge van Representanten, ontging veeler aanmerking niet. Men berekende, dat derzelver getal in de *Bataafsche Republiek*

blik, by dat in de *Fransche Republiek* vergeleeken, ruim tweemaal zo veel was: en beweerde, hoe het aanleiding gaf, niet ter bespoediging; maar tot verwyl, tot omslachtigheid, tot breede en uitgestrekte raadpleegingen, tot het houden van lange redenvoeringen, tot verdeeldheden, niet ongelyk aan de oude *Poolsche Landdagen*, ten spreekwoord van ongestuimigheid geworden: terwyl de meerdere kostbaarheid des Bewinds, geoordeeld werd niet wel te strooken met 's Lands uitgeputte Geldmiddelen (*).

V. BOEK. 1796.

Terwyl veelen deeze en soortgelyke aanmerkingen maakten, hoorde de Nationaale Vergadering, uit den mond van verscheide Bezendingen te haarer Gelukwensching, niets dan lof, en het vermelden van de vleiendste vooruitzigten. Wy zouden dezelve kunnen doen hooren uit den mond eener Commissie der Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland* — uit dien van de Gewapende Burger Corpsen — uit dien van de Municipaliteit in *'s Gravenhaage* — uit dien der *Haagsche* Schuttery, en zeer veele anderen (†).

Veele gelukwenschingen.

Wy

(*) G. Zillesen is zeer breed in de voordragt dier Bezwaaren, zie zyne *Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden* V. D. bl. 286—297.

(†) Dezelve zyn te leezen in het *Dagverhaal der Handelingen van de Nationaale Vergadering* I. D. bl. 12 enz. Het is de meenigte, en de uitvoerigheid der Aanspraaken, welke ons wederhoudt om aan veele plaats te geeven, schoon wy nu en dan, als iets buitengemeen belangryks of treffends ons

6. BOEK. 1796. Die der *Centraale Vergadering.*

Wy kunnen niet afzyn hier te vermelden, hoe de *Centraale Vergadering*, wier medewerking zo veel gedaan hadt tot het daarstellen deezer Vergaderinge (*), met eene vry breede en zwellende Aanspraak dezelve gelukwenschte, niet vergeetende op te haalen, wat dezelve daar aan hadt toegebragt. „ Geenzins," dus sprak onder andere hun woordvoerder, F. M. W. Ruisch, „ zwoeren wy te „ vergeefsch eenmaal met een duuren „ Eed, *niet uit elkander te zullen gaan vóór* „ *en aleer gylieden zamengekomen waart.* — „ Hoe ook bestreeden door *Hoog Mogende* „ *Vyanden*, door Edelmogende Repiesentanten van de minderheid der onderscheidene Gewesten, hoe vaak te leur „ gesteld door algemeene Besluiten — „ wy zyn als Mannen van Eer, als onwrikbaare Voorstanders der gezegendste „ aller Revolutien, getrouw gebleeven „ aan onzen Eed: immers wy zyn tot op „ dit oogenblik niet uit den anderen, en „ Gyl. vergunt ons de volkomene uitvoe- „ ring

ons voorkomt, Aanspraaken of geheel of gedeeltelyk zullen overneemen, niet alleen als welstandige cieraaden der Geschiedenis; maar ook als waarborgen van waarheid en kenschetzen der tyden. 't Is alleen derzelver overvloed, welke ons tot deeze handelwyze noopt in het beschryven van een Tydperk, waar in men zo veel van de kostbaarheid des Nationaalen tyds sprak, en teffens niet zelden op 't eigen oogenblik bezig was met denzelven te verkwisten. Hoe veelen wilden Redenaars weezen!

(*) Zie wegens deeze Vergadering hier boven bl. 42 env.

BOEK. 1798.

„ ring onzer Besluiten; meer byzonder dee-
„ ze, dat wy onzen behaalden Triumph
„ op het by ons ten eenemaal voor eeu-
„ wig afgezwooren *Federalisme* in het mid-
„ den der Nationaale Conventie uitbazui-
„ nen! — Grootsch en moedig op onze
„ Overwinning, en, zo wy vertrouwen,
„ als nu aan den last der menigvuldige
„ duizenden Braaven, die ons zonden,
„ zo veel in ons, voldaan hebbende, zul-
„ len wy in onzen kring en betrekking
„ niet ophouden, uwe Vaderlandsche
„ werkzaamheden, met Patriottische yver,
„ te onderschraagen, daar door moeten
„ alle uwe Lasteraars verstommen! Neen,
„ NATIONAALE CONVENTIE! de Centraale
„ Vergadering van het beste en welden-
„ kende gedeelte des *Bataafschen* Volks,
„ heeft nooit het oogmerk gehad, of kun-
„ nen hebben, een Ryk in een Ryk te
„ stichten, in tegendeel haare hoofdbedoe-
„ ling was altoos mede te werken, ja
„ kragtdaadig de hand te bieden tot het
„ daarstellen eener *Volksregeering by wettige*
„ *Representatie*, gegrond op de Regten
„ van den Mensch en Burger, gecimen-
„ teerd in het tras der Een- en Ondeel-
„ baarheid van de geheele vrye en onaf-
„ hangelyke *Bataafsche Republiek*. —
„ Welke onvermoeide pogingen onze
„ Centraale Byeenkomst daar toe heeft
„ aangewend, welke opofferingen, met
„ verzaaking van allen eigenbelang, wy
„ daar toe gedaan, en in hoe verre wy
„ als een der middeloorzaaken kunnen en

C. BOEK. 1796.

„ moeten worden aangemerkt, dat Gylie-
„ den in deeze uwe gewigtige betrekking
„ tot ons thans in deeze ons heilige Verga-
„ derzaal, plegtig en wettig vergaderd zyt,
„ laaten wy aan uwe, aan de beslissing der
„ geheele *Bataafsche Natie* over!"

Hoe beantwoord.

's Voorzitters antwoord liep op deezen zin: „ Burgers! Gelyk wy U, als de
„ Afgezondenen uit eene talryke schaare
„ onzer Medeburgeren, de betuiging uwer
„ blydschap, uwer voorneemens en wen-
„ schen hebben hooren doen, zo kunnen
„ wy niet nalaaten Ul. te verzekeren,
„ dat uwe zints lang bekende begeerte,
„ om eenmaal deeze Nationaale Vergade-
„ ring te zien daargesteld, den lof van
„ allen verdient, en de erkentenis van elk
„ behoort weg te draagen. — Gylieden
„ ziet uwen wensch vervuld, en eene
„ Nationaale Vergadering, representeeren-
„ de het Volk van *Nederland*, te zamen
„ vergaderd; wy, die hier toe door het
„ Volk verkoozen en gemagtigd zyn, wy
„ hebben voor ons niets te gemoet te
„ zien, dan eene allergwigtigste verant-
„ woording, eenen allermoeilykften taak;
„ maar de overweeging, dat onze pligt
„ ons roept, zal alleen in staat zyn om
„ ons alles te doen verduuren, en met
„ vasten tred te doen voortgaan: terwyl
„ de hoop, dat eenmaal onze poogingen
„ zullen strekken, om die Eenheid van
„ het Bestuur des Lands, die vastigheid
„ aan de Vryheid en het Geluk des Volks,
„ die welgeordende Gelykheid en algemee-

„ ne

„ ne Broederschap alomme te verspreiden, „ welke de wensch van allen is, onze „ aangenaamste belooning zyn zal (*)." Zeer gereed waren veele ongelegenheden, by eene zo talryke Vergadering, te voorzien, en om dezelve, zo veel mogelyk, voor te komen, te weeren, of by voorraad uit den weg te ruimen, diende een Reglement van Orde voor de Nationaale Vergadering (†). Eene en andere byzonderheid stippen wy aan. Zeer kort en algemeen was het Gebed, waar mede de Voorzitter telkens de Vergadering moest openen, „ Algenoegzaam Opper- „ wee-

C. BOEK. 1796. Reglement van orde voor de Nat. Vergadering.

(*) Wanneer deeze Leden der *Centraale Vergadering*, verzogten toegelaaten te worden, besloot men, die Commissie toegang te verleenen; doch niet anders, dan *als Burgers, komende in naam van een aantal Burgers*, en niet *als Afgezondenen van een zeker Lichaam van Burgers*, gelyk by de aanmelding geschiedde, dat eene Commissie, onder den naam van *Gedeputeerden uit eenige Burgers van onderscheide Plaatzen*, weleer bekend onder den naam van *Centraale Vergadering*, zich hadden laaten aanmelden. *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 37, 41 en 150.

(†) Veele en lange onderhandelingen vielen 'er voor, eer dit Reglement tot stand kwam, elk Artykel des ontworpen plans, werd afzonderlyk overwoogen, en gaf aanleiding tot veelvuldige twistredenen, in de *Dagverhaalen* van dien tyd voorhanden; die, hoe belangryk ook, in zommige gevallen, in andere, onzes inziens, een geest van wederspraak kennelyk aan den dag leggen, en de duidelykste blyken opleeveren, hoe de Vergadering, uit zeer verschillend denkenden, overeenkomstig met onze hier boven opgegeevene kenschets, was zamengesteld.

VI. BOEK. 1796. „ weezen! Uwe Wysheid en Liefde be„ stuure ons in de getrouwe volvoering „ van onzen Pligt, tot bevordering van „ het Heil onzes Vaderlands en onzer „ Natuurgenooten!" — Met open deuren werd de Vergadering gehouden; doch wanneer de Toehoorders op de Tribunes op eenigerlei wyze stoorenis aanvingen, was het de pligt des Voorzitters hun tot stilte te vermaanen; en stondt het der Toehoorderen niet vry eenig teken van goed- of afkeuring te geeven; en allen, die zich aan deeze regelingen niet wilden onderwerpen, zouden door eene Bode, en des noods met de sterke hand, buiten de Tribunes worden geleid. — Het was den Voorzitter geoorlooft de Vergadering in een Algemeen Committé te veranderen, wanneer hy zulks noodig oordeelde; ook was hy gehouden zulks te doen, zo dra de Commissie tot Buitenlandsche Zaaken, of twaalf of meer Leden verklaarden dit te begeeren. In welk geval geene Toehoorders op de Tribunes mogten komen, of, zo zy 'er zich bevonden, moesten zy vertrekken, als mede de Bladschryvers; ook moesten de Plaatsvervangers, als dan, zich uit de Zaal begeeven. Voorts werden de deuren geslooten, door de Bodens bewaakt, en mogten, zonder last des Voorzitters, niet weder geopend worden. Het stondt geen der Leden vry, in zulk een Algemeen Committé, eenige Aantekening te houden. Desgelyks kon de Voorzitter, of wel de meerderheid der Verga-

gaderinge, de Leden, in een Algemeen Committé vergaderd, geheimhouding, wegens de voorkomende zaaken opleggen, tot dat hy, of diens Opvolger, of wel de meerderheid hun des ontsloeg.

De Voorzitter, voor den tyd van veertien dagen benoemd, bekleedde eene uitsteekende waardigheid, droeg daar van het onderscheidend Teken, niet alleen in de Vergadering, maar overal, waar hy zich in 't openbaar vertoonde. Te voet na de Vergadering gaande, of van daar te rug vertrekkende, vergezelden hem de Bodens van Staat. By alle Wagten ontving hy telkens de grootste Militaire Honneurs. Het stondt aan hem zulks noodig oordeelende, de Vergadering op een buitengewoonen dag en uur byeen te roepen. Doch mogt zodanig eene buitengewoone Vergadering niet gehouden worden, dan by tegenwoordigheid van ten minsten één meer dan de helft van de Leden der Nationaale Vergadering. Desgelyks bepaalde de Wet, dat in zodanig eene buitengewoone Byeenkomst, geene andere stukken in overweeging gebragt worden, dan de zaak om welke de Byeenroeping of Beschryving geschied was.

De vaste Commissien by de Nationaale Vergadering te benoemen, waren die van Buitenlandsche Zaaken — van Binnenlandsche Correspondentie — van Financie — van toezigt op de Vergadering — en van de Drukkery. —— Niemand der Leden mogt tot meer dan ééne dier Commissien

IX. BOEK. 1796.

benoemd worden, en geen hunner daar voor eenig buitengewoon Daggeld genieten. De benoemde Leden tot het waarneemen dier Commisfien mogten zich daar aan niet onttrekken, dan om redenen, welke zy aan het oordeel der Vergaderinge moesten overlaaten. —— De Commisfie tot Buitenlandfche Zaaken alleen werd een Secretaris toegevoegd; en behalven deezen twee vaste Secretarisfen voor de Vergadering zelve benoemd (*).

Besluit tot het onderscheidend Teken der Volksvertegenwoordigeren.

Veel overlegs viel 'er ten aanziene van een Onderfcheidend Teken voor de Leden der Nationaale Vergadering, eenigen keurden het overboodig, anderen 't zelve voeglyk, zo niet noodig. De voeglykheid, zo niet de noodzaaklykheid, door de meerderheid erkend zynde, waren de voorstellen, wegens dit Teken, zeer uiteenloopend. In 't einde vertoonde de Commisfie, met deeze zaak belast, een vervaardigd toonbeeld van het Teken, waar aan men voorts den Volksvertegenwoordiger zou moeten kennen en onderfcheiden. 't Zelve bestondt uit een zwarte fluweele Sjerp, voorzien met een driekleurige Nationaale strik, waar aan fmalle gouden franjes; op de Sjerp zelve was met gouden letteren geborduurd REPRESENTANT. Dit wel uitgedagt niet omflagtig en deftig Teken behaagde aan de groote meerderheid, en werd tot hetzelve besflooten.

De

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. bl. 65, vergeleeken met bl. 155.

De Voorzitter zou een Sjerp blyven dragen, in den zelfden smaak als die waar mede de eerste Voorzitter P. PAULUS was omhangen geweest (*).

Met de Verandering in de Regeerings-gesteltenisse deezes Lands, was het veranderen van het Groot en Klein Zegel van den Lande eenigzins eene noodzaaklykheid geworden. Eene tekening daar van overgelegd, vertoonde het Beeld der Vryheid, houdende in de rechterhand de Speer, bekroond met den hoed der Vryheid, en rustende met de linkerhand op een Altaar, waar op een Boek verbeeldende de Regten van den Mensch en den Burger. Aan de wederzyde van het Altaar deedt zich de *Nederlandsche* Waterleeuw op, houdende in zyne klaauw de nieuwe *Nederlandsche Bataafsche Vlag*. Op den voet des Altaars zag men een Dolphyn en een Anker. Het randschrift was SIGILLUM MAJUS of SIGILLUM MINUS POPULI BATAVI. Met genoegen zag men dit ontwerp, en tot deeze Zegelverandering viel het besluit der Vergaderinge (†).

C. BOEK.

1796.

Het groot en klein Zegel des Lands veranderd.

De

(*) *Dagverbaal der Nationaale Vergadering* I. D. bl. 106.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl 410. Het liep tot in Herfstmaand aan, eer het groot Zegel gereed was; wanneer de Stempelsnyder berigtte dat 'er dertien onderscheide Stempels tot het klein Zegel zouden dienen vervaardigd te worden, met opgave van de kosten: men besloot hier toe. *Dagv.* III. D. bl. 171 en 195.

e. BÖRK. —— 1796. Vier Artykelen, wegens het indienen van Adresfen voorgesteld.

De onderwinding hadt, staande het tydperk der Omwentelinge, en vervolgens tot hier toe, geleeraard, hoe groot het getal en welke zomtyds de strekking was van Adresfen by de Volksrepresentanten ingediend. Men wilde hier op eenige bepaalingen vastftellen. De Commisfie tot het ontwerpen van het Reglement voor de Nationaale Vergadering, droeg de volgende Artykelen voor; *Voor eerst*, dat geene Adresfen, op naam van Collegien of Corporatien, aan de Nationaale Vergadering zouden worden aangeboden, dan door die, welke als zodanig by Publiek Gezag zyn erkend —— *Ten anderen*, op naam van dusdanige, aldus erkende Collegien of Corporatien, mogen geene Adresfen aan de Nationaale Vergadering worden ingeleeverd, welke betrekking hebben tot de zaaken, die aan hun respectivelyk zyn toebehoorende, of daar aan wettig overgedraagen —— *Ten derden*, het regt van Voordragt, Petitie of Verzoek omtrent 's Lands zaaken, komt toe aan ieder Burger hoofd voor hoofd; maar kan by procuratie, of in naam van een ander, niet worden uitgeoefend —— *Eindelyk*, geene Adresfen of Requesten, door byzondere Perfoonen getekend, zullen mogen worden aangenomen, ten zy op een behoorelyk Zegel, volgens de Ordonnantie.

Handelingen over dezelve.

Deeze voorftellen waren niet ter tafel gebragt of de geesten der verfchillende Partyen geraakten in heftige beweeging. Een dag ter nadere beraadflaaging werd be-

bepaald. De Representant VREDE het woord eerst gevraagd en bekomen hebbende, voerde hetzelve met deezen aanhef; „ Het Regt, Burgers Representanten! om „ aan de Wetgeevende Magt Adresfen of „ Verzoeken te kunnen doen, is, myns „ oordeels, zo zeer verbonden met het „ bestaan der Vryheid, dat het, in zekeren zin, als voor haare termometer „ kan gehouden worden, die door de „ mindere of meerdere belemmeringen, „ aan dat Regt toegebragt, als by graaden aanwyst het meerdere of mindere „ Despotismus en Willekeurig Gezag, „ waar onder eenig Volk vervallen is. „ Hier uit vloeit voort, dat onder een „ waarlyk Vry Bestuur, dat Regt, zo veel „ immer mogelyk, moet worden onverhinderd gelaaten, en niet ingeschrankt, „ dan om zeer noodzaaklyke en allergewigtigste redenen."

II. BOEK. 1796.

Geene vondt hy, nevens de voorstellen, aangevoerd; en kon hy 'er geene volwigtige uitdenken, waarom, volgens het eerste Punt, Corporatien van een aantal Burgers, niet zo wel hunne verlangens aan de Wetgeevende Magt mogten te kennen geeven, als byzondere Persoonen. — Veele redenen van *Convenientie* deeden zich, zyns oordeels, op voor het derde Punt; maar zyne twyfelingen of 'er die van *Regt* voorhanden waren, voorgedraagen hebbende, wilde hy het ter nader beraadslaaginge uit- en voorts vaststellen, „ de Nationaale Vergadering, „ schoon

6. BOEK. 1796.

„ schoon aanneemende en delibereerende „ op Adresfen van Corporatien, door geen „ Publiek Gezag gewettigd, erkent daar „ door geenzins derzelver wettige vereeniging „ en staatkundig bestaan."

VREDE vondt medestanders in het bestryden van die Artykelen. VAN HAMELSVELD wilde ze, als onnoodig, verworpen hebben. „ Wy moeten," was zyne taal, „ ons haasten met het groote werk, waar „ toe wy geroepen zyn, naamlyk het ont„ werpen van eene Constitutie, gegrond „ op de waare beginzelen, op dat 'er „ niet, onder den naam van *Revolutio*„ *nair*, ongeregeldheden gepleegd wor„ den, die den ondergang onzes Vader„ lands kunnen veroorzaaken." — Voorts over de Artykelen byzonder spreekende, vroeg hy, onder andere, of het dan niet geoorloofd ware, zich met meer dan één Persoon by de Vergadering te vervoegen? en in dat geval, zouden, zyns inziens, die Artykelen, een daadlyke inbreuk op de Vryheid van Petitie in 's Lands zaaken doen.

Onder de Verdeedigers liet zich WICKEVOORT CROMMELIN hooren, boven al uit aanmerking van de misbruiken, die Intriguanten en Volks-Sociëteiten konden maaken, zo zy slegts van een sterke stem en gladde tong voorzien waren, en de woorden *Vryheid* en *Gelykheid* meermaalen in hunne redenen mengden (*).

Lang

(*) Men denke hier te rugge op de huiverigheid

Lang en veelvuldig waren de voor en tegen aangevoerde redenen. Eindelyk vatte HAHN, een Lid der Commissie, die de voorgestelde Punten hadt ontworpen, het woord. Het drukken van dezelve gaf gelegenheid, dat ze geleezen en het onderhoord der gesprekken wierden. Brieven daar over waren hem ter hand gekomen. En die gesprekken en brieven hadden hem ontdekt, dat de Patriotten vreesden (en zy zouden, gelyk hy aanmerkte, zo het waar was, met regt vreezen,) dat in die voorstellen eene hinderlaage gelegd was. Hier van spreekt hy de Commissie vry; en hy hieldt zich voor zich zelven, in 't byzonder overtuigd, dat dezelve met de gronden van Volksbestuur zodanig strookten, dat zy moesten toegestaan worden, of dat de Oppermagt des geheelen Volks een ydele klank was. Doch daar evenwel, zo veele welmeenende Vaderlanders zich daar over geweldig ongerust betoonden, en de vier Punten, gedrukt zynde, niet verkeerd overgebragt konden weezen, besloot hy daar uit, dat er gebrek aan duidelykheid moest schuilen. Deeze zogt hy op te klaaren door eene eenigzins wydluftiger voordragt, teffens geschikt om eenige der aangevoerde bezwaaren uit den weg te ruimen, en de noodzaaklykheid daar van aan te dringen.

VI. BOEK. 1796. Nadere voordragt der Artykelen.

Dee-

heid om de Afgevaardigden der Centraale Vergadering, onder dien naam, toe te laaten. Hier boven bl. 325.

Deeze Voordragt gaf aanleiding tot nieuwe woordwisselingen, waar in de Representant VAN HOOFF, op het vastftellen dier Punten aandrong, op de grondflag, dat de Oppermagt des Volks één en ondeelbaar was, zo wel als het Grondgebied van deezen vryen Staat: zo dat het eene gedeelte van dit Land over het andere gedeelte niet kon heerfchen, en zo ook een gedeelte van deszelfs Ingezetenen aan het andere gedeelte geen Wetten kon voorfchryven; dit breeder ontwikkeld hebbende, liet hy volgen; „ Gelooft vry, „ Reprefentanten! dat het voor 's Volks „ welzyn noodzaaklyk is tot de gedaane „ voorflagen te befluiten: eene wel *jam-* „ *merlyke*, doch nuttige, ondervinding „ heeft my hier van overtuigd. Ik heb „ in *Frankryk* deeze beginzels zien tegen- „ ftreeven; maar ziet! naa een kring „ van convulfien en gruweldaaden door- „ loopen te hebben, heeft het gevoel van „ algemeen ongeluk dezelve moeten daar- „ ftellen. — Doorzigtige en kundige Le- „ den der Societeiten zullen overtuigd „ zyn, dat men hun geen beftaanbaar „ Regt betwist; maar alleen wil beletten, „ dat de Vyanden van Vryheid, en de „ Vrienden der Gecoalifeerde Mogenhe- „ den, die niets onbeproefd zullen *laa-* „ *ten*, ja zelfs van den voorbaarigen en „ onbedreeven yver zullen weeten te „ profiteeren, of zydelings, of onder het „ masker van Patriotisme, op de oner- „ vaarene menigte influeeren.

„ Neen!

[margin: ... BOEK. — 1796. Wat des voorviel.]

BOEK. 1796.

„ Neen! geen eenig Lid deezer Verga„ dering, of hy weet, wat men in het ver„ krygen der Vryheid aan de Societeiten „ verschuldigd is. Zy kunnen nog der„ zelver voorposten zyn, dat zy, als de „ eerste Santinellen van de Vryheid bly„ ven waaken, en medewerken om haar „ op Orde en Broederschap te vestigen."

Tot een nader ontwerp, in den geest der Artykelen werd, naa eenige wederspraak, door de meerderheid, besloten. De veranderde voordragt en inkleeding van den Representant HAHN vondt zo veel byvals, dat men dezelve bykans woordlyk overnam, waar uit eene Publikatie geboren werd van deezen zeer meldenswaardigen inhoud — „ Naardemaal „ ons niets meer ter harte gaat, dan om, „ van den aanvang onzer Byeenkomst, de „ goede Orde te handhaaven, zonder wel„ ke de waare Vryheid in de Burgermaat„ schappy niet bestaat; en, zo veel in „ ons is zorge te draagen, dat de Deli„ beratien en Vertoogen van de erkende „ Corporatien en Vergaderingen zich be„ paalen binnen de werkzaamheden, die „ aan dezelve wettig zyn gedemandeerd; „ en eindelyk uit aanmerking, dat onze „ tyd alleen aan het heil van het lieve „ Vaderland toegewyd behoort te zyn, „ zo hebben wy bepaald . . . . . .

Besluit daar mede overeenkomstig, en Publikatie.

„ Art. I. Elk Burger van *Nederland* „ heeft Regt van Voordragt, Petitie of „ Verzoek omtrent 's Lands zaaken; en is „ dit Regt zodanig eigen aan een ieder

„ Bur-

6 BOEK. 1796.

„ Burger, hoofd voor hoofd, dat hy het „ niet vervreemden kan, noch de uitoe„ fening daar van aan eenen anderen op„ draagen.

„ II. Elk Burger, derhalven, kan zich „ met een of meer Burgers te za„ men, kunnen zich met één en hetzel„ ve, door hun allen getekend Adres, aan „ de Nationaale Vergadering vervoegen, „ en aan dezelve zodanige Voordragt, Pe„ titie of Verzoek doen als hy, of zy, „ tot welzyn van het Vaderland oordeelt, „ of oordeelen te behooren, en te kun„ nen verantwoorden.

„ III. Dit Regt van Voordragt, Petitie „ of Verzoek omtrent 's Lands Zaaken „ komt toe aan de Burgers als Burgers; „ en niet aan eenige Societeit of Veree„ niging van Burgers als zodanig.

„ IV. De Leden derhalven van Socie„ teiten of Vereenigingen van Burgers „ hebben ook wel, hoofd voor hoofd, „ dit onvervreemdbaar Regt van elk Bur„ ger, en zy kunnen het naar welgeval„ len uitoefenen, 't zy alleen, 't zy ge„ deeltlyk, 't zy met hun allen; doch „ niet als uitmaakende eene Societeit; „ maar alleen als Burgers: zy kunnen dus „ niemand uit hun midden magtigen tot „ het tekenen of doen van Voordragten, „ Petitien of Verzoeken.

„ V. De Collegien of Corporatien, „ welke, by Publiek Gezag, zyn erkend, „ kunnen zich wel als Collegien of Cor„ poratien aan de Nationaale Vergadering

„ adres-

„ adresseeren; doch ook deeze niet anders dan over huishoudelyke zaaken, aan hun behoorende, of gedemandeerd. C. BOEK. 1796.

„ VI. Geene Adressen of Requesten, door byzondere Persoonen getekend, zullen mogen worden aangenomen, ten zy, op een behoorelyk Nationaal Zegel, volgens Ordonnantie daar van gemaakt, of nog te maaken (*)."

Aanmerking hier op.

In het afgetrokkene beschouwd, behelsden de vastgestelde regelen geen rechtstreekschen inbreuk op de Burgerlyke Vryheid, ja scheenen zy zelfs dit dierbaar pand te verzekeren; doch, volgens de aanmerking eens Geschiedschryvers van dit Tydvak, kon wanneer men agt gaf op de huiverigheid der *Nederlanderen* in 't algemeen, om persoonlyk Vertoogen te tekenen, gegrond op de vrees van welligt daar door het Slachtoffer van persoonlyken haat, wraak- en vervolgzugt te kunnen worden, men niet lochenen, dat deeze schynbaare verzekering van een der dierbaarste Regten eens vryen Burgers, aan deszelfs onbelemmerde uitoefening, gewigtige hinderpaalen in den weg stelde. De Volksvrienden althans geloofden daar in reeds een bewys van den weinig Volksgezinden geest der Vergadering te vinden (†).

Zo

(*) *Dagverh. der Nat Verg.* I. D. bl. 30. 49. 58. 150 en 152. De Publikatie werd den 10 Maart 1796 uitgevaardigd.

(†) C. ROGGE *Geschiedenis der Staatsregeling* by J. ALLART bl 41.

α.	
BOEK.	
1796.	

Veelvuldigheid der Verzoekschriften.

Zo groot was de menigte, zo breed de uitgestrektheid der Verzoekschriften, en zo veel tyds werd 'er gevolglyk aan het voorleezen besteed, dat men in overweeging nam, en tot het besluit kwam om dezelve aan eene Commissie, daar toe te benoemen, ter hand te stellen, zonder ze ter Vergaderinge te leezen (*).

Commissien tot de Buitenlandsche Zaaken en Binnenlandsche Correspondentie benoemd.

Twee allergewigtigste Commissien benoemde de Nationaale Vergadering; eene tot de *Buitenlandsche Zaaken*; en een tweede tot de *Binnenlandsche Correspondentie.* Deeze laatste was ingericht ter ontdekking en verydeling van alle poogingen en ondernemingen tegen de Vryheid en Welvaard van het algemeene Vaderland. Eene Commissie van eenen zeer werklyken en omslagtigen aart, over geheel het Vaderland werkende, met de bepaalde Magten, en byzonder met de door dezelven daar toe ingerichte of aangestelde Committés. Ter beschikking van dezelve werd een som van tien duizend Guldens gesteld, waar van dezelve rekenschap te doen hadt aan eene Geheime Commissie door de Vergadering ten dien einde te benoemen (†).

Handelingen over den Eed, by de Nat. Vergade

Een Voorstel, of 'er voortaan Eeden zouden worden aangenomen in zaaken tot beschikking der Nationaale Vergadering behoorende? en zo ja, in welke gevallen, en in 't laatste geval, of de Eeden by Pro-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 124.
(†) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 147, 164 en 352.

Procuratie zouden kunnen worden afge- legd? hadt, in handen eeniger Represen- tanten gesteld, een breed Verslag ten ge- volge, daar heen strekkende, om geene Eeden meer, zo als die tot heden gebruik- lyk geweest waren, af te neemen; doch in stede daar van de Verklaaring, *Ik houde my onderworpen aan alle de gestrengheid der Straffen, wanneer ik immer eerloos ge- noeg kon zyn om deeze myne wettig aange- nomene Verbintenis te verbreeken* — en in gevat van bevestiging der Waarheid, *wan- neer ik immer eerloos genoeg bevonden werd om tegen de Waarheid aan deeze Verklaa- ring of Getuigenis afgelegd te hebben.* Ster- ke Voorstanders vondt dit Verslag; doch ook, wegens de daar in opgegeevene re- denen tegen het afvorderen des Eeds; heftige tegenstanders. Te midden van die strydige gevoelens kwam het daar op ne- der, dat men de groote zaak zou kunnen verzenden tot den tyd, dat men zich over de Constitutie voor dit Gemeenebest zou beraaden. — Ten opzigte van het by Procuratie afleggen eener plegtige *Ver- klaaring*, in stede van den *Eed*, by het Verslag voorgedraagen, werd de bedoelde kragt en nuttigheid daar van aangemerkt als te verdwynen, wanneer die door ie- mand, in eens anders plaatze, geschiedde: weshalven men voorsloeg zulks volstrekt te verbieden; dan ingevalle de omstandig- heden, volstrekt de persoonlyke tegen- woordigheid niet gedoogden: ten aanzien van welke de middelen van voorzorge

6. BOEK.

1796.
ring af te leggen.

VI. BOEK. 1796. Gefchillen over de *Titulatuur* der Gewesten.

werden aan de hand gegeeven. In dit gedeelte des Verslags nam men genoegen (*).

De negen Gewesten, elk hun Gewestlyk Bewind overeenkomstig de gronden op welke de Nationaale Vergadering was byeengekomen, behoudende, hadden voor zich onderscheide Tytels aangenomen. *Holland* voerde den tytel van *Provinciaal Bestuur van Holland*, andere gaven zich den naam van *Representanten des Volks van Gelderland enz.* (†) Deeze laatste *Titulature* hadt, zints eenigen tyd, de aanslagt van zommige Leden der Vergaderinge getrokken, en gaf gelegenheid tot veele onderhandelingen van een ontdekkenden aart der denkwyze van eenigen der Volksvertegenwoordigeren. Was het NUHOUT VAN DER VEENS gevoelen, dat men dit stuk, aan de orde van den dag zynde, kon uitstellen om den tyd niet te verkwisten met geschillen over *woorden*; daar zo veel dringende *zaaken* riepen; VAN HOOFF, de Voorsteller verklaarde daar op dat het niet slegts de zaak der *Titulatuur* was, welke benaaming men aan zyn Voorstel gegeeven hadt, die hem bewoog tot het doen deezes Voorstels: reeds toen was hy van gevoelen geweest om iets ter bevorde-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 146.

(†) *Amstels* Stadsbewind hadt, tot het byeenkomen der Nationaale Vergadering, den tytel gevoerd van *Representanten van het Volk van Amsterdam*, doch verwisselde denzelven voor dien van *Raad der Gemeente te Amsterdam. N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1107.

dering van de Een- en Ondeelbaarheid voor te draagen. NIEUHOFF deedt een zeer uitgebreide redenvoering, daar heen strekkende, dat het noch raadzaam, noch pligtmaatig was, op het voorstel, voor als nog, iets te besluiten.

VI. BOEK. 1796.

Een kragtdaadig wedersprecker vondt hy in ANINCK, die zyne hooggaande verwondering betuigde over een en ander Advys uitgebragt, zo zeer na het *Federalisme* smaakende, „ in eene Vergadering, door welker daarstelling slegts de eerste steen der „ zo lang gewenschte Eenheid gelegd „ was; waar in het eerste zaad der Eenheid, door zo veele onafgebrookene poogingen, voornaamlyk van de Provisioneele Representanten van *Holland* gezaaid, pas begon te ontluiken; waar in, immers, zo lang de Constitutie niet was daargesteld, zo min mogelyk van het beginzel van Eenheid behoorde afgeweeken te worden."

Voorts herinnerde ANINCK de Representanten hoe men, te deezer Vergaderinge, geen Burgervergaderingen of Corporatien als zodanig, hadt goedgevonden te erkennen, en wel voornaamlyk om dat men geen Ryk in een Ryk wilde stichten; hy vroeg of men dit niet veel eer deedt, wanneer men, naa dat 'er eene Vergadering bestondt, plegtig verklaard voor het REPRESENTEEREND LICHAAM VAN HET VOLK VAN NEDERLAND, nog negen *Representeerende Lichaamen*, door de eenvormigheid der *Titulatuur* geschaapen wierden? Of dit

VI. BOEK. 1796. overeenkomstig was met den geest van Eenheid, was door de Nationaale Vergadering was ontworpen, en tegen de onzalige poogingen der *Federalisten* daargesteld.

Bosveld liet zich in 't breede hooren om te beweeren, dat de Nationaale Vergadering op de Vryheid en Onafhanglykheid der byzondere Gewesten, voor zo verre zy die aan zich zelven hadden voorbehouden, geen inbreuk behoorde te maken; maar stiptlyk te blyven by de Magt, welke haar door die vrye Volken gezamenlyk was opgedraagen. Dat deeze Vergadering niet bevoegd was aan de Hoogst Geconstitueerde Magten der onderscheidene Gewesten, den Tytel van *Representanten* van dat Gewest te betwisten, indien het Volk van zulk een Gewest dien Tytel goedkeurde. Doch wil de Hoogst Provinciaale Magt, in eenig Gewest, een zagter klinkende Titulatuur, met toestemming van het Volk aanneemen, gelyk men dit in *Holland* ziet, dit blyve hun vry en onverlet, als iets waar mede deeze Vergadering zich niet heeft te bemoeijen. Zonder verdere aanmerkingen te maaken op de aangenomene *Titulatuur*, zou, zyns oordeels, de Eensgezindheid in de Republiek veel meer bevorderd worden, dan door dezelve te betwisten, waar uit verschillen, van een nadeeligen aart, konden ontstaan.

Een voordragt van dien stempel zette den Voorsteller van Hooff in vollen gloed; by

„ hy kon," ſprak hy, „ zyne verontwaar- „ diging niet inhouden, op het hooren, „ dat hun Hoog Mogenden de Souverai- „ niteit niet hadden afgeſtaan, dan onder „ den des gemelden mits. —— Hun Hoog „ Mogenden zyn overleden, zy zullen „ aan geene zyde van het graf ons geene „ Wetten voorſchryven, de waare Sou- „ verain leeft altyd, en deeze is het Volk; „ en, zo het Reglement een hinderpaal „ werd om 's Volks belang te kunnen „ handhaaven, geloof ik, dat men 't zel- „ ve, met alle bepaalingen van hun Hoog „ Mogenden, ter beſlisſinge van het gan- „ ſche Volk kan brengen. Ik onderzoek „ niet wat de wil geweest is van hun Hoog „ Mog.; maar die der *Bataafſche Natie*, „ in het daarſtellen eener Nationaale Ver- „ gadering; deeze heeft niets anders be- „ doeld dan door de Eenheid der Repre- „ ſentatie een ſterker veerkragt aan het „ Gouvernement te geeven." Hier aan was niet voldaan. Men zou het Vaderland niet redden, zo de Magt deezer Vergadering zich niet verder uitſtrekte, dan om over eenige Requesten en Adresſen te raadpleegen, en eenige Plaatzen te vergeeven; zy moest zich tot de hoogte verheffen, welke haar in ſtaat kon ſtellen, om aan de opgelegde pligten te voldoen. Zyn Voorſtel, met den naam van *Titulatuur* beſtempeld, ſtrekte om een Beſluit te doen gebooren worden op de Een- en Ondeelbaarheid gegrond; door hem te noodzaaklyker gekeurd: dewyl hy vreesde en voor-

C. BOEK. 1796.

c. BOEK. 1796. zag, dat, zo de Vergadering haar opgedraagen Magt niet ten sterksten in alles handhaafde, men wel ras niet alleen *Negen Administratiën*, maar *Negen Gouvernementen*, zou hebben, die zich nevens of wel boven de Nationaale Magt, zouden kunnen stellen, strydig met de Een- en Ondeelbaarheid, en de Magt door het Volk aan de Nationaale Vergadering opgedraagen.

Bemiddelend voorstel deswegen omhelsd

Te midden der strydige gevoelens, met veel scherpheids ter baane gebragt, hadt HAHN voorgesteld de zaak in 't midden te laaten, en te besluiten, dat de Nationaale Vergadering, uit aanmerking hoe onverschillig het was welken naam de onderscheidene Provinciaale Magten in de Gewesten voerden, zo lang zy aan de hun opgedraagene Pligten getrouw zyn, — en dat het gevaar niet kon of mogt veronderstèld worden, dat eenige Vergadering in *Nederland* het zich zou aanmaatigen, het geheele Volk te vertegenwoordigen, of zich te mengen in die werkzaamheden, welke aan de Nationaale Vergadering wettig toekwamen — het egter nut en noodig was eene vaste cynosure in de Nationaale Cancelary te bepaalen — waarom de Vergadering vastitelde, „ dat de „ *Tytel*, welken zy van haare zyde, voortaan aan de Provinciaale Magten, in de „ aanschryvingen zou geeven, deeze zou „ zyn, *Aan de Hoogst Geconstitueerde Magt*, „ *genaamd Representanten van het Volk van* „ *Gelderland, Utrecht, Bataafsch Brabant*,

of

„ of *Aan de Hoogst Geconstitueerde Magt* „ *genaamd Provinciaal Bestuur van Holland* „ enz. zonder dat daar door den Tytel, „ welken de Provinciaale Vergaderingen „ voerden, eenigzins zou worden erkend „ of betwist, en blyvende, voor zo veel „ de Nationaale Vergadering aangaat, de „ benaaming van *Hoogst Geconstitueerde* „ *Magten in de Provincien*, voor Publika- „ tien en Proclamatien bepaald."

De duidelyk ontvouwde bedoeling des Representants VAN HOOFF was geheel onderscheiden van dit voorstel door HAHN in 't midden gebragt, waarom hy zich daar tegen verklaarde. De Voorzitter eene neiging by veelen in Vergadering bespeurd hebbende om dit voorstel van HAHN te omhelzen, droeg zulks voor. HAHN voldeedt aan de verzogte herleezing, en eene groote meerderheid omhelsde dit ontwerp eens Besluits (*).

Aanmerking op den Tytel der byzondere Gewesten door BEURNONVILLE.

De Tytel van *Hoogst Geconstitueerde Magt*, door de Vergadering aan de onderscheidene Gewesten toegekend, hadt de Generaal en Chef der Noordlyke Armée BEURNONVILLE, een stuk doen in handen komen uit de Besluiten van het Committé te Lande, waar in de woorden *Puissance Suprême*, aan een *byzonder Gewest* toegevoegd, voorkwamen. Hy vermeende, dat deeze Tytel alleen aan de Nationaale Vergadering, als het Volk van *Nederland* vertegenwoordigende, kon gegeeven worden, en

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 5—16.

VI. BOEK. 1796.

en geenzins aan eenig byzonder Gewest. Hy oordeelde hier van de Nationaale Vergadering te moeten kennis geeven, als, naar zyn begrip, ten uiterste strydig met waare Republikeinsche gevoelens. Men onderrigtte hem, hoe deeze Tytel een gevolg was van een Besluit der Nationaale Vergadering, met kennisgeeving van 't geen daar toe aanleiding hadt gegeeven, 't geen de vermeende onvoegelykheid wegnam (*).

Bedenkingen over de Magt die byzondere Gewesten zich aanmaatigden.

In de onderscheidene Gewesten hadt men, gelyk wy vervolgens, by de Gewestlyke Beschouwing van 's Lands lotgevallen breeder zullen moeten vermelden, onledig geweest om Inrichtingen te maaken op het Gewestlyk Bestuur. De Nationaale Vergadering was 'er verre af van de Hoogst Geconstitueerde Magten dier Landschappen eenigzins te willen belemmeren in de werkzaamheden aan dezelve, volgens overeenkomst, afgestaan. Veranderingen en bedoelde Verbeteringen waren hier van het onvermydelyk gevolg. Elk was met de door dezelve gemaakte ingenomen. En deeden 'er zich, van tyd tot tyd, verschynzels op, die by de Voorstanders der Een- en Onverdeelbaarheid kommer baarden, dat men Gewestlyk gemaakte Vaststellingen, met hand en tand, zou willen vasthouden. Niet alleen Gewesten, maar ook Steden en Dorpen, spraken en handelden, in een ander geval, als Souverain.

De

(*) Dagverh. der Nat. Verg. II. D. Bl. 306.

De Representant KRIEGER hing van dit bedryf een sterke schets op, gepaard met een voorstel, om, op dit stuk, onheilweerende en voorkomende schikkingen te maken (*). — e. BOEK. 1796.

Een rondgaande Brief aan de Hoogst Geconstitueerde Magten der onderscheidene Gewesten, vloeide hier uit voort. By denzelven werden zy verzogt en aangemaand, om in het Gewest, hunner Bestuuringe toevertrouwd, geene zodanige veranderingen in te voeren en vast te stellen, van welk eenen aart dezelve ook zouden mogen wezen, noch toe te laaten, dat die door eenig ander Lichaam, van Landelyk of Stedelyk Bestuur, in hun Gewest plaats grepen, dan alleen *intermediair*, en met geen langere of verdere uitwerking, dan dat daar op, door de algemeen aangenomene Constitutie, deswegen, op eenen eenpaarigen voet zou zyn beschikt (†). — Rondgaande Brief ter voorkominge.

Veelvuldig waren, zints de Omwenteling, de Amptsveranderingen geweest, en was Amptsbejag als eene heerschende kwaale geworden. Zulks gaf gelegenheid tot veel misnoegens der ontelbaaren, die na een en dezelfde post dongen, en allen meenden daar op een grootere en wettige- — Handelingen over de Begeeving der Ampten aan de Nat. Vergadering staande.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 268.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 129. De Commissie benoemd tot het vervaardigen van deezen Brieve, gaf vervolgens in 't breede de gronden op, waar op dezelve steunde. *Dagv.* III. D. bl. 638.

e. BOEK. 1796. gere aanspraak, dan anderen, te hebben. Een zo veel mogelyk algemeen Richtsnoer, was eene behoefte by de Nationaale Vergadering geworden, en het daarstellen van 't zelve, eene zaak, die veel overweegens kostte. Na veelvuldige onderhandelingen over een Concept Reglement, betreffende den voet en wyze, op welken zy voortaan, by de Nationaale Vergadering zouden behooren begeeven te worden, werd hoofdzaaklyk het volgende vastgesteld.

Het zou ieder vrystaan om zich, tot bekoming van eenig Ampt, ter beschikking der Nationaale Vergadering staande, aan die Vergadering te vervoegen. —— *Drie* vereischtens werden 'er gevorderd, bekwaamheid tot de gevraagde Post; een geregeld Gedrag; het doen en ondertekenen deezer Verklaaring — „ Ik verklaar „ te erkennen de Oppermagt des *Nederlandschen* Volks. Ik beloof aan de Nationaale Vergadering, als hetzelve Volk „ representeerende, en aan alle Regeeringsvorm, welke op de Oppermagt „ des Volks gegrond is, gehouw en getrouw te zullen zyn, en nimmer iets, „ middelyk of onmiddelyk, te zullen onderneemen, 't welk zou strekken tot „ wederinvoering van het Stadhouderschap, of van eenige Erflyke Ampten „ of Waardigheden!" —— Niemand zou tot het doen deezer Verklaaringe toegelaaten worden, die zich te vooren aan vervolging of strafbaare mishandeling zyner

her Medeburgeren hadt schuldig gemaakt. —— Beweezene diensten aan het Vaderland, uitgestaane vervolgingen *om*, geledene schadens *voor*, vrywillige opofferingen *tot* 's Lands welzyn, gepaard gaande met de boven vermelde vereischtens, strekten tot beweegredenen, waarom de eene Burger de voorkeuze zou hebben boven den anderen. —— Een uitgeweeken *Nederlander*, om een Ampt verzoekende, en denkende, op dien grond, den voorrang te moeten hebben, moest zyn verzoek doen gepaard gaan, met een getuigenis van de plaats zyns voorigen verblyfs, van zyn vertrek, en van zyn gedrag; als mede van dit laatste geduurende zyne uitlandigheid; voorts van de rangen en posten door hem bekleed, indien dit zyn geval mogt geweest hebben. —— Iemand met een Ampt begiftigd, een tweede krygende, zou, wanneer die beide niet te gelyk konden worden waargenomen, of wanneer zy meer dan twee duizend Guldens 's jaarlyks opbragten, van een van beiden moeten afstand doen. — Voorts werd, te deezer gelegenheid, eene Commissie tot de Ampten benoemd, bestaande uit twaalf Leden der Vergaderinge by afwisseling, met een voorschrift om daar volgens te handelen (*).

C. BOEK. 1796.

Wie der aanzynde Amptenaaren, weigerde de Verklaaring af te leggen, zouden

Wegens de Amptenaaren.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 311, 318, 325, 355 en 462.

VI. BOEK. 1796. die de Verklaaring weigerden af te leggen.

den daadlyk van hunne Posten, volgens Besluit der Nationaale Vergadering, ontzet worden. Drie onderscheide Lysten ter Vergaderinge ingezonden, gaven de Naamen der Amptenaaren op, die de Verklaaring gedaan; die ze geweigerd, en die dezelve, voor als nog, niet hadden afgelegd. Veel geschils rees 'er hoe met de weigeraaren te handelen. Deezen willen de zodanige onverwyld van hunne Posten ontzet, geenen hun op hunne verantwoordelykheid in dienst gehouden hebben, tot dat hun plaats vervulling bekomen hadt; terwyl anderen als een middelweg voorsloegen, dat die Amptenaaren, by voorraad, hunne posten zouden *blyven* waarneemen, tot dat daar over nader zou zyn beschikt. — Niet, dan naa veel wederspraaks, tot gedruis en verwarring onder de Leden der Vergaderinge overslaande, bepaalde men het benoemen van eene Commissie, die deswegen nadere overleggingen zou maaken met het Committé te Lande, en bepaalen hoe, op de beste wyze, de openvallende plaatzen te vervullen, zo dat 'er geen verwarring of ongeregeldheid in het beheer der zaaken ontstondt (*).

Het hier op uitgebragt Verslag voldeedt veelen niet: dewyl het, ter voorkoming van verwarring, eenige weigerende Amptenaars oordeelde niet onverwyld te kunnen afzetten; dan vondt de raadslag van den

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 419.

den Burger HAHN, om die weigeraars van hunne Ampten vervallen te verklaaren, met dien verstande, nogthans, dat zy gelast werden in de waarneeming hunner Bediening te volharden, tot dat het Committé, op eene geregelde wyze, en van tyd tot tyd, ten opzigte van hunne Opvolgers, zou voorzien hebben, zo veel byvals, dat hetzelve in een besluit veranderd werd. —— De voordragt van dit zelfde Committé, over de bespaaring, welke, ten aanziene van de Amptenaaren, voor den Lande zou kunnen worden betragt, hoorde de Vergadering met genoegen (*).

6. BOEK. 1796.

Maatregel op de Nominatiën.

Onderscheiden waren de gevoelens hoe men zich by de raadpleegingen over ingediende Benoemingen ter vervulling van Ampten zou gedraagen. Een vasten regel was wenschlyk. Om dien op te geeven bragt een daar toe benoemde Commissie een regelmaat uit, welke hier op neder kwam. Eene Commissie, tot het vervaardigen van eene Nominatie benoemd, zou eene gemotiveerde van drie Persoonen opgeeven. —— Deeze zou acht dagen ter leezinge voorleggen. —— Wie bezwaaren tegen de benoemden hadt, zou zich by de Commissie, vervoegen, om dezelve voor te lichten, of nadere opheldering van dezelve te ontvangen. —— De Commissie, op deeze wyze onderricht, dat zy verkeerde berichten van de benoemde Persoonen ontvangen heeft, zal deeze zelve de

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III, D. bl. 181 *enz.*

C. BOEK. 1796.

de verandering van Benoeming voorſlaan aan de Vergadering. — En indien een Lid der Vergadering weezenlyke bezwaaren tegen deezen of geenen benoemden Perſoon heeft, en hy, zyns oordeels, by de Commisſie, daar van niet genoegzaam ontheeven is, hadt hy vryheid om als dan die bezwaaren ter Vergaderinge *in* te brengen; in welk geval alleen deswegen door den Voorzitter omvraage zou gedaan worden. — Men ſtelde deezen maatregel vast, met de verandering, dat de tyd van *acht dagen* voor de buiten Provincien of voor die op de grenzen van de Republiek woonden, op *veertien dagen* zou worden bepaald (*).

Overgang tot Buitenlandſche Zaaken.

Van de veelvuldige en groote werkzaamheden deezer aanzienlyke Vergadering, in meer byzondere gevallen, moet onze Geſchiedenis verſlag geeven. Derzelver vermelding zou alles onder de Hoofddeelen der bovengedagte Commisſien (†) gebragt, ons, als 't ware, 's Lands Geſchiedenis grootendeels ontvouwen; doch zulks eene mengeling doen ontſtaan van zaaken, die, onzes oordeels, meer uit een moeten gezet worden. Wy houden ons, daar 'er zo veel Gewestlyks overbleef, en moest overblyven, aan den voorigen door ons in agt genomen voet, by elk Tydperk, zo veel de aart der zaake toeliet, gevolgd. Weshalven wy eerst het

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 250 en 380.
(†) Zie hier boven bl. 255.

het oog moeten vestigen op de Betrekkingen van onzen Staat met de andere Mogenheden.

II. BOEK. 1796.

De Nationaale Vergadering bekleedde, gelyk wy gezien hebben, de plaats van Hunne Hoog Mogenden. Van deeze verandering waren onze Gezanten by Buitenlandsche Mogenheden verstendigd, en die zich van vreemde Mogenheden in deezen Lande bevonden, droegen kennis van deeze nieuwe schikking op het Staatsbestuur der *Bataafsche* Gewesten: en dat zy zich by den Voorzitter te vervoegen hadden (*).

Bekendmaaking aan andere Mogenheden en Staaten van de Regeeringsverandering.

Met weinigen der Buitenlandsche Mogenheden hadt de Staat, ten deezen tyde, rechtstreeks te doen. *Frankryk* en *Engeland* waren de voornaamsten, in eene zeer onderscheidene betrekking.

De invloed des *Franschen* Gemeenebests hadt zeker, op het daarstellen der Nationaale Vergadering, sterk gewerkt. De Afgezanten van onzen Staat BLAUW en MEYER verwylden niet den toenmaaligen Minister der Buitenlandsche Zaaken DE LA CROIX, op een toon van vreugde en vol vooruitzigten op toekomend Volksheil, des te verwittigen. Groote voldoening schonk zulks. Ten blyke strekte deeze betuigingen des gemelden Ministers. „ De uitvoerende Magt heeft met de leevendigste deelneeming, de opening der „ Na-

Betuigingen van *Frankryk* by het daarstellen der Nat. Vergadering.

(*) *Dagverhaal der Nationaale Vergadering* I. D. bl. 18.

C. BOEK. 1796. „ Nationaale Conventie der Vereenigde „ Provincien vernomen. — Het Directoire Executif was overtuigd, dat de „ daarstelling van deeze Centraale Authoriteit alleen het *Bataafsche* Volk tot de „ Eenheid zou kunnen brengen, en het „ Federatif Bewind vernietigen, het welk „ zyn veerkragt verlamde, en *zyne middelen* tot wederstand aan de onderdrukking noodloos maakte, en eindelyk aan „ dat Volk een vigoreus Gouvernement „ zou kunnen bezorgen. — Het Directoire heeft derhalven, met alle zyne „ vermogens, en zonder eenig oogmerk „ der schending uwer Onafhangelykheid, „ de poogingen van de waare Vrienden „ der Vryheid onderschraagd.

„ Het heilzaam oogmerk, dat het Directoire zich voorstelde, is eindelyk „ vervuld. Uwe Nationaale Vergadering „ heeft haare zitting geopend. Dat dan „ deeze vermogende en heilzaame authoteit, de *Bataafsche* Vryheid by haare „ geboorte bescherme! Dat deeze nieuwe „ Alcides, met zyne sterkgespierde vuisten, de Stadhoudersgezinden en Regeeringloosheid, welke het *Nederlandsche* „ Volk beurtling zoeken te verleiden, en „ haare hervorming te vertraagen, bedwinge en verplette! — Dat zy eene wyze „ Regeeringsvorm moge daarstellen, tot „ bevestiging van Vryheid en Gelykheid, „ en van een Gouvernement alvermogend „ tot het goede, maar onmagtig tot het „ kwaade. — Dat Gylieden het wenschlyk

„ lyk oogmerk moogt bereiken, 't welk „ eindelyk aan het *Fransche* Volk gelukt „ is, zonder te behoeven dat geluk te „ koopen door die langduurige trillingen, „ treurvolle uitspattingen, en die ver„ scheurende stuiptrekkingen, welke ze „ aan ons gekost heeft. 6. BOEK. 1796.

„ Het Directoire Executif, getrouw „ aan de Vriendschap, die de beide Re„ publieken verbindt, aan de grondbe„ ginzelen van eerlykheid en braafheid, „ welke het tot grondregelen van zyn „ gedrag gesteld heeft, zal uwe Onafhan„ gelykheid van buiten handhaaven, en „ van binnen uwe beschermende Hooge „ Magten rugsteunen, door al dien in„ vloed, welke op eene Vriendschap ge„ bouwd is, op gemeene belangens ge„ vestigd. —— Het is my hoogst aange„ naam, in deezen de Tolk zyner gevoe„ lens te mogen zyn. Ik deel daar in „ met al myn hart. Myn vuurigste yver „ zal strekken, om dezelve met de daad „ daar te stellen, en ik zal onder myne „ schoonste dagen rekenen die, op wel„ ken ik zal hebben kunnen medewerken „ om op de lyst der Vrye Volken te doen „ graveeren den Naam van een zo belang„ ryk Volk, dat alleen, zonder hulp, voor„ maals zyne Onafhangelykheid heeft wee„ ten te veroveren, en alles aan zich zel„ ven verschuldigd is, tot zelfs den grond, „ dien het aan den Oceaan ontroofde (*)."

Feest-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 163.

e. BOEK. 1796. Maaltyd ter Verjaaringe van de Inrukking der Franschen. Conditien te dier gelegenheid ingesteld.

Feestvieringen, altoos by de Franschen geliefd, bragten zy hier over. De Verjaardag van de Inrukking der Fransche Krygsbenden, werd door een Maaltyd staatlyk gedagt. Men moge, over 't algemeen, weinig stellen in de Conditien by éénen Maaltyd ingesteld; doch, by sommige gelegenheden hebben dezelve iets veelbeduidens. Wy althans vermeenen niets overtolligs, maar veel eer een stuk meldenswaardig, te boeken, wanneer wy, de Instellingen van negen Conditien door den Minister der Fransche Republiek, te dier gelegenheid gedaan, hier vermelden.

I. *De Bataafsche Republiek!* Dat zy, die de wieg der Vryheid in *Europa* is geweest, haar ook door Wysheid en Heldenmoed, voor eeuwig, in haaren boezem vestige!

II. *De Fransche Republiek!* Dat zy, voor altoos zy, het voorbeeld en de steun der Vrye Volken, de schuilplaats der verdrukten, de verdeedigster der zwakken, de scheidsvrouw der belangen van *Europa*, de schrik der Dwingelanden, de Tempel der Kunsten, en het Heiligdom der Deugden!

III. *De Bataafsche Nationaale Vergadering!* Dat Wysheid en Overleg in haare raadpleegingen voorzitte! Dat Eenstemmigheid haare besluiten heilige! En dat het *Bataafsche* Volk, onder den standaart der *Eenheid* verzameld, op dezelve al juichend het zegel drukke! — Mogt zy aan de Negen Gewesten eene Staatsgesteltenis gee-

geeven, welke de Regten van den Mensch en van den Burger deedt eerbiedigen! Mogt de Vryheid, de Gelykheid, en de Veiligheid van ieder, de Gerustheid van allen, en den openbaaren voorspoed door wetten, deugden en goede zeden ondersteund, op onwankelbaare grondslagen vestigen! C.
BOEK.
1796.

IV. *Het Wetgevend Lichaam, en het Uitvoerend Bestuur van Frankryk!* Dat het eerste, voor altoos, het middelpunt der Vryheid zy! Dat de haat tegen het Koningschap de harten van ieder van deszelfs Leden, by aanhoudenheid, ontvlamme! En dat het vertrouwen van het *Fransche* Volk, en de zegeningen van deszelfs Bondgenooten, de juiste prys mogen zyn van de zuiverheid hunner oogmerken, van het kragtdaadige in hun Character, en van de wysheid hunner besluiten! —— Eer en Lof worde toegewyd aan de opregtheid, werkzaamheid, en yver, welke de eerste stappen van het tweede, in deszelfs luisterryke loopbaan, zo zigtbaar, hebben gekenschetst! —— Mogt een eerlyke en duurzaame Vrede, de binnenlandsche rust, de wederkeering van Nyverheid en Koophandel, de herstelling der *Fransche* Zeemagt, de bevordering der Weetenschappen, en de zegepraal der Kunsten de belooning zyn van deszelfs moeilyke en heldhaftige poogingen!

V. *De Bataafsche Land- en Zeemagt!* Mogten zy onder begunstiging van dien gelukkigen geest, welke dezelve bezielt,

6. BOEK. 1796. elkanders mededingsters zyn, in het voltooijen van den roem des *Bataafschen* Naams! Mogten zy de glorieryke dagen van DE RUITER en TROMP wederom doen herleeven! En aan den Nationaalen Koophandel, dien schitterenden voorspoed wedergeeven, welke, onder den invloed der Vryheid, moet gebooren worden!

VI. *De Fransche Legers en de Generaals, welke dezelven ter Overwinning geleid hebben!* Onsterflyke roem zy aan hunne Heldendaaden toegebragt, en vooràl aan hunne onverwinnelyke standvastigheid, die gezegepraald heeft, zo wel over de dapperheid en het getal der geoefendste Legers, als over allen kommer en behoeften, en de onmaatige gestrengheid der Jaargetyden! —— Mogten hunne dappere daaden, de grondslagen en waarborgen onzer Vryheid, de harten onzer laatste Naneeven doen kloppen, en van eeuw tot eeuw, nieuwe Verdeedigers van die Vryheid, welke zy met hun bloed verzegeld hebben, doen gebooren worden!

VII. *De Alliantie tusschen de Franschen en Bataaven!* Mogt deeze Vereeniging een eeuwige bron van voorspoed voor de beide Gemeenebesten zyn, en een onverwinnelyk bolwerk opwerpen tegen de heerschzugt en de geweldenaryen der Dwingelanden!

VIII. *De Vereenigde Staaten van America!* Mogt eene sterke en talryke Bevolking, een bloeiende Handel, eene onwrik-

wrikbaare Zekerheid. eene onveranderlyke Eendragt, uit hunne Vereeniging voortspruiten! En mogt eene gelukkige Verbintenis met de *Fransche* en *Bataafsche* Republieken, gegrond op de onderlinge betrekking van derzelver belangen en grondbeginzelen, de wederzydsche middelen van Geluk voor deeze drie Staaten, aan ieder derzelven volkomen verzekeren! (*).

6. BOEK. 1796.

IX. *Het Gemeenebest der Letteren!* Mogten deszelfs Leden, door eene broederlyke en menschlievende verstandhouding, ter bevordering der Verlichting, de Vriendinne der Vryheid, medewerken, en eene heilige verbintenis aangaan om de Dwinglandy aan te tasten en ter neder te vellen; om de Dwaaling en het Bygeloof, die het Menschlyk Geslacht vernederen, uit te rooijen, en hunnen Letterarbeid aanwenden tot bevordering der aangenaamheden van het leeven, van het geluk der Maatschappy, van den eerbied voor de Wetten, van de handhaaving der Zeden, van de eensgezindheid der Geslachten, en van het geluk en den welvaard der Volken! —— Mogt eene algemeene Menschlievenheid, de plaats vervangen van den nayver der Natien, van de roekeloosste Oor-

(*) Even als op het Onthaal te *Parys*, by gelegenheid der bekragtiging van het Alliantie Tractaat, geene andere Ministers, dan die van *Republieken* verscheenen, (zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 53.) zo waren ook deezen alleen op dit Feest tegenwoordig.

XI. BOEK. 1796.

Oorlogen, en van alle Machiavellistische kunstenaryen! —— Mogt, ten laatsten de eerbied voor het leeven der Menschen, en de affchrik van het bloedvergieten, in de beide Werelddeelen, de overhand bekomen, en hier door de wonden heelen van het reeds te lange geleden hebbend Menschdom! (*).

Plakaat tegen de *Fransche* Emigranten.

Der *Franschen* Afgezant by onzen Staat, van goeder hand verwittigd, dat zich, in ons Land, en byzonder te *Amsterdam*, nog *Fransche* Emigranten bevonden, verzogt daar tegen de noodige voorziening, en de voldoening aan het Artykel des Verdrags by 't welk bepaald en beloofd werd, dat geen der beide Gouvernementen, aan de Uitgeweekenen zyns Bondgenoots, schuilplaats zou verleenen of vergunnen. Dit hadt eene afkondiging daar mede zamenstemmende ten gevolge (†).

Onze Staat in het Vredesverdrag tusschen den Koning van *Sardinie* en *Frankryk* begreepen.

De voorspoed der *Fransche* wapenen, onder aanvoering van den Held BUONAPARTE, noodzaakte den Koning van *Sardinie* afstand te doen van de Coalitie, en van alle Tractaaten tegen de *Fransche* Republiek aangegaan, en een Vredesverdrag met *Frankryk* te tekenen. Een der Artykelen hieldt in, dat de *Bataafsche* Republiek daar in begreepen was. Heuchlyke vermelding hier van deedt de Voorzitter SCHIMMELPENNINCK ter Nationaale Verga-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 533.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 120. *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1557.

gadering (*). Vierde men in de *Fransche* Repukliek, te dier gelegenheid, een allerluisterrykst Feest, het *Feest der Overwinning* geheeten (†), het *Fransche* Krygsvolk in '*s Gravenhaage*, moest, overeenkomstig met de *Fransche* Wetten, dit Feest houden. Kundschap hier van gaf de *Fransche* Minister Noël, met verzoek, dat, om dit Feest meerder luisters by te zetten, eene Commissie uit de *Bataafsche* Nationaale Vergadering 't zelve mogt bywoonen en vereeren. Een twaalftal Leden werd bestemd om ter voldoeninge aan dit verzoek, ooggetuigen en deelgenooten te weezen van der *Franschen* vreugd, te dier roemryke en gewigtige gelegenheid (§).

Noëls brief wegens het regt der Franschen op de bezittingen van den Keurvorst van de Paltz te Bergen op den Zoom.

Het nieuwlings geslooten Tractaat van Vrede en Verbintenis met *Frankryk* strekte ten richtsnoer van de handelingen tusschen die groote Republiek en onzen Staat, en beriep men zich daar op in voorkomende gevallen. Zulks meende het voorig Landsbestuur te mogen en te moeten doen ten aanziene van de Goederen aan den Keurvorst van de *Paltz*, in het Marquisaat van *Bergen op den Zoom*, toebehoorende, terwyl zy ook de Artykelen der

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 561. Zie de toedragt der behaalde Overwinningen in de *Veldtocht van den Generaal* BUONAPARTE *in Italie*. Te *Rotterdam* by J. BRONKHORST bl. 1—49.

(†) Men leeze de beschryving van 't zelve in 't aangehaalde werk bl. 57 enz.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 597.

VI. BOEK. 1796. der overgave van *Bergen op den Zoom* ingeroepen, en alles, ten voordeele van dien Vorst, door BLAUW en MEYER, onze Gezanten te *Parys*, in 't werk gesteld hadden (*). Met hoe veel hoops ook op eenen voor dien Keurvorst gunstigen uitslag vervuld, zag de Nationaale Vergadering dezelve verdwynen, wanneer de *Fransche* Minister Plenipotentiaris NOËL eenen brief inzondt, beweerende, dat het Marquisaat van *Bergen op den Zoom*, en alle de Goederen van den Keurvorst van de *Paltz*, welke op het Grondgebied der *Bataafsche* Republiek gelegen waren, door het Regt van Vermeestering aan de *Fransche* Republiek gekomen zynde, het bestuur en het vrugtgebruik daar van onbetwistbaar toebehoorden aan het *Fransche* Gouvernement, 't geen dezelve onder beheer gesteld hadt; dat de Keurvorst van de *Paltz* zich te vergeefsch beriep op de Capitulatie van *Bergen op den Zoom*, om, te zynen behoeve, eene onderscheiding te maaken, welke het Regt van Vermeestering niet kon aanneemen (†). Vóór den tyd van eenen algemeenen Vrede beweerde NOËL, wanneer schikking op die Eigendommen zou moeten gemaakt worden,

(*) Wy hebben dit omstandig opgegeeven in onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 223.

(†) Wat het beheer dier Goederen betrof, was, by de Overgave van *Bergen op den Zoom*, van de *Fransche* zyde, by dit Artykel geschreeven, *Toegestaan, voor zo verre zulks niet nadeelig is van de Belangen van de Fransche Republiek.*

den, mogt de uitoefening der Regten van de *Fransche* Republiek geen beletzel ontmoeten; maar moest geheel vry zyn: onder de Bescherming van het *Bataafsch* Gouvernement, overeenkomstig de geslootene Verbintenis. Ingevolge hier van verzogt de Gezant, in naam van het Directoire Executif, de aangestelde Magten te beveelen, om de Regten der *Fransche* Republiek op de Goederen en Eigendommen des gemelden Keurvorsts, te doen ontzien. Hy riep in de bescherming van het *Bataafsch* Gouvernement, ten behoeve van de Agenten van het *Fransche*, gelast met de in beslagneeming dier Goederen; ten einde die Agenten geenerlei belemmering mogten ondervinden in het waarneemen van alles wat tot beheer deezer Goederen hun was opgedraagen. — Ingediende klagten wegens de handelwyze der *Franschen* omtrent die goederen, veroorzaakten nieuwe raadpleegingen, en baarden het besluit, om dezelve te stellen in handen van de Commissie tot Buitenlandsche zaaken. — Deeze was desgelyks aanbevolen de overweeging van het verzoek, dat het *Bataafsch* Gouvernement, de noodige bevelen zou geeven, dat de *Fransche* Agenten de Goederen der *Fransche* Emigranten in de *Nederlanden* liggende, als *Fransche* Eigendom, volgens het Tractaat van Alliantie, zouden kunnen in bezit neemen (*).

8. BOEK. 1796.

Span-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 169. 188. 346.

BOEK.
———
1796.
Spanje neemt in de Regeerings-verandering hier te Lande genoegen. VALCKENAAR tot Afgezant derwaards bestemd.

Spanje nam in de bekendmaaking van het daarstellen der Nationaale Vergadering, en de verandering in de Regeerwyze deezer landen het uiterste genoegen. De Prins DE LA PAZ gaf dit te kennen aan onzen *Charge des Affaires* VAN NIEUWERKERKEN (*). Welhaast werd deeze vervangen, door den Burger VALCKENAAR, tot Afgezant by het Hof van *Spanje* ter Vergadering van hun Hoog Mogenden reeds benoemd. Hy was de eerste, die, met zodanig eene post bekleed werd, van wegen het *Bataafsch* Gemeenebest. Niet zonder de leevendigste aandoeningen, verscheen hy ter Vergaderinge; „ eene Vergadering," gelyk hy by het afscheid onder andere sprak, „ waar „ in ik zo veele onkreukbaare Vrienden „ van Vryheid en Gelykheid erkenne en „ eerbiedige — eene Vergadering, welker „ werkzaamheden ik zo van naby heb ge„ zien, in welker beraadslaagingen, ten „ nutte des Vaderlands, het my heeft mo„ gen gebeuren tot hier toe te deelen — „ eene Vergadering, op welker manmoe„ dige besluiten het Volk van *Nederland* „ zyn hoop gevestigd heeft. — Veele „ gewaarwordingen verdringen zich als 't „ ware in myn hart; de eer van de eer„ ste te zyn, die als Minister van het *Ba„ taafsche* Gemeenebest, uit het midden „ van deszelfs Vertegenwoordigers buiten „ 's Lands wordt afgevaardigd, streelt

„ my-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 609.

„ myne ziele. —— Het denkbeeld, dat
„ 'er meerdere eenheid van inzigten, meer-
„ dere vastheids aan de besluiten, en meer-
„ der spoeds in de uitvoering dan voor-
„ heen by de Vergadering der Heeren
„ Staaten Generaal, zal plaats hebben,
„ bemoedigt my. En daar ik deeze Ver-
„ gadering als het eerste middel beschou-
„ we, om aan het *Bataafsche* Gouverne-
„ ment dat Aanzien, die Considerati te
„ te rug te geeven, welke hetzelve nooit
„ hadt behooren te verliezen, vinde ik
„ my niet weinig daar door opgebeurd,
„ in de bezeffing van de gewigtige post,
„ op myne schouderen gelegd. Een post,
„ gewigtig niet alleen uit hoofde van on-
„ ze staatkundige betrekkingen; maar in-
„ zonderheid van de groote en dierbaare
„ belangen des Koophandels en der Zee-
„ vaard van deeze Republiek, de vrugt-
„ baare bron van haar welvaard en de
„ hoofdzenuw van haar kragt en vermo-
„ gen. Belangen welke des te teederder
„ geworden zyn, naar maate van de aan-
„ wakkerende Nyverheid van de andere
„ *Europische* Volkeren en hunne steeds
„ toeneemende kennis in derzelver Com-
„ mercieele belangen aan onze Kooplie-
„ den, kundige, volyverige en werkzaa-
„ me mededingers gegeeven hebben.” —
Spanje verklaarde vervolgens den Oorlog aan *Engeland*; en zondt eene Vloot in Zee.

VI. BOEK. 1796.

De Zaakbezorger des Konings van *Zweeden* gaf der Nationaale Vergadering te verstaan, dat zyne *Zweedsche* Majesteit, de ver-

Zweeden en *Portugal* neemen ge-

C. BOEK. 1796. Noegen in ons veranderd Landsbestuur.

veranderde vorm van Bestuur in *Nederland* erkende. — De Koning van *Portugal* deedt door eenen Brieve van zynen buitengewoonen Minister betuiging van zyne bestendige Vriendschap voor deeze Republiek. Ingevolge hier van werd het op de *Hollandsche* Schepen gelegd Embargo opgeheeven (*).

Oorlogsverklaaring aan *Engeland*.

De Oorlogsverklaaring van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, den vyftienden van Herfstmaand des voorleden Jaars uitgevaardigd (†), hadt wel, naa zo veel onregts en gewelds aan onze Scheepvaard en Zeehandel gepleegd, eene algemeene verontwaardiging, ten hoogsten toppunt stygende, verwekt; en ten gevolge gehad alle die onvermoeide werkzaamheden om onze Zeemagt in dien staat te brengen, waar in wy dezelve ten voorleden Jaare beschouwden (§); dan tot nog toe was 'er van wegen deezen Lande geene openlyke Oorlogsverklaaring gedaan. Zulks verwylde tot den tweeden van Bloeimaand deezes Jaars, wanneer de *Nationaale Vergadering, representeerende het Volk van Nederland*, naa veel aanmerkens en overweegens, ten opzigte van de uitvoerigheid (**), tegen *Engeland* een Staatsstuk uitvaardigde.

De Aanhef luidde; „ De *Bataafsche* „ Na-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 201 en 345. II. D. bl. 652. III. D. bl. 448.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D bl. 128 *enz.*

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 128.

(**) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 202 en 363.

„ Natie andermaal door het Ryk van
„ *Groot-Brittanje* onregtvaardig aangeval-
„ len, heeft de wapenen opgevat. ——
„ Dat verongelykt, verdrukt, vertrapt en
„ onder schyn van Vriendschap geplun-
„ derd Volk, door de Vryheid bezield
„ en aangevuurd, en voor het eerst, ze-
„ dert zo langen tyd, adem haalende,
„ herneemt de oorspronglyke veerkragt
„ van zyn braaf en dapper Character,
„ heft het hoofd moedig op, en zal zich
„ niet langer door nydige Nabuuren, in
„ zynen welvaard laaten ondermynen;
„ het zal zich niet langer in het stof laa-
„ ten vertreeden, en een speelbal zyn
„ van eerlooze en heerschzugtige Staats-
„ dienaars, die, door den glans van ge-
„ roofde Schatten, het zich vrywaanend
„ *Engelsche* Volk de oogen verblinden
„ voor de gruwlyke rampen, die zy *Eu-*
„ *ropa* en het Menschdom berokkend heb-
„ ben, — het zal zyne Regten verdeedi-
„ gen, zyne Onafhangelykheid handhaa-
„ ven, en het Vaderland van den gedreig-
„ den Ondergang redden.

„ Kan *Europa* nog twyfelen of de *Ba-*
„ *taafsche* Republiek met regt het zwaard
„ uit de scheede hebbe getoogen, of zy,
„ tot eene regtvaardige Zelfsverdeediging,
„ genoodzaakt worde? —— Kan *Europa*
„ nog twyfelen of *Nederland* door de
„ verderflyke Staatkunde van dat zelfde
„ Ministerie op den rand zyns verderfs
„ geweest zy? — Kan *Europa* nog twy-
„ felen, of het hervormd *Bataafsch* Ge-
mee-

„ meenebest zal, met hulp van zynen
„ glorieryken Bondgenoot, de trotsche
„ overheersching van het *Engelsch* Kabinet
„ kragtdaadig afweeren, en de zo duur
„ en zo hachlyk verkreegene Vryheid,
„ zelfs ten koste van alles wat hetzelve
„ dierbaar is, bevestigen?"

Ten bewyze van deeze Vraagstukken schetzen de Vertegenwoordigers des Volks van *Nederland*, op dat wy dit slegts hoofdzaaklyk opgeeven, met de sterkste trekken en de gloeiendste kleuren, het voorgevallene tusschen onzen Staat en *Engeland*, ingevolge van den stryd door de *Americaansche* Volkplantingen, tegen de onderdrukking van *Groot-Brittanje* gestreeden, den Oorlog daar uit gereezen, en het voeren van denzelven, die den *Engelschen*, en der Partye in den Lande, welke het met de *Britten* hieldt, tot onuitwischbaare schande strekte, schoon 'er, in een enkel geval, de moed der *Bataafsche* Zeehelden in uitblonk; gevolgd van een Vrede, by welke de Staat, in stede van vergoeding te erlangen voor de onmeetlyke schaden aan zynen Koophandel toegebragt, zich nog gelukkig rekende, door de tydige hulp der *Fransche* Magt, welke de *Engelschen* in *Oost* en *West* wist te fnuiken, niet meer van zyne bezittingen verlooren te hebben. Men was gedwongen *Negapatnam* aan den Vyand af te staan, en de *Britsche* Schepen de Vrye Vaard door de *Moluksche* Eilanden te vergunnen, schoon het klaar vooruitgezien kon worden, dat

de

de Vaard door deeze Zeeën niets minder dan eene geheele ondermyning van onzen *Oost-Indischen* Handel bedoeld. 6. BOEK.

Zy voeren verder aan, hoe *Groot-Brittanje*, ten tyde van den binnenlandschen Kryg ontstaan tot het bekomen eener Grondwettige Herstelling, en het fnuiken van den buitensporigen aangemaatigden Invloed en Magt des Stadhouders in ons Gemeenebest, wel weetende, dat die beperking ook den invloed deezes Ryks op onzen Staat verminderen zou, by het overweldigen deezer Gewesten door vreemde Krygsbenden, wel verre van het verdrukte *Nederlandsche* Volk te hulp te komen, deeze verwoesting en onderdrukking, met een kwaadaartig genoegen, beschouwde, en toen het volbragt was, het Systema van Geweld en Onderdrukking, op eene plegtige wyze, hielp vrywaaren, en in bescherming neemen. 1796.

Dan laaten wy, ten aanziene van 't geen onmiddelyker aanleiding tot den thans gereezen en door *Engeland* verklaarden Oorlog gaf, de Nationaale Vergadering woordlyk hooren. Welke herinneringen deedt dezelve, te dier gelegenheid! herinneringen, die onze aandagt te rug wenden, op zo veele gebeurtenisfen, welke ons Geschiedboek in 't breede vermeldde, en hier aangeroerd worden op eene wyze, welke die herinnering allertreffendst maakt. En, wat men ook van het dikwyls vergrootende in Oorlogsverklaaringen moge zeggen, door de Geschiedenis zelve, te over gestaafd wordt.

C. BOEK. — 1796.

„ Toen de *Fransche* Natie, de ondraag-
„ lyke Tyranny haarer Koningen moede,
„ het juk afschudde, en zich tot een vry
„ Gemeenebest verhief, dagt het *Britsch*
„ Ministerie geene betere gelegenheid te
„ kunnen vinden, om een gedeelte van
„ dat schoone Ryk af te scheuren. Het
„ voegde zich dan by het Verbond, door
„ de *Duitsche* Vorsten op den zeven en
„ twintigsten van Augustus MDCCXCI te
„ *Pilnitz* geslooten. De *Fransche* Repu-
„ bliek, wel weetende dat het Gemeene-
„ best der *Vereenigde Nederlanden*, door
„ *Engeland* zou genoodzaakt worden, aan-
„ deel in de tegen de Vryheid berokken-
„ den Kryg te neemen, verklaarde het
„ *Britsch* Ministerie en deszelfs Afhange-
„ ling, den Stadhouder der Zeven Veree-
„ nigde Provintien, WILLEM DEN V. en
„ zyne Aanhangelingen, den Oorlog. —
„ Dus werd de *Bataafsche* Natie al we-
„ derom, door haare ondergeschiktheid aan
„ dat zelfde Ministerie, tegen dank, in
„ deezen bloedigen Oorlog gesleept; haare
„ Schatten werden gespild, alle Arsenaa-
„ len bykans geledigd, om de buiten-
„ spoorige ontwerpen van PITT en zynen
„ Aanhang te dienen. — Men zondt
„ *Engelsche* Hulpbenden in deeze Repu-
„ bliek, en toen eene Nederlaag, die
„ een gedeelte van de *Fransche* Armée
„ aan de *Maas* onderging, een kortston-
„ dig voordeel gegeeven hadt, noodzaak-
„ te men het Leger van den Staat mede
„ over de Grenzen te trekken, die van

Frank-

„ *Frankryk* te overschreiden, en dus in VI.
„ dat Land eenen offensieven Oorlog te BOEK.
„ voeren. Doch weldra floegen de zege-
„ vierende *Franschen*, aan alle kanten, 1795.
„ hunne Vyanden terug, en de *Engelsche* en *Staatsche* Legers weeken, van
„ dag tot dag, na onze Frontieren. De
„ Republiek geraakte op den oever van
„ haaren ondergang: dewyl het zich liet
„ aanzien, dat het Oorlogstooneel, in het
„ hart van derzelver beste Provincien, zou
„ verplaatst worden, en men het geheele
„ Land onder water zou zetten. Nimmer ftondt *Nederland* zo veeg zedert
„ den *Spaanschen* Oorlog; dan uit deezen
„ nood rees deszelfs Verlosfing. De
„ Voorzienigheid verydelde de heillooze
„ raadflagen van deszelfs Vyanden, die
„ deeze Republiek eerder wilden vernielen, dan vry laaten worden.

„ Toen de Rivieren door de vorst
„ eenen overtocht toelieten, dreeven de
„ dappere *Fransche* Troepen, de *Engelsche* Benden zo fnel voor zich heenen,
„ dat zy geen tyd hadden om hun helsch
„ ontwerp ten uitvoer te brengen; zy
„ vlugtten; maar tekenden hunnen weg
„ met de fpooren van brandftichting en
„ plundering; niets dan hunne overhaaste
„ en fnelle aftocht redde de Republiek
„ van eene totaale verwoesting. Men zag
„ weldra het ongewoon fchouwfpel van
„ Burgers van alle Partyen hunne armen
„ na hunne Overwinnaars, als na hunne
„ eenigfte Verlosfers, uitftrekkende; men

C. BOEK. 1796.

„ zag Bondgenootschaplyke Troepen plunderen en verwoesten, en zy, die men Vyanden heette, de algemeene en byzondere Eigendommen eerbiedigen.

„ Aldus werd *Nederland* van zyne gevaarlykste Vyanden verlost. De Stadhouder verliet laaghartig zyn Vaderland en zyne Vrienden, en zogt een schuilplaats by den *Engelschen* Koning. De Standaart der Vryheid werd hier alom geplant; terwyl het *Bataafsche* Volk, door de *Fransche* Republiek tot een vry Volk verklaard en in zyne oorspronglyke Regten hersteld wierd.

„ Het *Britsche* Ministerie, woedend dat deeze Republiek nog aanweezig en egter niet in zyne magt was, trachtte haar ten minsten, op eene andere wyze te bederven, door derzelver aanzienlyke Koophandel geheel te ruineeren. Meer dan honderd, meest rykgelaadene Schepen, die het zy om tegenwind, het zy uit voorzorg, de wyk in de *Engelsche* Havens genomen hadden, benevens verscheide *Nederlandsche* Oorlogschepen, werden onder Embargo gelegd, als of het ware, op dat zy niet in handen der *Franschen* zouden vallen. — Hun Hoog Mogenden zonden wel Commissarissen na *Londen*, om dezelve te reclameeren, die met de bondigste bewyzen aantoonden, dat de *Nederlandsche* Republiek, naa de plegtige Vryverklaaring, niet meer onder het Gebied van *Frankryk* stondt,

„ en

„ en dat het zich jegens de *Bataafsche* C.
„ Natie, als jegens een Onafhangelyk BOEK.
„ Volk gedroeg; dat de *Nederlandsche* ——
„ Kooplieden niet waagen zouden, hun- 1796.
„ ne Schepen in de Havenen van de Re-
„ publiek te laaten binnen komen, als het
„ zou zyn om die aan de *Franschen* over
„ te leveren. Doch het *Engelsch* Minis-
„ terie hadt reeds toen beslooten, zich
„ deezen roof weder toe te eigenen; en,
„ om dien buit nog te vergrooten, zondt
„ het allerwegen valsche berigten van den
„ staat der zaaken hier te Lande uit, om
„ de in Zee zynde *Nederlandsche* Koop-
„ vaardyschepen insgelyks in hunne Ha-
„ vens te lokken. Naderhand werd het
„ Regt der Volken geheel door hun ge-
„ schonden, en alle *Nederlandsche* Sche-
„ pen, welke zyne Majesteit, de Koning
„ van *Groot-Brittanje*, zyne hooge Protec-
„ tie verleend hadt, met verkragting van
„ het Tractaat van *Breda*, trouwlooslyk
„ voor goeden prys verklaard.

„ Doch het geen het zegel drukt op de
„ daaden van Vyandschap en kwaade
„ Trouw, door het tegenwoordig *Engelsch*
„ Ministerie tegen deeze Republiek ge-
„ pleegd, is de verraaderlyke wyze, waar
„ op het getracht heeft, zich van haare
„ Colonien meester te maaken. Ten dien
„ einde zendt het Brieven, door den Prins
„ van ORANJE ondertekend, en gedagte-
„ kend te *Kew*, den zeventienden February
„ MDCCXCV, na verscheide *Nederlandsche*
„ Colonien in de *West-Indien*, en na de

VI. BOEK. 1796.

„ *Kaap de Goede Hoop* af, waar in deeze „ trouwlooze geweezen Minister en Op„ perbevelhebber van deezen Staat, naa „ alle zyne Charges verlaaten te hebben, „ op zyn eigen gezag, de refpective Gou„ verneurs ordonneerde de Colonien van „ den Staat *onder Protectie van de Engel„ fche Wapenen te ftellen*; dat is, in de „ gewoone listige taal van het *Engelfche* „ Ministerie, die aan *Engeland* over te „ geeven, fchoon nu die verraaderlyke „ trek in de meeste Colonien mislukt is, „ door de getrouwheid van derzelver „ Landvoogden, die de list gemaklyk „ gewaar werden, heeft zulks echter „ niet kunnen beletten, dat de *Kaap* „ *de Goede Hoop* in de handen der *En„ gelfchen* is gevallen, en verfcheide ge„ wigtige Bezittingen van deezen Staat „ in de *Oost-Indien* het zelfde lot hebben „ moeten ondergaan.

„ Terwyl dit alles gebeurde, was het „ *Britsch* Ministerie bedagt, om dit vry „ Gemeenebest, ook te Land, aan te val„ len, en daar toe die Militairen te ge„ bruiken, die meer aan den Prins van „ ORANJE, dan aan hun *Vaderland*, ver„ kleefd, op de verleidende Beloften van „ *Engeland*, uitgeweeken waren. Deeze „ overloopers werden niet alleen in de *Duit„ fche* Staaten van zyne *Groot-Brittannifche* „ Majefteit wel ontvangen; maar zelfs „ door *Engeland* bezoldigd, en, indien „ men zyn oogmerk hadt kunnen berei„ ken, om het grootfte gedeelte van het

„ Le-

„ Leger van de Republiek te doen over- II.
„ loopen, lydt het geen twyfel, of zy BOEK.
„ zouden, onder *Engelsche* Bevelhebbers, ———
„ tegen hun Vaderland zyn aangevoerd, 1796.
„ om, ware het mogelyk geweest, alhier de tooneelen van MDCCLXXXVII, te vernieuwen, en, gelyk in de *Vendée*, eenen verderflyken Burgeroorlog te stichten, en de *Bataafsche* Republiek dus door inwendige beroeringen te verscheuren.

„ Wat wonder, dat het thans vry *Bataafsche* Volk zich tegen zo veele en zulke ongehoorde beledigingen zogt te sterken, door eene naauwe Verbintenis met een Republiek, die het uit de klaauwen van zynen Vyand gered hadt. Daar werd dan, op den zestienden Mey MDCCXCV, een Tractaat van Vrede en Alliantie tusschen de twee vrye Gemeenebesten, de *Fransche* en de *Bataafsche*, in den *Haage* gesllooten, en getekend, en dus dat Verbond van onderlinge Bescherming gecimenteerd, waar door de vrye *Nederlandsche* Natie, met de hulp van eenen magtigen Nabuur gesterkt, en door geenen invloed van een Buitenlandsch Ministerie de handen gebonden wordende, in staat zal zyn, in het toekomende, haare kragten tegen haare Aanvallers te werk te stellen, en hun met gelyke munt te betaalen.

„ Het heeft eindelyk, naa het pleegen

 „ van

C. BOEK. 1796. „ van zo veele Vyandlykheden zyne Ma-
„ jesteit den Koning van *Groot-Brittanje*
„ goedgedagt, door zynen Staatsraad,
„ op den negentienden van September
„ MDCCXCV, een *Manifest van Oorlog* te-
„ gen deeze Republiek uit te vaardigen;
„ doch waar in geen één eenig Feit van
„ bezwaar tegen dezelve wordt aange-
„ voerd. Het is waar, zyne Majesteit
„ zegt daar in, *dat 'er onlangs in de Ver-*
„ *eenigde Provintien verscheide hoonende daa-*
„ *den zyn gepleegd, strydig tegen de Eer*
„ *van de Kroon, van zyne Majesteit, en de*
„ *wettige Regten van Hoogstdeszelfs Onder-*
„ *daanen, en dat de Oorlogschepen uit de*
„ *Havens der Vereenigde Nederlanden uit-*
„ *geloopen, orders bekomen hadden, om alle*
„ *Engelsche Vaartuigen te neemen en te ver-*
„ *nielen.* — De daaden, strydig met de
„ Eer van zyner Majesteits Kroon, in
„ *Nederland* gepleegd, zyn de daaden van
„ zyner Majesteits eigene Legerbenden,
„ en de *Engelsche* Natie zal ongetwyfeld
„ derzelver Bewerkers, vroeg of laat,
„ straffen. — En wat de Orders aanbe-
„ langt, die aan de *Nederlandsche* Sche-
„ pen gegeeven zyn, om geweld met ge-
„ weld te keeren — zou dan de vrye Re-
„ publiek, zo deerlyk mishandeld, zich
„ geene Verdeediging veroorloofd *heb-*
„ *ben*? Zyne Majesteit was vergeeten
„ dat *Nederland* niet meer onder eenen
„ Stadhouder bukt, en dat zyner Maje-
„ steits Ministerie allen invloed in de *Ba-*

„ *taaf-*

„ *taafsche* Republiek, (zo wy ten wel- „ zyn van het Vaderland hoopen,) voor „ eeuwig verlooren heeft. — XI. BOEK. 1796.

„ Het is dan met vertrouwen op die „ Vaderlandsliefde, energie en helden- „ moed, welke de Vryheid alleen eene „ langgetergde Natie kan inboezemen, „ dat het vrye *Bataafsche* Volk, door „ zyne wettige Vertegenwoordigers, in „ het aanzien van *Europa*, plegtig ver- „ klaard, dat het, door de snoodste en „ tergendste mishandelingen van het Na- „ buurig Ryk van *Groot-Brittanje*, tot „ zyne verdeediging gedrongen, alle aan- „ vallen op zyne Vryheid, Onafhange- „ lykheid, wettige Regten en Bezittingen „ zal afweeren, en alle middelen, welke „ in zyn vermogen zyn, gebruiken; ten „ einde voldoening en vergoeding te er- „ langen voor de onafmeetbaare nadeelen „ aan het zelve door eenen trouwloozen „ Bondgenoot toegebragt; in het volle „ vertrouwen, dat de Godlyke Voorzie- „ nigheid, die dit Land zo wonderdaadig „ voor eenen totaalen ondergang behoed „ heeft, zyne Wapenen zal zegenen, en „ niet dulden dat Geweld en Overheer- „ sching immer weer, op zynen vryen „ grond, hunnen schroomlyken zetel ves- „ tigen (*).”

Vrygeeving in *Engeland* van de

De reeds voorheen zo zeer belemmerde Koophandel tusschen *Engeland* en ons Vaderland, werd, naa deeze wederzydsche Oor-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 406.

6. BOEK. 1796. Vaart der *Neutraale* Schepen, met uitsluiting van *Frankryk*.

Oorlogsverklaaring, bykans volkomen gestremd. Handelbelang, de hoofddryfveer van *Groot-Brittanje*, zette het Ryksbestuur aan, om, met den aanvange van Herfstmaand, eene Verklaaring aan den Volke te doen, by welke de vrye Vaart van *Groot-Brittanje* op *Nederland* werd toegestaan, zo wel als de uitvoer van alle Koopmanschappen, uitgezonderd Krygs- en Scheepsbehoeften; mits onder Neutraale Vlag, met uitsluiting van *Frankryk*. De Commisfie van Buitenlandsche Zaaken ontwaarde zulks niet, of vermoedde, dat, in deeze gunstig schynende maatregel, iets arglistigs lag opgeslooten om eigen Handel te bevoordeelen en ons met onzen nieuwen Bondgenoot in de war te brengen. De Voorzitter gaf kennis van die Vergunning ter Nationaale Vergadering, met voordragt van de bedoelingen des *Engelschen* Hofs, teffens mededeelende eene Proclamatie aan het Volk van *Nederland*, door de Commisfie van Buitenlandsche Zaaken ontworpen. Dezelve voorgeleezen zynde, droeg de goedkeuring van de meerderheid der Vergaderinge weg. Schoon alle de Leden 'er niet *geheel* in konden toestemmen, werd het door anderen, als een meesterstuk, gepreezen.

Proclamatie daar tegen hier te Lande uitgevaardigd.

Naardemaal dit Stuk veel opziens verwekte, en *Engelands* toestand en handelwyze, met leevendige kleuren, schildert, en teffens blyk by blyk draagt van de heerschende gezindheid in den Lande, op dit tydperk, zullen wy het grootendeels plaat-

plaatzen. — Naa de aankondiging van de Koninglyke Proclamatie, welke bovengemelde Vryheid en Bepaaling bevatte, gaat de hier uitgevaardigde, met deeze bewoordingen voort. — „ Deeze is een
„ list, die het Volk van *Nederland* kent
„ en waardeert; een lokaas, dat hetzelve
„ versmaadt. — Hebben wy niet, by
„ ons Manifest, van den tweeden Mey,
„ deezes Jaars, de verraaderlyke trekken
„ van dat zelfde Ministerie geschetst?
„ Hebben wy daar in niet, ten duidelyk-
„ sten, getoond, hoe dat Ministerie zyne
„ kwaade trouw heeft bekroond, toen
„ het by de vlugt van den laatsten Stad-
„ houder, meer dan honderd rykgelaade-
„ ne en verscheide Oorlogschepen, in be-
„ slag nam; toen het doof tegen allen
„ vertoog, zich dien roof heeft durven
„ toeëigenen; toen het, door valsche be-
„ rigten, nog in Zee zynde Schepen in de
„ *Engelsche* Havens gelokt; toen het zy-
„ ne toegezegde bescherming, onder het
„ schenden van het Regt der Volken,
„ en het in den wind slaan van de pleg-
„ tigste Verbonden, in eene Prysverklaa-
„ ring der *Nederlandsche* Schepen heeft
„ opgelost; toen het zich, op de verraa-
„ derlykste wyze, van onze Colonien
„ heeft zoeken meester te maaken; toen
„ het zich in veele onzer aangelegenste
„ Bezittingen werklyk gevestigd heeft;
„ toen het aan ontaarte Uitgeweekenen,
„ die *Oranje* meer beminden dan het Va-
„ derland, geld verschafte, en dezelve ge-

„ sta-

II. BOEK. — 1796.

C. BOEK. — 1796. „ stadig aanhitste om den Standaard der „ Vryheid, in hun Vaderland te gaan „ omver rukken, en 't zelve te vuur en „ te zwaard te verwoesten. — Met één „ woord, is het *Britsche* Ministerie niet „ de gezwoore Vyand van *Nederlands* „ welvaaren, en is het niet woedende dat „ de Republiek nog bestaat?

„ Laat het zich verlustigen in zyne lis„ tige berekening der gevolgen van dee„ zen maatregel! Laat het zich verbeel„ den, dat dit lokzel der winzugt de op„ gedroogde bron van zyn Geldvermogen „ kan openen, of wanneer *Nederland* het „ mogt versmaaden, twist zaaijen, de par„ tyschappen doen ontbranden, *en de ge„ moederen* van het wettig Bestuur ver„ vreemden! Maar uwe Vertegenwoor„ digers, ô Volk van *Nederland!* zyn en „ blyven, des niet te min, aan hunne „ bestemming getrouw: zy zullen den „ weg niet inslaan, die aan den Vyand „ der Natie den weezenlykften dienst zou „ doen, die het wys en groot ontwerp „ van haaren magtigen Bondgenoot zou „ belemmeren, en den gewenschten Vre„ de vertraagen.

„ Het *Engelsch* Volk staat te ontwaa„ ken, en het Ministerie tot het aannee„ men van eenen billyken en spoedigen „ Vrede te dwingen. Alles, wat den „ verschriklykften Oorlog, waar van de „ Geschiedenis gewaagt, kan rekken, „ zorgvuldig te vermyden, is onze hei„ ligste pligt, en geene middelen te spaa„ ren,

„ ren, die het oogenblik van Vrede kunnen verhaasten, welke met het belang van *Nederland*, van zynen trouwen Bondgenoot en van het *Britsche* Volk zelve, en van de geheele Menschheid, overeenkomt, is onze ernstigste bedoeling. V. BOEK. 1796.

„ Het kortstondig Voordeel van sommigen kan derhalven niet opweegen tegen het algemeene Welzyn; en dat hebt gy gewild, Medeburgers! dat ons hoofddoel zou zyn.

„ Wy weeten, dat het *Britsch* Ministerie, op dit oogenblik, gebrek aan Geld en aan zynen omloop heeft. Het heeft millioenen schats en stroomen bloeds gespild; maar de tegenwoordige maatregel bewyst zyne verlegenheid.

„ De roemryke Overwinningen der *Franschen* hebben den *Engelschen* veele Havens geslooten, en zullen 'er mogelyk nog meer sluiten — *Engeland* daar en tegen is opgevuld met zyne Manufactuuren, met geroofde Koopwaaren, en vooral met die, welke onze ryke *Oost-Indische* Bodems hebben opgeleverd — Het *Britsch* Ministerie, moet, daarenboven, op dit oogenblik, zyne gewoone Contracten in de *Oostzee* aangaan, ter instandhouding van zyn Zeeweezen, en ter voldoening aan zyne andere behoeften; en, zonder *Nederlandsche* Kooplieden te betrekken, schynt het, dat het daar in min gelukkig zou slaagen. — *Bataafsche*

„ Tiouw

6. BOEK. 1796.

„ Trouw en Roem! gevoelt uwe waarde! „ Welk *Nederlandsch* hart is dan niet „ vervuld met verontwaardiging, by de „ overweeging, dat de Vyand van ons „ Vaderland, de eigene Goederen ons te „ koop zal komen aanbieden, welke hy „ ons, op eene zo schandelyke wyze, ont- „ roofd heeft? En mogen wy *nog een* „ oogenblik aarzelen om ons die winst- „ derving te getroosten: en het groot „ oogmerk van dien Vyand te veryde- „ leu? —— Burgers! dit is geen ander „ dan het verwisselen in Geld der *Brit-* „ *sche* tallooze Koopwaaren; het vermo- „ gen om, over die Kooppenningen, ten „ nutte van zich zelven, te beschikken; „ het regtvaardig gemor van het *Engel-* „ *sche* Volk te doen ophouden, den Oor- „ log te rekken, en vooral de veront- „ waardiging der *Fransche* Republiek op „ te wekken, welker Havens de Koning- „ lyke Proclamatie van de vrye Vaard „ uitsluit."

Naa de vermelding van de redenen vaart de Proclamatie voort met de opgave der Verbiedingen, hier op nederkomende. Geene *Britsche* Manufactuuren, hoe genaamd, geene *Britsche* Koopwaaren, geene Goederen in 't algemeen, als mede in 't byzonder, van welken aart dezelve *ook* zouden mogen weezen, welke uit den verkoop spruiten der Goederen gelaaden in de *Oost-Indische Nederlandsche* Schepen, in *Groot-Brittanje* aangehouden of opgebragt, zullen in *Nederland* mogen worden ingevoerd,

voerd, op welk eene wyze en onder welk voorwendzel het dan ook zyn moge, het zy dat die Goederen rechtstreeks uit *Groot-Brittanje*, het zy door eenen omweg, komen. — By de invoering van zodanige Goederen zullen dezelve daadlyk, ten voordeele van het Volk van *Nederland*, worden in beslag genomen, en in Pakhuizen geborgen tot nader beschikkinge. Zodanige Persoonen, die rechtstreeks of zydelings deel gehad hebben in zodanig een invoer, of denzelven hebben begunstigd, of aan wier Consignatie, met derzelver voorkennis, zodanige Goederen zyn afgelaaden en vervoerd, zyn, boven en behalven de inbeslagneeming dier Goederen, daar voor niet alleen verantwoordelyk; maar tegen dezelve, wanneer het blykt, dat zy, naa het doen deezer Proclamatie, daar van kennis gehad, en zulks niet, binnen den tyd van vier en twintig uuren, aan het Kantoor der Convoyen en Licenten, of aan het plaatslyk Bestuur, zullen hebben opgegeeven, zal voor hunne plaatslyke Regter geprocedeerd worden, als met den Vyand gehandeld hebbende, ten nadeele van het Vaderland. — Op dezelfde straffe werd aan alle Ingezetenen verboden eenige Wissels uit *Groot-Brittanje* te trekken, te accepteeren of te betaalen.

C. BOEK. 1796.

Alles ter stipte uitvoering hier van, werd het Committé tot de zaaken der Marine niet alleen aanbevolen; maar 't

zel-

VI. BOEK. 1796.

zelve ten deezen aanziene met een breeden last en magt bekleed (*).

Geene grootspraak was het in deeze Proclamatie, dat men van het sluiten van meerdere Havens en verdere hinderpaalen des Handels van de *Engelschen* gewaagde. Althans, het *Spaansche* Staatsbewind hadt last gegeeven alle *Engelsche* Schepen op te brengen, en reeds een rykgelaaden *Engelsch* Schip was daadlyk genomen. *Genua* sloot, ten dien dage, haare Havens voor de *Engelsche* Schepen.

Dezelve gehandhaafd.

Slegts weinig dagen naa de Uitvaardiging der Proclamatie leedt het, of 'er kwam een voorstel in de Nationaale Vergadering ter baane, om het Artykel, de Wisfels betreffende, zo uit te leggen, dat men die, vóór het vastsstellen der Proclamatie aangenomen, en betaalbaar zouden verklaard worden; ten einde daar uit geene nadeelige gevolgen voor de oude *Bataafsche* trouw, en het credit, daar uit mogten voortvloeijen (†). Veel woordwisselens viel hier over. Dan, daar dit Artykel, niet dan naa rypen raade, 'er was ingevoegd, als strekkende om de deur te sluiten tegen veele uitzonderingen en bedriegeryen, en het

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 151. 155.

(†) Wegens de Wisfels in den Koophandel op *Engeland* hadt *Holland*, kort naa de Omwenteling, aanmerkingen in 't midden gebragt op het Verbod der *Franschen*, de betaaling betreffende; dan *Engeland* des geene gunstige schikkingen gemaakt. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 124.

het spoedig verandering brengen in verbiedende wetten, derzelver kragt ontzenuwt, oordeelde de meerderheid, dat dit voorstel, als nog, geen stuk van beraadslaaging kon uitmaaken (*). IX. BOEK. 1796.

Aanhoudingen van *Britsche* Goederen konden niet missen op de uitvaardiging deezer Proclamatie te volgen. Hier uit vloeiden Verzoekschriften voort van onderscheide Kooplieden te *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Dordrecht* en *Middelburg* in *Engelsche* Manufactuuren handelende (†). Doch zy werden, in handen van het Committé der Marine gesteld, om 'er overeenkomstig met de Proclamatie mede te werk te gaan. Zulk een besluit viel mede op het voorstel der *Groninger* Kooplieden, omtrent *Engelsche* Goederen, vóór de Proclamatie, te *Embden* gekogt. Dan werd vervolgens vastgesteld, dat men aan deeze Proclamatie geen agteruitwerkende kragt, hadt beoogd te geeven, en dat Goederen, vóór of op den eersten van Wynmaand, in eene Haven of Plaats deezer Republiek aangebragt, zouden mogen worden gelost. Een zeer uitvoerig Verzoekschrift der Ingezetenen van *Middelburg* tot vernietiging der Proclamatie werd ter Nationaale Vergadering van de hand geweezen: terwyl een Verzoekschrift, van *Leyden*

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 196. 231.

(†) Merkwaardig zyn de Stukken door de Kooplieden te *Rotterdam* en *Middelburg*, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2556 en 2567.

den komende, de handhaaving daar van verzogt, van wegen het voordeel daar in voor de Fabrieken opgeslooten (*).

Hoogst aangenaam klonk deeze Proclamatie te *Parys*. De verbiedende maatregels daar in genomen, schreef de Minister der Buitenlandsche betrekkingen aan onzen Gezant MEYER, zullen aan onzen gemeenen Vyand bewyzen, dat de list zyner Staatsdienaaren hem even zo min zullen gelukken, als de poogingen zyner Huurlingen. Dit stuk doet den Volke van *Nederland* eer aan. Men hadt 'er het doel van het *Britsch* Ministerie in doorzien. Die trouwlooze Mogenheid mogt nu het oogmerk laaten vaaren om uit *Nederland* die fondsen te trekken, welke zy niet missen kon; zy mogt wanhoopen, aan het herstel van haaren invloed in *Nederland* door handelbetrekkingen. Het *Fransche* Gouvernement zou voldoen aan het van hier te verstaan gegeeven verlangen van medewerking; de Ministers der Marine en Finantie zouden zich spoeden met het neemen van zodanige maatregelen als met die des *Bataafschen* Gouvernements strookten, welke het hun voegde gelyktydig aan te neemen, zo ter *Zee* als in de Havens van *Belgien* en *Italie* (†).

Het was ingevolge daar van, dat het Directoire Executif aan den Raad der Vyfhon-

DORK. — 1796. Hoe zeer dit de goedkeuring van *Frankryk* wegdroeg.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg* III. D. bl. 258. 287.
(†) *Brief van den Minister der Buitenlandsche Betrekkingen* DE LA CROIX *aan* MEYER 6 Sept. 1796.

hondeden, eene boodschap liet doen. In dezelve, van de Proclamatie, hier gedaan, gewaagende, zegt het onder andere; „Het „ Bataafsche Gouvernement, te verlicht, „ ten opzigte van deszelfs waare belangen, heeft de gewaande gunst, door „ het Engelsche Ministerie van de Hand „ geweezen, en de noodige voorzorge „ genomen om den Invoer van Engelsche „ Koopwaaren te beletten, verklaarende „ Vyanden des Vaderlands, die, welke „ zodanige Waaren zouden draagen of „ gebruiken, door welke maatregel de „ grootste schrik den Engelschen Handel „ en Manufactuuren is aangejaagd."

OCTOBER. 1796.

Opgehaald hebbende wat 'er reeds in Frankryk gedaan was om den Invoer daar van te beletten, voegden zy 'er nevens een voorslag om het slyten en gebruiken daar van tegen te gaan, en laten daar op volgen; „ waarschynlyk hangt het heil „ van het Vaderland af van de strengheid „ en snelheid der maatregelen, welke gy, „ in deeze omstandigheid, zult neemen. „ Is het u ernst uw Koophandel te verleevendigen, uwe Fabrieken op te beuren, uwe Werven te herstellen, wilt „ gy aan onze Vyanden benemen het „ beste middel om ons te beoorlogen, „ wilt gy het Britsche Gouvernement „ dwingen, om met opregtheid Vredesonderhandelingen te beginnen, wilt gy „ het sluiten daar van bespoedigen? een „ der kragtdaadigste middelen om dit groote oogmerk van algemeen welzyn te

C. BOEK. 1796. „bereiken, zal daar in bestaan, dat gy „de sterkste voorzorgen daarstelt, om, „tot den Vrede toe, te verbieden, het „verkoopen en verbruiken der *Engelsche* „Koopwaaren, in de gansche uitgestrekt- „heid der Republiek."

De Commissie benoemd om deeze boodschap te onderzoeken, bragt een verslag uit, zeer strikt alle *Engelsche* Manufactuuren, en derzelver verkoop verbiedende. Onder andere, „zou geen Vaartuig, be- „laaden met *Engelsche* Goederen, in de „Havens der Republiek mogen binnen „loopen. Het binnen loopen van zoda- „nig een Vaartuig, al was het door nood, „zou den Capitein niet bevryden van de „naauwkeurige waarneeming van het ver- „bod." — Tot de voorgeslaagene maatregelen, werd by den Raad der Vyfhonderden, bykans met eenpaarigheid van stemmen besloten (*).

Brieven van Marque afgevaardigd. De bekendmaaking, wegens het uitvaardigen der Brieven van algemeene Represailles, tegen de Schepen en Goederen aan Onderdaanen des Ryks van *Groot-Brittanje* toebehoorende, was het werk van den zelfden dag als dien van de Oorlogsverklaaring (†). Naauw-

(*) De Minister MEYER zondt dit stuk ter *Nationaale Vergadering*, waar het den 26 Oct. 1796 werd overhandigd. *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 467 en 520.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. bl. 412. De Verandering van zaaken in de *Bataafsche* Republiek vorderde het daarstellen van een Nieuw Reglement betrekkelyk het veroveren der Pryzen, en de verdee-

Nauwlyks was alles, om den Oorlog tegen *Engeland* ter Zee met kragt te voeren bestemd, of het denkbeeld, dat men aan de Landzyde gevaar eens aanvals liep, kwam boven, en werd, met de sterkst mogelyke kleuren, geschilderd door den Burger Blok. Men kon, naar zyn voordragt, niet ontkennen, dat wy met uit- en inwendige Vyanden hadden te kampen. De Hoofden van onze uitgeweekene Landgenooten waren vermaagschapt aan het magtig Huis van *Brandenburg*, en werden, nevens hunnen Aanhang, door het *Britsch* Ministerie ondersteund. Eene vereeniging van zestig duizend Man *Pruissische*, *Hanoversche*, *Hessische* en *Brunswyksche* Troepen hadt 'er in *Westphalen* plaats. Pitt deedt nieuwe aanvraagen om geld, waarschynlyk met geen ander oogmerk, dan om daar mede de krygsverrigtingen van dit Leger te onderschraagen. Hy oordeelde aan het doorzigt der Vergaderinge niet noodig voor te draagen, dat die Verzameling van Krygsvolk, ondersteund met *Engelsch* Goud, waarschynlyk alleen plaats greep, ten einde, by een onverhoopte nederlaage der *Franschen* aan den *Rhyn*, ons aan te vallen, en ten tweeden maale, onder de aanvoering des Hertogs van Brunswyk, te doen bukken. Hy maalde de

C. Boek. 1796. Bloks voordragt van gevaar des Oorlogs van de Landzyde.

deeling daar van onder de Vlootelingen; by 't welk de Vlootelingen een aanzienlyk deel in den behaalden Buit of de Pryzen wordt toegezegd. *Dagv.* II. D. bl. 111.

6. BOEK. 1796. de inwendige Vyanden der tegenwoordige Regeerwyze af als een ongeschoorde gemeenschap houdende met de bewerkers van de rampen onzes Vaderlands, alles tegen onze Vryheid in het heimlyk bewerkstelligende, zich reeds verheugende over eene voor hun op handen zynde verlosfing. *Zy* betoonden eene kalmte en gerustheid, niet ongelyk aan die by hun in Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVII, te bespeuren was. Die misdadige hoop moest, verydeld, en daar toe de kragtdaadigste middelen aangewend worden: want te willen aanvoeren dat *Frankryk* ons niet zal verlaaten, en dat wy, zo lang die Republiek zich kan staande houden, niets te duchten hebben, was niet genoegzaam, veel min voorzigtig of overeenkomstig met onzen pligt. — Naa nogmaals de Vergadering aan de geruststellende en zo deerlyk misleidende tydingen des gemelden Jaars, herinnerd te hebben, is zyne dringende taal; „ *onze pligt*, „ Burgers Representanten! vordert, dat „ wy, van stonde aan, onderzoek doen, „ of onze Republiek in staat gebragt is, „ om een aanval van den Vyand af te „ weeren; hier in te aarzelen is zich schul- „ dig maaken aan pligtverzuim; een ieder „ onzer moet zulks met kennis van zaa- „ ken weeten, en ik vorder, dat de toe- „ stand van het Vaderland aan de Natie „ niet worde verborgen gehouden. — „ Handen aan het werk, braave Amptge- „ nooten! en het noodig onderzoek ge-

„ daan —

„ deen — het Vaderland moet gered wor- VI. BOEK.
„ den — ieder Burger — ieder welmee-
„ nend Vaderlander moet omtrent den toe-
„ stand van de Republiek gerust gesteld 1796.
„ of hy moet van het dreigend gevaar
„ onderrigt worden. Wy zullen dan,
„ Mannen Broeders! aanhoudend moeten
„ oplettend zyn, op de maneuvres van
„ onze Vyanden, en alles, tot behoud
„ van het Vaderland aanwenden — laaten
„ wy niet zweeren, om de *overwinnen* of
„ te *sterven*; maar *dat wy het Vaderland*
„ *zullen redden!*"

Naa deeze uitboezeming, stelde BLOK voor het benoemen eener persooneele Commissie, bestaande uit zeer weinige Leden, om van het Committé des Bondgenootschaps te Lande af te vorderen den tegenwoordigen staat der Verdeediging onzer Republiek — ter plaatze zelve, daar op onderzoek te doen, en met het Bondgenootschap zodanige maatregelen te beraamen, en daar te stellen, als men, tot afweering van eenen vyandlyken aanval, noodig zou oordeelen. — Voorts wilde hy, dat aan de Vergadering zouden worden opgegeeven, welke geschikte voorzieningen, tegen onze inwendige Vyanden, by de aannadering van eene vyandlyke Krygsmagt tegen ons Vaderland zouden moeten gedaan worden; ten einde zy, zo wy ongelukkig voor het geweld zouden moeten bukken, zich over onze nederlaage niet zouden kunnen verheugen. — Waren onze omstandigheden gunstiger dan hy en

6. BOEK. — 1796. Voordragt van VREDE enz. wegens de uitbreiding van de Magt der Nat. Verg. omtrent de Verdeediging en de Geldmiddelen.

veelen met hem zich verbeelden, wy zouden geen reden hebben van te klaagen over de genomene voorzorgen.

Sterk zeker was deeze taal, veelbeduidend de schets van onzen gevaarvollen toestand; doch dit alles mag slegts een voorspel heeten van een ander stuk, onmiddelyk daar op, door den Burger VREEDE voorgeleezen, uit een geschrift door dien Representant, nevens twee zyner Amptgenooten B. BOSCH en VALCKENAER getekend. Daar die voordragt allertreffendst was, en een voorstel inhieldt van eenen verre uitzienden aart, en waar over veel te zeggen viel, willen wy het geheel boeken. — „ Men kan, Burgers Representanten! door eene onbekommerde zorgloosheid misleid, zich in den waan brengen; maar op geenen redelyken grond verwagten, dat WILLEM DE V, toen hy met zyn Gezin den vaderlyken grond verliet, de wraak, in zyn schuldig hart, niet zou hebben medegevoerd.

„ Men kan niet waanen, dat hy zonder het bloeddorstig voorneemen heenen toog, om, zo ras hy zyn kans schoon mogt zien, te vuur en te zwaard, in het Vaderland te rug te komen, en zyne onwettige grootheid te herneemen. Zyn lot was te treffend — zyne vernedering te groot — de overstap van den Stadhouderlyken Zetel tot den geringen Visscherspink te gevoelig voor het gemoed van eenen overweldenaar, dan dat men zich zou kunnen gerust

„ stel-

„ ftellen, dat hy zich zyne omftandighe-
„ den geduldig zou getroosten.
„ De misdaaden door hem gepleegd,
„ moeten voor hem op zich zelven reeds
„ voldoende prikkels zyn, om alle zyne
„ vermogens, ter wederbekoming van zyn
„ verlooren Rang, aan te wenden; ten
„ einde, onder den glans van een gunftig
„ *succes*, de misdaaden uit te dooven, en
„ dezelve door den mond van de hem
„ omringende vleijers, als deugden, te
„ doen uittrompetten.

„ Belang, valfche eer, heerschzugt,
„ in 't kort, alle dryfveeren, die zulk
„ eene ziel tot alle gruwelen aanzetten,
„ moeten hem aanvuuren, om onze Volks-
„ vryheid andermaal fchendig aan te ran-
„ den; en, zo hy by zyne ondeugden,
„ perfoonlyken moed vereenigt, moet hy,
„ *of* haar weder den halsader affnyden,
„ *of* haaren zegen met zyn onwaardig
„ bloed bezegelen.

„ Wie onzer kent niet de Mogenheden,
„ die door bloedverwantfchap, aan hem
„ ten naauwften verbonden zyn. Mogen-
„ heden, wier benden onzen Vaderland-
„ fchen grond bloedftappen hebben inge-
„ drukt, die eeuwige groeven agterlaa-
„ ten, en altyd aan onze zyde de meest
„ mogelyke behoedzaamheid op haar twy-
„ felagtig gedrag zullen billyken en nood-
„ zaaklyk maaken.

„ De eerlooze PITT, het middenpunt
„ der Coalitie, verliest in den ondergang
„ des Stadhouders, het rykfte Wingewest,

[illegible] 1796.

„ over welks krugten en goud hy met grilligheid beſchikte — en zal het ondeugend *Engelsch Ministerie* in *Europa*, den overweegenden invloed weder herneemen, dien het, tot ſchrik en bederf der Volken, heeft uitgeoefend, dan moet ons Vaderland weder in *zyne* harde kluisters geklonken worden, en de *Stadhouder* van *Nederland* weder het veragtlyk Inſtrument zyn, om *Engeland* vet te mesten, met bloed en traanen zyner Landgenooten, in ſpyt van pligt en eeden.

„ Zullen wy nu, in deeze ons naderende gevaaren, met eene onbezefbaare gerustheid werklooze aanſchouwers blyven? Zullen wy, op den rand van ons verderf en ondergang, daar dwaaslyk heenen ſluimeren.

„ Neen, Bataaven! neen Vertegenwoordigers van dat braaf; doch maar al te beklaagenswaardig Volk; beklaagenswaardig om dat het te meermaalen, en, helaas! nog zo ſkorts geleden, het ſlagtoffer was van zyn goed vertrouwen en eene kunſtige begocheling. — Gy hebt gezwooren, en gy zult het ook volbrengen. —— Gy zult het Vaderland redden, of deszelfs puinhoopen zullen den overweldiger, door ſchrik en wroeging in zyn ſchuldig *hart* te ſtorten, in zyn zegenpraal niets dan een verteerend gif doen vinden. —— Gy zult het Volk van *Nederland*, door eene zo kinderagtige als verderflyke

„ Staat-

„ Staatkunde gedreeven, hunnen bedenke- 6.
„ lyken toestand niet verbergen. — Neen, BOEK.
„ Burgers Representanten! gy zult het ——
„ zelfs aan het zien van geweeren gewoon 1796.
„ maaken, en gelyktydig, by het opwak-
„ keren van hunnen heldenmoed, de wa-
„ pens in de vuist geeven, om, gelyk
„ altyd, wanneer het der Vryheid geldt,
„ en geen verraad plaats hadt, onover-
„ winnelyk te zyn.

„ Gy zult het dus ontwyfelbaare en
„ openlyke kennis geeven, dat 'er een
„ aanzienlyk Cordon *Pruissische, Hanover-*
„ *sche, Hessische* en *Brunswyksche* Troepen,
„ onder den voorigen Overweldiger van
„ *Neerlands Vryheid*, den Hertog VAN
„ BRUNSWYK, niet verre van onze gren-
„ zen, zamentrekt.

„ Wy zullen van dat Cordon, noch
„ van het oogmerk waar toe het byeen-
„ komt, noch waar toe het, by onver-
„ hoopte gebeurtenissen, zou kunnen die-
„ nen, niets zeggen. — Wy zullen dat
„ teder punt niet vooruit loopen; maar
„ zouden wy ons verlaaten op de trouw
„ van buitenlandsche verzekeringen, die
„ de vordering van onzen *Franschen* Bond-
„ genoot, ten onzen nutte, zou weeten
„ te bekomen? Of zouden wy ons al-
„ leen verlaaten op den onverwinbaaren
„ bystand, die hetzelve ons zou kunnen
„ en willen toevoegen, en zelfs, in onze
„ eigene zaak, waar aan alles hangt, met
„ onze handen over elkander blyven zit-
„ ten? Het eene was zo roekloos en

„ on-

VI. BOEK. 1796.

„ onvoorzigtig als het andere veragtlyk;
„ en beide onwaardig aan een Volk, dat
„ de Vryheid begeert.

„ Ja, zo de lastbrief, die ons in deeze
„ Vergadering riep, door *Bataaven*, door
„ *Vaderlanders*, ondertekend is, dan zou-
„ den ons beide de besluiten by de geheele
„ Natie, voor Ontrouw en Volksschen-
„ nis verantwoordelyk stellen.

„ Dan, Burgers Representanten! vor-
„ dert de drang der omstandigheden onze
„ mannenpoogingen; Geld en Volk zyn
„ de dringende, de onontbeerelyke nood-
„ wendigheden. —— *Neerlands* Burger-
„ magt moet met onze Armée, onder
„ onze beproefde en Vaderlandsche Hoof-
„ den, en deeze te zamen vereenigd met
„ onze *Fransche* Broeders, die op ongen
„ grond zyn, een iederen Vyand den lust
„ ontneemen om onze grenzen te durven
„ naderen, of, zo zy den aanval te roek-
„ loos zouden willen onderneemen, met
„ het bloed dier Slaaven, onze *grens-*
„ *scheidingen* aftekenen.

„ *Neerlands* schatten moeten den braa-
„ ven Verdeedigeren van ons Vaderland
„ alles doen toevloeijen, wat hun tot on-
„ derhoud en redelyke verkwikking; wat
„ ter verdeediging van het Vaderland
„ eenigzins noodig is. —— *Neerland* mag
„ schaamheid gevoelen; maar zyne Ver-
„ deedigers, op de Vlooten en op de
„ Grenzen, moeten door den overvloed
„ gestreeld worden by hunne overwin-
„ ningen.

„ Wie

„ Wie is 'er, die deeze billyke grond- C.
„ stellingen zal in twyfel trekken. — BORK.
„ Wie is 'er, Burgers Representanten! —
„ die uw gloeiend verlangen, om ter be- 1796.
„ scherming onzer bedreigde Vryheid,
„ onverwyld, en met den meesten na-
„ druk, Geld en kloeke Handen te bezor-
„ gen, niet met verrukking zal toejuichen?
„ Ach *Neerlandt! Neerlandt*, hadt gy het
„ eeuwig gevloekt *Federalisme* niet in
„ uwen boezem gekoesterd! Hadt gy U
„ van 't zelve, naa dat het U duizende
„ rampen geteeld; en U zo dikwerf hadt
„ ten val gebragt, in deeze gelukkiger
„ oogenblikken, eenmaal mogen losruk-
„ ken!

„ Of zou U nog dat Monster niet het
„ LXXIX. het LXXXIV. tot het XCI.
„ Artykel tot het Reglement voor de Na-
„ tionaale Vergadering voor de voeten
„ werpen? — Zou het U nog niet in
„ uwen gang ter redding van het Vader-
„ land vertraagen en belemmeren? —
„ Niet nu nog eens beproeven om zelfs
„ staande te blyven, en Vaderland, en
„ Vryheid, ten val te brengen? — Wel
„ aan dat alle zyne listen en vervloekin-
„ gen op onze hoofden nederkomen! De
„ zorglyke toestand des Vaderlands is
„ daar, wy zullen zyne woede tarten.

„ Gy, Burgers Representanten! moet
„ in deezen tot de onverwylde en ontwy-
„ felbaare daarstelling van Volk en Geld
„ geene banden om uwe handen voelen;
„ gy moet vry zyn, of gy kunt met den
„ bes-

C. BOEK.

1796.

„ besten wil, met alle uwe staatkundige
„ wysheid, het Vaderland niet redden.
„ Dat *Nederland* zelve, in deeze beslis-
„ sende oogenblikken, over het lot van
„ *Nederland* bepaale! Dat overal door
„ de geheele Republiek de Grondverga-
„ deringen worden opgeroepen, en dat
„ zy beslissen of zy U het beleid der
„ *Finantie* en der Burgermagt van *Neder-*
„ *land* onverdeeld, en in zyn geheel, wil
„ in handen stellen."

Concept Publikatie wegens die Verandering.

Dit dringend voorstel, het Federalismus voor de vuist aantastende, was niet uitgesprooken, of een der Ondertekenaaren, VALCKENAER, hadt ter voordragt gereed het ontwerp eener Publikatie *om het Volk* te onderrichten van den band, waar aan een en ander Artykel van het Reglement de Nationaale Vergadering verbondt, en strekte om het Volk op te roepen; ten einde hunne gedagten hier over nader te verklaaren. Het waren de eigenste Artykels door VREEDE aangevoerd, als het LXXIX. raakende den Burgerwapenhandel, van deezen inhoud, „Zy zal in stand brengen
„ eene geregelde en egaale wyze van
„ Burgerwapening over het geheele Ge-
„ meenebest; zo egter, dat de ingevolge
„ hier van georganiseerde Burger-militie
„ zal blyven onder het bevel van de *re-*
„ *spective* Provinciaale Regeering, en dat
„ de Nationaale Vergadering daar van geen
„ gebruik zal kunnen maaken; dan voor
„ zo verre de alzo gewapende Burgers
„ zich daar toe vrywillig zullen leenen."

Ten

Ten deezen aanziene wilde de ontworpe Publikatie de Ingezetenen doen opmerken, dat door 't zelve alle daarstelling van die heilzaame waarborg der Nationaale Onafhangelykheid, van de verschillende begrippen der onderscheidene Gewestlyke Bestuurders afhanglyk werd gesteld. — In de plaats hier van droeg men voor, „ Zy zal in staat brengen eene geregelde „ en egaale wyze van Burgerwapening „ over het geheele Gemeenebest; zy zal „ over de geheele Gewapende Burger„ magt de volledige bestuuring en beschik„ king hebben, ten nutte van het Vader„ land, en tot verydeling en afkeering „ van alle binnen- of buitenlandsche on„ derneemingen tegen onze Nationaale „ Vryheid en Onafhangelykheid."

6. BOEK. 1796.

In de tweede plaats bedoelde die ontworpe Publikatie het stuk der Finantien, en de wyze van de Gelden tot het algemeen Bestuur van 's Lands zaaken noodig, daar te stellen, zo als dit in het LXXXVI. en eenige volgende Artykels tot het XCI. ingeslooten, was bepaald geworden (*). De

(*) Hoofdzaaklyk kwamen zy hier op neder, dat ieder Gewest, in de gearresteerde begrooting, volgens de thans plaatshebbende Quotas, zou worden aangeslagen — ieder Gewest zou zorge draagen, dat de noodige Fondsen steeds voorhanden waren, om, op den gestelden termyn, te doen betaalen. — In in gebreke blyvende Gewesten zou de Nationaale Vergadering regt hebben om van de Ingezetenen een buitengewoone Penning te vorderen, naar vereisch der voldoening van de Quota. Wy-

e, BOEK, — 1796. De Ingezetenen onder het oog brengende, dat zy door *Provintiaale Belastingen* en Geldleeningen maar al te zeer bezwaard waren; en dat 'er zich weinig hoop opdeedt, dat de groote som van *zestig Millioenen* Guldens, volgens opgave der Committés der Uitvoerende Magt dit jaar tot het algemeen bestuur van *'s Lands zaaken* noodig, door Provintiaale, dat is afzonderlyke, onvolkomene en dikwyls tegenstrydige Finantieele Operatien, zoude kunnen worden daargesteld, en vooral zo spoedig, als de hooge nood van 's Lands Schatkist vorderde, zou worden opgebragt. — Tot styving van 's Lands Kas en tot redding van den hoogen nood in deezen, bleef 'er, naar het oordeel des Ontwerpers, niets over dan eén groote algemeene, beslissende Nationaale Finantieele Operatie. Ten einde deezé te kunnen doen, stelde dit Ontwerp den Volke voor, om de aangeduidde Artykels weg te laaten, en alles, in dit ééne Artykel, te vervangen. „ Zy zal, tot vinding van die Penningen, „ welke door haar, tot algemeen Bestuur „ van 's Lands zaaken, zullen noodig ge„ oordeeld zyn, zodanige maatregelen mo„ gen beraamen, en algemeen ten uitvoer „ doen leggen, welke zy voor den al„ ge-

Wyders werd de handelwyze bepaald, te houden in geval van deeze nalaatigheid; die, naa alle mogelyke zagte middelen, eindelyk tot parate Executie kwam, zo als die in elk Gewest gebruiklyk was, zonder dat het Provinciaal Bestuur zich daar tegen eenigzins zou mogen verzetten.

„ gemeene Nationaale welvaard het minst C.
„ schadelyk, en voor de goede Ingezete- BOEK.
„ nen het minst drukkende zal oordeelen,
„ zullende de respective Provinciaale Be- 1796.
„ stuuringen, hier in de Orders door de
„ Nationaale Vergadering geëmaneerd,
„ stiptlyk moeten nakomen."

De vergrooting van Magt stak door in elk deezer voorstellen. De Ontwerpers voelden dit; doch betuigden 'er afkeerig van te zyn, en te reikhalzen na het oogenblik, dat zy de Nationaale Auctoriteit aan hun toebetrouwd, in den schoot hunner Medeburgeren zouden mogen nederleggen; maar het zugtend Vaderland schreeuwde om hulp en voorziening. Zy riepen hunne Medeburgers toe; „ Het gevaar is niet voorby, de kryg is niet beslischt, de oorlogskans is onzeker, en onze openlyke vyanden zyn even zo weinig als onze heimlyke belaagers, in dien staat van onmagt, dat wy dezelve niet te duchten zouden hebben. Wy kunnen voor het behoud der Vryheid niet waaken, noch dezelve kragtdaadig ons vleijen te kunnen beschermen, ten zy onze Lastbrief, door onze Committenten, dat is, door geheel het *Nederlandsche* Volk op die twee punten, worde uitgebreid."

Dit wilden zy hunnen Medeburgers, ter goed- of afkeuring, hebben voorgedraagen; dit wilden zy gedaan hebben met dien spoed, welken het gewigt der zaake vorderde. Zy beschouwden deeze middelen, als de voornaamste en kragtdaa-

 dig-

c. BOEK. — 1796.

digste, die ons, als een Vry Volk konden doen bestaan, en geagt doen zyn by onze Nabuuren. Der Burgeren uitspraak, hoedanig die ook zyn mogt, zouden zy gehoorzaamen; dan de schroomlyke gevolgen, die uit eene weigering konden of moesten voortvloeijen, lagen niet voor hunne verantwoording.

Eene Commissie tot onderzoek deezer Voordragten benoemd.

Geen wonder dat voorstellen van dien aart elkander opvolgende, onderschraagende, in sterkte en nadruk toeneemende, door deezen met genoegen, door geenen met verbaazing, door anderen met afkeer, aangehoord wierden, en zulks gelegenheid gaf tot overweegingen van geen vriend-broederlyken aart, en waar in de Partyschap der Leden van de *Vergadering zich* kennelyk in liet hooren, met eene wederzydsche scherpheid. Men leende, in 't einde, gehoor aan den voorslag reeds by den aanvange door den Burger SCHIMMELPENNINCK gedaan, om, in eene zaak van deezen allertederften aart, eenige Leden te benoemen, tot het onderzoek dier onderscheidene voorstellen, en na te speuren wat 'er was van de woelingen van binnen en het gevaar van buiten. De geever van dien raadslag werd benevens CAU, VALCKENAER, GEVERS, BLOK, TEN BERGE, VAN HOOFF en VAN LENNIP daar toe benoemd.

Verslag daar op uitgebragt.

Met veel omzigtigheids behandelden zy dit teder stuk. In hun verslag erkenden zy de magt des Volks om in het Reglement de noodige veranderingen te maaken,

ken, schoon dit altoos, mêt eene groote maate van omzigtigheid, moest geschieden. Wat het voorstel van Brok betrof, merkten zy aan, dat aan 't eerste reeds voldaan was; en voorts in advys kon gehouden worden; zich by tyds toe te rusten tot het afweeren van mogelyke gevaaren was staatkundig en pligtmaatig teffens: zonder dat zy wilden bepaalen, of, en in hoe verre, de vrees voor eenen vyandlyken aanval gegrond was (*). —— Wat het gebruik van de beschikking over de Gewapende Burgermagt betrof, oordeelden zy dat de Vergadering wel zou kunnen instemmen met het daar omtrent voorgestelde in de ontworpe Proclamatie, en overeenkomstig daar mede den Volke voor te draagen, om de geheele beschikking van de Gewapende Burgermagt aan de Nationaale Vergadering toe te vertrouwen, met byvoeging der woorden *geduurende den Oorlog*.

Ten aanziene van het andere stuk, het neemen van maatregelen tot het vinden van de benoodigde Gelden voor de Natio-

(*) De berigten van den aanvange der maand Mey spraken van eenige orders aan de *Hessische* Regimenten gegeeven om te marcheeren, schoon nog niet op den voet van Oorlog gebragt. Het getal des *Pruissischen* Krygsvolks in *Westphalen* werd als niet groot opgegeeven; doch met byvoeging, dat men daar *Pruissische*, *Brunswyksche*, *Hessische* en *Hanoversche* Troepen verwagtte; de *Pruissische* Minister van Dohm was reeds te *Hanover* gekomen. *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 491.

C. BOEK. —— 1796.

tionaale Kas, konden zy, dewyl de stemmen der Commissie gestooken hadden, geen beslissend verslag uitbrengen. Dan eenpaarig stelden zy voor, om binnen eene zekeren korten bepaalden tyd, uit de onderscheidene Gewestlyke Bestuuren, eene Commissie in *'s Gravenhaage* te doen zamenkomen; ten einde, *tot meerder gerustftelling* der Vergaderinge, van zich in de daadlyke opbrengst der gevraagde Toebrengingen, niet te leur gesteld te zien, met eene Commissie uit de Vergadering zelve te onderhandelen, wegens de reeds genomene of nog te neemene maatregelen, om aan elks Quota te voldoen (*).

Beraadslaagingen hier over.

De dag, bepaald om over dit Verslag te handelen, naderde, en met denzelven brak een lang voorziene en gehangen hebbende stormbui van tegen elkander overstaande begrippen los. De Voor- en Tegenstanders der stellingen in een en ander der ingediende stukken hadden tyds genoeg gehad om zich te wapenen, en geheele Vertoogen, zo tot verdeediging als ter bestryding op te stellen. Groot was de menigte, die het woord verzogt, en daar toe verlof gekreegen hebbende, 't zelve voerde, veelal met vuur, 't welk naa lang smeulen, met des te grooter geweld losbarst.

Afdoening van Bloks voorstel.

Wat het voorstel van Blok betrof, 't liep zagtlyk af, daar hy, de eerste het woord gevraagd hebbende, zyn genoegen be-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 395, 398, 405, 411 en 495.

C. BOEK. 1796.

betuigde over de werkzaamheden der Commisfie tot de binnenlandsche zaaken, en het Committé te Lande, in de onderhandelingen met de Generaals BEURNONVILLE, DAENDELS en DUMONCEAU, wegens de verdeediging van de Republiek; die ten gevolge gehad hadden het in beweeging brengen der Armée; het opdraagen van het algemeen Bevelhebberschap aan den Generaal BEURNONVILLE, het aanschaffen van de onontbeerelyke noodwendigheden voor de te velde trekkende Armée; het verleenen der gewoone gratificatien aan de Officieren om zich van het noodige, in dien veranderden toestand des Legers, te voorzien; terwyl men aanhoudend werkzaam bleef om alle gepaste middelen tot Verdeediging van het Vaderland daar te stellen. Verder het aanwenden van alle voeglyke maatregelen tot 's Lands Verdeediging aan de Commisfie tot de buitenlandsche zaaken aanbeveelende, wilde hy de naauwlettendste behoedzaamheid, tegen de binnenlandsche Vyanden, die van dag tot dag aangroeiden, te werk gesteld hebben.

Hoe hy zich wegens het doen van dit voorstel verdeedigt.

Om in deezen eerst het woord te vraagen, voelde BLOK zich gedrongen: dewyl de Burger Representant VAN HAMELSVELD, de uitdrukking *het Vaderland is in gevaar!* door BLOK gebezigd, herhaald hebbende, daar op hadt laaten volgen; *het is geen Buitenlands Geweld, waar door het in gevaar is, zo als sommigen* (GOD *weet met welke oogmerken!*) *wel zouden willen ver-*

GEBOREN. — 1796. *spreiden — oogmerken, die veel stof tot bedenken geeven, en waar van ik niet meer zeggen zal, ik weet 'er te veel van!* — Hy was de eerste geweest, bekende hy, die van *Gevaar* gesprooken hadt, verdeedigde de zuiverheid zyner oogmerken, en beriep zich op zyn gedaan voorstel, alleen ingericht om niet, gelyk in den Jaare MDCCLXXXVII, door onvoldoende maatregelen, verlooren te raaken. Voorts voerde hy, als eenstemmig met zyn oogmerk, aan, hoe de Commissie van Buitenlandsche Zaaken, by haare voordragt, wegens het in beweeging brengen der Armée, juist die zelfde redenen van beduchtheid bybragt. Zy hadt zich in deeze bewoordingen geuit; „ Niet, Burgers „ Representanten! als of wy meenden dat „ het gevaar reeds zo dringende was, of „ dat onze Grenzen en onze Vryheid zo „ maar op het oogenblik stonden aange„ vallen te worden; immers de dappere „ Armée van *Sambre* en *Maas* bestaat; „ *Dusseldorp* is in *Fransche* handen, en „ van de *Westphaalsche* zyde heeft die „ recht geduchte Verzameling van Troe„ pen nog geen plaats. Maar aan de andere „ zyde, wie zal, wie kan in twyfel trek„ ken, dat ons Vaderland en Vryheid af„ gunstige, waakende en werkende bin„ nen- en buitenlandsche Vyanden heeft, „ dat de kans des Oorlogs wisselvallig „ is; dat 'er weezenlyke questie is van „ eene zogenaamde Neutraliteits Linie, „ dat dezelve, in geval van onverwagten

„ te-

BOEK. 1796.

„ tegenspoed der *Fransche* Wapenen aan
„ den *Rhyn*, dubbele oogmerken zou kun-
„ nen hebben, en met één woord, dat
„ het de Vertegenwoordigers des Vryen
„ Volks van *Nederland* past om aan den
„ eenen kant ydele vrees te verbannen;
„ maar ook aan den anderen kant de
„ Grenzen in dien staat te brengen, en
„ derzelver Verdeedigers zodanige hou-
„ ding te doen aanneemen, welke het
„ gevaar gerust zal kunnen doen afwag-
„ ten, de *Fransche* Republiek overtuigen,
„ en onze Vyanden doen bezeffen, dat wy
„ haar Bondgenootschap verdienen, en dat
„ *Nederland* Vry is, en Vry wil zyn (*)."

Veelvuldige raadslagen over het Stuk van VREEDE enz. De Hoofd-Tegen- en Voorstanders.

Niet dan zeer zydelings kwam dit, voor afgedaan gehouden stuk, verder in overweeging. Alles was, geduurende vier lange Zittingen, bestemd om te beraadslaagen, of liever te redentwisten, over 't geen VREEDE, VALCKENAER en BOSCH den Volke wegens de Magtsverbreeding wilden voorgedraagen hebben (†). Veelen kwamen 'er tegen op. Onder den Bestryderen staken bovenal uit de Representanten JORDENS, NIBUHOFF, TEDING VAN BERKHOUT, VERSTER, HARTOGH, KANTELAAR, ZUBLI, CAU, DE MIST, DE SITTER, BOSVELD, BICKER en DE LEEUW. Terwyl geen min rustige Verdeedigers het woord voerden, als HAHN, MIDDERICH, NUHOUT VAN DER VEEN, EVERS,

VAN

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 27 enz.
(†) Zie hier boven bl. 392.

6. BOEK. 1706. Aanvang van Vreedes pleit.

van Sonsbeek, van Hooff, Schermer, Gevers, Ploos van Amstel, Blok en de Voorsteller Vreede zelve.

Vreede ving zyn pleit ter verdeediging aan met een beklag over het „ afweezen van," gelyk hy sprak, „ den braaven, van den *voortreflyken* Valckenaer (*), indien ik ooit zyn welbespraakte tong, en ryke kundigheden in deeze Vergaderzaal verlangde, — 't is op dit oogenblik — 't is nu de verdeediging van een allerbelangrykst voorstel, dat wy gezamenlyk gedaan hebben, aan myne zwakke kragten alleen is aanbetrouwd — 't is nu zo veelen, met al den glans der *welspreekenheid*, en de kragt der geoefende redeneerkunde, dat voorstel bestreeden hebben, en ik aan my zelven ben overgelaaten, zonder dat my zyne edele talenten in deeze verdeediging zullen te hulpe komen — talenten, die mogen genaamd worden, en vergeleeken tegen *die geenen*, waar mede het voorstel wordt bestreeden."

Vreede kon, naa eene verdeediging van de zuiverheid zyner oogmerken, niet nalaaten te rug te komen tot den toestand des Vaderlands, ten tyde van het doen des voorstels. „ Zo dan al," dus *luidt*, ten deezen aanziene zyn woord, „ de dringende gevaaren van die tyden mo- „ gen

(*) Valckenaer hadt, als Afgezant na *Spanje* de Vergadering verlaaten, zie hier boven bl. 364.

„ gen verminderd zyn (*), zo al de on- C.
„ bezefbaare overwinningen in *Italie* (†) BOEK.
„ onzen zwart betrokken horizont, voor
„ het oogenblik, mogen hebben opgehel- 1796.
„ derd, wie zal ontkennen, dat niet nog
„ alle redenen van omzigtigheid en prys-
„ lyke voorzorg ons aanzetten om op on-
„ ze hoede te zyn? —— Immers de Li-
„ nie van Demarcatie zal toch geformeerd
„ worden. —— *Hanoveraanen*, die hunnen
„ meester hebben in denzelfden Vorst,
„ die onze openbaare Vyand is; en door
„ het ondeugendst Ministerie van *Europa*
„ bestuurd wordt. —— *Hesfen*, die ons
„ vreemd zyn. —— *Brunswykers*, wier
„ Heer wy, in MDCCLXXXVII, ten koste
„ onzer Vryheid, aan het hoofd der
„ *Pruisfen*, hebben leeren kennen, — die
„ zelfde *Pruisfen*, die hunne oogmerken,
„ ten onzen opzigte, nog nooit verklaard
„ hebben, zullen dat Cordon uitmaa-
„ ken. —— Ach! dat onze Bondgenooten
„ den lauwer der zegepraal ook aan de
„ boorden des vryen *Rhyns* mogen weg-
„ draagen, en hier door alle mogelyke
„ gevaaren van ons Vaderland worden af-
„ ge-

(*) Het voorstel was gedaan den 2 van Mey. VREEDE deedt deeze Verdeediging den 8 van Juny. De Onderhandelingen daar over waren den 1 Juny aangevangen.

(†) Behalven de overwinning door ons bl. 361. vermeld, hadt BUONAPARTE zyne overwinningen in *Italie* met eenen bykans ongelooflyken voorspoed doorgezet. Zie diens *Veldtochten in Italie* bl. 18 enz.

6. BOEK. 1796.

„ gewend (*). —— Maar gy, Burgers
„ Representanten! gy zelfs hebt begree-
„ pen, dat wy ons in een staat van te-
„ genweer stellen moesten —— Gy zelfs
„ hebt, hoe noode 's Lands Gelden thans
„ ook mogen omkomen, gy zelfs hebt
„ echter geene nieuwe uitgaven *ontzien*;
„ maar het noodig gevonden onze Ar-
„ mée *mobiel* te maaken, en van een er-
„ vaaren Chef te voorzien —— Gy zelfs
„ hebt, by eene vrywillige uitnoodiging
„ de strydbaare armen ter verdoediging
„ des Vaderlands opgeroepen — Gy zel-
„ ve hebt des uitspraak gedaan en de zaak
„ beslischt. En waarom zou ik dan noo-
„ dig hebben verder te *betoogen, dat*
„ *Nederland* in een staat van tegenweer
„ moet gebragt worden, om, by alle mo-
„ gelyke gebeurtenissen gereed te zyn? —
„ om veelligt nog den lieven Vrede te
„ kunnen bewaaren door ons tydig ten
„ stryd te gorden."

Hoofdzaaklyke inhoud

Wy moeten ons wederhouden, *om hier* van meer af te schryven, of te vermelden wat zyne Medestanders aanvoerden,

(*) Ten tyde deezer raadpleegingen behaalde de Armée der *Sambre* en *Maas* op de Keizerlyke eene overwinning, by welke zy 600 Krygsgevangenen kreegen: weldra door eene veel grooter by *Aldenkirchen* gevolgd, by welken het Keizerlyk Leger verslaagen was, 4000 Krygsgevangenen gemaakt, 4 Vaandels, 15 Stukken Kanon, 21 Caissons en 50 Bagagiewagens veroverd werden, en de Magazynen van *Hazenberg* en *Dusseldorf*, geheel in de handen der overwinnende Armée vielen. *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 96.

den, of 't geen daar tegen werd ingebragt, en ons vergenoegen, om, by overwyzing tot de Vertoogen zelve, alleen te boeken, dat VREEDE met zo veel duidelykheids als rondborstigheids, de bedoeling des gedaanen Voorstels ontwikkelde, om naamlyk der Vergaderinge al die magt te bezorgen, om het Vaderland, niet alleen in den tegenwoordigen nood; maar in alle hachlyke omstandigheden, te redden, het *Federalismus*, zyns oordeels, altoos in tweestryd met 's Lands hoogste en dierbaarste belangen, daar door een gevoeligen neep te geeven, zo niet te verpletteren — eene reddingsmagt in het Reglement niet voorhanden. Over 't geheel kwamen de gronden van allen, die met VREEDE tot verdeediging des gedaanen voorslags ten strydperk intraden, daar op neder, dat het Reglement, ten opzigte van de zo belangryke stukken in eenen Staat, Geld en Volk, geene genoegzaame magt verleende, om van dezelve zodanig een gebruik te maaken, als de dringende nood des Vaderlands vorderde. Hadt de Vergadering gezwooren, het Heil des Lands tot haare hoogste wet te stellen, dan was dezelve niet slegts geregtigd; maar, in den tegenwoordigen stand der zaaken, verpligt, daar toe eene uitgestrekter Magt te vraagen, dan het Reglement haar toekende, en op dit stuk de Volksstem in te neemen.

VI. BOEK.

1796.

van 't geen hy en zyne Medestanders aanvoerden.

Eenige Ingezetenen van *Dordrecht* ondersteunden de voorstellen door BLOK en VREE-

6. BOEK. — 1796. VREEDE gedaan; met betuiging van hunne bereidvaardigheid, om, wanneer zy daar toe werden opgeroepen, de Vergadering van die banden te verlossen, waar aan zy gekluistend lag, tevens zich beklaagende over het beleid van het Committé te Lande (*).

Voornaame inhoud van de Vertoogen der Tegenstanderen. De Tegenstanders van dit veel behelzend Voorstel voerden aan, dat de vraag om meerder Magts voor eene Vergadering, die naauwlyks drie maahden bestaan hadt, den Volke gewis zou mishaagen; liever moest men wagten, dat het Volk uit zich zelven goedvondt die magt te geeven: dat men het Reglement voor zo gebrekkig erkennende, als veelen hetzelve afmaalden, zulks vooraf bedagt, en op hetzelve de post van Representant niet aanvaard moest hebben; dat het Reglement, eene door Negen Gewesten geheiligde Verbintenis zynde, niet door het Volk te hoop; maar alleen door de Gewesten kon verbrooken worden; dat de Representanten, op het Reglement hunne Posten aanvaard hebbende, by Verandering van 't zelve, zich van hunne verpligting ontslaagen zouden kunnen rekenen; dat, daar het Reglement omtrent zodanig eene Volksoproeping niets bepaalende, het niet wel te beslissen zou weezen, hoe de stemmen zou-

(*) Over de loflyke melding van dit Stuk, welke zommigen wilden gemaakt hebben, vielen ter Vergaderinge schampere woordwisselingen voor. *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 507 *enz.*

zouden moeten opgenomen en de meerderheid berekend worden, dat het vooral ten hoogsten gevaarlyk zou weezen der Vergaderinge meerder Magts toe te vertrouwen; en bovenal dat zy de noodzaaklykheid nog niet inzagen om tot zodanig een veelbeduidenden en in veele opzigten zorglyken stap te komen.

BOEK. 1796.

Besluit om het stuk in Advys te houden.

Dit laatste, door den Representant FLOH byzonder aangedrongen, en beslooten met den raadslag, tot het in Advys houden des Voorstels, vondt by zeer veelen, ook by de bedaardste Voorstanders, ingang, die, uit het geheel beloop, genoeg begreepen, dat de geest der Vergadering geenzins gestemd was om tot zodanige voorstellen toe te treeden. VREEDE, die neiging by zo veele Leden ziende, voegde zich ook by het voorstel van FLOH. TEN BERGE vorderde eene daadlyke afdoening. By hoofdlyke stemming in omvraage gebragt zynde of het Voorstel in Advys gehouden dan daadlyk afgedaan worden? werd met vyftig tegen negen en veertig stemmen tot het houden in Advys beslooten (*).

(*) In de *Dagverbaalen der Nat. Verg.* van den 1 Juny tot den 7 Juny 1796 vindt men het wederzydsch aangevoerde in 't breede II. D. bl. 27—84 en 115.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

Ver-

Han-

*

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

